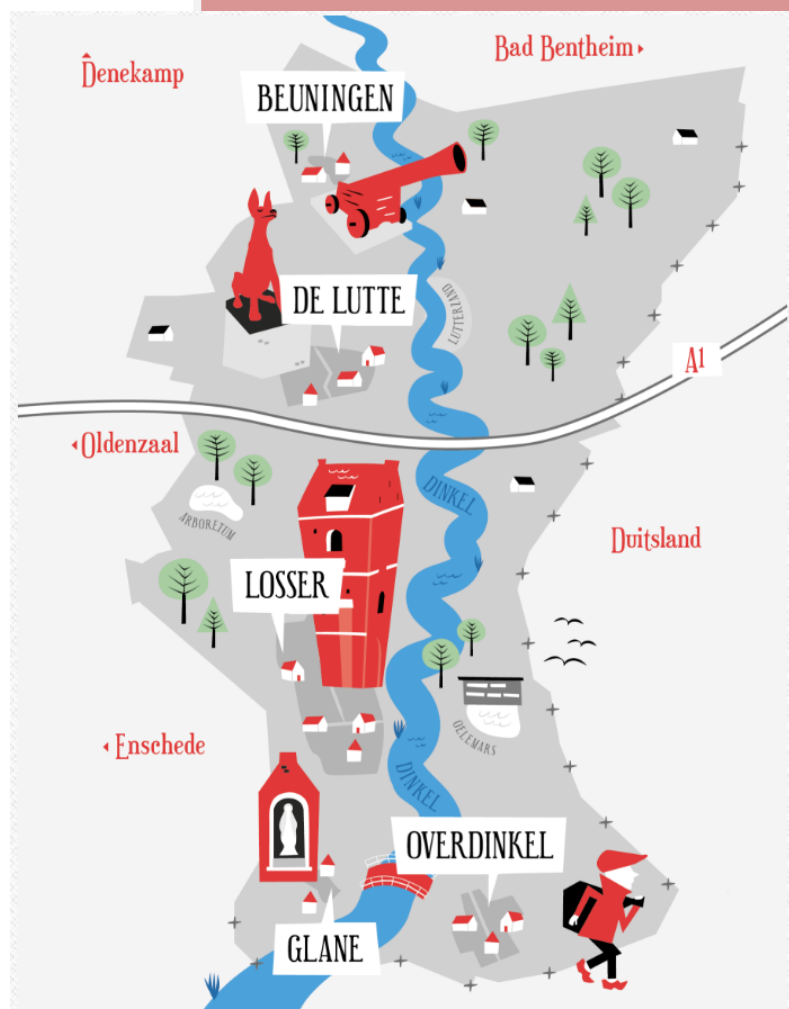


# 2023



# Inhoudsopgave

|                                                                                                                                 |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Inhoudsopgave .....</b>                                                                                                      | <b>2</b>   |
| <b>Aanbiedingsbrief .....</b>                                                                                                   | <b>3</b>   |
| Financiële toelichting .....                                                                                                    | 5          |
| <b>Jaarverslag.....</b>                                                                                                         | <b>7</b>   |
| <b>1. Programmaverantwoording.....</b>                                                                                          | <b>8</b>   |
| 1.1. Sociaal .....                                                                                                              | 9          |
| 1.2. Fysiek .....                                                                                                               | 32         |
| 1.3. Bestuur en Dienstverlening.....                                                                                            | 61         |
| <b>2. Paragrafen .....</b>                                                                                                      | <b>71</b>  |
| 2.1. Paragraaf Lokale heffingen.....                                                                                            | 72         |
| 2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing .....                                                                               | 76         |
| 2.3. Onderhoud kapitaalgoederen .....                                                                                           | 82         |
| 2.4. Financiering .....                                                                                                         | 88         |
| 2.5. Bedrijfsvoering .....                                                                                                      | 92         |
| 2.6. Verbonden partijen .....                                                                                                   | 96         |
| 2.7. Grondbeleid .....                                                                                                          | 104        |
| 2.8. Openbaarheidsparagraaf Woo .....                                                                                           | 109        |
| <b>Jaarrekening .....</b>                                                                                                       | <b>111</b> |
| <b>3. Financiële Positie .....</b>                                                                                              | <b>112</b> |
| 3.1. Overzicht van baten en lasten .....                                                                                        | 112        |
| 3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten .....                                                                     | 113        |
| Toelichting taakvelden programma Sociaal.....                                                                                   | 117        |
| Toelichting taakvelden programma Fysiek .....                                                                                   | 126        |
| Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening .....                                                               | 134        |
| 3.3. Overzicht kredieten .....                                                                                                  | 138        |
| 3.4. Overzicht taakvelden .....                                                                                                 | 142        |
| 3.5. Begrotingsrechtmatigheid .....                                                                                             | 146        |
| 3.6. Incidentele baten en lasten.....                                                                                           | 150        |
| 3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen<br>publieke- en semipublieke sector (WNT)..... | 153        |
| 3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit.....                                            | 157        |
| <b>4. Balans .....</b>                                                                                                          | <b>169</b> |
| 4.1. Balans per 31-12-2023 .....                                                                                                | 170        |
| 4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling .....                                                            | 172        |
| Toelichting: .....                                                                                                              | 175        |
| Toelichting .....                                                                                                               | 185        |
| 4.3. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.....                                                                 | 196        |
| <b>5. Rechtmatigheidsverantwoording.....</b>                                                                                    | <b>198</b> |
| <b>6. Bijlagen.....</b>                                                                                                         | <b>200</b> |
| 6.1. Beleidsindicatoren .....                                                                                                   | 201        |
| <b>7. Overige gegevens.....</b>                                                                                                 | <b>206</b> |
| <b>8. Controleverklaring accountant.....</b>                                                                                    | <b>207</b> |

## Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de gemeenteraad

Losser, 4 juni 2024

Onderwerp: jaarstukken 2023

### *Inleiding*

Op grond van artikel 197 van de Gemeentewet bieden wij de jaarrekening en het jaarverslag over 2023 aan. Met deze stukken leggen wij verantwoording af over het gevoerde bestuur.

### *Verantwoording afleggen*

De vastgestelde Programmabegroting 2023, inclusief negen begrotingswijzigingen nadien, is het uitgangspunt voor de beleidsmatige en financiële verantwoording.

In 2023 zijn er meerdere maatschappelijke resultaten behaald, zoals:

- De kinderraad en de kinderburgemeester zijn geïnstalleerd. Via de methodiek “Consulting Kids” zijn we met kinderen en jongeren in gesprek geweest om input op te halen voor de uitvoeringsnota sociaal domein. Binnen verschillende uitvoeringsprojecten hebben we onze inwoners op actieve wijze betrokken. De trainingen voor medewerkers op het terrein van inwonerparticipatie zijn gestart.
- In 2023 is gestart met de isolatieaanpak; een eerste groep woningeigenaren met kans op energiearmoede is geholpen bij de uitvoering van een grote isolatiemaatregel. Ter stimulering van grote energiebesparende maatregelen is er voor alle inwoners met een eigen woning een subsidieregeling geopend waar veel gebruik van is gemaakt. Deze eerste ervaringen zijn meegenomen in de doorontwikkeling van het Losserse Isolatieprogramma.
- In De Lutte is voortvarend gewerkt aan de uitvoering van de opgavegerichte aanpak van het centrumplein en deelprojecten die daar direct mee samenhangen. Met de realisatie wordt bijgedragen aan strategische doelen op gebied van vitale dorpskernen en leefbaarheid. In nauwe samenwerking met ‘het dorp’ is gewerkt aan projecten in de openbare ruimte, maar hebben ook vrijwilligers uit de Lutte de handen uit de mouwen gestoken bij diverse deelprojecten. Het geheel passend binnen de gezamenlijke visie Kwaliteitsimpuls De Lutte.
- Op het gebied van circulaire economie en duurzaamheid is de bestuurlijke ambitie uitgesproken om in Beuningen de ‘meest circulaire en toekomstbestendige multifunctionele accommodatie van Oost-Nederland’ te willen bouwen. Vanuit die ambitie is het traditionele bouwproces ‘omgekeerd’ en heeft een innovatieve aanbesteding plaatsgevonden om de meest actuele kennis ‘uit de markt’ op dit gebied te kunnen benutten. Vanuit deze aanbesteding worden verdere stappen gezet in het bouwproces.
- In 2023 hebben we onderzocht hoe de schuldhulpketen verbeterd kan worden: Er is behoefte aan budgetbegeleiding voor inwoners met geldzorgen. Een efficiënte schuldhulpverleningsketen speelt een belangrijke rol bij het waarborgen van bestaanszekerheid, met name voor inwoners met (dreigende) schulden. Door de schuldhulpketen aan te laten sluiten op de wettelijke taak voor vroegsignalering en budgetbegeleiding toe te voegen aan de basisdienstverlening, bevorderen we de

financiële draagkracht en zelfredzaamheid van onze inwoners op lange termijn. We voorkomen toename van schulden door voortijdig ondersteuning te bieden. Het voorkomen van problematische schulden voorkomt hoge zorgkosten en intensieve (dure) schuldhulpverlening op lange termijn.

- We werken steeds meer en beter samen met partners in het veld om o.a. dementievriendelijk te worden en eenzaamheid bespreekbaar te maken en te voorkomen.
- In 2023 hebben we werkzoekenden intensief begeleid naar werk of participatie. We hebben hiervoor regelmatig contact met onze inwoners. Er is veel aandacht besteed aan groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt: statushouders, kwetsbare jongeren, GGZ doelgroep, mensen met een arbeidshandicap en schoolverlaters van het speciaal- en praktijkonderwijs (doelgroepenregister).
- Binnen het project Thuus hebben we jongeren een tijdig en passende woonplek geboden (18+).

Op financieel gebied zijn de ontwikkelingen in 2023:

De kosten van de uitvoering van de jeugdzorg en Wmo zijn € 1.154.000 hoger dan begroot. Voor het grootste deel wordt dit veroorzaakt door de afwikkeling naar het onderzoek reële tarieven, die met terugwerkende kracht zijn door gevoerd. Ook vallen de tarieven hoger uit dan de indexatie waarmee we in de begroting rekening hadden gehouden. De derde reden voor het nadelig saldo is de verkleining van groepsgrootte in verblijf. Op deze ontwikkelingen is in de Begroting 2023 voor een groot deel geanticipeerd. Eind 2023 kregen we te maken met een aantal extra kostenposten zoals dure jeugdtrajecten en woonvoorzieningen.

De kosten voor sportaccommodaties vallen hoger uit door hogere energiekosten van het zwembad. Het nadeel is € 233.000.

Daarentegen is er een voordeel van € 492.000 op het beheer van gebouwen en gronden. Dit komt omdat in 2023 minder onderhoud was volgens planning. Dit verschilt per jaar. Het voordeel wordt aan de reserve MOP toegevoegd.

De jaarrekening 2023 sluit met een positief resultaat van afgerond € 0,9 mln. Vóór de verwerking van het jaarresultaat 2023 komt de ratio van het weerstandsvermogen uit op 10,7.

#### *Accountantscontrole*

De controleverklaring van de accountant maakt onderdeel uit van de jaarstukken 2023. De controle is gebaseerd op het door de raad vastgestelde Controleprotocol en het normenkader 2023, dat in de raad van 14 november 2023 voor kennisgeving is aangenomen.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Losser

Secretaris,

Burgemeester,

Drs. J. van Dam

G.J. Kok MDR

## Financiële toelichting

De rekening 2023 sluit met een batig saldo van € 880.000.

Zoals gebruikelijk zijn de risico's geactualiseerd. De ratio van het weerstandsvermogen is in 2023 10,7 (vóór resultaatbestemming). Deze ratio ligt ruim boven de door de raad geformuleerde bandbreedte. Een nadere toelichting hierop is terug te vinden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Verklaring op hoofdlijnen van het rekeningresultaat 2023:

**Tabel 1, Analyse op hoofdlijnen van het rekeningresultaat**

| Taakveld                                                | Voordeel (bedragen x € 1.000) |
|---------------------------------------------------------|-------------------------------|
| <b>Uitgangspunt: begrotingssaldo 2023</b>               | <b>-/- 558</b>                |
|                                                         |                               |
| Netto effect bestuursrapportage 2023                    | -/- 1.031                     |
| Netto effect 'Tussentijdse rapportage 2023'             | 2.144                         |
| <b>Saldo na 'Tussentijdse rapportage'</b>               | <b>555</b>                    |
|                                                         |                               |
| <b>Ontwikkelingen na Tussentijdse rapportage</b>        |                               |
| Reserves                                                | -/- 282                       |
| Algemene uitkering                                      | 1.191                         |
| Beheer gebouwen en gronden                              | 492                           |
| Overige baten en lasten                                 | 421                           |
| Verkeer en vervoer                                      | 167                           |
| Sportaccommodaties                                      | -/- 233                       |
| Samenkracht en burgerparticipatie                       | 148                           |
| Jeugd en Wmo                                            | -/- 1.154                     |
| Volksgesondheid                                         | 128                           |
| Grondexploitatie                                        | -/- 232                       |
| Wonen en bouwen                                         | 178                           |
| Overige mutaties                                        | -/- 499                       |
| <b>Totaal ontwikkelingen na tussentijdse rapportage</b> | <b>325</b>                    |
|                                                         |                               |
| <b>Saldo Jaarrekening 2023</b>                          | <b>880</b>                    |

Bij het vaststellen van de begroting door de gemeenteraad (november 2022), was een nadelig saldo voorzien van € 558.000. Na de vaststelling van de Bestuursrapportage (juli 2023) en de Tussentijdse rapportage (december 2023) was het verwachte saldo verbeterd tot een positief saldo van € 554.000.

Het uiteindelijke rekeningresultaat 2023 komt uit op € 880.000. In bovenstaande tabel hebben wij de grootste afwijkingen ten opzichte van de tussentijdse rapportage geschetst.

Via de algemene uitkering ontvangen wij bedragen voor onder andere specifieke doelstellingen (vooral taakmutaties). Door het late tijdstip van de in december toegezegde rijksmiddelen ad € 1,1 mln. is het nog niet mogelijk geweest deze middelen voor de genoemde taken in te zetten. Dit is mede een verklaring van het ontstane rekeningresultaat van € 0,9 mln.

Hiervoor zijn beleidsmatige keuzes nodig. Dit leidt er mogelijk toe dat bij de resultaatbestemming een voorstel wordt gedaan om (een deel van) de niet benutte gelden beschikbaar te houden voor uitvoering in de komende jaren.

Voor een meer gedetailleerde toelichting op dit overzicht verwijzen wij naar de programmaverantwoording in hoofdstuk 1 en de toelichting in hoofdstuk 3 van de jaarrekening 2023: 'Financiële positie'. In het bij deze jaarstukken horende raadsvoorstel doen wij voorstellen voor bestemming van het rekeningresultaat 2023.

#### Structureel rekeningresultaat

Het is verplicht dat de jaarrekening inzicht geeft in de incidentele baten en lasten per programma. Dit overzicht is opgenomen in paragraaf 3.6. Het saldo van incidentele baten en lasten is van belang. Aan de hand hiervan is het structureel rekeningresultaat te bepalen. Uit het overzicht van paragraaf 3.6 blijkt dat het saldo van de incidentele baten in 2023 uitkomt op +/- € 658.000. Het structureel rekeningresultaat bedraagt € 1,5 mln. Zie de tabel hieronder.

**Tabel 2, Berekening structureel rekeningresultaat**

|              |                                       | 2023               |
|--------------|---------------------------------------|--------------------|
| A            | Rekeningsaldo 2023                    | € 880.000          |
| B            | Totaal incidenteel deel rekeningsaldo | € -658.000         |
| <b>C=A-B</b> | <b>Structureel rekeningsaldo</b>      | <b>€ 1.538.000</b> |

## Jaarverslag

## 1. Programmaverantwoording

De gemeente Losser kende in 2023 volgens de Programmabegroting de volgende programma's:

- 1.1 Sociaal
- 1.2 Fysiek
- 1.3 Bestuur & Dienstverlening

In de volgende paragrafen treft u per begrotingsprogramma de programmaverantwoording aan.

Leeswijzer:

Van iedere doelstelling treft u bij iedere programmaverantwoording de beschrijving aan zoals opgenomen in de Programmabegroting 2023. Vervolgens treft u in het gearceerde deel in iedere tabel de beschrijving van de uitvoering (op hoofdlijnen) aan.

## 1.1. Sociaal

### Programmadoel:

"De gemeente Losser stimuleert en faciliteert maatschappelijke deelname en zelfredzaamheid."

### Doelstellingen:

1. De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd.
2. Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte.
3. De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen.
4. De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg.

### Doelenboom Sociaal

|         |     |                                                    |     |        |        |
|---------|-----|----------------------------------------------------|-----|--------|--------|
| Sociaal | --> | Sociale cohesie in de dorpskernen                  | --> | Lasten | 1.861  |
|         |     |                                                    | --> | Baten  | 40     |
|         |     | Aanbod voorzieningen sluit aan bij lokale behoefte | --> | Lasten | 7.403  |
|         |     |                                                    | --> | Baten  | 2.091  |
|         |     | Vroegtijdige signalering t.b.v. zelfredzaamheid    | --> | Lasten | 1.840  |
|         |     | Tijdig, passende ondersteuning en zorg             | --> | Lasten | 32.927 |
|         |     |                                                    | --> | Baten  | 10.909 |

### Wat hebben we bereikt?

Ook in 2023 is het principe 'één gezin, één plan, één regisseur' het uitgangspunt binnen het sociaal domein. We zetten hierbij in op 'zo licht en dichtbij als mogelijk is en zo zwaar als nodig'. Daarmee leveren we ondersteuning op maat. Het leveren van individueel maatwerk is een werkwijze die we in Losser al geruime tijd hanteren. Daarbij werken we integraal en team overstijgend. We werken vanuit de bedoeling en sluiten aan bij de behoefte van onze inwoners, organisaties en ondernemers. In 2023 hebben we de pilots uit het Innovatieplan 2021-2024 geëvalueerd en geactualiseerd. In het innovatieplan zitten naast pilots voor het preventief werken ook pilots die aanzetten tot het normaliseren. Samen met de inwoners hun leefomgeving versterken is het doel. We doen dit door ondersteuning zo vorm te geven dat deze (vroegtijdig) aansluit bij de hulpvraag/behoefte van de inwoner en een duurzame oplossing wordt gevonden. Deze pilots dragen bij aan een verdere innovatie van het sociale domein, waarbij we anticiperen op de toekomstige ontwikkelingen en trends. De pilots leiden tot minder (meer) kosten.

### Wat hebben we ervoor gedaan?

| <b>Doelstelling (S1):</b><br>De sociale cohesie in de dorpskernen van de gemeente Losser is gestimuleerd. |                                                                                                                                                                                         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Inwoners zijn betrokken bij het in stand houden van goede basisvoorzieningen                              | <b>Inwonerparticipatie</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• De gemeentelijke organisatie geeft actief en integraal uitvoering aan inwonerparticipatie. Hierin stelt de</li></ul> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>organisatie zich op als een lerende organisatie.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Inwoners worden, voor zover mogelijk, optimaal betrokken bij gemeentelijke ontwikkel- en besluitvormingsprocessen via de hiervoor beschikbare participatie-instrumenten.</li> <li>• Initiatieven vanuit (groepen) inwoners worden positief benaderd en indien mogelijk gefaciliteerd.</li> <li>• Binnen de brede kwaliteitsimpulsen in de verschillende kernen worden inwoners nauw betrokken bij de ontwikkeling van de gebiedsvisies en de uitvoeringsplannen.</li> <li>• We geven samen met betrokken partijen uitvoering aan de in 2022 opgestelde gebiedsagenda Overdinkel.</li> <li>• Het vormgeven van jongerenparticipatie wordt onderzocht als onderdeel van het Innovatieplan sociaal domein 2021-2024.</li> </ul> <p><b>Welzijn</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Om participatie, welzijn en gezondheid van onze inwoners te bevorderen organiseert Stichting Fundament vraaggerichte activiteiten op het gebied van ontmoeten, bewegen, cultuur en deskundigheidsbevordering. Daarnaast verzorgt zij het muziekonderwijs en bibliotheekwerk. Er is sprake van een integraal aanbod op basis van een doorlopende ontwikkel- en leerlijn.</li> <li>• Fundament ontvangt een jaarlijkse budgetsubsidie op basis van een ingediend jaarplan en begroting. De activiteiten worden tussentijds geëvalueerd en zo nodig bijgesteld</li> <li>• Voor wat betreft de (welzijns-)activiteiten geldt dat deze zijn afgestemd op de gesignaleerde behoefte vanuit de lokale samenleving, de gemeente en overige maatschappelijke partners.</li> <li>• Voor jongeren wordt gewerkt met een jongerenpanel. Het jongerenpanel levert input voor het organiseren van vraaggerichte activiteiten en helpt bij het signaleren van trends en ontwikkelingen.</li> </ul> <p><b>Statushouders</b></p> <p>We zetten in op het behalen van de jaarlijkse taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Om de taakstelling te behalen werken we nauw samen met het COA, woningcorporatie Domijn en Impuls/Palet.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Activiteiten van maatschappelijke partners die gericht zijn op de bevordering van integratie en participatie worden gestimuleerd en ondersteund.</li> <li>• Statushouders krijgen de begeleiding zoals deze voortvloeit uit de Wet Inburgering 2021. Het betreft ondersteuning op het gebied van maatschappelijke</li> </ul> |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>begeleiding, financieel ontzorgen, aanbod van inburgeringslessen en de toeleiding naar (vrijwilligers-)werk.</p> <p><b>Mantelzorg</b></p> <p>De mantelzorgconsulent biedt ondersteuning aan mantelzorgers. De ondersteuning kan bestaan uit het geven van advies, informatie, bespreken en inzetten van respijtmogelijkheden.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Voor 2023 levert Fundament een nieuw uitvoeringsplan aan waarin de behoeften van mantelzorgers worden meegenomen.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Participatie</u></p> <p>In december 2023 is het uitvoeringsplan doorontwikkeling inwonerparticipatie vastgesteld. Het plan bevat acties en ontwikkelingen gericht op versterking van inwonerparticipatie in onze gemeente. Resultaten die in 2023 behaald zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Meer inwoners hebben de gemeente uitgenodigd, in het kader van 'Pak an Pak over' voor het faciliteren van inwonerinitiatieven.</li> <li>• Door middel van zowel fysieke als digitale participatie-instrumenten krijgt inwonerparticipatie een steeds grotere rol binnen onze projecten en beleids- en uitvoeringsprocessen.</li> <li>• We hebben gesprekken gevoerd met de dorpsraden over de samenwerking met de gemeente en het actualiseren van het samenwerkingsconvenant. Dit heeft er onder andere toe geleid dat de dorpsraden gezamenlijke overleggen zijn gestart, waarin gemeenschappelijke onderwerpen worden besproken. De dorpsraden hebben aangegeven elkaar verder te willen ondersteunen. Er wordt samen gewerkt aan de inhoud van een geactualiseerd samenwerkingsconvenant.</li> </ul> <p>Met ingang van het schooljaar 2023/2024 zijn de kinderraad en de kinderburgemeester gestart. De kinderraad komt eens in de zes weken bij elkaar om actuele onderwerpen te bespreken.</p> <p>Binnen de uitwerking van de visie sociaal domein hebben we via het jongerenparticipatie-instrument Consulting Kids kinderen en jongeren gevraagd input te leveren op verschillende thema's. Deze thema's worden verwerkt in het nader vast te stellen uitvoeringsplan sociaal domein.</p> <p><u>Welzijn</u></p> <p>We hebben de jaarlijkse opdracht en subsidie aan Fundament verleend voor het uitvoeren van activiteiten op het terrein van welzijn, bibliotheekwerk en muziekonderwijs. De basis hiervoor ligt</p> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>in het jaarplan en begroting van Fundament.</p> <p>Per kwartaal vonden evaluatiegesprekken plaats, waarin gezamenlijk de voortgang en (door-)ontwikkeling van activiteiten en inzet door Fundament werden besproken. Op deze manier kon zo goed mogelijk op actuele ontwikkelingen worden ingespeeld.</p> <p>Fundament is nauw betrokken bij de ontwikkeling van activiteiten binnen het te realiseren Kulturhus in Glane. Enerzijds vanuit haar ondersteunende en adviserende rol, anderzijds om te onderzoeken of zij een mogelijke rol kan vervullen in het te realiseren activiteiten-aanbod.</p> <p>In september is het jongerenactiviteitencentrum van Fundament in gebruik genomen. Van maandag tot en met donderdag kunnen jongeren in de middag binnenlopen. De jongeren hebben geholpen bij het ontwerpen van de ruimte en de klusactiviteiten.</p> <p><u>Statushouders</u></p> <p>In 2023 hadden we een taakstelling van 52 te huisvesten statushouders. We hebben 54 statushouders gehuisvest en daarmee de taakstelling behaald. De extra personen worden in 2024 in mindering gebracht op de dan geldende taakstelling. In 2023 is er gebruik gemaakt van de Hotel- en accommodatieregeling (HAR). De HAR is op 31 december geëindigd. We staan op de '0-trede' van de interventieladder (geen actie vanuit toezicht) van het Interbestuurlijk toezicht van de provincie.</p> <p><u>Maatschappelijke begeleiding statushouders</u></p> <p>In 2023 zijn de voorbereidingen gestart van de overheveling van de maatschappelijke begeleiding van statushouders van Impuls naar Fundament. Fundament heeft haar organisatie zo in kunnen richten dat vanaf 2024 de taak volledig uitgevoerd wordt. De maatschappelijke begeleiding hebben we dan lokaal en dichtbij ingericht. Door het bieden van maatschappelijke begeleiding vergroten we het sociaal netwerk en de zelfredzaamheid van de nieuwkomers.</p> <p><u>Opvang van ontheemden uit Oekraïne en asielzoekers</u></p> <p>In 2023 hebben we ontheemden uit Oekraïne opgevangen in Hotel Marktzicht en Hotel de Grote Zwaan. In december 2023 zijn er twee kleinschalige locaties toegevoegd aan het aanbod, het betreft de parochiehuizen in de Lutte en Beuningen. Daarmee hebben we uiteindelijk voldaan aan de indicatieve taakstelling van 147 personen.</p> <p>De crisisnoodopvang voor asielzoekers is in april 2023 geëindigd. Daarna is geen nieuwe noodopvanglocatie ingericht.</p> <p><u>Mantelzorg</u></p> <p>In 2023 heeft Fundament uitvoering gegeven aan het uitvoeringsplan mantelzorgondersteuning waarin de behoeften</p> |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                     | <p>van mantelzorgers zijn meegenomen. Zo is de positie van de respijtzorg met logeer mogelijkheid verstevigd.</p> <p>Daarnaast is in 2023 de ondersteuning van jonge mantelzorgers ondergebracht bij Fundament na het faillissement van SIZ Twente. Er is een nieuwe mantelzorgconsulent jonge mantelzorgers aangesteld. Zij is gestart met het (opnieuw) leggen van contacten met de jonge mantelzorgers, netwerkpartners en het kenbaar maken van activiteiten en het ondersteuningsaanbod. Ook is de samenwerking gestart met de consulent jonge mantelzorgers van de Stichting Welzijn Tubbergen Dinkelland (SWTD). In samenwerking met de collega's van de SWTD is een behoefte onderzoek uitgezet onder de jonge mantelzorgers door studenten van Hogeschool Saxion. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en de individuele gesprekken door de consulent met de doelgroep wordt bekeken welk ondersteuningsaanbod gewenst is.</p> <p>De ouders van zorg intensieve kinderen konden deelnemen aan ondersteuningsbijeenkomsten.</p>         |
| Succesvolle inwonerinitiatieven zijn ondersteund en hebben een structureel karakter | <p>In het kader van bevordering van inwonerparticipatie worden inwonersinitiatieven, waaronder "Right to challenge", voor zover zij passen binnen vastgesteld gemeentelijk beleid en niet in strijd zijn met wet- en regelgeving, ondersteund en gestimuleerd. De dorpsraden hebben hierin een activerende en coördinerende rol via het lokaal platform "Pak an, pak over". Opgedane ervaringen binnen inwonerinitiatieven worden breed gedeeld en dienen als voorbeeld voor nieuwe initiatieven.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|                                                                                     | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan</b></p> <p><u>Participatie</u></p> <p>In het kader van 'Pak an, pak over' werd in De Lutte samen met inwoners gezocht naar een geschikte locatie voor een hondenrenveld.</p> <p>In Overdinkel heeft een aantal inwoners het initiatief genomen voor de herinrichting van een deel van het terrein van de voormalige locatie basisschool Het Kompas. Samen met de initiatiefnemers kijken we hoe de inwoners hier zelf invulling aan kunnen geven.</p> <p>In Losser is door een aantal inwoners het initiatief genomen voor de aanleg van een jeu de boulesbaan nabij Het Zijland. De eerste verkennende gesprekken met hen hebben inmiddels plaatsgevonden.</p> <p><u>Subsidies</u></p> <p>Net als in voorgaande jaren zijn structurele en incidentele subsidies (in twee rondes) verstrekt. Hiermee zijn verschillende activiteiten en evenementen gericht gestimuleerd en ondersteund. Daarnaast hadden de dorpsraden de beschikking over een eigen dorpsbudget, waarmee nieuwe initiatieven zijn ondersteund.</p> |

|                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Vrijwilligers zijn ondersteund                                                                                                               | <p>In samenwerking met de welzijnsorganisatie ondersteunen we vrijwilligers met cursussen en ondersteuning door professionals.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Samen met stichting Fundament onderzoeken we nut en noodzaak van een informatiemarkt om vrijwilligerswerk onder de aandacht te brengen.</li> <li>• We organiseren bijeenkomsten waarin vrijwilligersorganisaties en gemeente elkaar informeren.</li> <li>• We hebben regulier overleg met de ouderenbonden.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|                                                                                                                                              | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Vrijwilligersprijs</u></p> <p>De vrijwilligersprijs gemeente Losser is uitgereikt aan een vrijwilliger uit Overdinkel tijdens een goed bezochte bijeenkomst/feest in Erve Kraesgenberg. Tijdens de evaluatie van het feest bleek dat de vrijwilligers meer behoefte hebben aan een feest en een ontmoeting dan een prijs voor een individu. Het moet een moment worden waar alle vrijwilligers in het zonnetje gezet worden.</p> <p><u>Cultuur</u></p> <p>Er zijn twee cultuur cafés georganiseerd vanuit Fundament om het vrijwilligerswerk, met als thema "Hoe werf je een bestuurslid" onder de aandacht te brengen. De Cultuurcoaches van Fundament krijgen namelijk regelmatig het verzoek vanuit de stichtingen en verenigingen om hen te helpen bij het vinden van geschikte bestuursleden.</p> <p>We hebben met meerdere culturele vrijwilligersorganisaties contact gehad. Bijvoorbeeld bij vragen over: subsidies, vrijwilligers, financiële problematiek en huisvesting. Zo hebben wij het Lossers Kunst Collectief en de Rommelpot geholpen bij het vinden van een geschikt, tijdelijk onderkomen.</p> |
| <p><b>Doelstelling (S2):</b><br/>Het aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen in de gemeente Losser sluit aan bij de lokale behoefte.</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Het aanbod aan cultuur, recreatie en sport is gevarieerd                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Culturele instellingen en verenigingen hebben door de coronasituatie een moeilijke periode achter de rug. De verwachting is dat de culturele sector de effecten hiervan ook in 2023 nog zal merken. In samenspraak met de cultuurcoaches blijven we werken we aan manieren (bijvoorbeeld: helpen met het vinden en behouden van vrijwilligers) en activiteiten (bijvoorbeeld: opening cultureel jaar) om het lokale culturele leven een impuls te geven.</li> <li>• Via het regionale programma Twentse Maakplaatsen worden in Losser succesvolle activiteiten op het snijvlak van techniek/media/kunst georganiseerd in samenwerking met Bibliotheek Losser. We zoeken naar manieren om ook op andere locaties en in andere dorpen dan Losser</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>activiteiten te kunnen aanbieden.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Er is geprobeerd om een bijeenkomst te organiseren om de lokale behoefte naar een lokaal cultureel platform te peilen. In verband met de coronasituatie was hier weinig animo voor. In samenspraak met de cultuurcoaches onderzoeken we of er nu wel behoefte naar is en in welke vorm.</li> <li>• De Schatkamerpluym stimuleert initiatieven die de schatten van Losser onder de aandacht brengen. Dit kunnen culturele schatten zijn, maar ook schatten op het snijvlak van cultuur en toerisme. De uitreiking vindt plaats tijdens de Week van de Amateurkunst. De procedure wordt geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.</li> <li>• Lokale initiatiefnemers hebben plannen voor historische informatieborden. We onderzoeken of het mogelijk is dit initiatief te koppelen (QR-codes) aan een podcast met 'verhalen uit de Schatkamer'.</li> <li>• De programmering van de Week van de Amateurkunst biedt een breed scala aan culturele activiteiten voor alle leeftijden in alle dorpen. Specifiek aandacht voor participatie van kwetsbare groepen.</li> <li>• We besteden aandacht aan actuele huisvestingsproblemen van lokale culturele voorzieningen.</li> </ul>                            |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Cultuur</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Culturele instellingen en verenigingen hebben moeite om voldoende en gekwalificeerde bestuursleden te vinden. In samenspraak met de cultuurcoaches blijven we werken aan manieren (bijvoorbeeld: helpen met het vinden en behouden van vrijwilligers,) en activiteiten (bijvoorbeeld: opening cultureel jaar, Cultuur Café) om het lokale culturele leven een impuls te geven.</li> <li>• Via het regionale programma Twentse Maakplaatsen van Cultuurregio worden in Losser succesvolle activiteiten op het snijvlak van techniek/media/kunst georganiseerd in samenwerking met Bibliotheek Losser. In de Lutte wordt deze samenwerking door DorpsLab uitgevoerd in samenwerking met de carnavalsloodsen.</li> <li>• De programmering van de Week van de Amateurkunst (WAK) biedt een breed scala aan culturele activiteiten voor alle leeftijden in alle dorpen. Specifieke aandacht was er voor participatie van kwetsbare groepen. De thema van WAK in 2023 was 'Mooj daj der bint'.</li> <li>• We brengen de specifieke culturele doelstellingen en opgaven van een kleinere gemeente met meerdere dorpskernen op die manier regionaal en provinciaal onder</li> </ul> |

|                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                      | <p>de aandacht. Daarnaast wijzen we lokale partijen op (financiële) regelingen vanuit de Cultuurregio.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Vanuit de Erfgoeddeal Beken en Bleken zijn de historische informatieborden gekoppeld aan de podcast die ontwikkeld is. Zie programma Fysiek.</li> </ul> <p><u>Sport</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Er is een incidentele bijdrage verleend aan de gemeente Enschede ten behoeve van de continuering van de ijsbaan Twente gedurende een jaar.</li> <li>• Er is een specifieke uitkering aangevraagd en ontvangen in het kader van de Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (Brede SPUK). Hiermee wordt de sportcoach (deels) gefinancierd.</li> <li>• Er is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar een nieuwe binnensportaccommodatie in de Lutte. Er is onderzoek verricht naar de benodigde zaalcapaciteit en op grond hiervan mogelijke sporthalvarianten. Om te bepalen welke sporthalvariant het meest geschikt is, is nader onderzoek gestart en is onderzoek gedaan naar mogelijke locaties.</li> <li>• Eind 2023 is het eerste deelonderzoek voor de 'Samenwerking binnensport NOT-gemeenten' afgerond. Hierin is de realisatie van een sportbedrijf NOT onderzocht. Drie van de vier NOT-gemeenten (waaronder Losser) hebben op basis van de eerste resultaten aangegeven geen vervolg te geven aan het onderzoek.</li> </ul> |
| De gezondheid en de actieve levensstijl van inwoners is gestimuleerd | <p>Er is uitvoering gegeven aan diverse projecten gericht op een gezonde leefstijl:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>○ Lekker Fit!</li> <li>○ Actieve Ontmoeting</li> <li>○ Kuier Deur</li> <li>○ Gezonde School/Gezonde Sportvereniging</li> <li>○ Gecombineerde Leefstijl Interventie/SLIMMER</li> <li>○ Vitality Club Losser</li> <li>○ Talentontwikkeling</li> <li>○ Valpreventie</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|                                                                      | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>In de Zorgkrant die, vanuit het Innovatieplan 2021-2024, wederom is uitgebracht zijn de verschillende thema's uitgelicht. Inwoners zijn via deze weg geïnformeerd over het zorgaanbod in Losser.</p> <p>Via subsidieregelingen hebben we inwoners via verschillende sport- en beweegprojecten (Lekker Fit, Schoolschaatsen, De Actieve Ontmoeting, FC Noaber, Jeugdfonds Sport &amp; Cultuur,</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                     | <p>Kuier Deur, Vitality Club) gestimuleerd meer te gaan sporten en bewegen. Dit heeft een positief effect gehad op de gezonde leefstijl van de deelnemers.</p> <p>In het kader van het Lokaal Sportakkoord hebben we de Stichting Sport Beweeg en Ontmoetingspark Losser ondersteund bij de planontwikkeling van het Omnipark Losser. Hierbij slaan diverse partners de handen ineen om het Omnipark in de komende jaren te realiseren. Het gaat daarbij om voorzieningen, activiteiten en verbindingen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| Actieve deelname in de maatschappij is gestimuleerd | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We zetten in op het toegankelijk maken van openbare ruimtes zodat mensen met een beperking vrijelijk toegang hebben tot gebouwen en openbare ruimten.</li> <li>• We stimuleren ondernemers zich in te zetten voor een toegankelijke gemeente.</li> <li>• We maken eenzaamheid bespreekbaar onder inwoners en partners via het Signaalpunt Eenzaamheid.</li> <li>• We continueren het cultuurproject voor ouderen om de eenzaamheid te verminderen en contacten met anderen te stimuleren.</li> <li>• Binnen culturele activiteiten en projecten wordt waar mogelijk specifiek aandacht besteed aan de participatie van kwetsbare groepen (cultuur als bindmiddel).</li> <li>• We continueren de inzet om een dementievriendelijke gemeente te worden. We streven er naar om het certificaat dementievriendelijke gemeente in 2023 te behalen.</li> <li>• In 2022 hebben interculturele trainingen voor statushouders plaats gevonden. De mogelijkheid van de inzet 'taal op de werkvloer' moet nog verder worden onderzocht.</li> <li>• We zetten in op het uitvoeren van de Wet Inburgering met als doel dat statushouders zo snel mogelijk worden begeleid naar (vrijwilligers)werk en participatie in de Losserse samenleving.</li> <li>• We werken onder andere vanuit de 'Twentse Belofte'. Dat houdt in dat we aandacht hebben voor jongeren in een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt.</li> <li>• De regionale samenwerking tussen Leerplicht en het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) wordt versterkt, waardoor sneller ingespeeld kan worden op schooluitval bij bovenlokale scholen, zoals het MBO.</li> <li>• In 2023 is de personele inzet uitgebreid, zodat groei van het aantal mensen dat met loonkostensubsidie aan het werk is, opgevangen wordt. Daar staat een besparing op de uitkeringen tegenover, omdat potentieel langdurige bijstandsafhankelijkheid wordt voorkomen. In 2023 is nader onderzocht hoe het kostenpatroon zich (verder) ontwikkelt. De autonome groei is een gevolg van een nieuwe taak voor gemeenten vanaf de invoering van de Participatiewet in 2015.</li> </ul> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Gemeenten krijgen sinds 2022 het budget voor de inzet van loonkostensubsidie op basis van de realisatie van het jaar ervoor. Dat stimuleert de inzet van loonkostensubsidie.</li> </ul> <p><b>Onderwijs</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• We hebben een traject uitgezet om te komen tot een nieuwe Losserse samenwerkingsagenda in samenwerking met de schoolbesturen, kinderopvang, Fundament en collega's van het team zorg.</li> <li>• Het uitvoeringplan Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) is uitgevoerd op de onderdelen deskundigheidsbevordering van de PM-ers in het kinderopvang en het verbeteren van de overdracht van kinderopvang naar primair onderwijs.</li> <li>• We hebben in het kader van een doorgaande zorglijn van kinderopvang naar basisonderwijs de inzet van de voorschoolse IB-er in 2023 geëvalueerd. De uitkomsten zijn zeer positief. Een vervolg wordt onderzocht.</li> <li>• We zijn begonnen met de aanschaf van de VVE monitor van Dimensional Insight. Implementatie in mei 2024.</li> <li>• We hebben aan 46 kinderen een gesubsidieerde VVE plek aangeboden en 35 kinderen hebben gebruik gemaakt van een gesubsidieerd peuterarrangement.</li> <li>• We hebben met Fundament de intentie uitgesproken om in te zetten voor 100% DBOS (Op elke school een bibliotheek).</li> <li>• We nemen deel aan het project 'Basisvaardigheden' van de provincie Overijssel. Hiermee willen we kansenongelijkheid door het ontbreken van basisvaardigheden bestrijden.</li> <li>• We zijn samen met een drietal scholen en Fundament gestart met het onderzoek naar de mogelijkheden van een Rijke (school) dag.</li> </ul> <p><b>Cultuur</b></p> <p>Culturele participatie wordt gestimuleerd. We besteden specifiek aandacht aan het betrekken van kwetsbare groepen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• We zetten cultuur en erfgoed waar mogelijk in ten behoeve van sociaal-maatschappelijke opgaven als eenzaamheid, vitale dorpen en gebiedsontwikkeling Overdinkel.</li> <li>• Via het kunst- en cultuurmenu van de stichting Culturele Basisvorming Losser maken alle Losserse leerlingen uit het primair onderwijs kennis met kunst, cultuur en erfgoed. Wanneer de gemeente de jaarlijkse bijdrage aan</li> </ul> |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>cultuureducatie kan verhogen, bestaat de mogelijkheid om vanuit de provincie een hogere subsidie te ontvangen. Extra financiële middelen kunnen onder meer worden ingezet voor media-onderwijs, een leerlijn erfgoed en de inzet van vakdocenten.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het lokale convenant 'Losser met muziek' heeft als doel zoveel mogelijk kinderen structureel met muziek en andere cultuur in aanraking te brengen. De leerorkesten zijn (met vertraging in verband met de coronasituatie) intussen opgestart. We onderzoeken of het mogelijk is het convenant uit te breiden naar andere kunstdisciplines.</li> <li>• Het project Carnavalsloodsen de Lutte heeft subsidie ontvangen vanuit Cultuurregio Twente (Creatieve Broedplaatsen). Hier komen generaties, kennis, techniek en ambachtelijkheid samen, in verbinding met erfgoed. We willen dit project verbinden met andere projecten en educatie in Noordoost-Twente. Onder meer vanuit 'carnaval in Noordoost-Twente als immaterieel erfgoed' en de Twentse Maakplaatsen.</li> <li>• Talent House Losser van de stichting Fundament heeft eveneens vanuit Cultuurregio Twente subsidie ontvangen als Creatieve Broedplaats. Het project is gericht op de inzet van onder meer cultuur en techniek ten behoeve van talentontwikkeling en participatie van jongeren. Activiteiten zijn opgestart, de initiatiefnemers zijn nog op zoek naar een geschikte locatie (en hopen op de Aloysiuslocatie).</li> <li>• De initiatiefnemers gaan verder met de realisatie van het Grensmuseum in Overdinkel. Er is een stichting met een bestuur gevormd en er wordt gezocht naar financieringsmogelijkheden en een geschikte locatie. Bij voorkeur in de nabijheid van 't Trefhuus.</li> <li>• Festival Lutterzand Literair heeft een vaste plek gekregen in het culturele aanbod van Losser. Het vond in 2022 in verband met de coronasituatie plaats in mei (in plaats van januari). De ervaring die hiermee is opgedaan leidt tot een heroverweging van de periode waarin het festival wordt georganiseerd. De organisatie zoekt structurele subsidie.</li> <li>• In september 2022 is voor het eerst theaterfestival Groond op camping 't Meuleman. Bij succes wordt het festival geprolonged in 2023.</li> <li>• Het Erfgoed Deal-project Beken &amp; Bleken van Losser betreft het publiek bij het project via informatievoorziening en het organiseren van een publieksdag met informatie en excursies in het voorjaar van 2023.</li> <li>• De provincie Overijssel heeft een nieuwe regeling voor bibliotheken. Voor elke Overijsselse bibliotheek is een bedrag gereserveerd voor innovatie. Specifiek aandacht voor digitale vaardigheden, taalachterstand en een leven lang leren. Dit biedt mogelijkheden voor Losser. Voorwaarde is wel dat de gemeente in cofinanciering voorziet.</li> </ul> |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <ul style="list-style-type: none"> <li>In samenspraak met Stichting Fundament is een tweetal aanvragen ingediend voor de Regeling eenmalige specifieke uitkeringen en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen. Beide aanvragen zijn afgewezen vanwege een overschrijding van het budget. De 2 aanvragen zijn bij een 2e ronde opnieuw ingediend. Besluitvorming hierover vindt in 2024 plaats.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Toegankelijkheid</u><br/> In 2023 zijn we gestart met het opstellen van de inclusie-agenda. Binnen dit traject hebben we een aantal acties opgepakt waaronder toegankelijkheid. Zo is 'Ongehinderd' gestart met het toetsen van de openbare ruimte (de winkelgebieden in Losser en de Lutte). "Ongehinderd" is een maatschappelijk gedreven onderneming die zich inzet voor een toegankelijker Nederland.</p> <p>We hebben ondernemers gestimuleerd om de toegankelijkheidstoets van Ongehinderd te doen.</p> <p><u>Eenzaamheid</u><br/> Eenzaamheid is een thema dat als rode draad wordt meegenomen in de werkzaamheden. In 2023 is vooral gekeken naar waar de behoefte ligt in de gemeente op eenzaamheid en is een eenzaamheidsplan opgesteld. We zetten in op algemene voorzieningen om eenzaamheid te voorkomen.</p> <p>Daarnaast is er in 2023 ingezet op de week tegen eenzaamheid. Vanuit Fundament zijn er diverse activiteiten opgezet om eenzaamheid bespreekbaar te maken. Activiteiten die structureel lopen zijn de culturele ontmoeting voor ouderen, het taalpunt en bijeenkomsten van join us voor jongeren. Vanuit Fundament is capaciteit vrijgemaakt om aan de slag te gaan met het Signaalpunt Eenzaamheid.</p> <p><u>Dementievriendelijke gemeente</u><br/> In 2023 is de samenwerking versterkt tussen gemeente en partijen eromheen om de behoefte van de samenleving op te halen. Zo is er een werkgroep dementie gestart waar deelnemers van verschillende zorginstellingen en de gemeente in zitten. Deze werkgroep komt iedere zes weken bij elkaar om te bespreken hoe deze doelgroep bereikt kan worden en hierin zijn de activiteiten om een dementievriendelijke gemeente te worden opgepakt.</p> <p>In oktober en november 2023 vond de cursus Omgaan met dementie plaats waarbij personeel is geschoold hoe om te gaan met dementie en hoe dit te herkennen.</p> <p><u>Regionale samenwerking jeugd</u><br/> In samenwerking met de 14 Twentse gemeenten is in 2021 een Regiovisie Jeugdhulp Twente ontwikkeld. De Meerjarige Samenwerkingsagenda komt voort uit de Regiovisie en is in</p> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>december 2023 vastgesteld en draagt bij aan gezonde leefstijl en preventie. In de samenwerkingsagenda staan de projecten die gezamenlijk worden opgepakt. Deze projecten hebben betrekking op de afbouw van residentiële plaatsen en het organiseren van ambulante teams, de basis en samenwerking versterken op schoollocaties, samenwerken met de sociale basis, geïntegreerde ambulante zorg en het gedwongen kader/toekomstscenario. Deze projecten sluiten aan bij de visie van Losser, zo licht en dichtbij als mogelijk en zo zwaar als nodig.</p> <p>Er wordt in NOT-verband gewerkt aan onderwijs-zorg-arrangementen vanuit het versterken van de sociale basis. Er blijft ruimte bestaan voor eigen lokale inkleuring. Dit is van belang zodat het aanbod goed blijft passen bij de samenleving in Losser.</p> <p>Samen met de Technologie &amp; Zorg Academie (TZA) werken we aan de bewustwording, acceptatie, adoptie en implementatie van zorgtechnologie in Losser. In deze samenwerking kijken we samen hoe technologie helpt om prettiger, veiliger en zelfstandiger te leven. Denk aan e-health, domotica en zorg op afstand.</p> <p>Daarnaast is de hernieuwde regiovisie Huiselijk geweld en Kindermishandeling 2023-2026 in februari 2023 vastgesteld. We bouwen hierin voort op de stevige integrale basis die eerder is gelegd in Twente. In deze regiovisie is een uitvoeringsplan opgenomen.</p> <p><u>Activering (arbeids)participatie</u></p> <p>In 2023 hebben we werkzoekenden intensief begeleid naar werk of participatie. We hebben hiervoor regelmatig contact met onze inwoners. Er is aandacht besteed aan groepen die meer aandacht vragen ivm hun grotere afstand tot de arbeidsmarkt.</p> <p>Daarnaast hebben we in 2023 ondersteuning geboden aan werkzoekenden zonder uitkering, de zogenaamde niet-uitkeringsgerechtigden (nuggers). Deze groep wordt in Losser steeds beter zichtbaar als gevolg van het integraal werken. Consulanten met accent Wmo en/of Jeugd of externe partners verwijzen nuggers door naar onze accountmanager werk voor ondersteuning bij bemiddeling richting werk. We voorkomen dat jongen mensen in de uitkering komen.</p> <p>Er is blijvend aandacht voor het voorkomen van instroom in de bijstandsuitkering (poortwachtersfunctie), doordat de accountmanager werk in een vroeg stadium op zoek gaat naar mogelijkheden op de arbeidsmarkt.</p> <p>We zijn aangehaakt bij de Twentse Belofte, waarmee kwetsbare jongeren (zonder startkwalificatie en/of weinig inkomsten) in kaart worden gebracht. We hebben geïnvesteerd in een regionale samenwerking tussen gemeenten, scholen (VSO Pro) en het Doorstroompunt (sinds mei 2023 de naam voor RMC). Deze intensieve samenwerking heeft geresulteerd in een goed lopend</p> |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                               | <p>netwerk om jongeren duurzaam deel te laten nemen aan het arbeidsproces. In een structureel overleg van het Doorstroompunt/Leerplicht en twee trajectbegeleiders worden, indien nodig, vervolgacties uitgezet. Regelmatig is hiervoor een huisbezoek ingezet, met als doel jongeren te mobiliseren richting school/werk. Losser neemt deel aan het regionaal overleg over 'thuiszitters' om verzuim te beperken.</p> <p>We hebben de inzet van loonkostensubsidie (LKS) actief gestimuleerd. We stimuleren onze inwoners om te werken naar vermogen, om bijstandsafhankelijkheid te voorkomen. Het aantal mensen dat met een loonkostensubsidie werkt is daardoor in 2023 gestegen. Het begeleiden van werkzoekenden vraagt een steeds intensievere aanpak. Dat geldt ook voor begeleiding na plaatsing, met name voor inwoners die lange tijd van een uitkering afhankelijk zijn geweest. We leveren nazorg op de werkplek om een duurzame plaatsing te stimuleren.</p> <p>De accountmanager Werk ondersteunt werkgevers bij de inzet van functiecreatie en jobcarving: hierdoor zijn functies beter bereikbaar geworden voor mensen met een arbeidshandicap. We leveren maatwerk om inwoners te begeleiden naar een passende arbeidsplek. We hebben deze functie nog niet optimaal in kunnen vullen. De functie van accountmanager wordt in maart 2024 uitgebreid.</p> <p><u>Cultuur</u></p> <p>Er zijn diverse activiteiten ten behoeve van cultuur uitgevoerd, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tijdens de WAK is de Schatkamerpluijm, onze lokale prijs voor 'verborgen schatten' van Losser, uitgereikt aan de stichting De Werklust Steenfabriek.</li> <li>• Het festival Lutterzand Literair en Groond theater festival zijn niet doorgegaan doordat organisator de exploitatie niet rond kreeg.</li> <li>• Tijdens een Erfgoeddag in maart 2023 heeft de Losserse erfgoedsector de kans gekregen zich te presenteren aan het publiek. Naast kraampjes bij Erve Kraesgenberg werden hier ook wandelingen, fietstochten en andere activiteiten aangeboden. Dit was een samenwerking met Tourist Info, Historische Kring en andere erfgoedpartners.</li> </ul> |
| Er is adequate onderwijshuisvesting voor zowel basis- als voorgezet onderwijs | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We geven verder uitvoering aan het in 2021 vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Schoolbesturen stellen in samenspraak met de gemeente een businesscase op voor schoolgebouwen waarvoor een voorziening staat gepland. In 2023 wordt verder gewerkt aan de planontwikkeling van de volgende schoolgebouwen: Mariaschool Beuningen (in combinatie met dorpshuis), Pax Christi Overdinkel (renovatie) en</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                     | Veldzijde Losser (renovatie).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|                                                                                                     | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>In samenspraak met KONOT en Stichting Dorpshuis Beuningen is de aanbesteding gestart voor een multifunctionele accommodatie voor de gemeenschap van Beuningen. In 2023 heeft SKOLO verder gewerkt aan het opstellen van een businesscase voor Pax Christi Overdinkel (renovatie) en Veldzijde Losser (renovatie).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| Mantelzorgers zijn ondersteund op het gebied van advies, informatie, respijtzorg en praktische hulp | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Voor 2023 wordt een nieuw uitvoeringsplan ingediend, waarbij de behoeften van mantelzorgers worden verwerkt.</li> <li>• De behoeften van jonge mantelzorgers wordt gepeild. Deze behoeften worden in 2023 uitgezet in acties.</li> <li>• Het Alzheimer café wordt gecontinueerd.</li> <li>• We onderzoeken de behoeften van werkende mantelzorgers. Waar nodig zetten we deze behoeften om in acties.</li> <li>• Mantelzorgers krijgen de jaarlijkse mantelzorgwaardering.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|                                                                                                     | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Mantelzorg</u></p> <p>In 2023 heeft Fundament uitvoering gegeven aan het uitvoeringsplan mantelzorgondersteuning.</p> <p>Samen met de Familie Ervaringsdeskundige van Fundament zijn de mantelzorgers die ouder zijn van een zorgintensief kind benaderd om te vragen naar hun behoefte. Op basis hiervan worden bijeenkomsten voor deze ouders georganiseerd.</p> <p>Na faillissement van SIZ Twente (JMZ Go!) is de ondersteuning van jonge mantelzorgers ondergebracht bij Fundament. Er is inmiddels een consultant Jonge Mantelzorgers aangesteld die zich in de afgelopen tijd heeft gericht op het (opnieuw) contact leggen met de jonge mantelzorgers en netwerkpartners en het kenbaar maken van activiteiten en het ondersteuningsaanbod. Ook is de samenwerking gezocht met de consultant jonge mantelzorgers van de Stichting Welzijn Tubbergen Dinkelland (SWTD).</p> <p>Fundament heeft in samenwerking met de collega's van de SWTD een behoeftenonderzoek uitgezet onder jonge mantelzorgers door studenten van Hogeschool Saxion. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en de individuele gesprekken door de consultant met de doelgroep wordt bekeken hoe hier invulling aan wordt gegeven.</p> <p>Het bestand, inclusief jonge mantelzorgers, is geïnformeerd over de herziene structuur. Specifiek zijn jongeren op de hoogte gehouden van de beschikbare ondersteuning van het jongerenwerk, waardoor ze de kans hadden om deel te nemen aan diverse ontspanningsactiviteiten. In het komende jaar zullen</p> |

|                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                 | <p>er ook weer activiteiten worden georganiseerd die specifiek zijn gericht op jonge mantelzorgers.</p> <p><u>Alzheimer café</u><br/>Het Alzheimer café is gecontinueerd en behoort tot het reguliere aanbod van Fundament.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <p><b>Doelstelling (S3):</b><br/>De gemeente Losser zet in op vroegtijdige signalering om de zelfredzaamheid te bevorderen.</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| Bestaande initiatieven voor kwetsbare inwoners zijn gestimuleerd.                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• De integrale aanpak van armoedebestrijding wordt gestimuleerd en de toegang tot schuldhulpverlening wordt meer onder de aandacht gebracht.</li> <li>• De coördinator Armoedebeleid stimuleert en verbindt de lokale en regionale initiatieven.</li> <li>• We verruimen de inkomensgrens naar 130% van het sociaal minimum, daar waar sprake is van armoede met directe gevolgen voor kinderen.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|                                                                                                                                 | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Armoedebeleid</u><br/>In 2023 is onderzoek gedaan naar de bestaanszekerheid van de inwoners van Losser en het gebruik van de minimaregelingen. Naar aanleiding van de resultaten zijn de inkomensgrenzen van de bijzondere bijstand, de Meedoenregeling en de collectieve zorgverzekering verruimd naar 120% van het sociaal minimum. De inkomensgrens van de kindregelingen (onder andere Stichting Leergeld) zijn verruimd naar 130% van het sociaal minimum. Er is geïnvesteerd in het onder de aandacht brengen van de minimaregelingen.</p> <p>In mei 2023 zijn we gestart met de pilot herziening schuldhulpketen voor de duur van een jaar, om ervoor te zorgen dat we inwoners met schulden en geldzorgen sneller en vroegtijdig kunnen ondersteunen. Deze pilot is onderdeel van het innovatieplan sociaal domein. Er zijn twee budgetcoaches ingezet in team Werk en Inkomen, die naast de wettelijke taak voor Vroegsignalering ook budgetcoachinh bieden aan inwoners met geldzorgen. We zien dat de inzet van een budgetcoach bijdraagt aan het beperken van financiële problemen en dat er, indien nodig, tijdig wordt verwezen naar passende ondersteuning. Door de budgetcoaching aan te laten sluiten op de wettelijke taak voor Vroegsignalering voldoen we tevens aan de verplichting zoals die sinds 2021 in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is opgenomen. Tot slot bieden we nazorg aan inwoners die een schuldhulptraject hebben doorlopen, om de kans op recidive te beperken.</p> <p>Stadsbank Oost Nederland voert een groot deel van de schuldhulpverlening voor Losser uit. De intake vindt plaats in Losser, tenzij een inwoner liever in Enschede wil afspreken. Door de aanwezigheid van de consulent van de Stadsbank in 't Lossers Hoes is de samenwerking met gemeentelijke consulenten</p> |

|                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                 | <p>versterkt, ook hier wordt er integraal en domein overstijgend gewerkt. De dienstverlening van de Stadsbank bevat geen budgetcoaching die kans op terugval voorkomt.</p> <p>De coördinator armoedebelid informeert de integraal consultants regelmatig over welke mogelijkheden er zijn om inwoner met geldzorgen te ondersteunen en geeft tips voor het herkennen van situaties van armoede en schulden. Daarnaast is zij de verbindende schakel tussen lokale en regionale partijen die graag een steentje bijdragen aan het versterken van bestaanszekerheid in Losser. In 2023 heeft daardoor een aantal gerichte interventies plaatsgevonden, die meteen ten goede komen van de inwoners van de gemeente Losser.</p> <p><b>Jouw Ingebrachte Mentor-aanpak (JIM)</b></p> <p>De JIM-aanpak houdt in dat wordt samengewerkt met informele mentoren uit het netwerk van de jongeren. De JIM is een steunfiguur voor de jongere en een adviseur voor ouders en professionals. De JIM-aanpak is geïntegreerd in de standaard werkwijze van de integraal consultants. Er heeft een informatiebijeenkomst plaatsgevonden in het najaar, op locatie, om de kennis up-to-date te houden en nieuwe medewerkers mee te nemen in de JIM-aanpak.</p> |
| Nieuwe initiatieven rondom normaliseren, signalering en preventie zijn opgezet. | <ul style="list-style-type: none"> <li>De nieuwe initiatieven zijn terug te vinden in het Innovatieplan sociaal domein 2021-2024. Voorbeelden hiervan zijn het ontwikkelen van voorliggende/algemene voorzieningen voor jeugdigen en volwassenen als dagopvang, weerbaarheidstrainingen en het project Geboeid #Nofilter.</li> <li>In 2023 zijn we gestart met pilots voor het team Werk en Inkomen. Deze zijn toegevoegd aan het Innovatieplan Sociaal Domein. Voorbeelden hiervan zijn de pilot herziening schuldhulpketen en een pilot gericht op het verbeteren van de vitaliteit van inwoners met een loonkostensubsidie.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|                                                                                 | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Net zoals voorgaande jaren kunnen alle inwoners op verschillende locaties bij onze integraal consultants terecht met vragen. Bijvoorbeeld bij onze centrale toegang in 't Lossers Hoes, basisscholen en huisartsen in onze gemeente.</p> <p>De pilot 'Tijdig een passende woonplek voor jongeren 18+' is eind van het jaar start gegaan. Dit initiatief is tot stand gekomen door een samenwerking tussen de gemeente Losser, Domijn en ZaZ Welzijn (een zorgaanbieder voor de Wmo). Het richt zich op jongeren die bij het bereiken van de leeftijd van 18 tussen de mazen van het net dreigen te vallen. Met als doel om deze jongeren een woonplek, met lichte ondersteuning, dicht bij huis te bieden is dit project gelanceerd.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

|                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                              | <p>Powerful Ageing is een functioneel trainingsprogramma bij een lokale fysiotherapiepraktijk, voor inwoners die zich voor het eerst melden bij het toegangsteam WIJZ voor huishoudelijke ondersteuning. De training draagt bij aan de lichamelijke gezondheid en wendbaarheid van de inwoner, waardoor inzet van huishoudelijk ondersteuning voorkomen kan worden.</p> <p>De #Huiskamer Jeugd, voorliggende voorziening voor jeugdigen als dagopvang, is een pilot die succesvol is gebleken. Uit een afstudeeronderzoek van studenten van Saxion is een positief advies gekomen over de structurele voortzetting van #Huiskamer Jeugd. Dit geldt ook voor de pilot de Culturele Ontmoeting, algemene voorziening voor volwassenen als dagopvang.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| De kennis en kunde van interne en externe verwijzers en andere betrokken partijen is optimaal benut                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>De samenwerking met huisartsen, scholen, jeugdreclassering, jeugdbescherming en andere ketenpartners is gecontinueerd.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|                                                                                                                                              | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>De samenwerking met onze zorgpartners is gecontinueerd, met één contactpersoon per organisatie en verijnd waar mogelijk. Zo is bijvoorbeeld de samenwerking met Veilig Thuis Twente door de aanwezigheid van de gedragswetenschapper in de toegang vormgegeven. Daarnaast zijn door de evaluatie van werkafspraken met Jeugdbescherming Overijssel nieuwe ideeën ontstaan over het naar de voorkant brengen van die expertise.</p> <p>Met het Zorg- en veiligheidshuis (code rood, top X en het JOR) zijn korte lijnen als het gaat om de complexe problematiek (loverboy, mensenhandel, etc.). Daarnaast is samenwerking met politie en team Veiligheid geïntensiveerd. Er is sprake van kennisoverdracht en er wordt gebruik gemaakt van elkaars expertise.</p> <p>In het najaar is een start gemaakt met jeugd- en veiligheidsoverleg dat maandelijks plaatsvindt. Partners die deelnemen zijn politie, jongerenwerk Fundament, buitengewoon opsporingsambtenaar, team Zorg, Woningbouw Domijn en beleidsadviseurs veiligheid en jeugd.</p> |
| <p><b>Doelstelling (S4):</b><br/>De gemeente Losser biedt tijdig, passende ondersteuning en zorg.</p>                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| De ondersteuning aan de inwoner is passend, toegankelijk en (kosten)adequaat, vanuit de visie "zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig". | <ul style="list-style-type: none"> <li>We borgen de inzet van de 18-/18+ consultant om de overgang tussen de verschillende wetgevingen (18-/ 18+) vloeiend te laten verlopen, zodat inwoners hier zo min mogelijk hinder van ondervinden.</li> <li>We zetten in op het organiseren van (meer) lokale activiteiten om jeugdigen, die kwetsbaar dreigen te worden, vroegtijdig, laagdrempelig en nabij te kunnen ondersteunen. Hierbij is normaliseren ons uitgangspunt. Voorbeelden hiervan zijn SOVA en KIES trainingen, maar</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>ook een aantal pilots uit het Innovatieplan sociaal domein 2021-2024.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• We intensiveren de samenwerking met werkgevers die specifiek gericht zijn op het begeleiden van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder het Servicebedrijf.</li> <li>• Binnen het Servicebedrijf werken mensen vanuit verschillende regelingen, waarvoor een eenduidige manier van begeleiding wenselijk is. De begeleidingsbehoefte is breder dan alleen gericht op het werk. Derhalve is het voorstel om in 2023 een integrale jobcoach ook begeleiding te laten bieden op de verschillende leefgebieden van de werknemer bijvoorbeeld financiën. Hierdoor proberen wij uitval op het werk te voorkomen.</li> <li>• Voor de groeiende doelgroep die loonkostensubsidie ontvangt, bieden we onder andere job-coaching, trajectbegeleiding en nazorg op maat om daarmee duurzame oplossingen te bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De inkrimping van de Wsw-populatie gaat gestaag verder. Dat zal in 2023 een gering effect hebben op de realiseerbare (detacherings)omzet en anderzijds op de uitvoeringskosten Wsw. In 2023 zullen de uitvoeringskosten meer in lijn worden gebracht met de populatieomvang.</li> <li>• Alle Wsw-werknemers nemen actief deel in/aan de maatschappij. Bijna 70% is werkzaam bij een reguliere werkgever. We realiseren dat door: in te zetten op persoonlijke ontwikkeling van de werknemers, het opbouwen en beheren van een netwerk van contacten en het leveren van maatwerk bij plaatsingen (jobcarving, jobcoaching, loonkostensubsidie, begeleidingsafspraken, passende tariefafspraken en de no-riskpolis).</li> </ul> |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Voor een vloeiende overgang tussen de verschillende wetgevingen (van 18- naar 18+) hebben we ervoor gekozen om de rol van de 18-/18+ consulent te behouden en te versterken. Er is extra aandacht geweest voor het huisvestingsvraagstuk door de pilot 'Tijdig een passende woonplek voor jongeren 18+'.</p> <p>We hebben de KIES en SOVA training in de basisschool leeftijd gecontinueerd. Vanuit het innovatieplan zijn er pilots gestart die bijdragen aan het vroegtijdig en nabij ondersteunen. Er is een doorstart gemaakt met de pilot sportcoach bij verenigingen. Dit draagt bij aan een positief sportklimaat en ondersteunt sportverenigingen en/of ouders bij pedagogische vraagstukken. De weerbaarheidstraining is een pilot die hierbij aansluit. Weerbaarheid van de jeugdige is de basis voor een goede psychische gezondheid en het maken van gezonde</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>leefstijlkeuzes.</p> <p>Medio 2022 zijn de bestaande raamovereenkomsten Twents Model Jeugd en Wmo 2015 (begeleiding), die afliepen per 1 januari 2023, met twee jaren eenzijdig verlengd tot en met 31 december 2024. Na juridische toetsing is gebleken dat gemeenten een wettelijke plicht hebben om bij het verlengen opnieuw te beoordelen of er sprake is van een reëel tarief. Hiertoe is in februari 2023 besloten tot het uitvoeren van een onafhankelijk onderzoek door KPMG. De uitkomsten van dit onderzoek wijzen uit dat een gedeelte van de tarieven als niet reëel beschouwd kon worden. In de Gemeentebegroting 2024 en in de Financiële rapportage 2023 hebben we hier op geanticipeerd.</p> <p><u>Jobcoach en maatwerk voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt</u></p> <p>Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt begeleiden we intensief om een duurzame resultaat te bevorderen. Het betreft hieronder andere statushouders, Inwoners met een arbeidshandicap, of met een GGZ-achtergrond, begeleiden we intensief om een duurzaam resultaat te bevorderen. We leveren maatwerk om zo veel mogelijk inwoners aan het werk te krijgen en houden. In 2023 hebben we een vaste trajectbegeleider aan het Servicebedrijf gekoppeld die op de werkvloer aanwezig is als jobcoach en daarmee de bedrijfsleider ondersteunt in de dagelijkse begeleiding.</p> <p><u>Wsw</u></p> <p>Werknemers met Wsw-dienstverband bij de gemeente Losser zijn zoveel als mogelijk en passend, via detachering of begeleid werken in een reguliere werkomgeving geplaatst. Het personele verloop is een jaarlijks terugkerend thema, omdat het aantal werknemers met een Wsw-dienstverband steeds verder daalt. In 2023 heeft de daling zich voortgezet. De inkrimping van de Wsw-populatie heeft een effect op de P&amp;O-uitvoeringskosten Wsw. Hoewel de uitvoeringskosten als geheel afnemen zijn de kosten per Wsw-er hoger en worden gedekt door een standaard bijdrage. Nieuw sinds 2023 is de 'Regeling Vervroegde Uittreding' (RVU). Dit houdt in dat werknemers die onder de cao SW vallen, 2 jaar voor hun AOW-leeftijd mogen stoppen met werken. Zij blijven in dienst, maar in plaats van een salaris ontvangen zij een RVU-uitkering van hun werkgever. In 2023 hebben 2 personen gebruik gemaakt van deze regeling.</p> <p><u>Toeslagenaffaire</u></p> <p>De brede ondersteuning die gedupeerden van de Toeslagenaffaire van de gemeente kunnen krijgen, aanvullend op de hulp van de Belastingdienst, is vanaf 2023 ook beschikbaar voor de kinderen van erkend gedupeerden. Deze brede ondersteuning kan, net zoals voor de gedupeerde ouder(s), liggen op het gebied van financiën, gezin, werk, wonen en zorg. In 2023 zijn in Losser 5 erkend gedupeerde ouders op één of meer van bovenstaande gebieden ondersteund en heeft ook 1 kind een</p> |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>vorm van brede ondersteuning ontvangen.</p> <p>In 2023 hebben zich géén nieuwe gedupeerden meer gemeld bij de Belastingdienst, en omdat de termijn hiervoor nu gesloten is, blijft het totaal aantal gedupeerde volwassenen voor Losser op 51. Bij die gezinnen horen 82 kinderen.</p> <p><u>Energietoeslag</u></p> <p>Als compensatie van de hogere energierekening verstrekken we vanaf het najaar 2023 een energietoeslag. De inwoners met een bijstandsuitkering hebben als eerste de toeslag ontvangen, gevolgd door inwoners die in 2022 de toeslag ook hebben ontvangen en nog steeds tot de doelgroep behoren. In december 2023 is de regeling opengesteld voor overige inwoners. Uitbetaling van de energietoeslag zal voor die groep, na een positief besluit, in 2024 plaatsvinden.</p> |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Wat heeft het gekost?

| Bedragen x 1.000 Euros                           | Realisatie 2022 | Begroting (na wijziging) | Realisatie 2023 | Saldo         |
|--------------------------------------------------|-----------------|--------------------------|-----------------|---------------|
| Sociaal                                          | 36.553          | 41.998                   | 44.032          | -2.035        |
| <b>Totaal Lasten</b>                             | <b>36.553</b>   | <b>41.998</b>            | <b>44.032</b>   | <b>-2.035</b> |
| Sociaal                                          | 9.744           | 11.960                   | 13.040          | 1.079         |
| <b>Totaal Baten</b>                              | <b>9.744</b>    | <b>11.960</b>            | <b>13.040</b>   | <b>1.079</b>  |
| <b>Gerealiseerde saldo van baten en lasten</b>   | <b>26.809</b>   | <b>30.037</b>            | <b>30.992</b>   | <b>-955</b>   |
| Sociaal                                          | 72              | 0                        | 37              | -37           |
| <b>Totaal Storting reserves</b>                  | <b>72</b>       | <b>0</b>                 | <b>37</b>       | <b>-37</b>    |
| Sociaal                                          | 460             | 727                      | 669             | -57           |
| <b>Totaal Onttrekking reserves</b>               | <b>460</b>      | <b>727</b>               | <b>669</b>      | <b>-57</b>    |
| <b>Gerealiseerde saldo van mutaties reserves</b> | <b>-387</b>     | <b>-727</b>              | <b>-632</b>     | <b>-94</b>    |
| <b>Gerealiseerd resultaat</b>                    | <b>26.422</b>   | <b>29.311</b>            | <b>30.360</b>   | <b>-1.050</b> |

## Toelichting

**Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 "Financiële positie".**

Per saldo wijkt het Programma Sociaal afgerond € 1.050.000 negatief af ten opzichte van de gewijzigde begroting. Exploitatieboekingen zijn inmiddels afgerond.

| Bedragen (x € 1.000)                    | Voordelig | Nadelig      |
|-----------------------------------------|-----------|--------------|
| Totaal lasten                           |           | 2.035        |
| Totaal baten                            | 1.079     |              |
| Storting in reserves                    |           | 37           |
| Onttrekkingen aan reserves              |           | 57           |
| Totalen                                 | 1.079     | 2.129        |
| <b>Totaal nadelig programma Sociaal</b> |           | <b>1.050</b> |

Hieronder worden deze onderdelen afzonderlijk toegelicht.

### Toelichting nadelig saldo lasten € 2.035.000:

Het nadelig effect op de lasten wordt vooral veroorzaakt doordat de kosten van de jeugdzorg in het tweede deel van het jaar flink gestegen zijn. Het totale nadeel op de zorg in natura en de PGB is afgerond € 1,3 mln. Voor het grootste deel wordt dit veroorzaakt door de afwikkeling naar het onderzoek reële tarieven, die met terugwerkende kracht zijn doorgevoerd. Ook vallen de tarieven hoger uit dan de indexatie waarmee we in de begroting rekening hadden gehouden. De derde reden voor het nadelig saldo is de verkleining van groepsgrootte in verblijf.

Ook de kosten van de Wmo vallen hoger uit. Hier gaat het met name om de woon- en vervoersvoorzieningen. Bij de woonvoorzieningen zien we dat in de laatste maanden een aantal dure woonaanpassingen is vergoed. Bij de vervoersvoorziening ligt de oorzaak in de nieuwe aanbesteding en indexering van de tarieven. Het nadeel komt uit op bijna € 466.000.

De kosten voor participatie laten juist een positief beeld zien, hier houden we in 2023 in totaal € 252.000 over. Dit resultaat ontstaat met name doordat de personele lasten binnen de Wsw-begroting lager uitvallen dan verwacht. Bij de inkomensregelingen is er slechts sprake van een klein voordeel, o.a. doordat de uitgaven voor het verstrekken van een uitkering zijn afgenomen. Zie Taakveld 6.3 Inkomensregelingen en Taakveld 6.4 Wsw en Beschut werk voor nadere specificatie op deze onderdelen.

Door een noodzakelijke inhaalafschrijving van een pand van een voormalig kinderdagverblijf hebben we een inhaalafschrijving moeten doen van ruim € 190.000. Hier was in de begroting geen rekening mee gehouden.

De kosten voor sportaccommodaties vallen een stuk hoger uit dan geraamd. Het nadeel is € 347.000. Voor een belangrijk deel wordt dit veroorzaakt door hogere energiekosten van het zwembad welke het gevolg zijn van de afstand die we hebben genomen van Gazprom als leverancier. Het andere deel komt door niet verrekenbare btw. Dit laatste wordt door het rijk vergoed via een specifieke uitkering (zie toelichting baten).

In de loop van 2023 is de nieuwe specifieke uitkering "versterking voor sport en bewegen", ook bekend als Brede Spuk, door het rijk beschikbaar gesteld. Naast hogere baten (zie toelichting baten) leidt dit ook tot hogere lasten dan geraamd. Het nadeel is € 231.000. Omdat

we hier pas in het najaar duidelijkheid over hebben gekregen is dit niet in de bij de tussenrapportage horende wijziging meegenomen. Omdat niet bestede middelen (deels) aan het rijk moeten worden terugbetaald heeft aanwenden van deze specifieke uitkering de voorkeur boven de inzet van de reserve gids-gelden. Die gebruiken we vooralsnog voor cofinanciering.

Toelichting voordelig saldo baten € 1.079.000:

Een groot deel van het voordeel op de baten komt doordat de vergoeding van het rijk voor opvang van Oekraïners en noodopvang hoger uitvalt dan geraamd. Het voordeel is € 525.000.

Verder hebben we van de gemeente Enschede weer een extra uitkering gekregen omdat de reserve beschermd wonen hoger is dan noodzakelijk. Het voordeel is afgerond € 400.000.

De BUIG (uitkering voor participatie) daarentegen valt in 2023 lager uit dan geraamd. Het nadeel is € 280.000. Daar staan ook lagere kosten tegenover (zie toelichting lasten).

De uitkering die we ontvangen voor de uitvoering van de Wet inburgering nieuwkomers valt eveneens lager uit, omdat we ook lagere uitgaven hebben, het nadeel is € 111.000.

De kosten voor de exploitatie van sportaccommodaties vallen hoger uit (zie toelichting lasten), dat leidt tegelijkertijd tot een hogere specifieke uitkering voor Sportstimulering. Deze dient ter compensatie voor niet compensabele btw. Het voordeel is € 140.000.

Tot slot hebben we via de nieuwe specifieke uitkering voor gezondheid en bewegen (de zogeheten "Brede Spuk, zie ook toelichting lasten) een bedrag van € 360.000 ontvangen, waar in de begroting nog geen rekening mee is gehouden.

Toelichting nadelig saldo stortingen reserves € 37.000:

Er is in totaal een bedrag van € 37.000 meer in de reserves gestort dan geraamd. De extra storting vloeit voort uit het feit dat minder is uitgegeven dan geraamd voor het MOP Onderwijs. Het niet uitgegeven bedrag wordt toegevoegd aan de reserve.

Toelichting nadelig saldo onttrekkingen reserves € 57.000:

Het nadeel komt vooral doordat we minder hebben onttrokken aan de reserve Sociaal Domein. De kosten van de pilots binnen het Sociaal Domein waren € 230.000, €70.000 lager dan geraamd.

## 1.2. Fysiek

### Programmadoel:

"Losser is een duurzame, schone en veilige gemeente met ruimte voor de kwaliteiten van het Noordoost Twentse landschap en de vitale dorpskernen."

### Doelstellingen:

1. De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving
2. De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen
3. We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties
4. In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven

### Doelenboom Fysiek

|        |     |                                                    |     |        |       |
|--------|-----|----------------------------------------------------|-----|--------|-------|
| Fysiek | --> | Een vitale landelijke omgeving                     | --> | Lasten | 7.024 |
|        |     |                                                    | --> | Baten  | 271   |
|        |     | Ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen | --> | Lasten | 310   |
|        |     |                                                    | --> | Baten  | 388   |
|        |     | Gezonde leefomgeving                               | --> | Lasten | 3.601 |
|        |     |                                                    | --> | Baten  | 3.032 |
|        |     | Prettig wonen en leven                             | --> | Lasten | 6.219 |
|        |     |                                                    | --> | Baten  | 6.501 |

### Wat hebben we bereikt?

Met de vaststelling van een aantal ontwikkelingsgerichte (partiële) herzieningen van bestemmingsplannen en beleidsnotities en -visies op het gebied van landschap, recreatie en toerisme en ruimtelijke ordening is ook in 2023 uitvoering gegeven aan een verdere ontwikkeling en versterking van het landschap, economische ontwikkelingen en de leefbaarheid van de dorpen. Zo is er gesproken met diverse partners, elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid, om het huisartsen tekort op te heffen.

We hebben in de verschillende kernen van onze gemeente doorgewerkt aan uiteenlopende projecten. Ook is een aantal projecten in 2023 afgerond. Daarbij is te denken aan projecten over de ruimtelijke invulling van gebieden, projecten in het kader van duurzaamheid of van het Meerjarig Investerings- en Onderhoudsplan.

### Wat hebben we ervoor gedaan?

| Doelstelling (F1):<br>De gemeente Losser heeft een vitale landelijke omgeving.                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| De kernkwaliteiten van het landschap zijn behouden en versterkt in samenwerking met belanghebbenden | <ul style="list-style-type: none"><li>• We zetten ons netwerk en onze kennis proactief in ten behoeve van het ontwikkelen, stimuleren en borgen van de kwaliteiten van het landschap. Dat doen we door ondernemers, (maatschappelijke) organisaties, overheden en inwoners met elkaar in contact te brengen.</li><li>• Om te voorkomen dat landschapselementen illegaal worden verwijderd zetten we in op meer handhaving</li></ul> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>om het landschap te beschermen. Dit onder andere door extra Boa (domein II) capaciteit hierop in te zetten.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Waar mogelijk wordt het aantal bomen in de kernen vergroot. Dit wordt gedaan door extra bomen te planten op de meest geschikte plaatsen, mede als onderdeel van herinrichtingsprojecten.</li> <li>• In de Omgevingsvisie en het Groenbeleidsplan geven we aandacht aan de mogelijkheden van versterking van de landschapskwaliteit rondom onze kernen en in het buitengebied. Door grootschalig onderhoud van gemeentelijke houtwallen en gericht beheer van wegbermen is extra kwaliteit toegevoegd.</li> <li>• In projecten is aandacht voor landschappelijk erfgoed. (<i>Zie ook programma Sociaal</i>).</li> <li>• Met het project Beken &amp; Bleken heeft Losser een Erfgoed Deal verworven. Behoud en versterking van de kernkwaliteiten van het landschap is hierin één van de speerpunten (<i>zie ook programma Sociaal</i>).</li> <li>• Een cultuurhistorische waardenkaart en een landschapsbiografie zijn waardevolle instrumenten bij het vastleggen van cultuurhistorische waarden van het landschap. We onderzoeken de mogelijkheden hierin voor Losser.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                       |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>In 2023 hebben we onze aanpak voor het behouden van kenmerkende landschaps(elementen), voortgezet. De samenwerking met de Boa domein II van de Omgevingsdienst Twente is nu bestendigd. We sluiten hiermee aan op de Landelijke Handhavingsstrategie. Met andere woorden: naast de bestuursrechtelijke handhaving, wordt nu ook standaard het strafrechtelijke spoor gevolgd.</p> <p>De proactieve inzet van ons netwerk en kennis ten behoeve van de kwaliteit van ons landschap, is een doorlopend proces bij zowel beleidsontwikkelingen als in uitvoering. Concrete voorbeelden waarin dit tot uiting komt zijn onder andere de Omgevingsvisie, Dinkeldal Zuid, Beken &amp; Bleken van Losser. Landschappelijk erfgoed maakt hierbij deel uit van het project Beken &amp; Bleken van Losser, waarvoor we een bijdrage hebben ontvangen vanuit het landelijk Programma Erfgoed Deal. Zo is er via gebiedsprocessen gewerkt aan het Dinkeldal en de verbinding tussen Dinkeldal en centrum van Losser en het weer beleefbaar krijgen van twee veldbleken en deze onderdeel te maken van recreatieve netwerken. In het Dinkeldal zelf zijn, met de uitvoering van het gebiedsprogramma Dinkeldal Zuid, landschapswaarden hersteld. In nauwe samenwerking is de laatste hand gelegd aan de hermeandering van de Dinkel in samenloop met andere opgaven (waaronder het inpassen van de recreatieve</p> |

|                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                         | <p>verbinding Losser-Glane-Gronau).</p> <p>Ook hebben wij weer nieuwe bomen aangeplant. Hiervan zijn er 94 ter vervanging en 59 op nieuwe locaties geplant.</p> <p>Het Groenbeleidsplan gaf ons de handvatten voor bewust ecologisch en duurzaam beheer van ons openbaar groen, sloten en bermen.</p> <p>De raad heeft de Omgevingsvisie gemeente Losser vastgesteld. Daarin is nadrukkelijk in de verschillende paragrafen aangegeven wat de koers is voor natuur &amp; landschap en hoe wij deze willen beschermen.</p> <p>Wij informeren inwoners doorlopend, vaak in bilaterale gesprekken, over de doelstelling en de mogelijkheden binnen de Groene en Blauwe Diensten. Initiatiefnemers zijn op de hoogte gebracht dat hun aanvragen in 2024 worden afgedaan. De doelstelling is dat de initiatieven van aanvragers bijdragen aan het behoud en versterking van het landschap.</p> <p>We verschaffen inzicht en eenduidigheid in de huidige situatie van de agrarische sector in de gemeente Losser op basis van beschikbare informatie door middel van een inventarisatie van de agrarische sector. Agrarische bedrijven hebben een belangrijk aandeel en vormen een wezenlijk onderdeel van ons buitengebied. Met het oog op onder andere de ontwikkelingen rondom het provinciaal programma Landelijk gebied (PPLG), de Kaderrichtlijn water (KRW) en de provinciale Landbouwvisie is inzicht in de specifieke gemeentelijke situatie noodzakelijk. Om de vertaalslag vanuit landelijke en provinciale doelen naar de gemeentelijke doelen goed te kunnen maken is dit inzicht nodig en is een inventarisatie van de agrarische sector gestart.</p> |
| Sloop en hergebruik van voormalige agrarische gebouwen is gefaciliteerd | <ul style="list-style-type: none"> <li>Waar mogelijk worden de beleidsinstrumenten zoals opgenomen in de beleidsnotitie 'Buitengebied met ruimtelijke kwaliteit' ingezet. Dit nieuwe beleid maakt het slopen van voormalige agrarische bebouwing eenvoudiger voor eigenaren. Door de ontwikkelbehoefte te verbinden met de sloopopgave wordt de sloop van vrijkomende en landschapontsierende agrarische bebouwing zoveel mogelijk gefaciliteerd.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|                                                                         | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Na vaststelling van het nieuwe beleid is onder andere het sloopregistratiesysteem ingericht. Een nieuw beleidsinstrument is sloopregistratie, waarbij gewerkt wordt met sloopvouchers die worden ingezet in een ontwikkeltraject waar sloop vereist is. Op deze manier proberen we ontwikkelbehoefte en de sloopopgave met elkaar te verbinden. Op de gemeentelijk website is een pagina over sloopregistratie opgenomen. Ook wordt voorzien in informatie over de wijze waarop mensen die</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

|                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                           | op zoek zijn naar sloopmeters het beleid kunnen benutten. Er zijn twee sloopvouchers verstrekt.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| De gemeente Losser is ontsloten met goede verbindingen tussen dorpen, natuurgebieden en omliggende steden | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Knelpunten in routes lossen we waar mogelijk op. Hierin werken we nauw samen met het Routebureau Twente. Ook gaan we op zoek naar nieuwe verbindingen via struinpaden. De verbinding Stuwwal - Dinkeldal vormt hiervoor een pilot.</li> <li>• Samen met de Duitse buurgemeenten Gronau en Bad Bentheim zorgen we voor een betere bereikbaarheid en ontsluiting van de Drielandsteen. We zoeken naar mogelijkheden voor een betere grensoverschrijdende fiets/ wandelverbinding en zorgen ervoor dat de elektrokar uit Overdinkel dichtbij de Drielandsteen kan komen. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om hier een (toekomstig grensoverschrijdend) cultureel informatieve plek in te richten. De plannen voor een Grensmuseum Overdinkel (zie programma sociaal) passen uitstekend binnen deze ontwikkelingen.</li> <li>• We werken verder aan de (fiets)verbinding van de Hogeboekelweg met het centrum van Losser, in combinatie met verschillende autonome ontwikkelingen in de openbare ruimte. Een voorbeeld hiervan is het plan De Muchte e.o.</li> <li>• Afgelopen jaren is gewerkt aan de (concept)visie 'Losser aan de Dinkel'. In 2023 is verder gewerkt aan de voorbereiding en uitvoering van enkele deelprojecten waarvoor externe bijdragen zijn verworven. Losser aan de Dinkel gaat deels op in het project Beken &amp; Bleken van Losser, die beiden weer bijdragen aan de doelstellingen vanuit het Parapluplan centrum Losser. In 2023 zijn deelprojecten uitgevoerd; zo is leidingwerk voor aquathermie voor het zwembad geïntegreerd in de projectscope bij de Tuinstraat.</li> <li>• We zoeken naar mogelijkheden om andere dorpen te ontsluiten via openbaar vervoer.</li> </ul> |
|                                                                                                           | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Ontwikkelingen rondom Drielandsteen</u></p> <p>De ontwikkeling rondom Drielandsteen (aanleg fietspad, keerlus elektrokar) hebben we gekoppeld aan de Bossenstrategie (aanleg klimaatbestendig bos). Betreffende grond is igewaardeerd, en wordt tussentijds afgewaardeerd en herbestemd.</p> <p><u>Knelpunten in routes/ ontbrekende schakels</u></p> <p>Het oplossen van knelpunten in routes en ontbrekende schakels is complex en vergt voortdurend aandacht om kansen die zich voordoen te benutten. We hebben een</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

|                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                 | <p>projectleider gezocht om te starten met de ontbrekende verbindingen in het (wandel)routenetwerk via struinpaden (Stuwwal - Dinkeldal) .</p> <p><u>Hogeboekelweg</u></p> <p>De herinrichting van de Hogeboekelweg tot fietsstraat op zowel Lossers als Enschedees grondgebied is afgerond waarmee een directe, comfortabele en veilige fietsverbinding tussen Losser en Enschede is gerealiseerd. Gemeente Enschede onderzoekt de mogelijkheden tot het verbinden van deze route met de regionale fietssnelweg F35. In Losser is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden tot het verbinden van de route over de Hogeboekelweg met het centrum van Losser.</p> <p><u>'Ontbrekende schakel' in LAGA-fietspad (achter De Pol)</u></p> <p>In 2023 is, als onderdeel van het bredere project 'Dinkeldal Zuid', het laatste deel van het fietspad tussen Goormatenweg en de Hoofdstraat gerealiseerd. Hiermee is een ontbrekende schakel in de hoofdinfrastructuur van ons recreatieve routenetwerk gerealiseerd.</p> <p><u>'Losser aan de Dinkel'</u></p> <p>De visie Losser aan de Dinkel stond aan de wieg van het project Beken &amp; Bleken van Losser en daarmee aan het verwerven van een landelijke Erfgoeddeal. Deelprojecten uit Losser aan de Dinkel zijn daarmee geïntegreerd in het uitvoeringsprogramma van Beken &amp; Bleken van Losser. De aanbesteding van een bouwteam heeft plaatsgevonden, waarna is gestart met de voorbereidingen van diverse projecten waaronder de restauratie en klimaatrobuust maken van de Dorpsbleek. Het deelproject Tuinstraat, waar in synergie werkzaamheden voor de aquathermie leiding voor het zwembad zijn gerealiseerd, is uitgevoerd.</p> <p><u>Openbaar vervoer</u></p> <p>Op basis van onze inspanningen heeft de provincie Overijssel onze voorwaarden tot behoud van de huidige lijnvoering overgenomen bij de aanbesteding van de nieuwe concessie. Daarmee hebben we de huidige lijnvoering weten te behouden. Onze wensen tot het ontsluiten van bijvoorbeeld Losser-Noord en een verbinding via Glane richting Glanerbrug zijn helaas niet gehonoreerd, maar blijven bespreekpunt. 'Buurtbus Glane' lijkt steeds kansrijker te worden en gesprekken met vervoerder en concessieverlener (provincie Overijssel) zijn geïnitieerd.</p> |
| De relatie tussen de dorpskernen en het omliggende landschap in | <ul style="list-style-type: none"> <li>De (ontwerp)visies voor de Kwaliteitsimpuls Beuningen en Glane worden verder uitgewerkt. Hierin is aandacht voor de inpassing van de dorpskernen in het</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

|                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| de gemeente Losser is duurzaam versterkt                                                                                       | <p>(Nationaal) landschap. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan de uitvoering van deelprojecten uit het uitvoeringsprogramma.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Uitvoering van deelprojecten uit het programma 'Losser aan de Dinkel' en Beken &amp; Bleken van Losser.</li> <li>• Uitvoering van deelproject 'Dorpsranden de Lutte' uit het programma 'Kwaliteitsimpuls de Lutte'.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|                                                                                                                                | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Er is verder gewerkt aan de programmatische en gebiedsgerichte aanpak van de Kwaliteitsimpulsen van Beuningen, Glane en de Lutte. Bij Losser is de laatste hand gelegd aan de 'ontbrekende schakel' in het tracé van de recreatieve verbinding naar Gronau.</p> <p>In Beuningen is de uitvoering van de herinrichting Pastoor Bolscherstraat afgerond. Daarnaast is sterk ingezet op het planproces om gezamenlijk met de onder andere de dorpsraad, Stichting Dorpshuis en inwoners te komen tot integrale afstemming tussen de ontwikkelingen rond de Mariaschool/dorpshuis en de openbare ruimte. De ontwerpvisie voor Beuningen is dan ook gezamenlijk met de dorpsraad en vertegenwoordigers van de straten in Beuningen opgesteld.</p> <p>In de Lutte is, na een intensief participatieproces, de ontwerpvisie voor de pleinontwikkeling vastgesteld. Aansluitend is, in bouwteamverband, gestart met de technische uitwerking van de ontwerpvisie voor het centrumplein het deelproject Dorpsranden de Lutte. Tevens is volop uitvoering gegeven aan de ontwikkelde plannen (waaronder de eerste fase van het centrumplein, het Kerkebos, de Postweg). Met deze projecten wordt, als onderdeel van de leefbaarheid in kleine kernen, ook bijgedragen aan doelstellingen op het gebied van lokale economie en werkgelegenheid (bevorderen recreatie en toerisme).</p> |
| <p><b>Doelstelling (F2):</b><br/>De gemeente Losser biedt ruimte voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.</p>              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Het toerisme is versterkt door differentiatie van het verblijfsrecreatief aanbod, kwaliteitsverbetering en product vernieuwing | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Cultuur/erfgoed en toerisme hebben veel raakvlakken en versterken elkaar. We stimuleren productontwikkeling op het gebied van cultuur en erfgoed, recreatie en toerisme door subsidies te verlenen voor producten/projecten die zorgen voor meer overnachtingen en/of meer bestedingen in de gemeente Losser, en die ook zorgen voor een betere spreiding in de seizoenen en over de dorpen.</li> <li>• Het beleid op het gebied van de Vrijtijdseconomie wordt herijkt. Dit zal aansluiten op de visie binnen Noordoost Twente en Twente. Hierbij wordt de brede</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

|                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                           | sector betrokken.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|                                                                                                                                                                           | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Actieprogramma Recreatie en Toerisme</u></p> <p>We hebben initiatieven gestimuleerd die ten goede kwamen aan het toerisme, recreatie en cultuur in gemeente Losser. Te weten:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• F1 event;</li> <li>• instagram Tankenbergwandelaroute voor de 30+ doelgroep</li> <li>• Duitstalige informatiebrochure</li> </ul> <p><u>Visie vrijetijdseconomie Noordoost Twente</u></p> <p>Samen met de gemeenten Tubbergen, Dinkelland en Oldenzaal zijn we gestart om het perspectief 'Vrij zijn in Twente' door te vertalen naar Noordoost Twente. Een eerste stap hebben we gezet door een gedegen analyse uit te voeren naar de draagkracht van de vrijetijdseconomie in Noordoost Twente. Van hieruit hebben we samen met de stakeholders een ambitie geformuleerd. Deze ambitie is het vertrekpunt voor een strategisch ontwikkelkader met programmalijnen op hoofdlijnen.</p> <p><u>Onderzoek verblijfsrecreatie Noordoost Twente</u></p> <p>We hebben onderzoek laten doen naar de verblijfsrecreatie in Noordoost Twente om te bepalen of en waar nog marktruimte is voor nieuwe initiatieven in Noordoost Twente. Dit onderzoek vormt bouwstenen voor het herzien van de nota verblijfsrecreatie in Noordoost Twente.</p> |
| <p>Werkgelegenheid is gestimuleerd doordat bestaande en nieuwe bedrijven zowel binnen de gemeente als de regio kansen en ruimte krijgen om zich verder te ontwikkelen</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We plannen werkbezoeken met het gehele college in. Daarnaast bezoekt de portefeuillehouder Economische Zaken met de accountmanager verschillende bedrijven.</li> <li>• We volgen de (subsidie-)regelingen en mogelijkheden voor ondersteuning aan ondernemers, en verwijzen/ondersteunen de ondernemers hierin.</li> <li>• Maandelijks wordt een nieuwsbrief aan de ondernemers uitgegeven.</li> <li>• Er vindt zowel ambtelijk als bestuurlijk periodiek overleg plaats met de verschillende ondernemersverenigingen. We haken aan bij de vergaderingen van de Samenwerkende Ondernemersverenigingen Gemeente Losser (SOGL).</li> <li>• Het structureel samenwerkingsverband tussen Centrum Management Losser, de gemeente en andere investeerders wordt nader uitgewerkt. Hierdoor zijn we samen met de partners in het centrum beter in staat de gedane investeringen te borgen en te</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>anticiperen op toekomstige ontwikkelingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Op Twentse schaal ondersteunen we de Agenda voor Twente en de RegioDeal en proberen waar mogelijk lokale initiatieven te verbinden.</li> <li>• In het kader van toekomstbestendige bedrijventerreinen onderzoeken we gemeentebreed de mogelijkheden tot revitalisatie of herstructurering van deze terreinen. Ook kijken we naar andere ruimtelijke mogelijkheden om eventuele uitbreidingswensen van bedrijven te faciliteren.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>We hebben enkele bedrijven bezocht om de contacten met bedrijven te onderhouden en eventuele ondersteuning te faciliteren. We waren daar waar mogelijk en gewenst aanwezig bij overleggen met ondernemersverenigingen.</p> <p>We hebben samen met het ROZ een netwerkcafé voor met name zzp'ers, starters en kleine ondernemers georganiseerd bij Van Heek Textiles.</p> <p>Subsidie- en stimuleringsregelingen die wij kenden hebben we doorgegeven aan ondernemers.</p> <p>We hebben deelgenomen aan het Koopstromenonderzoek.</p> <p><u>Communicatie met ondernemers</u></p> <p>Via een afstudeeropdracht van een student HBO Communicatie hebben we de communicatie van de gemeente naar ondernemers laten onderzoeken. Voor ondernemers blijkt persoonlijke communicatie met de gemeente het belangrijkste. Het emailadres <a href="mailto:ondernemersloket@losser.nl">ondernemersloket@losser.nl</a> is geopend. We zetten daarnaast in op meer communicatie via LinkedIn en minder op email nieuwsbrieven. We ontwikkelen een nieuwe, nog te presenteren digitale nieuwsbrief van de gemeente, waarin ook een rubriek met nieuws voor ondernemers is opgenomen. Ook ondernemers kunnen zich abonneren voor die nieuwsbrief. In het kader van de Dag van de Ondernemer hebben we eind van het jaar voor elk van de 12 ondernemersverenigingen een pagina geplaatst in weekblad De Week van Losser.</p> <p><u>Structurele samenwerkingsvorm tussen ondernemers, vastgoed en gemeente</u></p> <p>We hebben het proces opgestart om te komen tot de uiteindelijke vorming van de zogenaamde 'gouden driehoek' in het centrum van Losser. Dit betreft een structurele samenwerkingsvorm tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente Losser, als belangrijke pijler uit het huidige parapluplan. Een goed functionerende centrumorganisatie creëert een constructieve overlegstructuur van straat tot</p> |

|                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                             | <p>bestuursniveau, van ondernemer tot vastgoedeigenaar.</p> <p><u>Inspelen op actualiteiten.</u></p> <p>We hebben de regionale en landelijke ontwikkelingen afgestemd tijdens regionale overleggen waarbij ook de Regiodeals en de Agenda voor Twente gemonitord zijn.</p> <p><u>Toekomstbestendigheid bedrijventerreinen</u></p> <p>Het onderzoek naar toekomstbestendige en goed benutte bedrijventerreinen is in concept afgerond door adviesbureau Stec. Op basis van dit onderzoek zijn in verschillende sessies ambities opgehaald bij ondernemersverenigingen en de raad. Samen met betrokken partijen werken we dit uit richting een gedragen visie met bijbehorende investeringsagenda's.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| De gemeente Losser is vermarkt als de Schatkamer van Twente | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We gaan door met het verbinden van toerisme en cultuur met de Schatkamer van Twente. Het vermarkten hiervan gaat echter verder dan toerisme en cultuur en erfgoed. Ook het sociaal maatschappelijk gebied (inwoners, ondernemers) valt hieronder. In 2023 werken we eraan dat iedereen in Losser zich verbonden voelt dan wel deel uitmaakt van de Schatkamer van Twente, door op zoek te gaan naar de verhalen van de inwoners/ondernemers van vroeger en nu en de mensen die een rol spelen in de Schatkamer van Twente.</li> <li>• Het Losserse erfgoed wordt gezien als 'parels in de Schatkamer'. Dit brengen we onder de aandacht in onder meer projecten, educatie, arrangementen en routes.</li> <li>• Het regionale project Geopark Twente biedt lokaal mogelijkheden om de geologische schatten van Losser onder de aandacht te brengen. Dit sluit aan bij het nieuwe lokale geologiemuseum. Waar mogelijk verbinden we lokale initiatieven op dit gebied met elkaar en met Geopark Twente.</li> <li>• We stimuleren partijen de Schatkamer van Twente te gebruiken in hun communicatie. We streven naar eenheid in informatie en in uitstraling.</li> </ul> |
|                                                             | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Verbinden 'toerisme, cultuur en erfgoed' met de 'Schatkamer van Twente'</u></p> <p>We zijn bezig geweest met het vertellen van verhalen uit de Schatkamer van Twente. Inwoners, ondernemers, verenigingen en andere interessante schatten hebben we op deze manier kenbaar gemaakt bij het grotere publiek. De kracht van deze verhalen zit in de toegankelijke gesprekken en de samenwerking met de Tourist Info. Zij verzorgen de verhalen binnen het thema Recreatie &amp; Toerisme, als</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                         | <p>gemeente pakken wij de verhalen binnen Wonen &amp; Werken op.</p> <p><u>Schatkamer van Twente en Erfgoed</u></p> <p>Vanuit de Erfgoeddeal Beken &amp; Bleken zijn er vier afleveringen voor een podcast gemaakt. Deze podcast is gericht op de Schatkamer van Twente en de (erfgoed) schatten die in onze gemeente te vinden zijn. Via nieuwe historische informatieborden krijgen inwoners en bezoekers de kans om op locatie te luisteren naar de podcast. We starten met zeven borden in het centrum van Losser, die als het ware een route langs de Erfgoeddeal projecten vormen. Deze borden gebruiken we als template voor de historische borden in de andere kernen.</p> <p>Samen met de Tourist Info zijn er nieuwe routes gemaakt, zowel het Böggelpad als de Dinkelstenenroute zijn aangepast naar aanleiding van de werkzaamheden in het centrum, rondom het Laga-pad en de erfgoeddeal. Deze routes verbinden de nieuwste ontwikkelingen met het Losserse erfgoed.</p> <p>Zowel in de verhalen, als de podcast, als op de borden gebruiken we het logo van de Schatkamer van Twente. Zo zorgen we voor een eenduidige huisstijl en een duidelijke boodschap: De Schatkamer van Twente is van ons allemaal. Met Tourist Info en CML hebben we gesproken om dit nog meer te gebruiken en ook te blijven stimuleren bij ondernemers.</p> |
| <p><b>Doelstelling (F3):</b><br/>We laten een gezonde leefomgeving na aan de volgende generaties.</p>                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <p>Duurzaamheid is stelselmatig betrokken in de voorbereiding en uitvoering van gemeentelijke taken en initiatieven</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• De uitvoering van <a href="#">het duurzaamheidsbeleid</a> is verankerd in de dynamische uitvoeringsagenda 'Duurzaam Losser'.</li> <li>• Onderhouden van grensoverschrijdende samenwerking binnen Noordoost Twente en met Duitsland op het gebied van duurzame energie.</li> <li>• Een Noordoost Twents energiebedrijf is opgericht en ingericht.</li> <li>• Beleidsplan circulaire economie is vastgesteld.</li> <li>• Manifest 'Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen' is ondertekend.</li> <li>• Beleidsplan mobiliteit is vastgesteld.</li> <li>• Er wordt voortdurend gekeken naar de eigen mogelijkheden voor grootschalige opwek van zonne-energie op gemeentelijke gronden/-eigendommen.</li> <li>• Regionale Energie Strategie Twente 2.0 is vastgesteld.</li> <li>• Bij herinrichtingsprojecten in de openbare ruimte is duurzaamheid één van de uitgangspunten (bijvoorbeeld het klimaatadaptief maken van de</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | leefomgeving en toepassen van circulariteit (vanuit de eigen assets).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Duurzaamheidsbeleid</u></p> <p>Toekomstvisie Duurzaam Losser 2040 en het coalitieakkoord 2022-2026 'Groeien door ambitie' zijn leidend voor de invulling en verantwoording van het programma en project van opgave Klimaat.</p> <p><u>Samenwerking Energie van Noordoost Twente (EvNOT)</u></p> <p>Er is gewerkt aan de professionalisering van onze samenwerking binnen Noordoost Twente. Er is een evaluatie opgesteld en op basis hiervan is er een vernieuwde opzet over de samenwerking gemaakt.</p> <p><u>Grensoverschrijdende samenwerking</u></p> <p>Er is vanuit de gemeente Losser, Emmen en Kerkrade de ambitie om de grensbarrières op het vlak van de energietransitie weg te nemen en mogelijkheden te benutten. In 2023 zijn hierover gesprekken gevoerd. De Europese wetgeving is extreem complex wat resulteert dat er eigenlijk niets kan. Maar er is druk of pilots wel kunnen doorgaan. Dit blijven wij volgen en zodra er mogelijkheden liggen gaan we ermee aan de slag. Dit is een langdurig proces.</p> <p>Daarnaast hebben er diverse gesprekken plaatsgevonden tussen de gemeente Losser en de gemeente Bad Bentheim, de provincie Overijssel en Prowind om de grensoverschrijdende samenwerking te onderzoeken voor de windmolens in de Lutte en die aan de Duitse zijde.</p> <p><u>Noordoost Twents Energiebedrijf</u></p> <p>Een Noordoost Twents energiebedrijf is opgericht onder de naam Energie-coöperatie Noordoost Twente (EcNOT). Het EcNOT is in het kader van lokaal eigendom betrokken bij de projecten Windmolenpark de Lutte en het tweede zonnepark Overdinkel.</p> <p><u>Circulair-beleid</u></p> <p>Er is breed input opgehaald om te komen tot het beleidsdocument Circulair Losser.</p> <p><u>Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen is ondertekend</u></p> <p>Het Manifest MVOI is niet ondertekend in 2023 omdat is gebleken dat dit beter past en geïntegreerd kan worden binnen het bovengenoemde beleidsdocument circulair Losser, dan als</p> |

|                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                            | <p>los project. Op die manier wordt het niet sectoraal aangevlogen maar als domein overstijgend thema. Bij de uitvoering van het beleidsdocument zal het ondertekenen van het MVOI-manifest een plek krijgen.</p> <p><u>Beleidsplan mobiliteit</u></p> <p>Projectopdracht beleidsplan mobiliteit is afgerond. Voorbereiding ten aanzien van het beleidsplan zijn getroffen.</p> <p><u>Grootschalige opwek zonne-energie</u></p> <p>Er zijn geen initiatieven aangaande grootschalige opwek op eigen gronden ontwikkeld.</p> <p><u>RES 2.0</u></p> <p>Vorbereidingen voor Regionale Energie Strategie Twente 2.0 zijn uitgevoerd maar niet afgerond. Doordat de provincie Overijssel tussentijds het zon- en windbeleid heeft aangepast is de besluitvorming van de RES 2.0 uitgesteld.</p> <p><u>Duurzame herinrichtingen openbare ruimte</u></p> <p>Bij gebiedsontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de kwaliteitsimpuls de Lutte, is duurzaamheid één van de uitgangspunten geweest (bijvoorbeeld het klimaatadaptief maken van de leefomgeving en toepassen van circulariteit (vanuit de eigen assets).</p>                            |
| De gemeente Losser is in 2022 minimaal 20% energieneutraal | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We sluiten 'Greune deals' met woningcorporatie(s), scholen en verenigingen en bedrijven.</li> <li>• We faciliteren initiatieven voor grootschalige energieprojecten via publiek eigenaarschap, bijvoorbeeld een tweede zonnepark in Overdinkel en een biogasbedrijf.</li> <li>• We participeren in regionale fora voor grootschalige energieopwekking en -distributie.</li> <li>• We stimuleren (de opzet van) lokale energie coöperaties.</li> <li>• Gemeentelijke voertuigen worden bij vervanging emissievrij.</li> <li>• De verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed is volgens plan uitgevoerd.</li> <li>• We plaatsen in de kernen en op toeristisch/strategische locaties openbare EV-laadpalen.</li> <li>• We verzorgen een goed functionerend Energieloket met voldoende instrumenten om meters te kunnen maken op informeren, stimuleren en faciliteren van duurzaamheidsinitiatieven. We willen hiervoor een Lossers Energiefonds opzetten om concrete verduurzamings- en inkoopacties te betalen juist voor hen die het niet of moeilijk zelf kunnen betalen (zowel</li> </ul> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>eigenaren als huurders). Het energiefonds is bedoeld als geormerkt geld dat snel door het college kan worden ingezet, mogelijk als verdubbelaar in combinatie met eventuele subsidies van bijvoorbeeld de provincie, als zich kansen voordoen om concrete duurzaamheidsinitiatieven te financieren. Dit fonds wordt eenmalig gevuld en moet in de jaren daarna worden voorzien van middelen via duurzame projecten of via dividend uit (nieuwe) aandeelhouderschappen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• We geven uitvoering aan de aanpak energiearmoede.</li> <li>• We handhaven via de omgevingsdienst Twente de Co2-besparingsplicht voor industrie.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Greune Deals</u></p> <p>We hebben geen Greune Deals gesloten. In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn geen initiatieven binnengekomen.</p> <p><u>Grootschalige duurzaamheidsinitiatieven</u></p> <p><b>Zon:</b> Onder begeleiding van Natuur en Milieu Overijssel (NMO) zijn de conceptstatuten van lokale EnergieCoöperatie Overdinkel (ECO) en de concept samenwerkingsoverkomst (SOK) opgesteld. ECO is in contact gebracht met de projectontwikkelaar Twence en eveneens eind 2023 is de concept SOK aan Twence voorgelegd. Met Enexis is veelvuldig gesproken over het verkrijgen van een netaansluiting voor het zonneveld in Overdinkel, maar dit heeft niet tot een resultaat geleid.</p> <p><b>Wind:</b> De gemeente is actief betrokken bij de initiatieffase van het windproject in de Lutte. De betrokkenheid is vooral gericht op haar rol om lokaal eigendom te bevorderen en om zowel voor- als tegenstanders van dit project te laten participeren in het proces. In overleg met de provincie (als bevoegd gezag) en andere betrokken partijen, heeft de gemeente geprobeerd het belang van haar inwoners zo goed mogelijk onder de aandacht te brengen en ervoor te zorgen dat de inwoners van de gemeente Losser zo goed mogelijk zijn geïnformeerd en betrokken bij het proces. Net als in Overdinkel is ook in de Lutte een werkgroep gevormd om te komen tot de oprichting van een energiecoöperatie in de Lutte. ECNOT en NMO zijn betrokken bij de ondersteuning van dit proces om de oprichting van een coöperatie te faciliteren.</p> <p><b>Biogas/groengas:</b> De Noordoost Twentse gemeenten hebben voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd voor de eventuele oprichting van een groengasbedrijf. Dit heeft nog niet geleid tot oprichting van een groengasbedrijf.</p> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p><u>Participatie in regionale fora</u></p> <p>Gemeente Losser participeert in de organisatie van de RES Twente (Regionale Energie Strategie Twente).</p> <p>Gemeente Losser participeert in de Werkplaats Twente georganiseerd door Nieuwe Energie Overijssel (NEO).</p> <p><u>Verduurzaming gemeentelijk wagenpark en motorische gereedschappen</u></p> <p>Waar vervanging van het gemeentelijk wagenpark en motorische gereedschappen nodig was, is gekeken naar de meest duurzame optie. Hierbij is gekeken naar bij voorkeur elektrisch en anders naar de nieuwste en strengste emissienorm. De aanbestedingsprocedures voor een hybride truck en laadinfrastructuur voor het servicebedrijf zijn doorlopen.</p> <p><u>Verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed</u></p> <p>Alle gemeentelijke panden zijn opnieuw voorzien van een energielabel. In de 'portefeuilleroutekaart verduurzamen gemeentelijk vastgoed' is een plan uitgewerkt voor verdere verduurzaming naar een gasvrij en energieneutraal vastgoed. Hierin wordt de volgende stap gezet. Na het isoleren concentreren we ons op de vervanging van de klimaatinstallaties door een duurzame elektrische variant en het aanbrengen van zonnepanelen. Dit betreft 12 panden in eigendom van de gemeente, die voor eigen gebruik en beleidsdoeleinden worden ingezet.</p> <p>De raad heeft besloten om deze verduurzaming van de panden verder door te zetten en hier budget voor toegekend. Door het na-isoleren van de panden hebben nu 9 panden energielabel A of hoger, 2 panden label C en 1 label G. De werkplaats in Overdinkel en gymzaal De Vlasakker komen ook na isoleren niet hoger dan energielabel C. Bij de gymzaal in Beuningen (energielabel G) worden de werkzaamheden uitgesteld en gecombineerd met de nieuwbouw van Mariaschool-kulturhus. De verbouw van het gasvrije en energie-neutrale kulturhus in Glane is gegund.</p> <p>Voor de verduurzaming van zwembad Brilmansdennen zijn wij de aanbesteding gestart. Een aantal verduurzamingsmaatregelen zijn toegevoegd om tot een betere efficiëntie te komen voor energiebesparing. Daarvoor hebben wij een DUMAVA subsidie (Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed) aangevraagd bij de RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) De totale investering komt op € 1,8 miljoen waarvan € 887.000 subsidie. Er is een quickscan flora en fauna uitgevoerd met aandacht voor de vleermuizen.</p> |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                               | <p><u>We plaatsen in de kernen en op toeristisch/strategische locaties openbare EV-laadpalen</u></p> <p>In alle kernen behalve Glane is laadinfrastructuur geplaatst. Daarnaast staan bij strategische locaties nu openbare laadpalen (denk bijvoorbeeld aan sportvelden). In totaal zijn er 10 laadpalen geplaatst .</p> <p><u>Energieloket</u></p> <p>Vanuit de samenwerking EvNOT is het gemeentelijk Energieloket (<a href="http://www.duurzaambouwloket.nl/Losser">www.duurzaambouwloket.nl/Losser</a>) vormgegeven. Bij het gemeentelijk Energieloket kunnen inwoners terecht voor (onafhankelijke) informatie en advies. Naast een digitaal loket wordt ook (gratis) telefonisch advies geboden. Daarnaast wordt door 2 professionele energieadviseurs en 10 vrijwillige energiecoaches van Noordoost Twente energieadvies aan huis aangeboden. In 2023 zijn 466 (huis)gesprekken gevoerd met inwoners uit NOT over hoe zij het beste hun woning kunnen verduurzamen. 104 van deze gesprekken vonden plaats in de gemeente Losser. De website van het energieloket van de gemeente Losser kende in 2023 een weergave van 2.229, waarvan 1.519 unieke bezoekers.</p> <p>Om inwoners te stimuleren om energiebesparende maatregelen te nemen aan hun woning is per 1 januari 2023 de isolatiesubsidie eigen woningen in werking getreden. Hiervan hebben 231 inwoners gebruik gemaakt en is een bedrag van ruim € 104.000 aan isolatiesubsidie toegekend.</p> <p><u>Energiearmoede – aanpak maatregelen (SPUK middelen Rijk)</u></p> <p>Aanpak energiearmoede is in samenwerking met NOT-gemeenten uitgevoerd door partner Winst uit je woning. Woningbezitters met kans op energiearmoede in een slecht geïsoleerde woning werden geholpen met het aanbod van een grote isolatiemaatregel aan hun woning ter waarde van maximaal € 2.000. In de eerste ronden zijn 89 huishoudens geholpen met een maatregel (spouwmuur of vloerisolatie). Er resteren nog middelen zodat de isolatieactie nogmaals uitgevoerd kan worden met verbreding van de doelgroep.</p> <p><u>Handhaving CO2 besparingsplicht industrie</u></p> <p>Door de Omgevingsdienst zijn 34 energiecontroles op energiebesparing uitgevoerd.</p> |
| <p>De Losserse samenleving is gestimuleerd om initiatieven op het gebied van duurzaamheid te ontwikkelen en uit te voeren</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We zetten ons netwerk en onze kennis pro actief in ten behoeve van het ontwikkelen en stimuleren van initiatieven op het gebied van duurzaamheid.</li> <li>• We nemen als uitgangspunt dat stappen van (individuele) inwoners (natuurlijke personen) op gebied van duurzaamheid vrij zijn van vergunnings- en leges</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|--|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>(bedrijfsmatige ontwikkelingen sluiten we hierbij uit). Indien een vergunning wel noodzakelijk is, worden leges terugbetaald.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Bij gemeentelijke rioleringsprojecten worden inwoners actief benaderd om te stimuleren dat men het dakwater van de eigen woning afkoppelt van het vuilwaterriool en dit schone regenwater opvangt in regentonnen en/of de eigen tuin. Dit in combinatie met het bevorderen van 'ontstenen' en vergroenen van de tuinen (bijvoorbeeld via publiekscampagnes).</li> <li>• Goede voorlichting en samenwerking met inwoners voor klimaatbestendigheid, energietransitie en de circulaire economie door energiecafé's en continue gemeentebrede communicatiecampagnes.</li> <li>• Evaluatie van het Zonneveldenbeleid is opgesteld.</li> <li>• Uitvoering geven aan de vastgestelde wijkuitvoeringsplannen.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Inzet kennis en netwerk</u></p> <p>We hebben onze kennis en netwerk ingezet voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Stimuleren lokaal eigendom 2e zonnepark Overdinkel.</li> <li>• Stimuleren lokaal eigendom windpark de Lutte.</li> <li>• Stimuleren participatie duurzame initiatieven: <ul style="list-style-type: none"> <li>○ regentonnen actie</li> <li>○ gasterug avonden</li> <li>○ energiecafé Glane</li> <li>○ NK tegelwippen</li> <li>○ klimaatescaperoom</li> <li>○ inzet mobiele showroom op weekmarkten</li> </ul> </li> <li>• Bezoek van inwoners aan Twence in het kader van visievorming beleid Circulaire economie</li> <li>• Participatie van inwoners, ondernemers en eigen organisatie in het kader van visievorming beleid Circulaire economie.</li> </ul> <p><u>Vergunningen en leges</u></p> <p>De groene leges zijn gecontinueerd (gedeeltelijke teruggave van leges). De basis daarvoor is de aard van de vergunning in dit geval de duurzaamheidsmaatregel. Er is in 20 situaties sprake geweest van teruggave van leges. Bij de toekenning van groene leges wordt geen onderscheid gemaakt in particulier of bedrijf.</p> <p><u>Afkoppeling regenwater</u></p> <p>Met de rioolvervangingsprojecten in de Pastoor Bolscherstraat en de Tuinstraat zijn het verhard oppervlak van de openbare ruimte én het particulier voorkant-dakoppervlak afgekoppeld</p> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>van het gemengd riool. Voor de achterzijde van de woningen en het eigen terrein hebben de inwoners van de Pastoor Bolscherstraat die daaraan mee hebben gedaan een afkoppelbijdrage gehad. Bij de Tuinstraat zijn de voorkant van de woningen meegenomen in het project door de aannemer.</p> <p>De winactie 'Wie wil er een ton?' is uitgevoerd. Er zijn 100 kortingsbonnen ter waarde van € 50 verloot onder inwoners die daarmee een regenton konden aanschaffen. Hiermee is bewustwording gecreëerd voor het belang van afkoppelen en opvangen van regenwater en inwoners kregen concreet middelen om dat bij de eigen woning te doen.</p> <p><u>Voorlichting en samenwerking met inwoners</u></p> <p>Er is een publiekscampagne uitgevoerd voor het bekendmaken van de gemeentelijke subsidies voor het verduurzamen van de eigen woning.</p> <p>Er zijn gedurende het jaar campagnes geweest voor het promoten van het energieloket en het gratis advies aan huis door energie adviseurs.</p> <p>De gemeente Losser heeft deelgenomen aan het NK Tegelwippen. Hiervoor heeft een publiekscampagne gelopen, wat heeft geresulteerd in actieve deelname van inwoners om de tuinen te onttegenen en te vergroenen. TCC heeft de gemeente geholpen om een groot project aan te pakken.</p> <p>In oktober is er een klimaatescaperoom geweest voor bewustwording rondom klimaatverandering en -adaptatie. Inwoners konden hier aan de hand van puzzeltjes meer leren over klimaatadaptatie en wat zij hier zelf aan kunnen doen in de eigen leefomgeving.</p> <p><u>Evaluatie zonneveldenbeleid</u></p> <p>Er is een herzien zonneveldenbeleid vastgesteld.</p> <p><u>Wijkuitvoeringsplannen</u></p> <p>Het coalitieakkoord legt de nadruk op het helpen van mensen die zelf willen verduurzamen. De aanpak is gericht op het nemen van No-Regret maatregelen. Woningeigenaren worden gefaciliteerd om actie te nemen om hun woning te verduurzamen middels verstrekken van subsidies zoals NIP/LIP en winst uit je woning.</p> <p>Daarnaast is er goed contact onderhouden met netbeheerders over de status van het elektriciteitsnet.</p> <p>Ook zijn de werkzaamheden omtrent het ontwikkelen van een instructiefilm over hoe inwoners hun eigen verwarmingsinstallatie waterzijdig kunnen inregelen afgerond. Hiermee kunnen inwoners tot wel 20% gas besparen.</p> |
|--|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                 | <p>Daarnaast zijn er fysieke trainingen gegeven in Overdinkel, Glane en Losser.</p> <p>Daarnaast zijn er wijk specifieke acties gestart samen met bewoners:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Drie warmtewandelingen zijn gestart in Losser en de Lutte.</li> <li>• Vrijwilligers zijn opgeleid tot warmtescanners, en hebben deze meer dan 20 scans uitgevoerd in het dorp Beuningen.</li> <li>• Er zijn lessen gegeven op de Mariaschool over de energietransitie.</li> <li>• Onderzoek naar de mogelijkheden om meerdere huizen tegelijk te verwarmen met een kleinschalig bronnet is afgerond.</li> </ul>                                                                                                   |
| De gemeente Losser voldoet aan de doelstellingen van 'Afvalloos Twente in 2030' | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Voorgestelde aanpassingen uit de derde evaluatie van het project 'Differentiatie tarieven Huis aan huis afval' worden doorgevoerd met als doel het aantal kilo's restafval te verminderen.</li> <li>• Bij de bouw van het nieuwe afvalbrengpunt zal het aantal te scheiden fracties op het afvalbrengpunt worden uitgebreid zodat meer afval kan worden hergebruikt en gerecycled. Tevens wordt onderzocht op welke wijze het afvalbrengpunt verder kan bijdragen aan strategische beleidsdoelstellingen op gebied van duurzaamheid en circulariteit.</li> <li>• Scholen actief betrekken bij initiatieven om te komen tot een afvalloos Twente: 'Schoon belonen'</li> </ul>      |
|                                                                                 | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Diftar</u></p> <p>Er is geen sprake geweest van een verdere afname van de hoeveelheid restafval.</p> <p><u>Afvalbrengpunt</u></p> <p>In het najaar zijn wij gestart met het uitwerken van drie scenario's voor een toekomstbestendig afvalbrengpunt.</p> <p><u>Afvalloos Twente</u></p> <p>De herziening van het beleidskader Afvalloos Twente is afgerond. De doelstelling 50 kg restafval per inwoner per jaar staat nog steeds overeind. Nieuw is een doelstelling van 15 kg grof restafval per inwoner per jaar.</p> <p><u>Kwaliteit PMD</u></p> <p>Wij worden geconfronteerd met grootschalige afkeur van het ingezamelde PMD. In december hebben wij een motie</p> |

|                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                               | <p>ingediend voor de algemene ledenvergadering (ALV) van de VNG. Wij hebben de VNG opgeroepen de overeenkomst met het verpakkende bedrijfsleven op te zeggen en een voorstel voor een nieuwe overeenkomst waarin de gemeentelijke belangen beter zijn geborgd aan de ALV voor te leggen. Deze motie is aangenomen.</p> <p><u>Inzameling keukenafval bij hoogbouw</u></p> <p>Wij hebben besloten om ten behoeve van de inzameling van keukenafval bij hoogbouwlocaties inzamelvoorzieningen te plaatsen.</p> <p><u>Cruise 2 Reduce</u></p> <p>Ook in 2023 heeft Trashpacker Tijmen verschillende basisscholen bezocht met zijn Cruise 2 Reduce lesprogramma over de noodzaak van afvalscheiding en de gevolgen van zwerfvuil in het milieu.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Er zijn maatregelen genomen om verontreiniging van de bodem te voorkomen                                                      | <p>Komende jaren gaat de aandacht uit naar de monitoring en evaluatie van het beleid zoals geformuleerd in het regionale 'bodembeheerplan bodemkwaliteitskaart'. Het toezicht en de handhaving van grondverzet en toepassen van bouwstoffen is geïntensiveerd. En het vrije veld toezicht maakt hier een belangrijk onderdeel van uit. In 2023 is het de bedoeling om naast het reguliere toezicht vanuit de ODT ook Boa's (domein II) in te zetten.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|                                                                                                                               | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>De evaluatie van de bodemkwaliteitskaart en het bodembeheerplan is regionaal gestart maar nog niet afgerond. Het toezicht en de handhaving zijn geïntensiveerd.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| We maken de gemeente Losser klimaatbestendig in een tempo dat gelijk is aan de (verwachte) snelheid van de klimaatverandering | <ul style="list-style-type: none"> <li>• De resultaten uit de regionale Klimaatstresstesten en onze eigen berekeningen worden gebruikt voor het aangaan van de klimaatdialoog met de omgeving. Dit is weer input voor het op te stellen Water en Klimaatadaptatie-strategieplan.</li> <li>• Stellen van eisen aan ruimtelijke ontwikkelingen (zowel de gemeentelijke ontwikkelingen als die van derden) op gebied van vooral waterberging en groen.</li> <li>• Bij ontwerp en uitvoering van gemeentelijke plannen (ontwikkeling van de openbare ruimte, ontwikkeling bestemmingsplannen en dergelijke) voeren we concrete maatregelen op gebied van klimaatadaptatie en duurzaamheid door.</li> <li>• Bij vervanging van openbaar groen wordt in lijn met het Groenbeleidsplan rekening gehouden met de gevolgen van klimaatverandering.</li> <li>• Het Erfgoed Deal-project 'Beken &amp; Bleken van Losser' verbindt de (her)inrichting van dorp en landschap met oplossingen voor klimaatopgaven. (Zie ook</li> </ul> |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <i>programma Sociaal).</i>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Losser klimaatbestendig maken</u></p> <p>Bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen stellen we, bij het formele ruimtelijk planproces, eisen op het gebied van o.a. waterberging. Dit beleid is vastgesteld in het vigerend GRP. Een voorbeeld hiervan is het inbreidingsplan De Muchte.</p> <p>Losser volgt, in nauwe samenwerking binnen het Twents waternetwerk, de landelijke aanpak DPRA (deltaprogramma ruimtelijke adaptatie). Om dit mogelijk te maken hebben we klimaatstresstesten uitgevoerd en hebben we met succes een beroep gedaan op landelijke Impulsgelden. Zo hebben we subsidie ontvangen voor maatregelen in de kern de Lutte (centrumplein, Kerkebos), waarbij de kwaliteitsimpuls de Lutte is aangemerkt als regionaal voorbeeldproject.</p> <p>We zijn gestart met het planproces om, conform landelijke DPRA aanpak, te komen tot een lokale klimaatadaptatiestrategie.</p> <p>Om beleid en strategie om te zetten naar concrete projecten, waarbij ook derden worden gestimuleerd om bij te dragen aan onze doelstellingen t.a.v. een klimaatrobuuste leefomgeving, wordt het principe van integrale, dynamische en opgavegerichte programmering ingezet.</p> <p><u>Ruimtelijke ontwikkelingen</u></p> <p>We houden, ook bij ruimtelijke ontwikkelingen van derden, rekening met het aspect duurzaamheid/klimaatbestendig door middel van het opnemen van een verplichte paragraaf "Milieu en omgevingsaspecten" in bestemmingsplannen (geur, bodem, geluid, water- en luchtkwaliteit, externe veiligheid, ecologie, cultuurhistorie en verkeer en parkeren). Dit is een voortdurende actie bij ruimtelijke ontwikkelingen. Ook voor onze 'eigen projecten' en ontwikkelingen worden deze aspecten meegenomen (De Muchte en de kwaliteitsimpuls de Lutte zijn hier voorbeelden van).</p> <p><u>Klimaatbestendige bomen</u></p> <p>In het door de gemeenteraad vastgestelde groenbeheer- en beleidsplan staat o.a. hoe we omgaan met onze bomen. Bij nieuwe plannen en vervanging van oude beplanting is rekening gehouden met biodiversiteit en zijn, afhankelijk van de locatie, klimaatbestendige bomen toegepast.</p> <p><u>Erfgoeddeal project 'Beken &amp; Bleken van Losser</u></p> <p>Met dit project wordt invulling gegeven aan verschillende bestuurlijke ambities en maatschappelijke opgaven. Naast</p> |

|                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                   | <p>bijdragen aan 'leefbaarheid' en energietransitie, wordt concreet bijgedragen aan klimaatadaptatie. Hiervoor wordt het lokale erfgoed ingezet. Zo wordt bijvoorbeeld De Bleek ingezet voor waterberging in perioden met hevige neerslag, maar worden er ook concrete maatregelen getroffen tegen verdroging van dit rijksmonument. Het deelproject Tuinstraat is uitgevoerd. Daarnaast heeft de technische uitvoeringsvoorbereiding voor de restauratie van De Bleek plaatsgevonden.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Doelstelling (F4):</b><br>In de gemeente Losser is het prettig wonen en leven. |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| De openbare ruimte is schoon, heel en veilig                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Opstellen van het planproces om te komen tot een visie op de kwaliteit openbare ruimte (verbrede Nota Kapitaalgoederen). Dit is afhankelijk van de voortgang van het opstellen van de Omgevingsvisie.</li> <li>• Opstellen van een beleid- en vervangingsplan voor civieltechnische kunstwerken (waaronder onder andere bruggen, beschoeiingen).</li> <li>• Deelnemen aan de landelijke opschoondag en de World Cleanup Day 2023, en hierbij de vrijwilligersgroep faciliteren en ondersteunen waar nodig.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|                                                                                   | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Omgevingsvisie Losser/ Nota Kapitaalgoederen</u></p> <p>De Omgevingsvisie is door de raad vastgesteld. Het opstellen van de Nota Kapitaalgoederen en het kwaliteitsplan fysieke leefomgeving volgt na besluitvorming over de Omgevingsvisie, aangezien deze kaderstellend is. In 2023 is met name gewerkt aan 'de basis op orde'. Dat wil zeggen dat verder gewerkt is aan de actualisatie van onderliggende data, welke noodzakelijk is voor het opstellen van de Nota (vaste gegevens, kwaliteits-inspecties, GIS-toepassingen en dergelijke).</p> <p><u>Groenbeleidsplan</u></p> <p>Onder meer door het vastgestelde Groenbeleidsplan zijn inwoners zich steeds meer bewust van het belang van een groene, gezonde leefomgeving. In ruimtelijke plannen zijn groen, klimaat en biodiversiteit belangrijke items geworden.</p> <p><u>Civieltechnische kunstwerken</u></p> <p>Op basis van het Uitvoeringsplan zijn onderhoudswerkzaamheden aan de civieltechnische kunstwerken uitgevoerd. Wij hebben onder andere een brugdek vervangen.</p> <p><u>Zwerfafvaldag 2023</u></p> <p>We hebben meegedaan aan zowel de nationale opschoondag</p> |

|                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                     | <p>in maart, als de World cleanup day in september. De gemeente heeft hierin een faciliterende rol gespeeld voor de vrijwilligers. In oktober hebben wij samen met waterschap Vechtstromen en Staatsbosbeheer een zwerfvuilactie op de Dinkel georganiseerd.</p> <p><u>Openbare verlichting</u></p> <p>Het project om de bestaande armaturen te vervangen door LED verlichting is afgerond.</p> <p><u>Hondenbeleidsplan</u></p> <p>We continueren de reeds ingeslagen weg. Op verzoek plaatsen we hondenpoepbakken en zoeken geschikte locaties voor losloopveldjes. Eind 2023 zijn hiervoor 3 locaties in beeld (in de Lutte, Losser en Overdinkel).</p> <p><u>Begraafplaatsen</u></p> <p>De raad heeft de herziene begraafplaatsverordening vastgesteld. Wij zijn gestart met een inhaalslag om grafrechten te verlengen. Sinds november 2023 verzoeken wij rechthebbenden op een graf waarvan de rechten zijn verlopen aan te geven of men het recht wil verlengen of afstand wil doen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| De openbare ruimte is kwalitatief passend ingericht afgestemd op de gebruiksfunctie | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Binnen ruimtelijke projecten is aandacht voor de presentatie van kunst en erfgoed.</li> <li>• Afronding van de herinrichting buitenruimte Erve Boerrigter (fase II) De Lutte, ter verbetering van 'ontvangstfunctie' op basis van de visie "Kwaliteitsimpuls De Lutte".</li> <li>• Start uitvoering ontwikkeling centrumplein De Lutte en afronden "Gastvrij De Lutte", mede ter bevordering doelstellingen op gebied van Recreatie en Toerisme (onderdeel Kwaliteitsimpuls De Lutte).</li> <li>• Realisatie verbinding 't Keampke en omgeving met centrumplein De Lutte (deelproject uit Dorpsranden-Kwaliteitsimpuls De Lutte).</li> <li>• Uitwerken van de niet-technische delen van het Wegenbeleidsplan waaronder de uitwerking van wegvakken, waarbij gebruik en functie niet in overeenstemming zijn met de huidige inrichting, binnen de kaders van de vastgestelde Omgevingsvisie</li> <li>• Het faciliteren/stimuleren van elektrisch rijden via het aanbieden van openbare laadinfrastructuur.</li> <li>• Aanvang uitvoering aquathermie Zwembad Brilmansdennen om tot een aardgasloos gebouw te komen, waarbij de warmte wordt opgewekt met de restwarmte uit het effluent (na de zuivering) van de Rioolwaterzuiveringsinstallatie. Het retourwater wordt ingezet als watersuppletie voor het rijksmonument 'De Bleek' (opgenomen in het project 'Beken &amp; Bleken' van</li> </ul> |

|                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | <p>Losser.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>De Wijk-uitvoeringsplannen (WUP's) Beuningen en Losser-West zijn opgesteld. Inwoners en de Raad zijn door middel van een uitgebreid participatie proces betrokken bij de totstandkoming van deze WUP's.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|                                     | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Presentatie Kunst en Erfgoed</u><br/> Het project Beken&amp;Bleken van Losser is een voorbeeld van hoe Erfgoed in ruimtelijke projecten concreet gemaakt wordt. Een ander voorbeeld is de verkenning naar het behoud van de toren van de voormalige Martinuskerk in de Vogelbuurt in de kern Losser. Daarnaast is de zorg voor monumenten een belangrijk onderdeel van ons ruimtelijk instrumentarium.</p> <p><u>Kwaliteitsimpuls de Lutte</u><br/> Er is gewerkt aan ontwerp- en participatieprocessen, technische voorbereiding en uitvoering van een deelprojecten binnen het uitvoeringsprogramma Kwaliteitsimpuls de Lutte. Concreet is gewerkt aan de technische uitwerking van het centrumplein, inclusief het bevorderen van economische activiteiten. Hierin is het participatieproject 'Gastvrij de Lutte', waarin we intensief samenwerken met de dorpsraad van de Lutte, meegenomen. Zo heeft de dorpsraad via dit project bijvoorbeeld een mobiel podium kunnen aanschaffen. Ook het participatieproject 'Veldschuur' in de buitenruimte van Erve Boerrigter, is een voorbeeld van hoe binnen de kwaliteitsimpuls wordt samengewerkt met vrijwilligers om bij te dragen aan de beleidsdoelstellingen. Aansluitend is volop uitvoering gegeven aan o.a. de realisatie van het centrumplein, het aanpassen van het Kerkebos en de herinrichting van de Postweg en Plechelmusstraat.</p> <p>Vanuit doelstellingen als inclusie en klimaatadaptatie is gewerkt aan een omgevingsanalyse van het gebied direct ten noorden van de Hanhofweg.</p> <p><u>Uitwerken van de niet-technische delen van het Wegenbeleidsplan</u></p> <p>Het met wegvakken gevulde beheersysteem is in overeenstemming gebracht met de data top 15 (Provinciaal project). Hierbij is o.a. gekeken naar de wegvakken inclusief geldende maximum snelheden en bebording.</p> <p><u>Wijkuitvoeringsplannen</u></p> <p>Onder F3, speerpunt 'De Losserse samenleving is gestimuleerd om initiatieven op het gebied van duurzaamheid te ontwikkelen en uit te voeren', staat wat er in 2023 is gedaan.</p> |
| Bij het vervangen en verbeteren van | De integrale ontwikkeling van de openbare ruimte is opgenomen in het Integraal Meerjarig Investerings- en                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>voorzieningen in de openbare ruimte zijn op integrale wijze de brede gemeentelijke doelstellingen nagestreefd</p> | <p>onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte (MIP). Door brede maatschappelijke opgaven en ambities te verbinden met autonome opgaven in de openbare ruimte wordt bijgedragen aan de strategische beleidsdoelen van de gemeente. Hieruit ontstaan programma's en projecten als:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kwaliteitsimpuls Beuningen en Glane</li> <li>• Vervolg uitvoeren van deelprojecten uit het uitvoeringsprogramma 'Kwaliteitsimpuls De Lutte' (o.a. planproces herinrichting Beatrixstraat-Margrietstraat, uitvoering centrumplein De Lutte (en de daarmee samenhangende deelprojecten: waterberging Kerkenbos, aanpassing Postweg en herinrichting Plechelmusstraat), dorpsrand De Lutte, Gastvrij De Lutte, afronding buitenruimte Erve Boerrigter).</li> <li>• Centrumplan Losser fase 2, waarin alle deelprojecten vanuit de ingezette vierpijleraanpak (ruimtelijke aandachtsgebieden, openbare ruimte, ondernemerschap, gevels en winkelpuien) in samenhang worden opgepakt en uitgevoerd. Daaronder vallen onder andere de ontwerpprocessen voor het Raadhuisplein, Martinusplein, de Brink en het project 'Beken &amp; Bleken van Losser', alsmede het opzetten van een structurele vorm van gezamenlijk centrummanagement.</li> </ul> |
|                                                                                                                      | <p><b>Wat is er in 2023 gedaan?</b></p> <p>Door brede maatschappelijke opgaven te verbinden met autonome opgaven in de openbare ruimte, wordt bijgedragen aan de strategische beleidsdoelen van de gemeente. Het instrument dat we daarvoor gebruiken is het MIP (het integraal, meerjarig, dynamisch investerings- en onderhoudsprogramma).</p> <p>De huidige (maatschappelijke) ontwikkelingen maken het echter nodig dat we als gemeente meer opgavegericht gaan werken. Er is verder gewerkt aan de voorbereidingen om opgavegericht te gaan werken. In dat kader is ook gekeken op welke wijze het MIP verder uitgebouwd kan worden en dat ook investeringsprogramma's van partners en andere partijen worden verankerd. Hiermee wordt geborgd dat bij ingrepen in leefomgeving wordt bijgedragen aan strategische beleidsdoelstellingen en maatschappelijke opgaven. Een voorbeeld hiervan zijn de afspraken met de nutsbedrijven binnen het programma Kwaliteitsimpuls de Lutte en de samenwerking met het waterschap binnen Dinkeldal Zuid en 'Beken &amp; Bleken van Losser'.</p> <p>Verder is het participatieproces van het deelproject Beatrixstraat-Margrietstraat, als onderdeel van de kwaliteitsimpuls de Lutte, opgestart. Hierbij heeft het aspect</p>    |

|                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                 | <p>circulaire economie bijzondere aandacht.</p> <p>Centrumplan Losser fase 2</p> <p>We hebben het programma Centrumplan Losser fase 2 ingericht, waarin alle deelprojecten vanuit de ingezette vierpijleraanpak (ruimtelijke aandachtsgebieden, openbare ruimte, ondernemerschap, gevels en winkelpuien) in samenhang worden opgepakt en uitgevoerd.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| De gemeente Losser borgt de omgevings-kwaliteit en sociale cohesie door de actuele regels correct toe te passen en te handhaven en verantwoord ruimte te bieden | <ul style="list-style-type: none"> <li>• De Omgevingswet is in werking getreden en we hebben we in lijn met het Koersdocument invoering Omgevingswet de noodzakelijke acties ondernomen om te kunnen werken volgens de Omgevingswet.</li> <li>• De beleidscyclus (big8) is geïmplementeerd en blijft een continu proces. Binnen dit proces zetten we in op verbetering van onze dienstverlening en heldere en rechtvaardige handhaving (Oppakken &amp; Doorpakken).</li> <li>• Op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving wordt ook voor 2023 een uitvoeringsprogramma opgesteld, waarin we prioriteiten gaan stellen. Dit doen we, omdat we binnen de beschikbare middelen keuzes moeten maken.</li> <li>• Een cultuurhistorische waardenkaart is een waardevol instrument ten behoeve van ruimtelijke ordening en erfgoedbeheer dat inzicht biedt in stedenbouwkundige patronen, landschappelijke structuren en bouwkundig erfgoed. In 2023 is een aanvang gemaakt met dit project.</li> </ul> |
|                                                                                                                                                                 | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Voor wat betreft de 'Big 8', de gehanteerde beleid- en uitvoeringscyclus voor taken op het terrein van vergunningen, toezicht en handhaving, vindt continue verbetering plaats. Ieder jaar wordt in dit kader een uitvoeringsprogramma opgesteld en aan het eind van het jaar verantwoording afgelegd in een jaarverslag. Ook voor 2023 zijn we door het Interbestuurlijk toezicht van de Provincie Overijssel in het groene regime gebleven.</p> <p>De invoering van de Omgevingswet werd (wederom) opnieuw uitgesteld, ditmaal tot 1-1-2024. Alle voor de invoering noodzakelijke acties zijn genomen. Binnen het project 'DSO en Werkprocessen' zijn alle vereiste applicaties geïnstalleerd, ingericht en gekoppeld aan het DSO. Daarna is gestart met het opleiden en testen van de nieuwe systemen door gebruikers. Ook zijn diverse verordeningen opgesteld ten behoeve van de uitvoering van de Omgevingswet.</p>                                     |
| Er is variatie en kwaliteit in het woningaanbod                                                                                                                 | In 2023 geven we verder uitvoering aan de Woonvisie 2021-2031 en het bijbehorende actieplan Woonvisie. Belangrijk aandachtspunt is de zorg voor voldoende woningen voor                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

|                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                 | <p>starters/jongeren en het bevorderen van doorstroming van senioren. We zorgen voor voldoende bouw mogelijkheden in alle kernen en gaan na of er in het buitengebied mogelijkheden kunnen worden benut. We zorgen voor voldoende middelen om het instrument Startersleningen voort te kunnen zetten.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|                                                                                 | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Er zijn goede stappen gezet voor de woningbouwopgave. Het gaat om een mix van projecten in de kernen en aan de randen van de kernen in verschillende projectfasen. Die woningbouwontwikkelingen dragen bij aan de kwantitatieve en kwalitatieve uitvoering van de Woonvisie 2021-2031. In het voorjaar van 2023 is ter uitvoering van de woonvisie en inzicht in de stand van zaken de Monitor Woonvisie opgesteld.</p> <p>De woningvoorraad is toegenomen met 93 woningen. Dat gaat om realisatie in Losser, Overdinkel, Beuningen en de Lutte. In het buitengebied zijn 2 woningen gerealiseerd, waarvan 1 via rood-voor-rood. Er zijn 45 woningen aan de harde plancapaciteit toegevoegd.</p> <p>Net als voorgaande jaren zijn op basis van de Woonvisie Losser prestatieafspraken met woningcorporatie Domijn en de Stichting Huurders Belangen Losser gemaakt.</p> <p>Er zijn 17 startersleningen verstrekt voor een totaal van € 573.295. Met het raadsbesluit van 10 oktober 2023 is het fonds Startersleningen weer aangevuld met € 500.000.</p> |
| <p>Kernen hebben een aantrekkelijk en toekomstbestendig voorzieningenniveau</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We geven uitvoering aan de detailhandelsvisie, waarbij het aanbod aan winkelvloeroppervlak wordt afgestemd op de vraag en voor de kernen Losser, De Lutte en Overdinkel kernwinkelgebieden zijn aangewezen om deze zo compact mogelijk en levendig te houden.</li> <li>• We streven er naar de culturele voorzieningen in de kernen zo goed mogelijk in stand te houden. In samenspraak met het culturele veld werken we aan een 'doorstart na corona'. (Zie ook programma Sociaal).</li> <li>• We spelen in op de inclusieagenda door deel te nemen aan de MKB toegankelijke routes. Winkels en ondernemers worden hierbij door een gespecialiseerde keurmeester getoetst op toegankelijkheid, ontvangen advies op maat en worden indien nodig en gewenst begeleid om met toegankelijkheid aan de slag te gaan.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                    |
|                                                                                 | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>"Detailhandelsvisie en flankerend beleid"</u></p> <p>We hebben de looptijd van de "Subsidieverordening Stimulering Detailhandel gemeente Losser 2020 – 2023"</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>verlengd tot 2026. Hiermee geven we langer uitvoering aan het faciliteren van de opgave om te komen tot evenwichtige, vitale en aantrekkelijke winkelgebieden in de gemeente Losser.</p> <p><u>MKB toegankelijke routes</u></p> <p>We hebben Ongehinderd de opdracht verleend om lokale ondernemingen binnen de gemeente in kaart te brengen middels een toegankelijkheidstoets van Ongehinderd. De ondernemers die deelgenomen hebben, hebben advies op maat gekregen en zijn opgenomen in de app en website van Ongehinderd.</p> |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Wat heeft het gekost?

| Bedragen x 1.000 Euros                           | Realisatie 2022 | Begroting (na wijziging) | Realisatie 2023 | Saldo         |
|--------------------------------------------------|-----------------|--------------------------|-----------------|---------------|
| Fysiek                                           | 15.993          | 18.870                   | 17.154          | 1.716         |
| <b>Totaal Lasten</b>                             | <b>15.993</b>   | <b>18.870</b>            | <b>17.154</b>   | <b>1.716</b>  |
| Fysiek                                           | 10.814          | 11.404                   | 10.193          | -1.211        |
| <b>Totaal Baten</b>                              | <b>10.814</b>   | <b>11.404</b>            | <b>10.193</b>   | <b>-1.211</b> |
| <b>Gerealiseerde saldo van baten en lasten</b>   | <b>5.178</b>    | <b>7.466</b>             | <b>6.961</b>    | <b>505</b>    |
| Fysiek                                           | 2.115           | 1.646                    | 2.087           | -441          |
| <b>Totaal Storting reserves</b>                  | <b>2.115</b>    | <b>1.646</b>             | <b>2.087</b>    | <b>-441</b>   |
| Fysiek                                           | 1.932           | 1.921                    | 2.188           | 267           |
| <b>Totaal Onttrekking reserves</b>               | <b>1.932</b>    | <b>1.921</b>             | <b>2.188</b>    | <b>267</b>    |
| <b>Gerealiseerde saldo van mutaties reserves</b> | <b>183</b>      | <b>-275</b>              | <b>-102</b>     | <b>-173</b>   |
| <b>Gerealiseerd resultaat</b>                    | <b>5.361</b>    | <b>7.191</b>             | <b>6.859</b>    | <b>332</b>    |

### Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 'Financiële positie'.

Per saldo wijkt het Programma Fysiek afgerond € 332.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit saldo bestaat uit de volgende onderdelen:

| Bedragen (x € 1.000)                     | Voordelig  | Nadelig |
|------------------------------------------|------------|---------|
| Totaal lasten                            | 1.716      |         |
| Totaal baten                             |            | 1.211   |
| Storting in reserves                     |            | 441     |
| Onttrekkingen aan reserves               | 267        |         |
| Totalen                                  | 1.983      | 1.652   |
| <b>Totaal voordelig programma Fysiek</b> | <b>332</b> |         |

Hieronder worden deze onderdelen afzonderlijk toegelicht.

Toelichting voordelig saldo lasten € 1.716.000:

De meest recente actualisatie van de grondexploitaties heeft bij de behandeling van de jaarrekening 2022 plaatsgevonden. Dit is na vaststelling van de begroting 2023. Om die reden vallen de lasten in de actualisatie € 1,075 miljoen lager uit, wat maakt dat op dit onderdeel een voordeel ontstaat (taakveld 8.2 Grondexploitatie). De lagere lasten op dit onderdeel hebben een relatie met de lagere baten (zie hieronder, bij 'baten').

De toegerekende omslagrente valt flink lager uit dan geraamd doordat we uiteindelijk slechts 0,4% in plaats van de geraamde 0,7% in de oorspronkelijke begroting hebben toegerekend (voordeel € 116.000).

Hetgeen meer of minder is uitgegeven voor onderhoud gemeentelijke eigendommen wordt verrekend met de reserve Meerjaren Onderhouds Planning (MOP). Voor 2023 betekent dit dat de onderschrijding van het onderhoudsbudget ad € 506.000 wordt toegevoegd aan de genoemde reserve MOP.

Op het onderdeel belastingen van het budget voor aan- en verkoop van onroerend goed is een voordeel ontstaan van € 62.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de door Losser betaalde bedragen uit afgelopen jaren voor de Schaepmanstraat 1 is verrekend met Domijn.

Op inhuur derden is minder uitgegeven (€ 79.000) .

De resultaten voor de taakvelden 7.3 Afval en 7.2 Riolering zijn verrekend met de hiervoor ingestelde voorzieningen; de saldi binnen deze taakvelden ontstaan doordat in de kostendekkendheid van deze producten ook de te verrekenen BTW, de kwijtschelding en kosten van straatreiniging worden meegenomen. Deze kosten, die eveneens onderdeel zijn van de kostendekkendheidsberekening van deze taakvelden, zijn niet zichtbaar binnen het taakveld 7.2 Riolering en het taakveld 7.3 Afval, maar worden elders verantwoord. In de toelichting in hoofdstuk 3 is dit bij de analyse betrokken. Het nadeel is per saldo € 61.000.

Toelichting nadelig saldo baten € 1.211.000:

In de toelichting onder de lasten is al aangegeven dat de geactualiseerde grondexploitatiecijfers na vaststelling van de begroting 2023 zijn verwerkt. Naast het voordeel onder de 'lasten', leidt dit tot een (corresponderend) nadeel aan de batenzijde. Dit nadeel is in totaliteit € 1,308 miljoen groot (taakveld 8.2 Grondexploitatie).

Voor het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer zorgen de leges instemmingsbesluit en de bijdragen in de degeneratiekosten voor een hogere opbrengst dan waarmee in de begroting rekening was gehouden (voordeel € 90.000).

Het restant van voordeel op de baten ontstaat met name bij het taakveld 7.2 Riolering en 7.3 Afval en bedraagt € 48.000; voor een toelichting hierop verwijzen wij u graag naar hoofdstuk 3.

Toelichting nadelig saldo storting reserves € 441.000:

Hetgeen meer of minder is uitgegeven voor onderhoud gemeentelijke eigendommen wordt jaarlijks verrekend met de reserve MOP. Voor 2023 betekent dit dat de onderschrijding van het onderhoudsbudget ad € 506.000 wordt toegevoegd aan de genoemde reserve MOP (zie ook bij toelichting batig saldo lasten).

Naast de actualisatie van bovenstaande verliesnemingen is voor de Saller en de Geurmeij een winst genomen van respectievelijk € 164.000 en € 61.000, welke voor 50% rechtstreeks is toegevoegd aan de reserve Grondexploitatie en voor 50% aan de Algemene reserve. Omdat de raad heeft aangegeven dat de reserve Grondexploitatie maximaal € 1 miljoen mag zijn, valt het deel van de toevoeging aan deze reserve vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2023. Aangezien in de begroting al rekening is gehouden met een toevoeging van € 337.949, ontstaat door een lagere storting een voordeel van € 225.449; € 50.500 hiervan komt terug in de afwijking op de stortingen en € 174.900 bij de onttrekkingen.

Het restant saldo ontstaat doordat in de begroting een bedrag van € 14.670 is opgenomen als storting voor de invoering van de Omgevingswet, de boeking is verwerkt bij de onttrekkingen.

Toelichting nadelig saldo onttrekkingen reserves € 267.000:

In de begroting was rekening gehouden met een onttrekking uit de reserve investeringsbijdragen voor de lasten van de als pitstop projecten opgestarte kredieten. Doordat enkele van deze kredieten nog in uitvoering zijn, zijn er ook minder kapitaallasten geweest, waardoor ook de bijdrage uit de genoemde reserve lager is. De lagere kapitaallasten in de begroting zijn verwerkt in de financiële rapportage eind 2023, maar verzuimd is om gelijktijdig ook de begrote bijdrage uit de reserve investeringsbijdragen te corrigeren. Dit levert hier een nadeel op van € 244.000.

Binnen het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer wordt voor het onderhoud aan de wegen gewerkt conform een door de raad vastgestelde methodiek, waarbij schommelingen in uitgaven voor onderhoud worden verrekend met de reserve Wegen. Door hogere uitgaven (€ 127.000) worden via een bijdrage uit de reserve wegen gedekt.

Van het voordeel op de grondexploitaties ad € 225.000 komt € 50.000 terug in de afwijking op de stortingen en € 175.000 bij de onttrekkingen (zie ook toelichting nadelig saldo stortingen reserves).

De invoering van de Omgevingswet is verder opgepakt. De kosten worden gedekt uit de hiervoor ingestelde reserve; waar in de begroting rekening was gehouden met een bijdrage van € 500.000 is de werkelijke bijdrage uitgekomen op € 662.000, zodat er een voordeel ontstaat van € 162.000.

De uitgaven voor duurzaamheid (zie taakveld 7.4 milieubeheer) zijn hoger dan begroot. Evenals in voorgaande jaren wordt deze overschrijding gedekt uit een (€ 92.200 hogere) bijdrage uit de reserve duurzaamheid.

### 1.3. Bestuur en Dienstverlening

#### Programmadoel:

"De gemeente zorgt voor een optimale dienstverlening en openbare orde en veiligheid."

#### Doelstellingen:

1. Optimale veiligheid waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen
2. De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening
3. De gemeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering

#### Doelenboom Bestuur en Dienstverlening

|                            |     |                                          |     |        |        |
|----------------------------|-----|------------------------------------------|-----|--------|--------|
| Bestuur en Dienstverlening | --> | Optimale veiligheid                      | --> | Lasten | 2.376  |
|                            |     |                                          | --> | Baten  | 10     |
|                            |     | Optimale dienstverlening                 | --> | Lasten | 697    |
|                            |     |                                          | --> | Baten  | 316    |
|                            |     | Effectieve en efficiënte bedrijfsvoering | --> | Lasten | 13.109 |
|                            |     |                                          | --> | Baten  | 53.540 |

#### Wat hebben we bereikt?

In het afgelopen jaar is gewerkt aan een verdere verbetering van de samenwerking en dienstverlening. Inwoners krijgen steeds meer de gelegenheid een rol te nemen in het beleidsproces. Met externe organisaties is gezocht naar mogelijkheden om samen te werken.

#### Wat hebben we ervoor gedaan?

| Doelstelling (D1):<br>Optimale veiligheid, waarin het accent verschuift van bestrijden naar voorkomen.                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Er is ingezet op het tegengaan van een toenemende bedreiging van ondermijnende criminaliteit voor de integriteit van de gemeente Losser, haar inwoners en ondernemers | <p>In de zomer van 2021 heeft de gemeenteraad het Integraal Veiligheidsplan 2021-2024 vastgesteld. Rode draad hiervan is: We zetten in op voorkomen waar het kan, optreden waar het moet. We werken aan het vergroten van de weerbaarheid en alertheid van onze inwoners en gemeenschap.</p> <p>Hierin zijn de uitgangspunten, prioriteiten en ambities opgenomen en ligt er een kader om de gemeente Losser veilig te maken en behouden. Daarvoor is structurele samenwerking met maatschappelijke partners en met justitie en politie essentieel.</p> <p>De gemeente Losser hanteert daarbij de volgende prioriteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Veilige woon- en leefomgeving met als specifieke punten woonoverlast, jeugdoverlast en alcohol- en drugsgebruik onder</li></ul> |

|                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                 | <p>jongeren, ondermijning en weerbare samenleving en de aanpak van 'High Impact Crimes', zoals inbraken en internetfraude.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Versterken van lokale, (inter)regionale en internationale samenwerking en afstemming.</li> <li>• Versterken van de verbinding tussen openbare orde, veiligheid, zorg en handhaving (fysieke en sociale domein) door onder andere het uitvoeren van gezamenlijke controles met partners en het versterken van de informatiepositie en -uitwisseling</li> <li>• Onderzoek en aanpak vindt daar plaats waar situaties om vragen en mogelijk een bedreiging vormen voor de integriteit van de gemeente, haar inwoners en ondernemers.</li> <li>• Vergroten van bewustzijn/'awareness' en bevorderen van de meldingsbereidheid bij inwoners, ondernemers en organisaties, zowel extern als intern</li> <li>• Intensiveren van toepassing Bibob-beleid om te voorkomen dat wij ongewild criminele activiteiten faciliteren waardoor de veiligheid, de leefbaarheid, de rechtsorde of de bestuurlijke slagkracht worden aangetast.</li> <li>• Evalueren van het eerste jaar inzet van Buurtbemiddeling.</li> </ul> |
|                                                                                                                 | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Bij de integrale aanpak van veiligheidsvraagstukken is gekeken naar de speerpunten in ons veiligheidsbeleid:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Veilige woon- en leefomgeving</li> <li>• Middelengebruik onder jongeren</li> <li>• Aanpak van ondermijning</li> <li>• Aanpak van woninginbraken (High Impact Crime)</li> <li>• Bestuurlijke advisering burgemeester, over onder andere drugspanden, gebiedsverboden in overleg met politie en OM.</li> <li>• Doorvertaling veiligheidsbeleid in uitvoeringsagenda en P&amp;C cyclus.</li> <li>• Versteving internationale samenwerking op gebied van de aanpak van ondermijning.</li> <li>• Verdere implementatie adviezen weerbaarheidsscan RIEC.</li> <li>• Advisering op veiligheidsplannen voor grotere evenementen.</li> </ul> <p>Met training, bewustwording en uitbreiding van capaciteit hebben we de uitvoering van het Bibob-beleid geïntensiveerd. Vooral de Bibob-toets bij nieuwbouw is - in lijn met het beleid - vaker toegepast. Dit naast de toetsing bij alcoholvergunningen, welke in lijn met het beleid was en is gebleven.</p>                       |
| Er is adequate zorg op het gebied van brandweer, openbare orde, gezondheidszorg en rampen- en crisisbestrijding | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Voor de Veiligheidsregio Twente (VRT) vormen het regionaal risicoprofiel en het beleidsplan 2021-2024 de basis voor de programma's van brandweer, Geneeskundige Hulporganisatie in de Regio (GHOR), multidisciplinaire onderwerpen en gemeenten.</li> <li>• Centraal thema in het nieuwe beleidsplan is de inzet op het behoud van wat gerealiseerd is. Daarnaast wil de Veiligheidsregio innoveren door samen te werken met</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                               | kennisinstituten, bedrijven, ondernemers en inwoners van Twente.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|                                                                                                                                               | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p><u>Coördinatie opvang vluchtelingen</u><br/>Ook 2023 stond voor de veiligheidsregio's en gemeenten in het teken van de coördinatie van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en crisisnoodopvang. Hiervoor is de tweede helft van 2022 een projectorganisatie ingericht, en bemenst met medewerkers van buiten de organisatie. Per juli 2023 is de coördinatie van de crisisnoodopvang overgegaan naar het COA.</p> <p><u>Versterkingsgelden Rijk</u><br/>Het Rijk gaat de komende jaren de bijdrage aan de veiligheidsregio's structureel verhogen ter versterking van crisisbeheersing en informatievoorziening. Dit betreft de BDUR (Brede Doel Uitkering Rampenbestrijding). De verhoging van deze versterkingsgelden wordt stapsgewijs ingevoerd van 46 miljoen in 2023 tot 83 miljoen in 2026. In 2023 heeft Veiligheidsregio Twente een eerste tranche van € 1,3 mln. ontvangen. De gelden in 2023 zijn alleen voor het direct nodige ingezet. Hierbij moet worden gedacht aan personele inhuur en middelen voor crisiscommunicatie, de aanschaf van extra Cognos licenties, enkele samenwerkingsinitiatieven in Oost-5 alsmede de ontwikkeling van het Informatie en Operationeel Centrum (IOC) naar een Veiligheids Informatie Knooppunt (VIK).</p> <p><u>Innovatie en samenwerking</u><br/>Het afgelopen jaar zijn er diverse projecten uitgevoerd op het gebied van innovatie en samenwerking. Met diverse bedrijven, kennisinstituten en ketenpartners is gewerkt aan diverse thema's. Bijvoorbeeld als het gaat om het leren van incidenten, brandpreventie, de samenwerking tijdens extreem weer en de vaststelling van het Zorgisicoprofiel.</p> |
| <p><b>Doelstelling (D2):</b><br/>De gemeente Losser biedt optimale (publieks)dienstverlening.</p>                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden zijn op uiteenlopende wijze betrokken bij het opstellen van beleid en vormgeven van projecten | <p>We betrekken inwoners en ondernemers actief bij het verbeteren van de kwaliteit van (digitale) dienstverlening. Zo vindt onder andere het verbeteren van de website en het verbeteren van de kwaliteit van schriftelijke communicatie plaats in samenwerking met inwoners en ondernemers.</p> <p>Ook betrekken we in 2023 inwoners en ondernemers bij diverse beleidsontwikkelingen en projecten (waaronder het vervolg op het integraal beleidsplan sociaal domein, herinrichting Enschedesestraat, het klimaatadaptiestrategieplan en kwaliteitsimpulsen De Lutte, Beuningen en Glane).</p> <p>Op 15 maart 2023 vinden de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen plaats. In aanloop daarnaartoe brengen we het belang van deze dubbele verkiezingen onder de aandacht. We stimuleren dat inwoners hun stem uitbrengen en maken duidelijk dat hun</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

|                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                       | <p>stem ertoe doet.</p> <p>We zijn voornemens om in de uitvoering van het nog vast te stellen integraal beleidsplan sociaal domein inwoners te betrekken, denk onder andere aan de inzet van ervaringsdeskundigen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|                                                                                       | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>We hebben inwoners op verschillende manieren betrokken bij plannen en ontwikkelingen binnen de diverse beleidsterreinen. De vorm waarin inwoners werden betrokken was afgestemd op het betreffende onderwerp en de situatie. We hebben hiervoor verschillende participatie-instrumenten toegepast. Hierbij hebben we ons lerend opgesteld; 'wat werkt goed en wat kan beter?' We noemen enkele voorbeelden.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Voor de inhoudelijke totstandkoming van de uitvoeringsnota sociaal domein hebben we via het traject "Consulting Kids" input opgehaald bij kinderen en jongeren. Zij hebben een aantal voor hen belangrijke thema's benoemd die we willen opnemen in het vast te stellen uitvoeringsplan.</li> <li>• We zijn gestart met een inwonerparticipatietraject voor de herinrichting van de fysieke leefomgeving nabij de te realiseren nieuwbouw op het terrein van de voormalige Martinuskerk.</li> <li>• Jongeren zijn betrokken bij de realisatie en de activiteiten van het jongerenactiviteitencentrum van Fundament.</li> <li>• Op diverse dossiers hebben we een breed participatietraject toegepast waarbij we gebruik hebben gemaakt van verschillende participatie-instrumenten.</li> <li>• In december 2023 werd het uitvoeringsplan 'Doorontwikkeling inwonerparticipatie' vastgesteld. Het uitvoeringsplan behelst onder andere de (door-)ontwikkeling van verschillende participatie-instrumenten. Bij ieder vraagstuk en iedere ontwikkeling wordt gekeken welke vorm van inwonerparticipatie het meest passend en wenselijk is.</li> </ul> |
| Intensievere samenwerking vindt plaats met nieuwe en bestaande partners en allianties | <p>We brengen ondernemers, (maatschappelijke) organisaties en inwoners met elkaar in contact en zetten ons netwerk en onze kennis in ten behoeve van het ontwikkelen, stimuleren en borgen van de leefbaarheid binnen onze gemeente.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het onderzoek naar de mogelijkheid voor de inzet van een kinderburgemeester in relatie tot kinderp participatie loopt nog. Het aspect van kinderp participatie is breder getrokken en wordt inmiddels vanuit meerdere beleidsterreinen (onderwijs, participatie, jeugd) integraal opgepakt. De conclusies van dit onderzoek, voorstel Plan van Aanpak en benodigde middelen worden bij het opstellen van de VJN 2023 betrokken.</li> <li>• Wij willen de kracht van onze samenleving benutten, door informatie over belangrijke beleidsonderwerpen als: veiligheid, verkeer, zorg en gemeentelijke dienstverlening uit de samenleving te halen. Wij onderzoeken de mogelijkheden van het instellen van een burgerpanel en de wijze waarop een</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>burgerpanel participeert en functioneert. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van inwonerparticipatie.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Inwoners en bedrijven in het buitengebied worden geconfronteerd met een breed scala aan ontwikkelingen in het buitengebied. Met name agrarische ondernemers hebben hun handen vol om te bepalen op welke wijze zij moeten/kunnen anticiperen op de veranderende omstandigheden. Waar mogelijk zijn ambtelijk en bestuurlijk vervolgggesprekken gevoerd met ondernemers in de vorm van keukentafelgesprekken om hen van advies te kunnen voorzien. Daarnaast is ingezet op de versterking van het netwerk met Jonge agrarische ondernemers en het bestaande boerinnen netwerk.</li> </ul> <p>Sinds een aantal jaren vervullen ook de ervencoaches een ondersteunende rol in deze.</p> <p>De gemeente Losser heeft het grote belang van de inzet van ervencoaches jaren geleden onderkend en draagt samen met andere gemeenten en provincie financieel bij om de inzet van de ervencoaches te kunnen continueren. In het huidige coalitieakkoord is dit belang nogmaals aangegeven. Het is, mede gelet op de complexiteit van de ontwikkelingen in het buitengebied en de onafhankelijke ondersteunende adviesrol van de ervencoaches, zaak om ook in 2023 en de Jaren daarna de inzet daarvan te continueren en daarvoor geld beschikbaar te stellen. In samenspraak met provincie en andere gemeenten is hiervoor het bedrag van € 20.000 voor 2023 van de gemeente Losser beschikbaar gesteld.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>We zijn in 2023 toegetreden tot de coöperatieve vereniging Dimpact waarbinnen verschillende gemeenten samenwerking aan de verbetering van de digitale dienstverlening voor hun inwoners. We hebben onderzocht hoe we gebruik kunnen maken van de onder beheer van Dimpact ontwikkelde producten zoals open online (website), open formulieren (e-formulieren) en Signalen (Melding Openbare Ruimten).</li> <li>Met het GBTwente wordt intensief samengewerkt om het proces van de gemeentelijke belastingen zo eenvoudig en transparant mogelijk te maken/ houden. Zo is het proces van bezwaar maken verder vereenvoudigd en versturen we een betalingsherinnering bij het innen van de gemeentelijke belastingen.</li> </ul> |
|  | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan</b></p> <p>Met ingang van het schooljaar 2023/2024 zijn we gestart met de kinderraad en de kinderburgemeester.</p> <p>Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties worden actief benaderd en betrokken bij de de ontwikkeling van beleid en uitvoeringstrajecten. We zetten hierbij in op verschillende vormen van (inwoner)participatie, passend bij het onderwerp, de situatie en de mate</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

|                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                               | <p>van betrokkenheid.</p> <p>Wij hebben in 2023 met diverse ondernemers en ook hun adviseurs gesproken over ontwikkelingen die gaande zijn in het landelijk gebied. Met name de gevolgen van bestuurlijke voornemens op rijks- en provinciaal niveau vergde toelichting. Ook is informatie besproken als het gaat om de mogelijkheden om gebruik te maken van beëindigingsregelingen voor de sector.</p> <p>We hebben gesprekken gevoerd met LTO en een delegatie van boerinnen om te komen tot een structurele samenwerking om wensen en mogelijkheden te verkennen.</p> <p>Ervencoaches fungeren vaak als vooruitgeschoven post en als oren en ogen voor de gemeente. Dit leidt er toe dat we signalen hebben opgepikt en gericht met agrarische ondernemers in gesprek zijn geweest. De gesprekken hebben er soms ook toe geleid dat via het sociaal domein ook soms broodnodige ondersteuning is geboden.</p> <p>Tenslotte is de gemeente nu ook ambtelijk vertegenwoordigd in het kernteam Gebiedsgerichte aanpak NOT Daar ontvangen we vroegtijdig relevante informatie die we al snel kunnen delen met ondernemers en zo mogelijk in gebiedsprocessen kunnen vertalen.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| De (digitale) dienstverlening is van goede kwaliteit en sluit zoveel mogelijk aan bij de behoefte van inwoners en ondernemers | <ul style="list-style-type: none"> <li>• We brengen de eerste activiteiten uit het uitvoeringsprogramma dienstverlening ten uitvoer. Het uitvoeringsprogramma dienstverlening is een meerjarenprogramma en komt voort uit de in 2022 vastgestelde visie op dienstverlening. De activiteiten dragen rechtstreeks bij aan het verbeteren van de kwaliteit van dienstverlening in lijn met de behoefte van inwoners en ondernemers.</li> <li>• We breiden de digitale dienstverlening verder uit, onder ander met een aansluiting op mijnoverheid, rijbewijs aanvragen en iVerzoeken voor professionals.</li> <li>• We ontwikkelen een nieuwe website.</li> <li>• We zetten in op het verbeteren van de mondelinge en schriftelijke communicatie van medewerkers waar nodig.</li> <li>• We gaan gericht per product inwoners- en ondernemersfeedback opvragen om producten en processen continu te kunnen verbeteren.</li> <li>• We voeren de avondopenstelling van publiekszaken in en evalueren deze.</li> <li>• We breiden de publieksdienstverlening uit met het trouwen/partnerschap zonder ceremonie.</li> <li>• We implementeren maatregelen voor het tegengaan van identiteitsfraude bij Burgerzaken.</li> <li>• We gaan de levering van de Basisregistratie Kadaster (BRK) vernieuwen om up-to-date te kunnen blijven met de gegevens die het Kadaster heeft.</li> <li>• We onderzoeken hoe we bij de verkiezingen het stemmen meer inclusief kunnen maken voor onze gehandicapte inwoners.</li> </ul> |

|                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                               | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Het uitvoeringsprogramma dienstverlening 2023-2026 is een meerjarig programma waarmee we het leven, recreëren, ondernemen en werken in de gemeente Losser onmeunig fijn willen maken. In 2023 hebben we de volgende acties opgepakt en uitgevoerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• We hebben de ontwikkelkansen geïnterpreteerd en in een uitvoeringsprogramma opgenomen.</li> <li>• We hebben direct een aantal quick wins gerealiseerd, zoals de avondopenstelling op de donderdagavond, maar ook afspraken over bezetting.</li> <li>• We hebben goede aansluiting gerealiseerd tussen KCC, frontoffice en balie. We hebben iedere 6 weken onderling contact waardoor ook meer begrip voor elkaar is ontstaan.</li> <li>• We zijn qua techniek goed aangesloten op hetgeen de gemeente Enschede voor ons biedt.</li> <li>• We hebben het verwerkingsregister op orde gebracht.</li> <li>• We hebben de functie van privacy-officer ingericht en opengesteld.</li> <li>• We hebben stevig ingezet op verbetering van brieven aan inwoners en partners door het project Direct Duidelijk op te starten.</li> <li>• We lopen mee in een landelijke pilot voor optimalisering dienstverlening gehandicapte inwoners.</li> <li>• We hebben acties geïntensiveerd op het gebied van klachten (en complimenten).</li> <li>• We hebben het belang van zaakgericht werken (incl. goede archivering) nogmaals onder de aandacht gebracht van alle medewerkers.</li> <li>• We zijn goed aangesloten op de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer (WMEBV). Doel van deze wet is dat burgers en bedrijven eenvoudiger hun zaken digitaal kunnen afhandelen.</li> <li>• Via Klant in Focus en burgerpeilingen hebben we zicht op wijze van dienstverlening en behoefte, de eerste peiling is gerealiseerd in 2023 (we leren van feedback).</li> <li>• We hebben de website herzien op gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid.</li> </ul> |
| Inwoners kunnen digitaal zaken doen met de gemeente en hebben digitaal toegang tot informatie | <p>Het programma Wet open overheid voeren we samen met Enschede uit. Naar verwachting is de afronding hiervan eind 2022/begin 2023. Focus ligt daarbij op:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Aanpassen systemen en aansluiten op het Landelijk Platform Open Overheidsinformatie zodat de wettelijk verplichte actieve informatie kan worden gepubliceerd;</li> <li>• De eisen rondom duurzame toegankelijkheid van informatie;</li> <li>• Een dienstverlenende houding ten aanzien van informatieverzoeken door de Woo-contactpersoon en een gedegen Woo-verzoeken coördinatie;</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

|                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                             | Hierbij zorgen we voor synergie met het programma Bridge dat tot doel heeft onze archivering aan de bron te verbeteren, de AVG, Wet hergebruik overheidsinformatie en aanverwante wetten.                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|                                                                                                             | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• We hebben het plan van aanpak voor de Wet Open Overheid opgemaakt.</li> <li>• We zijn aangesloten op Dimpact.</li> <li>• We hebben in samenwerking met Enschede de processen en documenten in kaart gebracht.</li> </ul> <p>We zijn gestart met betere aansluiting en verbinding van verbonden partijen en overige samenwerkingspartners op onze visie op dienstverlening.</p>                 |
| <p><b>Doelstelling (D3):</b><br/>De gemeente Losser heeft een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| De financiële huishouding is zowel op korte als op lange termijn gezond                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Deze PB2023 laat voor alle jaren een structureel positief saldo zien.</li> <li>• De weerstandsratio is 10,2 en daarmee ruimschoots boven de norm: een bandbreedte van 1,4 - 2,0;</li> <li>• Ook de overige kengetallen over de financiën tonen aan dat de financiële huishouding van Losser gezond is.</li> </ul>                                                                                                                          |
|                                                                                                             | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Zowel de begroting 2023 als de jaarrekening 2023 waren/zijn structureel en reëel sluitend. Zoals gebruikelijk zijn de risico's voor de gemeentelijke exploitatie ook in 2023 opnieuw beoordeeld, geactualiseerd voor 'kans' en 'impact' en financieel gekwantificeerd. De omvang van de Algemene risicoreserve is ruim voldoende; de weerstandsratio ligt met 10,7 ruim boven de door de Raad geformuleerde ratio van 1,4 tot 2.</p> |
| Er is een evenwichtige ontwikkeling van de woonlasten                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Afgezien van inflatiecorrectie worden in de PB2023 geen voorstellen voor extra verhoging van de algemene belastingen gedaan.</li> <li>• De afvalstoffenheffing is bevroren voor de duur van 1 jaar.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                             |
|                                                                                                             | <p><b>Wat hebben we in 2023 gedaan?</b></p> <p>Standaard beleid is dat de tarieven van de reinigingsheffingen en de rioolheffing 2023 zijn bepaald op basis van een kostprijsberekening. Eveneens is het in Losser gebruikelijk dat de tariefontwikkeling van de overige heffingen gebaseerd is op de door het Centraal Planbureau geprognosticeerde loon- en prijsontwikkeling.</p>                                                                                                |

## Wat heeft het gekost?

| Bedragen x 1.000 Euros                           | Realisatie 2022 | Begroting (na wijziging) | Realisatie 2023 | Saldo        |
|--------------------------------------------------|-----------------|--------------------------|-----------------|--------------|
| Bestuur en Dienstverlening                       | 14.826          | 15.943                   | 16.181          | -237         |
| <b>Totaal Lasten</b>                             | <b>14.826</b>   | <b>15.943</b>            | <b>16.181</b>   | <b>-237</b>  |
| Bestuur en Dienstverlening                       | 52.347          | 52.570                   | 53.866          | 1.296        |
| <b>Totaal Baten</b>                              | <b>52.347</b>   | <b>52.570</b>            | <b>53.866</b>   | <b>1.296</b> |
| <b>Gerealiseerde saldo van baten en lasten</b>   | <b>-37.521</b>  | <b>-36.627</b>           | <b>-37.685</b>  | <b>1.058</b> |
| Bestuur en Dienstverlening                       | 7.597           | 2.646                    | 2.006           | 640          |
| <b>Totaal Storting reserves</b>                  | <b>7.597</b>    | <b>2.646</b>             | <b>2.006</b>    | <b>640</b>   |
| Bestuur en Dienstverlening                       | 1.859           | 2.521                    | 1.541           | -980         |
| <b>Totaal Onttrekking reserves</b>               | <b>1.859</b>    | <b>2.521</b>             | <b>1.541</b>    | <b>-980</b>  |
| <b>Gerealiseerde saldo van mutaties reserves</b> | <b>5.738</b>    | <b>125</b>               | <b>465</b>      | <b>-341</b>  |
| <b>Gerealiseerd resultaat</b>                    | <b>-31.783</b>  | <b>-36.502</b>           | <b>-37.220</b>  | <b>718</b>   |

## Toelichting

Een uitgebreide toelichting per product is te vinden in Hoofdstuk 3 'Financiële positie'.

Per saldo wijkt het Programma Bestuur en Dienstverlening afgerond € 718.000 positief af ten opzichte van de gewijzigde begroting. Dit saldo bestaat uit de volgende onderdelen:

| Bedragen (x € 1.000)                      | Voordelig  | Nadelig |
|-------------------------------------------|------------|---------|
| Totaal lasten                             |            | 237     |
| Totaal baten                              | 1.296      |         |
| Stortingen in reserves                    | 640        |         |
| Onttrekkingen aan reserves                |            | -980    |
| Totalen                                   | 1.936      | 1.217   |
| <b>Totaal voordelig programma B&amp;D</b> | <b>718</b> |         |

Hieronder worden deze onderdelen afzonderlijk toegelicht.

### Toelichting nadelig saldo lasten € 237.000

Het onderdeel openbare orde en veiligheid laat een voordeel zien van € 58.000, dat vooral veroorzaakt wordt omdat het nieuwe werkbudget veiligheid in 2023 nog niet is ingezet.

Tegenover deze voordelen staat een nadeel op het onderdeel bestuur van € 340.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door de pensioenuitkering aan voormalig bestuurders. Ook de kosten van de accountant vallen hoger uit dan geraamd. De lasten voor burgerzaken vallen € 108.000 hoger uit dan geraamd, onder meer doordat er meer beroep is gedaan op publiekdienstverlening. Maar vooral de kosten van de extra verkiezingen voor de tweede kamer als gevolg van de val van het kabinet zijn hier debet aan. De Vpb laat een voordeel van € 90.000 zien. Tot slot is het beschikbare budget voor datagedreven werken niet volledig ingezet, vooral door diverse personele mutaties, waardoor het onderdeel overhead een voordeel van € 30.000 laat zien.

Toelichting voordelig saldo baten € 1.296.000

Op het onderdeel bestuur staat een voordeel van € 189.000. De onttrekking aan de voorziening dient ter dekking van de kosten van voormalig bestuurders (zie toelichting lasten). Daarnaast pakt de algemene uitkering hoger uit, het voordeel is in 2023 € 1.191.000. Dit vloeit vooral voort uit de decembercirculaire 2023. Verder vallen de inkomsten uit leges van producten van burgerzaken (paspoorten, rijbewijzen, ID-kaarten en huwelijken bijvoorbeeld) € 44.000 hoger uit dan geraamd, hier staan hogere kosten tegenover (zie toelichting lasten). Tenslotte wordt een voordeel ongeveer € 223.000 veroorzaakt door een correctie op de balans. De treasury tenslotte pakt € 377.000 nadeliger uit dan geraamd. Oorzaak is vooral de lagere rekenrente die we in 2023 hebben gehanteerd. Die is uiteindelijk 0,4% geweest, tegen 0,7% in de begroting. De inkomsten zijn hierdoor iets meer dan de helft van de ramingen. Hier staat wel een voordeel op de taakvelden tegenover.

Toelichting voordelig saldo stortingen € 640.000

De storting in de reserves heeft betrekking op het rekeningresultaat 2023 (zie ook toelichting onttrekkingen).

Toelichting nadelig saldo onttrekkingen € 980.000

Het nadelig saldo wordt hier vooral bepaald door de verwerking van het (positieve) resultaat van de jaarrekening 2023 van € 0,9 mln. In de begroting (na verwerking van de effecten van de tussenrapportage) hielden we rekening met een positief saldo van ongeveer € 0,5 mln. Het verschil van bijna € 0,9 mln. (€ 95.000 voordelig op stortingen en € 980.000 nadelig op onttrekkingen) komt hier tot uitdrukking (het positieve saldo wordt hier feitelijk aan het eigen vermogen toegevoegd).

## 2. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit acht in het [BBV](#) (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten). voorgeschreven paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De paragrafen zijn dwarsdoorsneden van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen in de jaarstukken:

- Het onderwerp heeft mogelijk een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

*Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?*

De programma's in het vorige hoofdstuk zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering.

*Welke paragrafen zijn er?*

De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het BBV:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid;
- Openbaarheidsparagraaf Woo.

## 2.1. Paragraaf Lokale heffingen

De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen vindt plaats met een belastingverordening. De vaststelling van de tarieven door de raad vond plaats in december 2022.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Lokale belastingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. Ongebonden lokale heffingen (zoals onroerende zaakbelasting (OZB)) rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat de besteding niet is gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen.

In deze paragraaf is opgenomen:

- a. de verantwoording van de geraamde inkomsten;
- b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen. Hierin wordt inzichtelijk gemaakt hoe de lasten zich verhouden tot de inkomsten;
- d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
- e. een beschrijving van het gevoerde kwijtscheldingsbeleid.

### a. Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

(bedragen x € 1.000)

| Omschrijving               | Raming 2022   | Realisatie 2022 | Raming 2023   | Realisatie 2023 |
|----------------------------|---------------|-----------------|---------------|-----------------|
| Afvalstoffenheffing        | 2.162         | 2.307           | 2.277         | 2.300           |
| Begraafplaatsenrechten     | 1             | 1               | 1             | 3               |
| BIZ                        | 102           | 90              | 111           | 94              |
| Forensenbelasting          | 22            | 31              | 24            | 33              |
| Hondenbelasting            | 0             | 1               | 0             | 0               |
| Leges burgerzaken          | 256           | 327             | 274           | 316             |
| Leges omgevingsvergunning  | 394           | 432             | 428           | 536             |
| Leges overig               | 45            | 154             | 45            | 185             |
| Marktgelden                | 15            | 13              | 15            | 12              |
| OZB-eigenaren              | 4.548         | 4.601           | 5.015         | 4.901           |
| OZB-gebruikers niet-woning | 531           | 548             | 578           | 549             |
| Rioolheffing               | 3.065         | 3.143           | 3.391         | 3.420           |
| Toeristenbelasting         | 425           | 419             | 245           | 242             |
| <b>Totaal</b>              | <b>11.567</b> | <b>12.067</b>   | <b>12.405</b> | <b>12.590</b>   |

## b. Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

### Landelijke ontwikkelingen

#### *Hervorming lokaal belastinggebied*

Ondanks het feit dat al jaren over een belastingherziening wordt gesproken, hebben zich in 2023 geen ontwikkelingen voorgedaan. In het regeerakkoord van het kabinet is het volgende opgenomen: "Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssysteem voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken." Het recentelijk uitgebrachte coalitieakkoord lijkt, met de voorgestelde maximering van de stijging van de OZB juist tot een beperking van het eigen belastinggebied te leiden.

### Lokale ontwikkelingen

#### *Ontwikkeling tarieven*

Voor het ramen van de tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen hanteren we het uitgangspunt 100% kostendekking. Voor de rioolheffing betekende dit een stijging van 7,7%. De tarieven toeristenbelasting zijn met 1,3% gestegen. De voor 2023 geldende tarieven voor de overige belastingen en rechten stegen met een inflatiecorrectie, uiteraard met uitzondering van die tarieven, die het rijk heeft vastgesteld, dan wel gemaximeerd. Op basis van het Centraal Economisch Plan werd uitgegaan van 6,54%.

#### *Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen*

Gemeenten zijn beperkt in de te heffen belastingsoorten. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt. Het kostendeckingspercentage mag om die reden dan ook maximaal 100 zijn.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen). De volgende belastingen en retributies zijn geheven:

| Ongebonden belastingen    | Gebonden belastingen                 |
|---------------------------|--------------------------------------|
| Forensenbelasting         | Afvalstoffenheffing                  |
| Toeristenbelasting        | Bijdrage Bedrijven Investerings Zone |
| Onroerendezaakbelastingen | Leges en Rechten                     |
|                           | Rioolheffing                         |

### Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

| Activiteiten groep                 | Lasten taakveld | Overhead | BTW | Totale lasten | Heffingen (baten) | Overige baten | Totale baten | Kosten-dekkendheid |
|------------------------------------|-----------------|----------|-----|---------------|-------------------|---------------|--------------|--------------------|
| Afvalstoffenheffing                | 2.108           | 184      | 245 | 2.538         | 2.300             | 310           | 2.610        | 100%               |
| Kwijtschelding afvalstoffenheffing | 72              | 0        | 0   | 72            | 0                 | 0             | 0            |                    |
| Rioolheffing                       | 2.752           | 340      | 347 | 3.439         | 3.420             | 19            | 3.439        | 100%               |

|                                                                              |              |            |            |              |              |            |              |             |
|------------------------------------------------------------------------------|--------------|------------|------------|--------------|--------------|------------|--------------|-------------|
| Kwijtschelding rioolheffing                                                  | 0            | 0          | 0          | 0            |              | 0          | 0            |             |
| <b>Subtotaal heffingen</b>                                                   | <b>4.932</b> | <b>525</b> | <b>592</b> | <b>6.049</b> | <b>5.720</b> | <b>329</b> | <b>6.049</b> | <b>100%</b> |
| Titel 1: leges algemene dienstverlening                                      | 762          | 0          | 77         | 839          | 444          | 16         | 461          | 53%         |
| Titel 2: dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/ vergunningen | 1.618        | 0          | 47         | 1.665        | 591          | 2          | 592          | 35%         |
| Titel 3: dienstverlening vallend onder de Europese dienstrichtlijn           | 0            | 0          | 0          | 0            | 0            | 0          | 0            | 0%          |
| <b>Subtotaal leges</b>                                                       | <b>2.381</b> | <b>0</b>   | <b>124</b> | <b>2.505</b> | <b>1.035</b> | <b>18</b>  | <b>1.053</b> | <b>42%</b>  |
| <b>Totaal</b>                                                                | <b>7.313</b> | <b>525</b> | <b>716</b> | <b>8.554</b> | <b>6.755</b> | <b>347</b> | <b>7.102</b> | <b>79%</b>  |

### c. Woonlastenontwikkeling

De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en heffingen waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Het COELO vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld Lossers gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor de periode 2018-2023:

| Woonlastenontwikkeling             | 2018          | 2019          | 2020          | 2021          | 2022          | 2023          |
|------------------------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|---------------|
| OZB Eigenaar                       | 346,59        | 354,94        | 361,64        | 375,77        | 380,66        | 415,23        |
| Afvalstoffenheffing (meerpersoons) | 209,40        | 206,68        | 207,24        | 224,75        | 223,78        | 232,00        |
| Rioolheffing                       | 250,00        | 255,24        | 263,76        | 277,59        | 307,38        | 314,40        |
| <b>Totaal</b>                      | <b>805,99</b> | <b>816,86</b> | <b>832,64</b> | <b>878,11</b> | <b>911,82</b> | <b>961,63</b> |

### d. Kwijtscheldingsmogelijkheden

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. Binnen deze mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de OZB en de afvalstoffenheffing (vaste bedrag volledig, gebruiksvergoeding restcontainer en variabel bedrag van maximaal € 33,00) is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen gemeentelijke woonlasten betalen.
- Voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend.
- Bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm.

- Ondernemers worden voor de gemeentelijke belastingen gelijkgesteld met particulieren.
- Kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit.
- Bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

In 2023 is voor bijna € 74.000 aan gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid kwijtgescholden. Hierbij gaat het met name om de afvalstoffenheffing.

## 2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente tegenvallers financieel kan opvangen, zonder dat de uitvoering van taken in gevaar komt. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de [beschikbare weerstandscapaciteit](#) en de [benodigde weerstandscapaciteit](#). Dit verhoudingsgetal is de ratio weerstandsvermogen.

### Relevante wetgeving en gemeentelijk beleid

De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in:

- Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten.
- Financiële verordening gemeente Losser 2024.
- Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2018.

### 1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserve risico grondexploitaties, specifiek ter dekking van de risico's gerelateerd aan grondexploitaties.

#### *Algemene risicoreserve*

De stand van deze reserve is eind 2023 € 22.443.000. Daarnaast wordt de reserve Grondexploitatie met een omvang van € 1.000.000 aan de weerstandscapaciteit toegerekend.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2023 € 23.443.000 is. De verwerking van het jaarresultaat 2023 is daarbij nog niet betrokken.

| Tabel: Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2023 |                     |
|-----------------------------------------------------|---------------------|
| <b>Componenten:</b>                                 |                     |
| Algemene risicoreserve                              | € 22.443.000        |
| Reserve risico grondexploitaties                    | € 1.000.000         |
| <b>Stand eind jaar 2023</b>                         | <b>€ 23.443.000</b> |

### 2. Inventarisatie risico's

In de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement is aangegeven dat het risicomanagement aan de P&C-cyclus wordt gekoppeld. De risico's worden daardoor periodiek onder de aandacht gebracht en bijgesteld.

Uitgangspunten bij de beoordeling van de risico's zijn:

- Normale bedrijfsvoeringsrisico's worden niet bij de risico's meegenomen.
- Risico's die een gelijksoortige oorzaak hebben worden samengevoegd.
- Verzekerde risico's worden niet meegenomen.

Gevolg van deze inventarisatie is dat het totaal van de risico's € 4.701.000 bedraagt (exclusief de risico's van de grondexploitatie, die zijn hieronder nader toegelicht). Uit een simulatie blijkt dat een weerstandscapaciteit van € 1.605.000 nodig is om alle risico's af te kunnen dekken.

Met behulp van een risicoscore kunnen de risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk wat de belangrijkste risico's zijn.

In onderstaande tabel zijn de tien grootste risico's weergegeven. Het percentage geeft aan hoe groot een bepaald risico is in verhouding tot de totaal benodigde weerstandscapaciteit van € 1.605.000.

| <b>De tien grootste risico's jaarrekening 2023:</b> |                                                          |                                                                                                                                                                                                                                     |                |
|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
|                                                     | <b>Onderwerp</b>                                         | <b>Risico omschrijving</b>                                                                                                                                                                                                          | <b>Invloed</b> |
| 1.                                                  | Schommelingen in de conjunctuur                          | Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.                                                                               | 18,81%         |
| 2.                                                  | Overige onvoorziene risico's                             | Hierbij valt te denken aan calamiteiten binnen de gemeente, zoals extreem weer of een bedrijfsongeval. Maar ook politieke en bestuurlijke risico's.                                                                                 | 12,68%         |
| 3.                                                  | Budget Jeugd                                             | Door opneindfinanciering en een onzeker beeld van de toekomstige zorgvraag, is het budget Jeugd mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.                                                                                   | 11,19%         |
| 4.                                                  | Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager             | Algemene Uitkering gemeentefonds wordt lager.                                                                                                                                                                                       | 8,30%          |
| 5.                                                  | Garantstellingen                                         | Door de leningverstrekker wordt een beroep gedaan op de garantstellingen van de gemeente Losser, voor leningen die door partners zijn aangegaan (voor een compleet overzicht zie de 'niet uit de balans blijvende verplichtingen'). | 6,26%          |
| 6.                                                  | Garantstelling ontwikkelfase windproject de Lutte        | Garantstelling aan energiecoöperatie in De Lutte voor de ontwikkelingsfase van het windproject in De Lutte.                                                                                                                         | 4,71%          |
| 7.                                                  | Budget Wmo                                               | Door opneindfinanciering en een onzeker beeld van de toekomstige zorgvraag, is het budget Wmo mogelijk niet toereikend en moeilijk beheersbaar.                                                                                     | 4,70%          |
| 8.                                                  | Derden stellen gemeente aansprakelijk                    | Derden stellen gemeenten aansprakelijk.                                                                                                                                                                                             | 4,24%          |
| 9.                                                  | Faillissement bedrijven met als gevolg instroom bijstand | Stabiliteit van bedrijven waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken kan ongewis zijn.                                                                                                                                  | 3,54%          |
| 10.                                                 | Juridische inzet handhaving                              | Door toenemende 'mondigheid' meer juridische procedures bij handhaving. Ook het vraaggestuurd handhaven (handhavingsverzoek) kan dit werkveld onder spanning zetten.                                                                | 3,53%          |

### *Risico's grondexploitaties*

Ter bepaling van de vereiste weerstandscapaciteit van de grondexploitaties maken we gebruik van de Monte Carlo simulatie. Dit is een simulatietechniek waarbij grondexploitaties vele malen worden gesimuleerd, elke keer met andere startcondities. Hierbij houden we rekening met risico's aan de kosten- en opbrengstenkant, maar ook met onzekere gebeurtenissen. Naast projectgebonden risico's, kijken we ook naar niet projectgebonden risico's. Ofwel, de conjuncturele risico's worden geïnventariseerd en gekwantificeerd. Deze risico's zijn vaak niet beïnvloedbaar binnen de projecten en liggen op het vlak van macro-economische trends en wet- en regelgeving van hogere overheden (te denken valt aan spreidingsrisico's rondom gehanteerde parameters). Hiermee ontstaat een vollediger en betrouwbaarder beeld van de risico's binnen de grondexploitaties. De uitkomst is een momentopname. Marktomstandigheden kunnen snel wijzigen. Dit kan leiden tot fluctuaties in de vereiste weerstandscapaciteit. Om vinger aan de pols te houden actualiseren we daarom jaarlijks zowel bij de jaarrekening als tussentijds bij de programmabegroting de vereiste weerstandscapaciteit. De vereiste weerstandscapaciteit van de grondexploitaties is ultimo 2023 afgenomen (JR 2022: € 730.000) en bedraagt € 534.000. Deze afname komt met name door de voortgang en realisatie van kosten en opbrengsten in de diverse grondexploitaties. Hiermee neemt de grondslag, namelijk de nog te realiseren kosten en opbrengsten, af bij de bepaling van het risicoprofiel.

### **3. Ratio weerstandsvermogen en verwachte ontwikkelingen**

#### *Benodigde weerstandscapaciteit:*

De geïnventariseerde risico's zijn de basis voor de risicosimulatie. Op basis van die simulatie wordt het bedrag berekend dat nodig is om deze risico's in financiële zin af te dekken.

Conclusie is dat alle risico's, met 90% zekerheid, kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2.139.000 (€ 1.605.000 voor de geïnventariseerde risico's in de bedrijfsvoering/beleid en € 534.000 voor de risico's van de grondexploitaties).

#### *Beschikbare weerstandscapaciteit:*

De weerstandscapaciteit bestaat in de gemeente Losser uit de Algemene risicoreserve en de reserve grondexploitaties. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt ultimo 2023 € 23.443.000. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de bestemming van het rekeningresultaat 2023.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

De gemeenteraad heeft aangegeven dat de minimaal wenselijke ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0 ligt. Oftewel, de beschikbare weerstandscapaciteit dient minimaal 140 tot 200% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen.

**Ratio weerstandsvermogen eind 2023 = € 23.443.000 : € 2.139.000 = 10,7.**

De ratio weerstandsvermogen bevindt zich daarmee boven de door de Raad vastgestelde minimale bandbreedte van 1,4 - 2,0. In het vervolg lichten we dit toe.

Tabel, ontwikkeling in de ratio weerstandsvermogen:

| Analyse van de weerstandsratio   |                     |                     |                    |
|----------------------------------|---------------------|---------------------|--------------------|
| Beschikbare weerstandscapaciteit | Eind 2022           | Eind 2023           | Vershil            |
| Algemene risicoreserve           | € 17.380.000        | € 22.443.000        | € 5.063.000        |
| Reserve grondexploitaties        | € 1.000.000         | € 1.000.000         | € 0                |
| <b>Totaal</b>                    | <b>€ 18.380.000</b> | <b>€ 23.443.000</b> | <b>€ 5.063.000</b> |
|                                  |                     |                     |                    |
| Benodigde weerstandscapaciteit   |                     |                     |                    |
| Risico's algemeen                | € 1.355.000         | € 1.605.000         | € 250.000          |
| Risico's grondexploitaties       | € 730.000           | € 534.000           | - € 196.000        |
| <b>Totaal risico's</b>           | <b>€ 2.085.000</b>  | <b>€ 2.139.000</b>  | <b>€ 54.000</b>    |
|                                  |                     |                     |                    |
| Weerstandsratio (afgerond)       | 8,8                 | 10,7                | 2,1                |

Doordat de beschikbare weerstandscapaciteit vergeleken met de jaarrekening 2022 met ruim € 5 miljoen is toegenomen en de risico's slechts licht zijn gestegen, is de weerstandsratio in de jaarrekening 2023 1,9 hoger dan de ratio van 8,8 uit de jaarrekening 2022 en komt deze uit op 10,7.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen per 31-12 in de afgelopen jaren (afgerond op één cijfer achter de komma).

| Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 |
|---------------------------------------|------|------|------|------|------|------|------|------|
| Ratio weerstandsvermogen              | 1,9  | 2,4  | 3,0  | 2,5  | 4,2  | 9,6  | 8,8  | 10,7 |

Prognose ratio weerstandsvermogen 2024 en verder

| Verwachte ontwikkeling weerstandscapaciteit ultimo 2024 tot en met 2027 |              |              |              |              |
|-------------------------------------------------------------------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| Component                                                               | 2024         | 2025         | 2026         | 2027         |
| Aanwezig weerstandsvermogen                                             | € 21.659.000 | € 23.185.000 | € 19.657.000 | € 19.378.000 |
| Benodigd weerstandsvermogen                                             | € 2.139.000  | € 2.139.000  | € 2.139.000  | € 2.139.000  |
| <b>Prognose ratio weerstandsvermogen (afgerond)</b>                     | <b>10,1</b>  | <b>10,8</b>  | <b>9,2</b>   | <b>9,1</b>   |

In bovenstaande tabel is de verwachte meerjarige ontwikkeling van de weerstandsratio aangegeven. De meerjarige verwachting is dat de ratio (variërend tussen de 9,1 en 10,8) ruim boven de door de Raad vastgestelde bandbreedte blijft.

In het schema hierboven is geen rekening gehouden met de bestemming van het positieve rekeningresultaat 2023. Naar verwachting leidt dit nog tot een verdere stijging van de weerstandsratio.

#### 4. Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte set van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De invoering van deze set is bedoeld om de financiële positie van de gemeente inzichtelijker te maken.

Kengetallen worden veelal gebruikt als analyse-instrument. Voordeel hiervan is dat gemeenten beter met elkaar vergeleken kunnen worden. Het zal duidelijk zijn dat het nut van het gebruik van kengetallen om de volgende redenen dient te worden genuanceerd:

- Kengetallen hebben slechts betrekking op het verleden en geven geen zekerheid over de toekomst.
- Kengetallen zijn veelal slechts een momentopname.
- Kengetallen zijn vaak gebaseerd op veronderstellingen.

|    | Financiële kengetallen                                       | Rekening<br>2022 | Begroting<br>2023 | Rekening<br>2023 | Begroting<br>2024 |
|----|--------------------------------------------------------------|------------------|-------------------|------------------|-------------------|
| 1A | Netto schuldquote                                            | 31,5 %           | 42,9 %            | 38,0 %           | 79,0 %            |
| 1B | Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen | 31,5 %           | 34,4 %            | 38,0 %           | 79,0 %            |
| 2  | Solvabiliteitsratio                                          | 40,4 %           | 37,6 %            | 38,0 %           | 37,5 %            |
| 3  | Structurele exploitatieruimte                                | 5,7 %            | 1,4 %             | 1,5 %            | 4,8 %             |
| 4  | Grondexploitatie                                             | -1,5 %           | 9,9 %             | - 1,0 %          | - 0,4 %           |
| 5  | Belastingcapaciteit                                          | 100,9 %          | 105,3 %           | 101,9 %          | 106,2 %           |

Hieronder worden de kengetallen in hun onderlinge relatie beschouwd en van een toelichting voorzien. De kengetallen geven een indicatie hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. De tabel toont de ontwikkeling over de jaren.

##### Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief, als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De VNG hanteert een kritische waarde van 130%, hier bevinden zich zowel de netto schuldquote inclusief als exclusief de doorgeleende gelden met 38,0 % beduidend onder. De percentages zijn gelijk omdat we in Losser geen doorgeleende gelden kennen. De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met het laagste risico.

##### Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is op de langere termijn aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Deze ratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeente. In bovenstaande tabel zijn de voormalige reserves Riool en reiniging opgenomen als voorziening conform wijziging BBV en daarmee uit het eigen vermogen verdwenen. Met een score van 38,0 % behoren we tot de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

### Structurele exploitatieruimte

Dit financiële kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting of financieel resultaat is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting, maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Hoe hoger het percentage, hoe groter het aandeel van de structurele baten ten opzichte van de structurele lasten in het geheel aan baten. Zoals in de tabel weergegeven, is voor alle jaren sprake van een positief saldo exploitatieruimte.

### Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grondpositie (boekwaarde) zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Dit kengetal alleen, heeft slechts een beperkte waarde. De relatie vraag en aanbod woningbouw of bedrijventerrein, planning et cetera spelen hierbij ook een cruciale rol. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De gemeente bevindt zich met het percentage -1,0 % in de categorie gemeenten met het laagste risico.

### Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde van het vorige begrotingsjaar. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de Rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 101,9 % nog steeds iets boven het landelijk gemiddelde (100%). De gemeente bevindt zich hiermee in de categorie gemeenten met een gemiddeld risico.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt is de belastingcapaciteit de afgelopen jaren sterk verbeterd en komt hiermee bijna op het landelijk gemiddelde.

| Onderdeel           | 2020   | 2021   | 2022   | 2023   |
|---------------------|--------|--------|--------|--------|
| Belastingcapaciteit | 112,5% | 108,0% | 100,9% | 101,9% |

## 2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

### Onderhoud kapitaalgoederen

#### Inleiding

Kapitaalgoederen zijn duurzame bezittingen die een gemeente heeft waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. Denk hierbij aan wegen, gebouwen en riolering. Deze eigendommen, noodzakelijk voor een goede leefomgeving, vertegenwoordigen een grote waarde. De totale vervangingswaarden van de kapitaalgoederen in Losser schatten wij op ruim € 260 miljoen.

Het niveau van onderhoud en de kwaliteit van de kapitaalgoederen bepalen het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten. Achterstanden in onderhoud kunnen, naast kapitaalvernietiging, in het ergste geval tot onveilige situaties leiden. Investeren in onderhoud en vervanging is daarom noodzakelijk om kapitaalgoederen ook op lange termijn in stand te houden. Wij onderhouden de kapitaalgoederen op basis van de '[Nota Kapitaalgoederen Openbare Ruimte](#)' (2013). Voor verschillende kapitaalgoederen zijn er naast de nota ook beheer- en onderhoudsplannen.

Het coalitieakkoord 'Groeien door ambitie' hecht veel waarde aan een goede kwaliteit van de leefomgeving. Met investeringen in de openbare ruimte wil het college meer bereiken dan alleen een schone, hele en veilige leefomgeving. De inrichtingskwaliteit speelt steeds nadrukkelijker een rol bij het creëren van aantrekkelijke buurten en wijken. Daarnaast spelen grote uitdagingen zoals de warmtetransitie en klimaatverandering. Samen met de vervangingsopgave in de openbare ruimte leidt dit tot een integrale en gebiedsgerichte aanpak. Wij hanteren hiervoor de systematiek van het integraal Meerjaren Investerings- en onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte (MIP).

Met het MIP willen wij met investeringen in de openbare ruimte ook invulling geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en het bereiken van strategische gemeentelijke doelen. Waar mogelijk zetten wij beheer- en vervangingsbudgetten in als cofinanciering voor integrale uitvoeringsprojecten in de openbare ruimte.

#### Algemeen

In 2023 zijn wij verder gegaan met het vullen van het integrale beheerpakket GBI.

Er is verder gewerkt aan het vullen van de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie). Wij zijn gestart met de actualisatie van het MIP en willen dit in 2024 afronden (MIP 2.0). Via het MIP hebben wij een deel van de budgetten voor vervangingsinvesteringen en onderhoudsgelden ingezet voor de kwaliteitsimpulsen De Lutte, Glane en Beuningen.

#### Uitwerking per beheerdiscipline

##### Wegen

Het beleidsplan Wegen is in 2019 vastgesteld. Met ons wegbeheersysteem volgen wij de staat van al onze (verharde) wegen. Dit systeem geeft richting aan onze meerjaren onderhoudsplanning. Jaarlijks voeren wij een inspectie uit. Op basis hiervan passen wij, indien nodig, de onderhoudsplanning aan.

Het reguliere onderhoud is volgens planning (deels via het MIP), uitgevoerd. Zo hebben wij de Enschedestraat (fase1) en de Postweg gereconstrueerd. Daarnaast is aan diverse wegen

(onder andere Kruisseltlaan, Haweg en Beuningerstraat) asfaltonderhoud gepleegd. Hierbij zijn de toplagen en onderliggende lagen vervangen.

#### *Financiën*

Wij voerden het onderhoud binnen de kostenraming uit.

### **Openbare Verlichting**

Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting volgt uit het beleidsplan 'Licht in de openbare ruimte' (2019). Afgelopen jaar zijn wij gestart met de uitvoering van het vervangingsplan voor van masten en armaturen.

Eens per 5 jaar voeren wij een groepsremplace voor het vervangen van de lampen uit. In 2023 viel dit samen met het vervangen van een groot aantal lichtmasten. Wij hebben er voor gekozen om circa 1300 armaturen te vervangen door led-verlichting. Deze zijn in aanschaf weliswaar duurder, maar verbruiken veel minder stroom en gaan langer mee. De investering in led verdienen wij in ongeveer 3 jaar terug.

Wij hebben eerder dan verwacht de armaturen in de wijk Luttermolen vervangen. Wij werden geconfronteerd met bovenmatig veel uitval en de armaturen uit 2017 voldeden niet aan onze kwaliteitseisen.

#### *Financiën*

Wij voerden het onderhoud binnen de kostenraming uit.

### **Civiele kunstwerken**

Voor het beleid- en beheerplan Kunstwerken zijn in 2018 alle beheerobjecten geïnspecteerd en visueel beoordeeld. Dit heeft in 2019 geleid tot aanvullend onderzoek en constructieberekeningen bij een beperkt aantal kunstwerken.

De Kolkersbrug is vanuit een inspectie aangemerkt voor vervanging. Door het toepassen van een innovatieve methode is de brug grondig gerenoveerd.

In de wijk de Saller zijn langs het Collendoorn damwanden herstelt en verstevigd. Ook hebben wij de stuw en de duiker langs het Kerkepad gerenoveerd.

#### *Financiën*

Wij voerden het onderhoud binnen de kostenraming uit.

### **Riolering en Water**

In 2022 is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) door de raad met twee jaar verlengd. Het kostendekkingsplan is toen ook geactualiseerd en geïndexeerd. Op basis van het kostendekkingsplan bepalen wij de hoogte van de rioolheffing.

In het (verbrede) GRP is naast de afvalwaterzorgplicht, ook de zorgplicht voor grondwater en hemelwater opgenomen. Het geeft richting aan duurzaamheid en maatregelen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Samenwerking in de afvalwaterketen, verbetering van de doelmatigheid en klimaatontwikkelingen zijn ontwikkelingen die steeds belangrijker zijn werden. Deze landelijke ontwikkelingen zijn vertaald naar de regio's. In Twente heeft dit geresulteerd in 'Waterwinst 2.0'. Met die intentieverklaring spreken de 14 Twentse

gemeenten, samen met het waterschap, de bereidheid uit om samen te werken in de (afval-)waterketen.

Investerings in rioolvervangingen bieden vaak kansen om ook de bovenliggende openbare ruimte opnieuw in te richten. Om die reden worden deze dan ook vaak integraal vanuit het MIP opgepakt.

#### *Wat hebben wij in 2023 gedaan?*

Een groot deel van de rioolvervangingen, die in het kostendekkingsplan zijn opgenomen, wordt meegenomen met de kwaliteitsimpulsen De Lutte, Glane en de Roofvogelbuurt. Deze plannen zijn deels in uitvoeringen of voorbereiding. Daarnaast zijn de navolgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Riolen in de Bentheimerstraat, Oldenzaalsestraat en Willibrordlaan zijn voorzien van een glasvezel verstrekte kous.
- Het riool in de Tuinstraat is vervangen en er is een regenwaterleiding aangelegd.
- Bij de reconstructie van de Enschedesestraat is 600 meter riool vervangen en 450 meter regenwaterriool aangelegd;
- Het rioolgemaal aan de Wethouder Hassingstraat in 2023 vervangen door een nieuw rioolgemaal in de Sterkerstraat.

#### *Financiën*

Wij voerden het onderhoud binnen de kostenraming uit.

#### **Groen en Landschap**

In 2022 is het groenbeleidsplan vastgesteld. Belangrijke doelen daarin zijn vergroening van onze leefomgeving en het beschermen en verbeteren van biodiversiteit.

Voldoende en vitaal groen in onze leefomgeving is belangrijk om de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress en wateroverlast te beperken. Het is bewezen bevorderlijk voor de algehele gezondheid en het welzijn van de mens.

Biodiversiteit is belangrijk voor ecologische balans en om ziekten en plagen te voorkomen.

Voor het beheer en beschermen van bomen hanteren wij het 'Handboek Bomen'. Hierin zijn de belangrijkste normen voor aanleg, onderhoud en bescherming van bomen vastgelegd.

De zomer van 2022 kenmerkte zich door een lange periode van droogte en hoge temperaturen. Dit heeft gevolgen gehad voor de conditie en vitaliteit van een deel van ons bomenbestand. Een groot aantal bomen is zwaar afgetakeld of gestorven. Deze zijn in 2023 vervangen.

Ook voor andere beplantingen heeft de lange periode van droogte gevolgen gehad. Hiervoor zijn in 2023 ook veel herstelwerkzaamheden verricht.

Het reguliere onderhoud aan het groen wordt door het Servicebedrijf uitgevoerd. Voor een belangrijk deel zetten wij hiervoor doelgroepmedewerkers in. Onderhoud van bomen wordt uitgevoerd door een speciale boomverzorgingsploeg.

Grotere aanleg en onderhoudsprojecten besteden wij uit.

### *Wat hebben we in 2023 gedaan?*

Aanleg diverse nieuwe landschappelijke elementen:

- struweelhaag Glanestraat 7;
- houtsingel agrarisch perceel Pastoor van Laakstraat.

Groot onderhoud landschappelijke elementen:

- Op diverse locaties in de gemeente is groot onderhoud uitgevoerd aan houtsingels/wallen in gemeentelijk eigendom.

Kwaliteitsimpuls groene ruimte:

- het planten van bloembollen op verschillende locaties (Oldenzaalsestraat, Denekampdijk, Hoofdstraat en Lossersestraat;
- het aanbrengen van inheemse kruidenmengsels op een aantal locaties (Het Adelsgoor en Hogeweg);
- het planten van heesters rondom de kerk aan de Gronausestraat in Losser;
- het aanbrengen van beplantingen in de wadi's langs de Buckhorst en Melenhorst.

Aanplant nieuwe bomen:

- Op diverse plaatsen in de gehele gemeente zijn weer nieuwe bomen aangeplant. Deels ter compensatie van dode exemplaren, deels ook ter uitbreiding. Er zijn 95 bomen aangeplant ter inboet en 46 stuks ter uitbreiding van het aantal bomen.

Uitvoering vervangingsplan:

- De 3e en laatste fase van het vervangingsplan 2020 is uitgevoerd.

Bodemverbetering bomen met TFI:

- 15 groeiplaatsen van bomen zijn verbeterd door middel van de Tree Fertilizer Injector (TFI).

### *Financiën*

Wij voerden het onderhoud binnen de kostenraming uit.

### **Begraafplaatsen**

De gemeente Losser heeft één algemene begraafplaats aan de Bookholtlaan in beheer en onderhoud. Doordat steeds meer mensen kiezen voor een crematie en de aanwezigheid van verschillende bijzondere (natuur-)begraafplaatsen, vinden er op jaarbasis slechts een beperkt aantal begravingen plaats. In oktober is de herziene beheerverordening begraafplaats Bookholtlaan door de gemeenteraad vastgesteld. Ook heeft het college nadere regels vastgesteld. Hierin zijn onder meer de termijn van uitgifte, het aantal overledenen in één graf en de afmetingen van een graf vastgelegd. De tarieven voor het begraven liggen vast in een tariefsverordening die de gemeenteraad jaarlijks vaststelt.

## *Financiën*

De kosten worden deels gedekt uit de begraafplaatsleges. Het restant dekken wij uit de reguliere begroting.

## **Speelplaatsen**

In 2021 is het Speelruimteplan vastgesteld. Er is een budget voor reparaties en incidentele vervangingen. Er is nog geen vervangingsplan. De speeltoestellen worden jaarlijks geïnspecteerd.

## *Financiën*

Wij voerden het onderhoud binnen de kostenraming uit.

## **Afval**

Voor de inzameling van restafval, PMD verpakkingen, glas en textiel staan er verspreid over de kernen ongeveer 80 onder- en bovengrondse containers. De containers zijn eigendom van de gemeente Losser. Het beheer en onderhoud voert Twente Milieu uit. De kosten hiervoor zijn opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met Twente Milieu.

De boven- en ondergrondse containers voor de afvalinzameling maken (nog) geen deel uit van de Nota Kapitaalgoederen. Wel reserveren wij jaarlijks wel € 35.000 voor vervangingen. Containers worden incidenteel vervangen wanneer reparatie niet meer zinvol is.

Bij de meeste huishoudens zamelen wij het groenafval in met mini containers (de 'groene Otto') Bewoners van appartementen (hoogbouw) hebben in veel gevallen nog geen mogelijkheid het keukenafval te scheiden van het restafval. Sinds 1 januari 2023 is dit wel verplicht. In het najaar zijn wij begonnen met het voorbereiden van het plaatsen van verzamelcontainers voor groenafval bij hoogbouw.

In 2022 hebben wij voor het Afvalbrengpunt aan de Ravenhorsterweg een veiligheidsinventarisatie uitgevoerd. Voortvloeiend hieruit zijn in 2023 op het bordes valbeveiligingen aangebracht. Daarnaast hebben wij een perscontainer voor restafval en een container voor oud papier vervangen.

In het najaar zijn wij gestart met een onderzoek voor een toekomstbestendig afvalbrengpunt. Hiervoor werken wij drie scenario's uit.

## *Financiën*

De kosten voor de afvalinzameling dekken wij uit de afvalstoffenheffing.

## **Gemeentelijke gebouwen en vastgoed**

In de [Vastgoednota gemeente Losser](#) (2014) is het beleid uitgewerkt en vastgelegd.

De Vastgoedlijst eigendom gemeente Losser vormt de basis voor keuzes in het aanhouden, dan wel afstoten van locaties. Daarbij wordt beoordeeld of de locaties nog wel nodig zijn voor de eigen dienst of beleidsdoeleinden. Indien binnen afzienbare tijd (tien jaar) geen (ruimtelijke) ontwikkelingen worden verwacht, dan wordt voorgesteld deze locaties af te stoten en in de verkoop te zetten.

In aansluiting op de motie van de raad van 11 juni 2019 over het vermarkten van gemeentelijk vastgoed en gronden, is eind 2019 de gelijknamige notitie vastgesteld. Primair is deze notitie erop gericht richtlijnen te geven over de wijze waarop de gemeente haar vastgoed/gronden

zal vermarkten. Daarbij moet rekening worden gehouden met de lopende huurcontracten, aanwezige erfpacht-/opstalovereenkomsten en ontwikkelingen in de markt.

#### *Vertaling naar de begroting*

De vertaling van het beleid naar de begroting vindt plaats via het Meerjaren Onderhoud Plan (MOP)-gebouwen. Elke 5 jaar wordt de onderhoudsconditie bepaald. Voor een redelijk niveau van onderhoud wordt voor de panden met een toekomstperspectief (meer dan tien jaar) een conditiescore 3 gegeven. Voor de af te stoten panden met een tijdelijk gebruik volstaat een conditiescore 5 op basis van klachtenonderhoud.

In 2023 zijn alle panden opnieuw geïnspecteerd en heeft de raad het nieuwe budget voor Meerjaren onderhoud (MOP) voor de komende 5 jaar toegekend. Het onderhoud is volgens planning MOP uitgevoerd.

In 2023 zijn alle panden opnieuw voorzien van een energielabel. In de 'portefeuilleroutekaart verduurzamen gemeentelijk vastgoed' is een plan uitgewerkt voor verdere verduurzaming naar een gasvrij en energieneutraal vastgoed. Hierin wordt de volgende stap gezet. Na het isoleren concentreren we ons op de vervanging van de klimaatinstallaties door een duurzame elektrische variant en het aanbrengen van zonnepanelen. Dit betreft 12 panden in eigendom van de gemeente, die voor eigen gebruik en beleidsdoeleinden worden ingezet. De raad heeft besloten om verder in te zetten op verduurzaming van de panden en hier budget voor toegekend.

Door het na-isoleren van de panden hebben nu 9 panden energielabel A of hoger, 2 panden label C en 1 pand label G. De werkplaats in Overdinkel en gymzaal De Vlasakker komen ook na isoleren niet hoger dan energielabel C. Bij de gymzaal in Beuningen (energielabel G) worden de werkzaamheden uitgesteld en gecombineerd met de nieuwbouw van Mariaschool-kulturhus. Voor de verduurzaming van zwembad Brilmansdennen zijn wij de aanbesteding gestart. De verbouw van het gasvrije en energieneutrale kulturhus in Glane is gegund. Voor de overige 10 panden zijn voorbereidingen getroffen voor uitvoering van de verduurzamingsmaatregelen in 2024 en daarna.

#### *Financiën*

We voerden het onderhoud binnen de kostenraming uit. Het Meerjaren onderhoud (MOP) is opgenomen in de exploitatiebegroting. Investerings in gebouwen lopen separaat via nieuw beleid in de Voorjaarnota.

## 2.4. Financiering

### Treasurybeleid

De Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet fido) geeft de kaders aan waarbinnen decentrale overheden de treasuryactiviteiten moeten uitvoeren. Het doel hiervan is de bevordering van een gezonde financiering, het bijdragen aan het behouden van de goede kredietwaardigheid en handhaving van de positie van decentrale overheden op de kapitaalmarkt. Een belangrijke eis uit de Wet fido is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (verstandig) dient te zijn.

Op 6 juli 2021 is het Treasurystatuut 2021 vastgesteld door de raad. Hierin is het beleidskader voor Losser inzake treasury opgenomen. In het statuut is de geldende wetgeving vertaald naar de gemeente. Zo is vastgelegd hoe de financiële risico's, zoals het renterisico (van vaste en vlottende schuld), het kredietrisico, het liquiditeitsrisico en koersrisico, worden geminimaliseerd. En wordt de verdeling van taken en bevoegdheden vastgelegd. Ook is de verantwoordingsrelatie inzake het treasurybeleid tussen de gemeente Enschede en gemeente Losser vastgelegd.

### Renterisicobeheer

Het renterisico wordt beperkt doordat de gemeente zeer terughoudend omgaat met het vertrekken van leningen en garanties. De gemeente Losser heeft geen leningen verstrekt behalve startersleningen. De uitvoering hiervan is ondergebracht bij het Stimuleringsfonds Nederlandse Gemeenten. Ook worden door de gemeente leningen verstrekt vanuit het Energiefonds Losser om zo hiermee lokale initiatieven mogelijk te maken die bijdragen aan het energieneutraal maken van Losser.

Zie paragraaf 4.3 voor de specificatie van de gewaarborgde leningen. De uitstaande (nog 2) garanties op geldleningen stammen uit de jaren 90. Bij deze garanties zijn geen zekerheden c.q. onderpand verkregen. De risico's die voortvloeien hieruit zijn opgenomen in het weerstandsvermogen (zie top 10 met risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Losser neemt een achtervangpositie in bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor verstrekte leningen aan corporaties. Per 1 augustus 2021 is de nieuwe achtervangovereenkomst ingegaan. Zoals verwacht is de achtervangpositie van Losser hierdoor hoger geworden omdat de nieuwe verdeling gebaseerd is op basis van bezittingen van de woningcorporaties in de gemeente (en niet langer op basis van de specifieke leningen waarvoor door de gemeente achtervang is afgegeven). De risico's hiervan zijn tot op heden ingeschat op nihil. Het WSW bezit namelijk de hoogste classificering van kredietwaardigheid (de zogenaamde AAA-rating) waardoor aanspraak op de verstrekte achtervang niet zal voorkomen. De grotere achtervangpositie heeft dus geen (financieel) effect op de begroting.

### Renteresultaat

Het resultaat in 2023 is ruim € 365.000 lager dan begroot. Het verschil tussen het renteresultaat in deze jaarrekening en de Voorjaarsnota 2023 wordt vooral veroorzaakt door de afwijking tussen de begrote rentebate uit de kapitaallasten en de lagere realisatie. Ook wijkt de uiteindelijke rentevergoeding aan de grondexploitaties af. Enerzijds is dit het gevolg van het al gemelde verschil tussen het begrote en werkelijke rentepercentage. Anderzijds wijkt de boekwaarde waarover de rente wordt berekend, flink af. Gemeentebreed is geen sprake van een rentenadeel aangezien de rentelasten niet afwijken van de begroting. Er is

sprake van een lagere verrekening waardoor sprake is van een rentevoordeel op de taakvelden in de begroting, waaraan rente wordt toegerekend.

### Omslagrente

Vanuit de BBV-regelgeving voor rente moet worden vastgesteld in de jaarrekening of de begrote omslagrente niet te veel afwijkt van de realisatie. Een afwijking van maximaal 25% is toegestaan. Bij overschrijding hiervan dient de omslagrente herrekend te worden.

In de onderstaande tabel is de vergelijking tussen begroting en realisatie voor 2023 van de omslagrente terug te vinden. In de begroting 2023 gingen we nog uit van een afgerond omslagpercentage van 0,70%, in werkelijkheid is 0,40% toegerekend. We blijven (ruim) binnen de toegestane marge van 25%.

| Omschrijving                                        | Begroting 2023 | Jaarrekening 2023 |
|-----------------------------------------------------|----------------|-------------------|
| Externe rentelasten korte en lange financiering     | 493.514        | 406.014           |
| Externe rentebaten (o.a. rente personeelshypotheke) | -38.979        | -171.441          |
| <b>Totaal door te rekenen externe rente</b>         | <b>454.535</b> | <b>234.573</b>    |
| Rente aan grondexploitatie                          | 7.496          | 72.603            |
| Rente projectfinanciering (Kulturhus)               | -24.166        | -24.166           |
| <b>Saldo toe te rekenen externe rente</b>           | <b>437.866</b> | <b>283.010</b>    |
| Rente over eigen vermogen                           | 0              | 0                 |
| Rente over voorzieningen                            | 0              | 0                 |
| <b>Toe te rekenen rente</b>                         | <b>437.866</b> | <b>283.010</b>    |
| Toegerekende rente aan boekwaarden                  | 426.621        | 306.904           |
| <b>Renteresultaat rente</b>                         | <b>-11.245</b> | <b>23.895</b>     |
| Boekwaarde cf. geprognosticeerde balans             | 59.667.213     | 75.184.540        |
| Omslagrente                                         | 0,72%          | 0,38%             |

Vanaf 1 januari 2016 gelden voor de rentetoerekening aan de grondexploitatie nieuwe BBV-regels. Daardoor wordt aan de grondexploitatie een rente toegerekend op basis van de daadwerkelijke rentelasten van de langlopende en kortlopende schulden. Hierbij wordt ook nog rekening gehouden met de verhouding eigen en vreemd vermogen van de gemeente op de balans. Uiteindelijk moet de daadwerkelijke rente worden verrekend. In de begroting was rekening gehouden met een percentage van 0,89% over 2023. De werkelijke gemiddelde rente bedroeg 0,49% in 2023 doordat de rentelasten lager waren dan begroot.

### Kasgeldlimiet

Voor het beperken van de renterisico's is in de Wet fido ook een norm voor de kortlopende schulden opgenomen, de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is het bedrag dat de gemeente als gemiddelde netto vlottende schuld (vlottende schulden minus vlottende middelen) maximaal mag hebben.

De kasgeldlimiet bedroeg in 2023:

|    | (x € 1.000)                                            | 1e<br>kwartaal | 2e<br>kwartaal | 3e kwartaal   | 4e<br>kwartaal |
|----|--------------------------------------------------------|----------------|----------------|---------------|----------------|
| 1. | <b>Omvang begroting per 1 januari 2023 - grondslag</b> | <b>68.589</b>  | <b>68.589</b>  | <b>68.589</b> | <b>68.589</b>  |
| 2. | <b>Toegestane kasgeldlimiet:</b>                       |                |                |               |                |
|    | - in % van de grondslag                                | 8,50%          | 8,50%          | 8,50%         | 8,50%          |
|    | - omvang kasgeldlimiet                                 | 5.830          | 5.830          | 5.830         | 5.830          |
| 3. | <b>Toets kasgeldlimiet:</b>                            |                |                |               |                |
|    | Gemiddelde overschot vlottende middelen                | 3.988          | 3.679          | 8.181         | 2.479          |
|    | Gemiddeld opgenomen vlottende schuld                   |                |                |               |                |
|    | Toegestane kasgeldlimiet                               | 5.830          | 5.830          | 5.830         | 5.830          |
|    | <b>Ruimte onder kasgeldlimiet</b>                      | <b>9.818</b>   | <b>9.509</b>   | <b>14.011</b> | <b>8.309</b>   |

Uit de tabel blijkt dat de gemeente de limiet gedurende geheel 2023 niet heeft overschreden. In 2023 was sprake van een ruim positief liquiditeitssaldo dat echter eind 2023 helemaal was ingezet.

### Renterisiconorm

In de Wet fido is bepaald dat de gemeente binnen de renterisiconorm moet blijven. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden (schulden met een looptijd van één jaar of langer). Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten.

De renterisiconorm beoogt in de kern dat de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen totaal niet meer dan 20% van de totale begroting van baten en lasten mogen bedragen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente Losser in 2023 de norm niet heeft overschreden:

|   | Berekening renterisiconorm (x € 1.000) | Begroting 2023 | Realisatie 2023 |
|---|----------------------------------------|----------------|-----------------|
| 1 | Begrotingstotaal                       | 68.589         | 68.589          |
| 2 | Vastgesteld percentage                 | 20%            | 20%             |
| 3 | Renterisiconorm (1 x 2)                | 13.718         | 13.718          |
| 4 | Aflossingen                            | 4.170          | 2.871           |
| 5 | Ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)   | 9.548          | 10.847          |

### Terugblik op activiteiten treasuryfunctie

In 2023 heeft de treasuryfunctie zich bezig gehouden met de in de begroting 2023 gemelde acties:

- Vanuit de doelstelling om de rentelasten te minimaliseren is de monitoring van de saldi in rekening-courant verscherpt. Zoals werd verwacht is de rente voor rekening-

courant niet langer negatief. Om de rentelasten te minimaliseren is steeds tijdig saldo vanuit de schatkist overgeboekt naar de bankrekeningen van de gemeente. Daarmee zijn rentekosten vermeden.

- Bij het opstellen van de begroting 2024 is wederom ingezet op een beter inzicht in de verwachte uitgaven, met name voor de investeringen. Uit het renteresultaat over 2023 blijkt al dat het nauwkeurig prognosticeren van belang is voor de te verwachten rentebate over de activa en het grondbedrijf. Daarnaast is per eind 2023 het saldo bij de schatkist geheel ingezet en zal naar verwachting in 2024 moeten worden geleend. Om tijdig financiering aan te trekken met de juiste omvang en looptijd, is inzicht in de verwachte uitgaven van groot belang.

### Limieten 2023

In de financieringsparagraaf dienen conform artikel 16, lid 3 van de Financiële verordening jaarlijks de limieten voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen te worden vastgesteld. De raad stelt hiermee de grenzen vast waarbinnen het college kan financieren of beleggen. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de limieten niet zijn overschreden.

| Netto-vlottende schuld (x € 1.000)                              | 1e kwartaal | 2e kwartaal | 3e kwartaal | 4e kwartaal |
|-----------------------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2023 | 6.413       | 6.413       | 6.413       | 6.413       |
| Gemiddeld opgenomen vlottende schuld in kwartaal                | 0           | 0           | 0           | 0           |
| Gemiddeld overschot vlottende middelen                          | 3.988       | 3.679       | 8.181       | 2.479       |
| Saldo vlottende schuld minus vlottende middelen                 | 10.410      | 10.092      | 14.594      | 8.892       |
| Overschrijding limiet: ja/nee                                   | nee         | nee         | nee         | nee         |

| Vaste schuld (x € 1.000)                                        | 1e kwartaal | 2e kwartaal | 3e kwartaal | 4e kwartaal |
|-----------------------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2023 | 7.500       | 7.500       | 7.500       | 7.500       |
| Opgenomen vaste schuld in kwartaal                              | 0           | 0           | 0           | 0           |
| Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar                       | 0           | 0           | 0           | 0           |
| Overschrijding limiet: ja/nee                                   | nee         | nee         | nee         | nee         |

| Uitzettingen (x € 1.000)                                        | 1e kwartaal | 2e kwartaal | 3e kwartaal | 4e kwartaal |
|-----------------------------------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Limiet - conform financieringsparagraaf Programmabegroting 2023 | 510         | 510         | 510         | 510         |
| Totale omvang uitzettingen in kwartaal                          | 0           | 0           | 0           | 0           |
| Overschrijding limiet: ja/nee                                   | nee         | nee         | nee         | nee         |

## 2.5. Bedrijfsvoering

### Algemeen

We organiseren onze bedrijfsvoeringstaken integraal: effectiviteit en efficiency zijn hierbij leidende principes. De bedrijfsvoeringsdisciplines zijn kaderstellend, adviserend en ondersteunend. We streven naar de beste dienstverlening voor onze inwoners en ondernemers. Uiteraard gerelateerd aan de beschikbare middelen en capaciteit. Het I-beleid beschrijft onze ambities op zowel de bedrijfsvoeringsdisciplines als onze vastgestelde visie op dienstverlening. Ze is gericht op het samen organiseren (VNG) van een nieuw en modern IT gegevenslandschap (Common Ground). We zijn daarbij minder afhankelijk van grote leveranciers en we vergroten de betrouwbaarheid van onze data en processen richting inwoners.

Onze dienstverlening is inclusief. Onze communicatie is direct duidelijk. Onze publieke informatie is goed toegankelijk. Door betrouwbaar te zijn en open te staan voor onze inwoners en partners in de gemeente proberen wij het vertrouwen in de overheid te vergroten.

### Digitalisering

We werken aan het verbeteren van (digitale) dienstverlening aan onze inwoners. Zo vergroten we de veiligheid (digitale identiteit) en onze transparantie. Dit doen we door gebruik te maken van verplichte aanleverpunten voor digitale gegevens. Daarvoor zou de landelijke overheid een landelijke voorziening realiseren ten behoeve van de Wet Open Overheid.

In de loop van 2023 werd het duidelijk dat de landelijke Plooi-voorziening er (voorlopig) niet komt. We zijn daardoor zelf als gemeente verantwoordelijk voor de publicaties. Hierop is in het programmaplan Woo geanticipeerd.

In 2023 hebben we een referentie architectuur ontwikkeld gebaseerd op de beginselen van Common Ground. Hiermee worden nieuwe te verwerven ICT-toepassingen getoetst op inpasbaarheid in het landschap. Binnen Dimpact-verband (<https://www.dimpact.nl/>) wordt PodiumD ontwikkeld, een set van ICT toepassingen voor onder andere de publieksdienstverlening.

### ICT, Datagedreven werken en digitale veiligheid

Digitale technologie brengt verandering én kansen. Gemeenten hebben te maken met veel veranderingen op het gebied van wet- en regelgeving rondom de informatievoorziening, informatieveiligheid, privacy en de digitale transitie. Daarnaast gaan de technologische ontwikkelingen snel en dat biedt kansen voor het verbeteren van de dienstverlening aan onze inwoners. De overheid dient het algemeen belang. Daarom moet de gemeente dit proces vanuit haar dienstverlening (van efficiëntie, privacy en controle over technologie) vormgeven en de digitalisering faciliteren.

Ook is verkend hoe we het datagedreven werken verder kunnen doorontwikkelen. De vacature voor datacoördinator is vrijgegeven en ingevuld. We maken optimaal gebruik van de samenwerkingen die we hebben met onder andere Enschede en het Kennispunt Twente.

Vanuit Losser is meegedaan aan de pilot van VNG om de digitale leeromgeving van het Rijk aan te bieden aan gemeenteambtenaren.

Aan het uitvoeringsprogramma van de dienstverleningsvisie is verder gewerkt en hebben we nadrukkelijk de link gelegd naar de benodigde ICT-toepassingen (PodiumD via Dimpact) die nodig zijn om uitvoering te kunnen geven aan delen van de vastgestelde dienstverleningsvisie.

Op projectniveau hebben er diverse projecten gelopen in 2023. Voor digitaliseringswetgeving zijn we op tijd aangesloten bij de landelijke voorziening in het kader van implementatie Single Digitale Gateway, fase 1 en is het beheer structureel ingeregeld. Advies op toegangs- en kassasysteem zwembad en implementeren Octopus Bezwaar en Beroep zijn voorbeelden hiervan.

We brengen ons informatie- en archiefbeheer kwalitatief op een goed niveau door het programma Bridge. Dit houdt onder andere in dat we bestaande papieren en digitale achterstanden opruimen, maar vooral ook het voorkomen van nieuwe achterstanden in analoge en digitale archieven. We gaan processen verder digitaliseren en professionaliseren. Dit is niet enkel technisch gericht, maar richt zich ook juist op de bewustwording, verantwoordelijkheid en competenties bij ons en onze collega's. Dit programma is de basis voor een duurzaam toegankelijke informatiehuishouding en raakt alle werkvelden binnen Losser.

Met het programma Bridge zijn de nodige stappen gezet, bijvoorbeeld het vaststellen van bewaar- en vernietigingsbeleid en het categoriseren van archief stukken.

We waarborgen informatieveiligheid en privacy aan de hand van actueel geldende normenkaders. Bijvoorbeeld de Baseline Informatiebeveiliging Overheid, het normenkader voor overheden waarin eisen ten aanzien van informatiebeveiliging zijn opgenomen. Dit doen we door uitvoering te geven aan ons strategisch informatie beveiligings- en privacybeleid. Met het programma cloudtransitie hebben we niet alleen onze IT-omgeving gemoderniseerd maar ook de digitale weerbaarheid versterkt. Tegelijkertijd blijven we ons inzetten voor het verhogen van bewustzijn onder medewerkers met de campagne "Veilig werken. Zo doe je dat!" Dit doen we omdat inwoners en ondernemers recht hebben op een betrouwbare overheid die zorgvuldig met informatie omgaat. Afgelopen jaar zijn er meerdere DPIA's uitgevoerd, sjablonen beschikbaar gesteld en medewerkers geschoold voor het uitvoeren daarvan.

#### Inkoop

Er is een spend- en leveranciersdashboard voor gemeente Losser beschikbaar. Deze tool geeft inzicht in uitgaven, leveranciers en inkoopcategorieën voor gemeente Losser als geheel en specificatiemogelijkheden per afdeling en per budgethouder. Dit dashboard wordt eens per kwartaal geactualiseerd en besproken. Op basis hiervan zijn geen opvallende conclusies naar voren gekomen.

Er is gestart met het maken van beleid rondom maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen (MVOI) en circulair inkopen. Op de lange termijn leidt circulair inkopen tot kostenbesparingen voor onze gemeente, doordat we minder afval produceren, lagere onderhoudskosten hebben en efficiënter omgaan met resources. Dit leidt tot een verdere professionalisering van het meenemen van circulariteit bij inkoop.

#### Juridische Zaken

JZ heeft drie pijlers voor Losser:

1. Afgelopen jaar heeft Juridische Zaken waar mogelijk geadviseerd op gebied van bestuursrecht en privaatrecht (niet zijnde vastgoed/grondzaken). Bij Juridische Zaken was sprake van personele uitval waardoor het soms zoeken was hoe een en ander moest worden opgevangen.
2. Sinds 2023 is bezwaar en beroep onderdeel van de dienstverleningsovereenkomst. In verband met de vertraagde overgang van applicaties moesten en zijn afgelopen jaar werkafspraken gemaakt tussen Losser en Enschede over de wijze, hoe aan het proces van bezwaar en beroep vorm te geven.

3. Verzekeringen  
Geen bijzonderheden.

### P&O

De arbeidsmarkt staat al geruime tijd onder grote druk. We hebben het afgelopen jaar te maken gehad met de natuurlijke uitstroom door pensionering en met medewerkers die zijn vertrokken naar andere werkgevers. Daarnaast hebben we te maken met een wereld om ons heen die continu in verandering en beweging is. Dat vraagt wendbaarheid en veerkracht van de gemeente en van onze medewerkers. Deze ontwikkelingen leiden tot de meerjarige uitdaging om competente medewerkers te vinden, te binden en te behouden voor onze organisatie.

Om aan die uitdaging vorm te geven, hebben we in 2023 als onderdeel van de Losserse opgave 'wendbare, betrouwbare organisatie en transparant bestuur', het programma 'opgavegerichte personeelsstrategie' ontwikkeld. In dat programma is de HR visie "De medewerker centraal" opgesteld. Als organisatie dragen we zorg voor een werkomgeving waarin medewerkers het beste uit zichzelf kunnen halen en daarmee waarde kunnen toevoegen. Vanuit die HR-visie hebben we verder gewerkt aan ons HR-beleid en bijbehorende activiteiten. Zo is onder andere het beleid rondom duurzame inzetbaarheid en vitaliteit vastgesteld. We hebben trainingen, studies etc. actief gestimuleerd.

In het kader van arbeidsmarktcommunicatie hebben we in 2023 het projectplan Werving en Selectie uitgevoerd. Daarbij is het werkgeversmerk van de gemeente Losser doorontwikkeld en vastgesteld en is de inrichting van de website 'Werken bij Losser' afgerond. We hebben belangrijke stappen gezet in het doelgericht en structureel communiceren op de arbeidsmarkt.

Verder is een start gemaakt met de uitvoering van de benchmark naar de omvang en samenstelling van de gemeentelijke organisatie in vergelijking met andere gemeenten. Vanuit het hier en nu kijken naar toekomstige ambities en wat dat vraagt aan op gebied van personele capaciteit en competenties.

### Communicatie

In 2023 is de evaluatie van de communicatiefunctie uitgevoerd. De belangrijkste conclusies:

- De dienstverlening is goed op orde.
- De wens is meer inzet op strategische communicatie.
- Er is behoefte aan meer focus in de werkportefeuille.

Om met de aandachtspunten van deze evaluatie aan het werk te gaan, is team Communicatie gestart met de methode Communiceren met Focus. Deze methode helpt om communicatie strategischer in te zetten en brengt focus.

In 2023 is de website [www.losser.nl](http://www.losser.nl) vernieuwd.

### Rechtmatigheid

Met ingang van het verslagjaar 2023 was het voornemen dat het college zelf een verantwoording af legt over de rechtmatige totstandkoming van in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten en de balansmutaties. Een belangrijke doelstelling van deze wetswijziging is te borgen dat colleges zich nog meer bewust zijn van hun verantwoordelijkheid om te zorgen voor een goed financieel beheer, inclusief bijbehorende verordeningen. De Algemene Rekenkamer heeft eind februari dit jaar fundamentele bezwaren geuit, waardoor er nog geen akkoord is.

De rechtmatigheidsverantwoording wordt opgenomen in de jaarrekening (hoofdstuk 5) en toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. In de rechtmatigheidsverantwoording rapporteert het college aan de raad over geconstateerde afwijkingen voor zover deze de verantwoordingsgrens van 2% van het lastentotaal (inclusief toevoegingen aan reserves) overschrijden. Deze worden kort en bondig benoemd. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt een nadere toelichting gegeven op de afwijkingen die in de rechtmatigheidsverantwoording zijn opgenomen en de rapportagegrens overschrijden (5% van de verantwoordingsgrens). Hierbij wordt ook ingegaan op de maatregelen, die worden genomen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Deze afspraken zijn vastgelegd in de financiële verordening (hoofdstuk 3 artikel 10 t/m 13).

#### *Begrotingscriterium*

De overschrijding van € 2.271.000 op de programma's Sociaal en Bestuur en Dienstverlening is meer dan 2% van de totaal geraamde lasten, inclusief storting reserves. Dat is € 80.621.000, waarmee de grens uitkomt op € 1.612.000. Omdat het hier gaat om de kosten van een open einde regeling wordt het geheel aangemerkt als acceptabel, overeenkomstig artikel 12 van de financiële verordening. De oorzaak van de overschrijding is toegelicht in paragraaf 3.5 Begrotingsrechtmatigheid.

#### *Voorwaardencriterium*

Er zijn geen afwijkingen geconstateerd.

#### *Misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium*

Bij het ROZ, dat voor ons de TOZO uitvoert, zijn in 2023 fraudevorderingen geconstateerd. Het vastgestelde bedrag dat hiermee gemoeid is is € 18.042,19, en moet als onrechtmatig worden aangemerkt.

In het kader van de rechtmatigheid moet het M&O-beleid wel verder vorm en inhoud krijgen. We hebben hiervoor al de eerste stappen gezet. Hierbij besteden we ook aandacht aan de frauderisico's, zoals die van de vorderingen bij het ROZ.

## 2.6. Verbonden partijen

### Inleiding

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's, is het gewenst dat in de begroting en de jaarrekening aandacht wordt besteed aan rechtspersonen, waarmee de gemeente een band heeft. Een organisatie wordt in deze paragraaf Verbonden partijen opgenomen, als Losser bij deze partijen een bestuurlijk en financieel belang heeft. Het gaat dan concreet om deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. Onder bestuurlijk belang wordt in dit verband verstaan: het hebben van een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die achtergesteld zijn in geval van faillissement van de verbonden partij en/of dat financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

### Beheer verbonden partijen

In het Beleidskader verbonden partijen (vastgesteld door de raad op 9 april 2019) wordt verder ingegaan op de rol van de raad met betrekking tot verbonden partijen. Daardoor kan de raad invulling geven aan de toezichthoudende rol. De gemeente houdt de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Kernvragen zijn of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenstemmen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het tweede belang betreft het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. De gemeente moet steeds de afweging maken, welke aanpak de beste garantie biedt dat de taak wordt uitgevoerd op een manier zoals de gemeente dat voor ogen staat. De gemeente moet ook afwegen op welke manier de gemeente voldoende inhoudelijk en financieel toezicht heeft binnen de uitvoering van een taak.

### **Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen:**

#### Coöperatie Regionaal Energiebedrijf Noord-Oost-Twente

In 2022 is besloten om samen met de gemeenten Dinkelland en Tubbergen het Regionaal Energiebedrijf op te zetten. Het doel is om lokaal energie op te wekken, waarvan de opbrengsten ten goede komen aan de eigen bewoners. Door samen te werken wordt tegenwicht geboden aan de grote professionele energiebedrijven, die verantwoordelijk zijn voor de grote zonneparken en windmolens. Het jaar 2023 was het eerste jaar dat deze verbonden daadwerkelijk van start is gegaan en ook is opgenomen in de paragraaf verbonden partijen.

#### Lijst van verbonden partijen

Tabel: Algemeen bestuurlijke belangen en risico's per verbonden partij  
Daarin wordt de situatie weergegeven die in het grootste deel van 2023 van toepassing was.

| Naam en vestigingsplaats      | Bestuurlijk belang                                                                                                       | Financieel belang                                                                                                    | Risico's en kansen                                                                                         |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Gemeenschappelijke regelingen |                                                                                                                          |                                                                                                                      |                                                                                                            |
| Samen Twente                  | Alle betrokken gemeenten zijn vanaf 8 juli 2021 met één lid vanuit het college vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. | In de begroting van Samen Twente wordt het geraamde bedrag van de gemeente opgenomen en in de jaarrekening wordt het | De uitgaven van Samen Twente moeten in de pas blijven lopen met de gemeentelijke financiële mogelijkheden. |

|                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                      |  |
|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|
|                                                               | Dit lid heeft ook een plaatsvervanger. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek, met wethouder Van Essen als plaatsvervangend lid.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | werkelijk verschuldigde bedrag van de gemeente vastgesteld. De bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners. De gemeentelijke bijdrage voor 2023 was € 1.230.620 (begroting 2023) |  |
| GR Recreatieschap Twente (Enschede)                           | De GR Recreatieschap is per 1 januari 2022 gestart. De betrokken gemeenten zijn in het bestuur vertegenwoordigd met één lid. De gemeente Losser wordt vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp, met wethouder Oosterbroek als plaatsvervanger.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | De gemeentelijke bijdrage aan het Recreatieschap Twente voor 2023 was €108.547 (begroting 2023).                                                                                     |  |
| Bestuursovereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking | Deze bestuursovereenkomst beschrijft de samenwerking tussen de Twentse gemeenten voor het versterken en verbreden en het uitzetten van een gezamenlijke koers van en voor de sociaal economische structuur van Twente. In het bestuurlijk overleg wordt gezamenlijk de inbreng in het bestuur van de Stichting Twenteboard voorbereid, afgestemd en teruggekoppeld. Daarnaast wordt overleg gevoerd en afgestemd over het lobbyen van de gemeenten bij provincie, Rijk, de Europese Unie en andere (semi)overheden en haar organisaties ten behoeve van de sociaal economische structuurversterking en andere door het | In de bestuursovereenkomst Sociaal Economische Structuurversterking was voor het jaar 2023 een bijdrage van € 9,27 per inwoner afgesproken.                                          |  |

|                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                       |
|-------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                     | bestuurlijk overleg gekozen onderwerpen. De gemeente Losser wordt in dit overleg vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp, met wethouder Oosterbroek als vervanger.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Stadsbank Oost Nederland (Enschede) | Elke gemeente wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een door het college van burgemeester en wethouders aan te wijzen vertegenwoordiger. Het dagelijks bestuur bestaat uit 8 leden, waarin in ieder geval zitting hebben de AB-leden uit de gemeenten Almelo, Hengelo en Enschede. De voorzitter wordt door het AB uit zijn midden aangewezen. De gemeente Losser wordt in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Nordkamp. Wethouder Oosterbroek is plaatsvervanger. Elk lid heeft in de vergadering van het algemeen bestuur één stem. | De gemeente Losser is afnemer van producten schuldhulpverlening van de gemeenschappelijke regeling voor een begroot bedrag in 2023 van € 132.770.                                                                                                                                                                                                         | De gemeente is verantwoordelijk voor integrale schuldhulpverlening, waarbij zowel aandacht is voor preventie, vroegsignalering en nazorg. De gemeente kan zelf beslissen of zijn meer taken wil inkopen of om basistaken zelf weer te gaan uitvoeren. |
| Crematoria Twente (Enschede)        | OLCT is een collegeregelingsorgaan. Er is een algemeen bestuur waarin alle betrokken gemeenten met elk een lid - benoemd door het college van een deelnemende gemeente uit zijn midden. Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, die door het AB uit zijn midden worden benoemd met dien verstande dat drie van de vijf zetels worden ingenomen door leden van de deelnemende gemeenten, waarvan                                                                                                                                                                | Crematoria Twente keert jaarlijks dividend uit aan de GR OLCT, die het dividend aan de deelnemende gemeenten uitkeert naar rato van het aantal crematies van ingezetenen.<br><br>Voor 2023 is in de begroting, conform het bestaande dividendbeleid, een winstuitkering van 375.000 (totaal) opgenomen, maar dat is afhankelijk van de resultaten van het | De risico's voor Crematoria Twente zijn voornamelijk financieel. De dividenduitkering is afhankelijk van het resultaat van het bedrijf en van het aantal crematies.                                                                                   |

|                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                           | <p>het inwoneraantal op 1 januari van het jaar waarin de keuze plaats vindt, minder is dan 40.000. De gemeente Losser wordt in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door wethouder Oosterbroek. Wethouder Van Essen is plaatsvervanger. Wethouder Oosterbroek is tevens lid van het dagelijks bestuur.</p>                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>bedrijf. De spelregels daarvoor zijn opgenomen in het nieuw vastgestelde dividendbeleid.</p>                                                                                                       |                                                                                                                                                 |
| <p>Veiligheidsregio Twente (Enschede)</p> | <p>De Veiligheidsregio Twente is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam, bestaande uit een algemeen bestuur, waarin elke gemeente is vertegenwoordigd door de burgemeester en een dagelijks bestuur bestaande uit vijf leden. Besluitvorming in het algemeen bestuur vindt plaats bij gewone meerderheid. Echter bij de vaststelling van de begroting en rekening beschikt het lid over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners. De burgemeester wordt in het algemeen bestuur vervangen door de loco-burgemeester.</p> | <p>De aangesloten gemeenten betalen voor 2023 hun verplichte bijdrage naar een door het algemeen bestuur vastgestelde systematiek. De begrote bijdrage van Losser voor 2023 bedraagt € 1.655.329.</p> | <p>De bijdrage van de gemeente is afhankelijk van het behaalde resultaat van de VRT. Dit kan van invloed zijn op de gemeentelijke bijdrage.</p> |
| <p>Omgevingsdienst Twente (Almelo)</p>    | <p>De Omgevingsdienst Twente is een regeling tussen de colleges van de Twentse gemeenten en het college van GS van Overijssel. De colleges van alle deelnemers hebben zitting in het algemeen bestuur en wijzen daarin een lid en een plaatsvervangend lid aan. Wethouder Van Essen maakt namens</p>                                                                                                                                                                                                                                                        | <p>De Omgevingsdienst Twente is per 1 januari 2019 formeel van start gegaan. De financiële bijdrage van de gemeente Losser voor 2023 is € 535.450. (begroting 2023).</p>                              |                                                                                                                                                 |

|                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                | de gemeente Losser deel uit van het algemeen bestuur met als plaatsvervanger wethouder Oosterbroek.                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo) | Wethouder Oosterbroek maakt deel uit van het algemeen bestuur. Haar plaatsvervanger is wethouder Van Essen. De stemverhouding in het algemeen bestuur is verdeeld naar rato van het aantal deelnemers. Iedere deelnemer met meer dan 100.000 inwoners heeft zes stemmen, met meer dan 50.000 inwoners vier stemmen en met minder dan 50.000 inwoners twee stemmen. | De gemeentelijke bijdrage wordt bepaald aan de hand van tariefdifferentiatie. Bij tariefdifferentiatie worden tarieven per verdeelsleutel vastgesteld en de deelnemende gemeente betaalt naar rato voor het aantal 'verdeelsleutels' dat is afgenomen. Verschuivingen in aantallen of wijzigingen in het tarief van een verdeelsleutel ten opzichte van voorgaand jaar kunnen er in resulteren dat de onderlinge verhoudingen tussen gemeentelijke bijdragen veranderen. | Het GBT voert drie keer per jaar een risico-inventarisatie uit, waarbij alle risico's worden benoemd. Eventuele calamiteiten kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers. De bijdrage voor de gemeente Losser voor 2023 op basis van de begroting bedraagt € 534.000. |
| Vennootschappen en corporaties                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)          | Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,03%.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | De gemeente bezit 17.550 aandelen à € 2,50. De dividendopbrengst over 2023 bedroeg € 32.221. (ontvang in 2023).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.                                                                                                                                                                                                 |
| Enexis Holding N.V. (Den Bosch)                | Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,014%. In 2016 is een deel van de aandelen verkocht.                                                                                                                                                                                                                                                                  | De gemeente Losser bezit 21.310 aandelen, waar jaarlijks dividend over wordt uitgekeerd. Het dividend over 2023 bedroeg € 23.385,64 (uitgekeerd in 2024)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.                                                                                                                                                                                                 |
| Twente Milieu (Enschede)                       | De gemeente heeft een zeggenschap heeft van 5,3% in NV Twente Milieu. De directeurs en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.                                                                                                                                                                      | De gemeente Losser bezit 5,3% van de aandelen. Twente Milieu keert geen dividend uit. Bij een positief jaarresultaat en een solvabiliteit van 25% wordt het dividend verrekend in de kostprijs van het                                                                                                                                                                                                                                                                   | De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.                                                                                                                                                                                                 |

|                                                           |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                           |                                                                                                                                                                                                                         | product of de geleverde dienst.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                           |
| Twence (Hengelo)                                          | Losser heeft 3,49 % van de gewone aandelen van Twence. Vanwege de sterk inhoudelijke inbreng wordt de gemeente Losser in de Algemene vergadering van aandeelhouders vertegenwoordigd door de vakinhoudelijke wethouder. | Losser heeft 29.607 aandelen à € 1 in bezit. Er wordt een dividenduitkering en een borgstellingsprovisie ontvangen.                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.                                                                                                                         |
| Wadinko (Zwolle)                                          | Het aandeel van de gemeente Losser in de onderneming bedraagt 2,3%                                                                                                                                                      | De gemeente Losser bezit 55 aandelen van de in totaal 2.389 aandelen. Over 2020 en 2021 is er in verband met de coronabepalingen geen dividend uitgekeerd. Over 2022 is een interim-dividend van € 2.999.990 uitgekeerd. Voor Losser levert dat een dividendopbrengst van € 69.066 op. Daar bovenop komt het reguliere dividendbedrag. Voor de gemeente Losser levert dit een bedrag op van € 34.533. In totaal dus € 103.599. | De gemeente loopt het risico minder inkomsten te ontvangen door teruglopende dividendopbrengsten.                                                                                                                         |
| Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch) | Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%                                                                                                                                                                       | Losser bezit 0,02% van de waarde.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Het doel was de vennootschap in 2023 op te heffen. Dat is echter (nog) niet gelukt. Bij opheffing worden de resterende liquide middelen uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.                |
| CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)                          | Het aandeel van de gemeente Losser bedraagt 0,02%.                                                                                                                                                                      | Losser bezit 0,02% van de waarde.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de |

|                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                   |                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                   | Belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting.                       |
| Coöperatie Regionaal Energiebedrijf Noord-Oost-Twente (Denekamp) | De gemeente Losser is lid van de coöperatie. Wethouder Van Essen maakt deel uit van het bestuur.                                                                                                                                                                                                                                                                      | De eerste werkzaamheden van de coöperatie zijn verricht in 2023.                                  | De eerste activiteiten zijn voorzien voor 2023.                                                   |
| Overige verbonden partijen (bestuursvereenkomst)                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                   |                                                                                                   |
| Euregio (Enschede-Gronau)                                        | De Euregio is een samenwerkingsverband van 129 Nederlandse en Duitse gemeenten, steden en (Land)Kreise. De Euregio heeft een Algemeen Bestuur, een Euregioraad en een dagelijks bestuur. Losser heeft twee vertegenwoordigers in het Algemeen Bestuur (mevrouw Tiethoff, raadslid, en de burgemeester) en één vertegenwoordiger in de Euregioraad (mevrouw Tiethoff). | De gemeente Losser betaalt vanaf 1 januari 2016 een lidmaatschapsbijdrage van € 0,29 per inwoner. | Eventuele ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de bijdragen van de verschillende deelnemers. |

Tabel: Financiële kengetallen per verbonden partij

Nog niet alle verbonden partijen hebben de goedgekeurde jaarrekening 2023 gereed. Voor deze partijen zijn geen gegevens over het vreemd en eigen vermogen per eind 2023 opgenomen en ook geen resultaat over 2023. Om toch een indruk van de financiële cijfers te geven, zijn daar waar mogelijk de gegevens over 2021 opgenomen.

| Naam en vestigingsplaats                                  | Eigen vermogen begin 2023 | Eigen vermogen eind 2023 | Vreemd vermogen begin 2023 | Vreemd vermogen eind 2023 | Jaarresultaat 2023  |
|-----------------------------------------------------------|---------------------------|--------------------------|----------------------------|---------------------------|---------------------|
| SamenTwente (Enschede)                                    | 12,827 mln                | 4,105 mln                | 12,788 mln                 | 21,371 mln                | € 267.000           |
| Recreatieschap Twente                                     | € 853.000                 | € 790.000                | € 4,007 mln                | € 3,705 mln               | € - 8.000           |
| Twente Board/Twente Board Development                     | -                         | -                        | -                          | -                         | -                   |
| Stadsbank Oost Nederland (Enschede)                       | € 1,349 mln               | € 1,370 mln              | € 15,199 mln               | € 9,233 mln               | € 288.000           |
| Crematoria Twente (Enschede)                              | € 1,911 mln               | € 2,081 mln              | € 3.975                    | € 5.262                   | € 470.751           |
| Veiligheidsregio Twente (Enschede)                        | € 1,963 mln               | € 2,504 mln              | € 64,099 mln               | € 75,393 mln              | €1,374 mln          |
| Omgevingsdienst Twente (Almelo)                           | € 1,727 mln               | € 2,036 mln              | € 2,931 mln                | € 3,977 mln               | € 454.030           |
| Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (Hengelo)            | € 756.000                 | €1,652 mln               | € 8,714 mln                | € 7,689 mln               | € 896.000           |
| Vennootschappen en corporaties                            |                           |                          |                            |                           |                     |
| Bank Nederlandse Gemeenten (Den Haag)                     | € 4.615 mln               | €4.721 mln               | € 107.459 mln              | € 110.819 mln             | € 254 mln           |
| Enexis Holding N.V. (Den Bosch)                           | € 5.441 mln               | € 5.263 mln              | € 4.907 mln                | € 5.517 mln               | € 15 mln            |
| Twente Milieu (Enschede)                                  | € 12,660 mln              | € 12,064 mln             | € 14,123 mln               | € 14,107 mln              | € - 595.665         |
| Twence (Hengelo)                                          | € 175,964 mln             | € 169,261 mln            | € 110,693 mln              | € 109,018 mln             | € 9,497 mln         |
| Wadinko (Zwolle)                                          | € 82,569 mln              | n.n.b                    | € 8,554 mln                | n.n.b.                    | € 12,922 mln (2022) |
| Publiek Belang Electriciteitsproductie ('s-Hertogenbosch) | € 1,445 mln               | € 0                      | € 31.995                   | € 0                       | € - 36.040          |
| CSV Amsterdam ('s-Hertogenbosch)                          | € 98.188                  | € 150.000                | € 50.606                   | € 50.000                  | € - 111.198         |
| Coöperatie Regionaal Energiebedrijf Noord-Oost-Twente     | nnb                       | nnb                      | nnb                        | nnb                       | nnb                 |
| Overige verbonden partijen (bestuursovereenkomst)         |                           |                          |                            |                           |                     |
| Euregio (Enschede- Gronau)                                | 2,649 mln                 | 2,577 mln                | 29,959 mln                 | 26,582 mln                | € - 86.229          |

## 2.7. Grondbeleid

Deze paragraaf schetst de uitvoering van het grondbeleid van de gemeente Losser in 2023 binnen de gestelde kaders.

### Doel en uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid draagt vooral bij aan de realisatie van de doelstellingen van het begrotingsprogramma Fysiek (paragraaf 1.2, F1 t/m F4) en indirect aan de begrotingsprogramma's Sociaal en Bestuur en Dienstverlening. Ten aanzien van het begrotingsprogramma Fysiek draagt het grondbeleid bij aan de leefbaarheid, bereikbaarheid en vitaliteit van de gemeente Losser.

### Ontwikkelingen

De economie als geheel bevindt zich al enige tijd in onrustig vaarwater. Dit is toe te schrijven aan de algemene kostenstijging en de risico's voor de economie als geheel. De toegenomen onzekerheden zijn reeds gekwantificeerd in de risicoanalyses. In paragraaf 2.2 *Weerstandsvormogen en risicobeheersing* lichten we het effect op de vereiste weerstandscapaciteit toe.

#### *Grondexploitaties*

De raad heeft besloten een aantal ontwikkelingen met voorrang te realiseren. Dat heeft in 2023 geleid tot de vaststelling van een aantal particuliere grondexploitaties. Bij particuliere grondexploitaties faciliteert de gemeente een particuliere herontwikkeling en vraagt een vergoeding voor de te maken kosten. Particuliere grondexploitaties zijn in principe kostenneutraal. In 2023 is verder onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een aantal locaties, zoals de herontwikkeling aan de voormalige Aloysiuschool, de Martinuskerk, de Lutte Noord, het Hannekerveld en nog een aantal particuliere initiatieven. Een aantal plannen is dusdanig gevorderd dat ze ultimo 2023 in de onderhandelingsfase zitten.

### Actuele vermogenspositie grondexploitatie

#### *Winstneming*

De commissie BBV schrijft voor dat tussentijds winstnemen bij grondexploitaties verplicht is, indien aan de voorwaarden van de Percentage Of Completion (POC) methode wordt voldaan. De commissie BBV heeft de POC methode in haar regels opgenomen om onder meer gemeenten eerder te verplichten tussentijds tot winstneming over te gaan bij grondexploitaties die daarvoor in aanmerking komen. De voorzichtigheid in tussentijdse winstneming wordt gewaarborgd in de vereiste voorwaarden voor de POC methode:

- het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden geschat;
- én de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
- én de kosten zijn gerealiseerd.

Als is voldaan aan de voorwaarden van de POC methode dient de winst als gerealiseerd en verantwoord te worden beschouwd. In dat geval is het 'niet getrouw' om te wachten met winstneming:

- Voor de Saller is in boekjaar 2023 de tussentijdse winstneming berekend op € 164.000. Vanwege vertraging in de realisatie van de kosten en opbrengsten in fase 2C is de tussentijdse winst lager uitgevallen dan begroot;
- Bij de Geurmeij is in boekjaar 2023 het negatieve resultaat omgeslagen naar een positieve. Hiermee voldoet het weer aan de voorwaarden van de POC methode. De tussentijdse winst is berekend op € 61.000;

- Het resultaat van de voormalige Martinusschool en de Nitertweg is positief, alleen voldoen beiden niet aan de voorwaarden om tussentijds winst te nemen;
- Bij Wonen aan 't Dinkeldal, de Muchte en de Invalsweg is sprake van een verliesgevende grondexploitatie. Bij verliesgevende grondexploitaties is vanzelfsprekend geen sprake van tussentijdse winstnemingen.

Het kan voorkomen dat bij de berekening van de tussentijdse winstneming in enig jaar blijkt dat de al genomen en verantwoorde tussentijdse winstneming in voorgaande jaren te hoog is geweest. Bijvoorbeeld omdat sprake is van tegenvallers in kosten en/of opbrengsten. Dat kan leiden tot verliesnemingen in het lopende jaar. Het bedrag dat te veel aan tussentijdse winst is genomen wordt dan verrekend. Dat is dit jaar niet aan de orde. Indien van toepassing is het risico op het verrekenen van in potentie teveel genomen tussentijdse winst meegewogen bij het bepalen van de vereiste weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties. Bij de toelichting van het jaarresultaat grondexploitaties zijn de effecten op onder meer de reserve Grondexploitatie weergegeven.

#### *Jaarresultaat grondexploitaties*

In onderstaande tabel is het jaarresultaat weergegeven van de grondexploitatie.

| Jaarresultaat Grondexploitatie 2023 (bedragen in €) "-" = nadelig |                  |                   |                 |
|-------------------------------------------------------------------|------------------|-------------------|-----------------|
| <i>Omschrijving</i>                                               | <i>Begroting</i> | <i>Realisatie</i> | <i>Vershil</i>  |
| Verliesvoorziening Geurmeij                                       | 0                | 150.313           | 150.313         |
| Verliesvoorziening Wonen aan het Dinkeldal                        | 0                | 105.301           | 105.301         |
| Verliesvoorziening Invalsweg Overdinkel                           | 0                | -4.986            | -4.986          |
| Verliesvoorziening Muchte                                         | 0                | -15.880           | -15.880         |
| <b>subtotaal verliesneming</b>                                    | <b>0</b>         | <b>234.748</b>    | <b>234.748</b>  |
|                                                                   |                  |                   |                 |
| Winstneming de Saller                                             | 764.222          | 164.000           | -600.222        |
| Winstneming Geurmeij                                              | 22.673           | 61.000            | 38.327          |
| <b>subtotaal winstneming</b>                                      | <b>786.895</b>   | <b>225.000</b>    | <b>-561.895</b> |
|                                                                   |                  |                   |                 |
| <b>Totaal resultaat</b>                                           | <b>786.895</b>   | <b>459.748</b>    | <b>-327.147</b> |

Bij de verliesgevende grondexploitaties is de verliesvoorziening in 2023 afgenomen met € 234.748. Een '-' betekent een toename in de verliesvoorziening of het terugboeken van tussentijds genomen winst. Bij de winstgevende grondexploitaties is er in 2023 een tussentijdse winst gerealiseerd van € 225.000. Het nadelige verschil ten opzichte van de begroting zal naar verwachting in de komende jaren leiden tot een voordeel. In dat opzicht is er geen sprake van afstel maar uitstel van tussentijdse winstneming. Verliesvoorzieningen verrekenen we met de winstnemingen in het lopende jaar. Het saldo van beide is het jaarresultaat van de grondexploitaties. Is er sprake van een negatief jaarresultaat, dan dekken we dat uit de reserve Grondexploitatie. Is er sprake van een positief jaarresultaat, dan verdelen we dat evenredig over de reserve Grondexploitatie en de Algemene Risicoreserve. Per saldo bedraagt het jaarresultaat 2023 van de grondexploitaties € 459.748 positief. In de volgende alinea gaan we nader in op de verdeling van het positieve jaarresultaat over bovengenoemde reserves.

### *Reserve Grondexploitatie*

In het algemeen geldt dat de reserve Grondexploitatie is gevormd om de risico's in de grondexploitaties op te kunnen vangen. De reserve Grondexploitatie mag maximaal € 1 miljoen bedragen. Het eventueel meerdere valt vrij ten gunste van het gemeentelijke jaarrekeningresultaat. Omdat er voor het verslagjaar 2023 sprake is van een positief jaarresultaat van de grondexploitaties ter hoogte van € 459.748 verdelen we dit evenredig over de reserve Grondexploitatie en de Algemene Risicoreserve. Dit betekent dat € 229.874 (= € 459.748 \* 50%) ten gunste van de Algemene Risicoreserve komt en € 229.874 ten gunste van de reserve Grondexploitatie. Echter, aangezien de reserve Grondexploitatie het maximum van € 1 miljoen al heeft bereikt, valt dit deel vrij ten gunste van het gemeentelijke jaarrekeningresultaat. Zie onderstaande tabel voor het verloop van de reserve Grondexploitatie.

| Verloop Reserve Grondexploitatie (bedragen in €)    | Totaal           |
|-----------------------------------------------------|------------------|
| <b>Saldo per 1-1-2023</b>                           | <b>1.000.000</b> |
| 50% toevoeging jaarresultaat grondexploitaties 2023 | 229.874          |
| Ingesteld maximum reserve Grondexploitatie          | -229.874         |
| <b>Saldo per 31-12-2023</b>                         | <b>1.000.000</b> |

### *Actuele vermogenspositie grondexploitatie*

De financiële uitkomsten over 2023 van de grondexploitaties verantwoorden we in deze paragraaf. Jaarlijks herzien we de grondexploitaties met als vertrekpunt de boekwaarde (saldo van inkomsten en uitgaven). Gerealiseerde kosten en opbrengsten van het lopende jaar verwerken we in de boekwaarde en de prognoses stellen we bij. De vermogenspositie van de grondexploitaties bestaat uit twee componenten, te weten:

- het geïnvesteerde vermogen van de complexen ultimo 2023 (boekwaarde);
- de prognoses van de complexen (grondexploitaties).

De te verwachten eindresultaten rekenen we ten slotte terug naar het prijspeil 1 januari 2024. Dit is de zogenoemde contante waarde van het resultaat. Het berekenen van de contante waarde is belangrijk bij de beoordeling van de resultaatontwikkeling in de komende jaren en bij de beoordeling van de actuele vermogenspositie van de grondexploitaties.

Voor de berekening van de grondexploitaties is het noodzakelijk om parameters vast te stellen. De gehanteerde parameters hebben wij in 2023 vastgesteld via de Notitie van Uitgangspunten. Voor de volledigheid vermelden we deze in onderstaande tabel.

|                    | 2023   | 2024  | 2025  | 2026  | 2027 e.v.* |
|--------------------|--------|-------|-------|-------|------------|
| <b>Kosten</b>      | 3,2%** | 3%**  | 2%    | 2%    | 2%         |
| <b>Opbrengsten</b> | ***    | ***   | 2%    | 2%    | 2%         |
| <b>Rente</b>       | 0,75%  | 0,91% | 1,06% | 1,13% | 1,16%      |

\* Beheersmaatregel ingevolge BBV, uitgaande van basisjaar 2024 wordt de opbrengstenparameter voorzichtigheidshalve teruggebracht naar 0% per jaar;

\*\* Per grondexploitatie afzonderlijk beoordelen. Werkzaamheden die al zijn aanbesteed behoeven geen indexatie;

\*\*\* Getaxeerde grondprijzen gelden in principe voor heel 2024.

In de Nota Grondbeleid staat beschreven dat we grondprijzen voor woningbouw taxeren volgens de normatief residuele methode. In aanvulling hierop kan op kavelniveau gedifferentieerd worden vanwege omvang, vorm, ligging, locatie en/of andere relevante

factoren. De taxaties worden samen met een beëdigde taxateur uitgevoerd. Dit volgens het zogenaamde 'vier-ogen principe'. De taxatiewaarde nemen we één op één over in de grondexploitaties.

#### In exploitatie genomen plannen (bedragen in €)

| Complex                   | Boekwaarde<br>31-12-2023 | Prognose eind-<br>resultaat op<br>einddatum | Einddatum<br>prognose | Prognose<br>resultaat<br>per 01-01-2024 |
|---------------------------|--------------------------|---------------------------------------------|-----------------------|-----------------------------------------|
| Saller                    | -1.689.156               | 746.502                                     | 31-12-2026            | 723.831                                 |
| Geurmeij                  | 975.589                  | 100.566                                     | 31-12-2028            | 95.288                                  |
| Wonen aan 't<br>Dinkeldal | -374.489                 | -419.785                                    | 31-12-2025            | -403.484                                |
| Invalsweg                 | 262.922                  | -87.318                                     | 31-12-2025            | -83.928                                 |
| Muchte                    | 230.708                  | -16.852                                     | 31-12-2026            | -15.880                                 |
| Nitertweg                 | 215.710                  | 52.531                                      | 31-12-2024            | 52.057                                  |
| Vm.<br>Martinusschool     | 85.702                   | 117.181                                     | 31-12-2025            | 114.906                                 |
| <b>Totaal</b>             | <b>-293.014</b>          |                                             |                       | <b>482.790</b>                          |

#### De Saller

Fase 2A en 2B zijn nagenoeg gereed. Het woonrijp maken van fase 2C is in uitvoering. Bij de uitvoering volgen we het bouwtempo van de woningen. Ten opzichte van de prognose is de uitvoering vertraagd en is er sprake van meerwerk aan de Havezatesingel, de openbare verlichting, speelplaatsen en groen. Van de drie nog beschikbare kavels bestemd voor particuliere uitgifte is er in 2023 één geleverd, één in optie en nog één beschikbaar. Onze contractpartner Rechtervoort heeft in 2023 zes van de negen kavels afgerekend. De afname van de resterende vijf kavels is uitgefaseerd en de looptijd van de grondexploitatie verlengd. Het bijwerken van de prognose, het verlengen van de looptijd en het meerwerk leidt tot een verslechtering van het resultaat. Desondanks voldoet de Saller aan de voorwaarden van de POC methode en is daarmee verplicht om tussentijds winst te nemen. De tussentijdse winst is op peildatum 1 januari 2024 berekend op € 164.000. Na herziening van de grondexploitatie bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2026 € 746.502 positief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2024 (contante waarde): € 723.831.

#### Geurmeij

De Geurmeij voorziet in een gedifferentieerd kavelaanbod van circa 80 kavels. De uitgifte van fase 1 (van het tweede deel) is bijna afgerond. Er zijn zestien kavels gerealiseerd, waarvan er vijftien zijn verkocht. De laatste kavel nemen we mee bij de uitgifte van fase 2. De voorbereidingen voor de uitgifte van fase 2 zijn gestart. Bouwbedrijf Tjdhof Hobema heeft in 2023 de eerste kavelstrook voor acht rijwoningen afgenomen en is begonnen met de realisatie. Als het overgrote deel van de woningen in fase 1 gerealiseerd is, volgt het woonrijp maken van de omliggende openbare ruimte. Bij de Geurmeij is in boekjaar 2023 het negatieve resultaat omgeslagen naar een positief resultaat. Hiermee voldoet het weer aan de voorwaarden van de POC methode. De tussentijdse winst is berekend op € 61.000. Per saldo bedraagt het resultaat op peildatum 1 januari 2024 € 95.288 positief. De verbetering van het resultaat komt met name door het verwerken van de nieuwe uitgifteprijsen en het verwerken van de uitgifteprijsen overeengekomen in het contract met Tjdhof Hobema.

### **Wonen aan het Dinkeldal**

Totaal zijn door aannemersbedrijf Haafkes en projectontwikkelaar Le Clercq dertig woningen gerealiseerd. De woonrijp werkzaamheden van de openbare ruimte zitten in een afrondende fase. Na oplevering van het woonrijp maken en het verlopen van de onderhoudstermijn sluiten we de grondexploitatie. Na herziening is het resultaat per 1 januari 2024 € 403.484 negatief. De getroffen voorziening is hierop aangepast. De verbetering komt doordat een deel van het onvoorzien is komen te vervallen.

### **Invalsweg**

Het bestemmingsplan voorziet in de mogelijkheid tot het bouwen van één woning naast de Invalsweg 8a te Overdinkel. De verkoop van de kavel per openbare inschrijving is eerder niet doorgegaan vanwege opgelopen bouwkosten. Om de verkoopbaarheid te vergroten onderzoeken we de uitbreiding van bouwmogelijkheden. Dit proces heeft wederom vertraging opgelopen en leidt tot een verlenging van de looptijd met een jaar. De kavel is tijdelijk uit de verkoop. Na herziening bedraagt het geraamde eindresultaat ultimo 2025 € 87.318 negatief. Omgerekend naar peildatum 1 januari 2024 bedraagt het resultaat € 83.928 negatief. De getroffen verliesvoorziening is hierop aangepast en verhoogd.

### **De Muchte**

De herontwikkeling van de Muchte maakt woningbouw mogelijk in de vorm van twaalf grondgebonden woningen en een appartementencomplex met huurwoningen voor woningcorporatie Domijn. In het laatste kwartaal van 2023 is Domijn gestart met de bouw van het appartementencomplex, waarin zestien huurwoningen zijn opgenomen. Inmiddels is ook de openbare inschrijvingsprocedure opgestart voor de verkoop van de twaalf kavels voor de grondgebonden woningen. Wanneer het appartementencomplex en de grondgebonden woningen zijn gerealiseerd, starten aansluitend de woonrijp werkzaamheden van het terrein. Na herziening is het resultaat per 1 januari 2024 € 15.880 negatief. De verslechtering komt met name doordat een actuelere raming voor het bouw- en woonrijp maken is opgenomen.

### **De Nitertweg**

De voormalige ijsbaan annex visvijver aan de Nitertweg 4 in Losser is herontwikkeld voor de uitgifte van één woningbouwkavel, een perceel natuurgebied en een kavel bestemd voor Stichting Staringmonument. De verkoop van de woonkavel gaat via een openbare inschrijvingsprocedure bij de notaris. Voor het perceel natuurgebied en de kavel voor Stichting Staringmonument lopen aparte verkooptrajecten. Na herziening is het resultaat per 1 januari 2024 € 52.057 positief.

### **Voormalige Martinusschool**

Voor het perceel aan de Enschedesestraat 21 heeft in 2023 een openbare inschrijving plaatsgevonden. JOUW Wonen is met een plan voor de realisatie van zeven rijwoningen (rij van vier en drie) als winnaar uit de bus gekomen. Zij gaan dan ook starten met de bouw van de zeven rijwoningen. Na realisatie van de woningen maakt de gemeente de omliggende openbare ruimte woonrijp. Na herziening is het resultaat per 1 januari 2024 € 114.906 euro positief. De verbetering van het resultaat komt door de hogere grondwaarde van de hertaxatie voor de inschrijfprocedure.

## 2.8. Openbaarheidsparagraaf Woo

De Wet open overheid schrijft een openbaarheidsparagraaf voor. De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. De wet wil overheden transparanter maken door overheidsinformatie beter vindbaar en digitaal toegankelijker aan te bieden. De Woo sluit daarmee aan op de opgave *Wendbare organisatie en transparant openbaar bestuur*, waarmee onze dienstverlening zich explicieter richt op duidelijke, toegankelijke en betrouwbare informatie voor iedereen in onze samenleving. In 2023 heeft Losser met betrekking tot de Woo in ieder geval het volgende gerealiseerd.

### Strategie en uitvoering

Binnen de organisatie zijn verschillende interviews gevoerd met de interne organisatie en bestuur. De uitkomsten van deze gesprekken zijn gespiegeld aan de aanbevelingen van de impactanalyse uit 2021. Dit onderzoek heeft geleid tot een breed gedragen en realistisch ambitievoorstel met als onderlegger een programmaplan als praktisch plan van aanpak. In 2023 zijn verschillende projecten opgestart of verder opgepakt. De focus lag hierbij voornamelijk op framing, bewustwording, eigenaarschap, ketenoptimalisatie en inrichting van het Woo-proces.

### Informatiehuishouding op orde

Het Woo-proces is niet uitvoerbaar zonder een stevig fundament: een informatiehuishouding die op orde is en blijft. Hieraan werkt het programma BRIDGE, waarbij de samenhang met de implementatie van de Woo het afgelopen jaar is gemonitord en waar nodig geïntensiveerd.

### Actief openbaar maken

Onder actieve openbaarmaking verstaan we het pro-actief openbaar maken van informatie vanuit de overheid voor samenleving en politiek. Dit gaat om documenten uit 11 informatiecategorieën die duurzaam, digitaal openbaar raadpleegbaar moeten zijn. Het beloofde Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) zal niet in de voorgestelde vorm door het Rijk worden opgeleverd. Gemeenten zijn daarmee nu zelf verantwoordelijk geworden voor het digitaal aanleveren van hun informatie via een eigen platform. Er is een overgangstermijn van toepassing, maar het openbaar stellen van de eerste tranche categorieën is in 2023 in werking getreden. Losser publiceert al actief informatie uit deze categorieën via onder andere de eigen website. Er is afgelopen jaar gewerkt aan een korte termijn oplossing om ook de laatste categorie uit deze tranche (Woo-verzoeken en -besluiten) te kunnen publiceren.

### Passief openbaar maken

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een Woo-verzoek uit de samenleving.

### Afhandeling Woo-verzoeken

Voor geheel 2023 geldt dat binnengekomen en afgehandelde Woo-verzoeken naar behoren zijn bijgehouden en gestructureerd. Afgelopen jaar zijn negen Woo-verzoeken ingediend (tabel). Deze verzoeken zijn binnen de wettelijk gestelde beslistermijn afgehandeld, hetzij binnen de wettelijk toegestane verdagingsstermijn.

Kwalitatieve analyse laat zien dat niet alleen het aantal Woo-verzoeken voor Losser is verdubbeld, ook de complexiteit van verzoeken blijft toenemen. De meeste verzoeken zijn gericht op werkzaamheden van het team Plannen, Vergunnen en Handhaven. We merken dat de verzoeken regelmatig een forse claim op de capaciteit van dit team leggen.

**Tabel: Overzicht Woo-verzoeken en onderwerpen Losser 2023**

| Periode                 | Totaal | Afdeling                        | Aantal |
|-------------------------|--------|---------------------------------|--------|
| januari - december 2023 | 9      | Plannen, Vergunnen en Handhaven | 8      |
|                         |        | Bedrijfsbureau                  | 1      |

*Inrichting Woo proces*

Om het primair proces beter in positie te brengen in de afhandeling op het Woo proces, zijn in 2023 de eerste stappen gezet naar een inrichtingsvoorstel voor het Woo-proces. De focus daarbij lag op het concreter duiden van rollen en verantwoordelijkheden, eigenaarschap op informatie en publicatie en een vlottere doorlooptijd.

## Jaarrekening

### 3. Financiële Positie

### 3.1. Overzicht van baten en lasten

| Bedragen in 1.000 euro's    |        |        | Begroting 2023 |        |        | Begroting (na wijziging) 2023 |        |        | Realisatie 2023 |  |
|-----------------------------|--------|--------|----------------|--------|--------|-------------------------------|--------|--------|-----------------|--|
| Programma                   | Lasten | Baten  | Saldo          | Lasten | Baten  | Saldo                         | Lasten | Baten  | Saldo           |  |
| Sociaal                     | 35.581 | 7.099  | -28.482        | 41.998 | 11.960 | -30.037                       | 44.032 | 13.040 | -30.992         |  |
| Fysiek                      | 17.412 | 10.423 | -6.989         | 18.870 | 11.404 | -7.466                        | 17.154 | 10.193 | -6.961          |  |
| Bestuur en Dienstverlening  | 5.197  | 289    | -4.908         | 5.245  | 289    | -4.956                        | 5.612  | 515    | -5.097          |  |
| Subtotaal                   | 58.190 | 17.812 | -40.379        | 66.113 | 23.653 | -42.460                       | 66.798 | 23.748 | -43.050         |  |
| Algemene dekkingsmiddelen   | 496    | 50.326 | 49.831         | 416    | 52.017 | 51.602                        | 408    | 52.823 | 52.415          |  |
| Heffing VPB                 | -207   | 0      | 207            | -27    | 0      | 27                            | -117   | 0      | 117             |  |
| Onvoorzien                  | 1.243  | 0      | -1.243         | 1.504  | 65     | -1.439                        | 1.502  | 329    | -1.173          |  |
| Overhead                    | 8.867  | 199    | -8.668         | 8.806  | 199    | -8.607                        | 8.776  | 199    | -8.577          |  |
| Subtotaal                   | 10.399 | 50.525 | 40.126         | 10.698 | 52.281 | 41.583                        | 10.569 | 53.350 | 42.782          |  |
| Saldo baten en lasten       | 68.589 | 68.336 | -253           | 76.811 | 75.934 | -877                          | 77.367 | 77.098 | -269            |  |
| Sociaal                     | 0      | 527    | 527            | 0      | 727    | 727                           | 37     | 669    | 632             |  |
| Fysiek                      | 421    | 571    | 151            | 1.646  | 1.921  | 275                           | 2.087  | 2.188  | 102             |  |
| Bestuur en Dienstverlening  | 1.926  | 943    | -983           | 1.126  | 1.555  | 429                           | 1.126  | 1.541  | 415             |  |
| Saldo van mutaties reserves | 2.347  | 2.041  | -306           | 2.772  | 4.203  | 1.431                         | 3.250  | 4.399  | 1.149           |  |
| Resultaat                   | 70.936 | 70.377 | -559           | 79.583 | 80.137 | 554                           | 80.617 | 81.497 | 880             |  |

### 3.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Hieronder wordt per taakveld een toelichting gegeven op de afwijkingen tussen de begrote en gerealiseerde baten en lasten. De toelichting is op hoofdlijnen en daarom soms niet volledig te herleiden naar de exacte bedragen in de tabellen.

#### Toelichting op de algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen die hierboven worden gepresenteerd zijn:

| Bedragen x 1.000 Euro's<br>Algemene dekkingsmiddelen | Budget<br>primair | Budget<br>actueel | Realisatie    | Saldo      |
|------------------------------------------------------|-------------------|-------------------|---------------|------------|
| OZB                                                  | 5.594             | 5.494             | 5.486         | -8         |
| Hondenbelasting                                      | 0                 | 0                 | 0             | 0          |
| <b>Belastingopbrengsten</b>                          | <b>5.594</b>      | <b>5.494</b>      | <b>5.486</b>  | <b>-8</b>  |
| Algemene uitkeringen                                 | 43.605            | 45.016            | 46.207        | 1.191      |
| Dividend                                             | 361               | 611               | 685           | 74         |
| Saldo financieringsfunctie                           | 271               | 481               | 37            | -444       |
| <b>Overige dekkingsmiddelen</b>                      | <b>44.237</b>     | <b>46.108</b>     | <b>46.929</b> | <b>821</b> |
| <b>Saldo</b>                                         | <b>49.831</b>     | <b>51.602</b>     | <b>52.415</b> | <b>813</b> |

Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

#### *OZB*

De verwachte opbrengst is in de tussenrapportage 2023 nog bijgesteld. De realisatie komt nu in 2023 nagenoeg overeen met de begroting en wordt verder hier niet toegelicht. Dit komt doordat de nog op te nemen rechten (nagekomen ontvangsten) over 2022 een stuk hoger uitvallen dan waar we bij het opstellen van de tussenrapportage rekening mee hielden.

#### *Algemene uitkering*

Het positieve resultaat bedraagt bijna € 1,2 mln. De effecten van de mei- en septembercirculaire 2023 zijn, inclusief bijbehorende taakmutaties, al in de begrotingscijfers verwerkt. Het gemelde voordeel komt vooral door de decembercirculaire 2023. Waar dit een doorwerkend effect naar 2023 heeft door taakmutaties betrekken we deze taakmutaties bij de resultaatbestemming.

#### *Dividend*

Het ontvangen dividend valt, mede door goede resultaten van Twence, € 74.000 hoger uit dan geraamd.

#### *Saldo financieringsfunctie*

Het nadeel van in totaal € 444.000 wordt vooral veroorzaakt doordat minder rente is doorberekend aan de investeringen en de grondexploitaties. Vooral het gegeven, dat er een lagere omslagrente is gehanteerd (zie ook toelichting in de paragraaf Financiering) en dat investeringen achterblijven bij de planning en begroting is hier debet aan. Tegenover het nadeel op de financieringsfunctie staat een voordeel op de programma's.

Voor de verklaring van het onder "overige dekkingsmiddelen" geschetste voordeel van € 1.057.000 verwijzen wij verder naar de toelichting in het programma Bestuur & Dienstverlening in dit hoofdstuk.

In de hierna volgende beschrijving van de financiële ontwikkelingen op de taakvelden lichten we afwijkingen vanaf € 15.000 toe.

## Programma Sociaal

| Bedragen x 1.000 Euro<br>Afwijking : + is voordeel / - is nadeel | Afwijking<br>lasten | Afwijking<br>baten | Afwijking<br>storting | Afwijking<br>onttrekking | Saldo |
|------------------------------------------------------------------|---------------------|--------------------|-----------------------|--------------------------|-------|
| 0.10 Mutatie reserves                                            | 0                   | 0                  | -37                   | 57                       | -94   |
| 3.4 Economische promotie                                         | 87                  | 0                  | 0                     | 0                        | 87    |
| 4.2 Onderwijshuisvesting                                         | 58                  | -7                 | 0                     | 0                        | 51    |
| 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken                             | -52                 | 134                | 0                     | 0                        | 82    |
| 5.1 Sportbeleid en activering                                    | -66                 | -7                 | 0                     | 0                        | -73   |
| 5.2 Sportaccommodaties                                           | -347                | 114                | 0                     | 0                        | -233  |
| 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip      | -22                 | 14                 | 0                     | 0                        | -7    |
| 5.4 Musea                                                        | -4                  | 2                  | 0                     | 0                        | -1    |
| 5.5 Cultureel erfgoed                                            | 27                  | -13                | 0                     | 0                        | 14    |
| 5.6 Media                                                        | -26                 | 22                 | 0                     | 0                        | -4    |
| 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie                      | 61                  | -26                | 0                     | 0                        | 36    |
| 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie                            | -266                | 414                | 0                     | 0                        | 148   |
| 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen                          | 366                 | 0                  | 0                     | 0                        | 366   |
| 6.3 Inkomensregelingen                                           | 93                  | -263               | 0                     | 0                        | -170  |
| 6.4 WSW en beschut werk                                          | 162                 | -18                | 0                     | 0                        | 144   |
| 6.5 Arbeidsparticipatie                                          | -3                  | 0                  | 0                     | 0                        | -4    |
| 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)                                  | -362                | 353                | 0                     | 0                        | -9    |
| 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+                                 | 0                   | 0                  | 0                     | 0                        | 0     |
| 6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)                              | -31                 | 0                  | 0                     | 0                        | -31   |
| 6.71b Begeleiding (WMO)                                          | -46                 | 0                  | 0                     | 0                        | -46   |
| 6.71c Dagbesteding (WMO)                                         | -27                 | 0                  | 0                     | 0                        | -27   |
| 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-                                 | -9                  | 0                  | 0                     | 0                        | -9    |
| 6.72a Jeugdzorg begeleiding                                      | -284                | 0                  | 0                     | 0                        | -284  |
| 6.72b Jeugdzorg behandeling                                      | -400                | 0                  | 0                     | 0                        | -400  |
| 6.72c Jeugdhulp dagbesteding                                     | -285                | 0                  | 0                     | 0                        | -285  |
| 6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig                           | 227                 | 0                  | 0                     | 0                        | 227   |
| 6.73a Pleegzorg                                                  | -34                 | 0                  | 0                     | 0                        | -34   |
| 6.73b Gezinsgericht                                              | -72                 | 0                  | 0                     | 0                        | -72   |
| 6.73c Jeugdhulp met verblijf overig                              | -70                 | 0                  | 0                     | 0                        | -70   |
| 6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf                      | 179                 | 0                  | 0                     | 0                        | 179   |
| 6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf                          | -542                | 0                  | 0                     | 0                        | -542  |
| 6.74c Gesloten plaatsing                                         | 30                  | 0                  | 0                     | 0                        | 30    |
| 6.82 Geëscaleerde zorg 18-                                       | -75                 | 0                  | 0                     | 0                        | -75   |
| 6.82a Jeugdbescherming                                           | -74                 | 0                  | 0                     | 0                        | -74   |
| 6.82b Jeugdreclassering                                          | 3                   | 0                  | 0                     | 0                        | 3     |
| 7.1 Volksgezondheid                                              | -231                | 360                | 0                     | 0                        | 129   |

## Toelichting taakvelden programma Sociaal

### Taakveld 0.10 Mutatie reserves

*Toelichting nadeel storting reserves € 37.000*

Van het geraamde bedrag voor onderhoud van scholen is in 2023 € 37.000 overgebleven. Volgens afspraak wordt dit bedrag toegevoegd aan de reserve MOP Onderwijs.

*Toelichting nadeel onttrekking reserves € 57.000*

Aan de reserve sociaal domein is een bedrag van € 229.000 onttrokken voor de uitvoering van de pilots in 2023 zoals die beschreven zijn in het Innovatieplan 2022-2026. In de begroting 2023 zijn we nog uitgegaan van een budget van € 300.000 voor uitvoering van de pilots. Ten opzichte van de begroting is dit een nadeel van € 71.000.

Het resterende voordeel van € 13.000 bestaat uit meerdere kleinere voor- en nadelen, en wordt hier verder niet toegelicht.

### Taakveld 3.4 Economische promotie

*Toelichting voordeel lasten € 87.000*

In de Programmabegroting 2023 is incidenteel budget opgenomen voor een aantal acties op het terrein van recreatie en toerisme. Naast het reguliere budget van € 15.000 en € 15.000 voor het actieplan recreatie en toerisme en het restant van € 23.500 uit 2023 is incidenteel budget beschikbaar voor: de Vrijetijds Economie Noordoost Twente (€ 10.000) en de doorontwikkeling van de bereikbaarheid van Drielandsteen (€ 30.000), visie Recreatie en Toerisme en Vrijetijdseconomie (€ 22.500). Voor al deze activiteiten is bijna € 30.000 uitgegeven. Het totale voordeel is € 87.000.

### Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

*Toelichting voordeel lasten € 58.000*

Door nog niet uitgevoerde investeringen is er een voordeel van € 28.000 op de toegerekende rente. Verder is er net als vorig jaar minder onderhoud in het kader van het MOP uitgevoerd, wat een voordeel van € 37.000 oplevert (zie ook toelichting taakveld 0.10). De kosten voor betaalde belastingen en verzekeringen vallen juist zo'n € 6.000 hoger uit.

Er resteert dan nog een klein nadeel van € 1.000.

### **Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken**

*Toelichting nadeel lasten € 52.000*

Voor het Onderwijsachterstandenbeleid en de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs ontvangen we via een Specifieke Uitkering (Spuk) van het rijk middelen. We hebben in 2023 € 73.000 minder uitgegeven dan geraamd.

Verder zijn, mede door een nieuwe aanbesteding en herindexering van de tarieven, de kosten van het leerlingenvervoer hoger dan verwacht. Het nadeel is € 141.000.

De bijdrage aan het speciaal onderwijs de Meander wordt in 2024 overgemaakt, waardoor in 2023 een voordeel ontstaat van € 23.000. Vanwege de late ontvangst van de factuur kon deze niet meer in deze rekening worden verwerkt.

*Toelichting voordeel baten € 134.000*

De Spuk voor het onderwijsachterstandenbeleid valt hoger uit dan geraamd. Het totale voordeel is € 123.000.

Daarnaast hebben we voor het Regionaal Meld- en coördinatiepunt € 11.000 meer ontvangen dan geraamd in de begroting 2023.

### **Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering**

*Toelichting nadeel lasten € 66.000*

Op het onderdeel sport algemeen is per saldo sprake van een voordeel van € 39.000. Zo is het budget voor samenwerking NOT gemeenten voor sportaccommodaties van € 15.000 niet aangesproken. Ook zijn diverse werkbudgetten niet volledig aangewend, wat ook een voordeel van € 16.000 oplevert. De niet te verrekenen btw valt bovendien € 29.000 gunstiger uit dan geraamd. Daar staat tegenover dat € 21.000 meer aan subsidies aan sportverenigingen is verstrekt.

De kosten voor het Nationaal Actieplan Sport en Bewegen bedragen € 57.000 en zijn niet geraamd. Dit wordt gedekt door een aanwending van de betreffende reserve (zie toelichting taakveld 0.10 mutaties reserves).

Voor de combinatiefuncties (als onderdeel van de Impuls Brede school) is € 49.000 meer uitgegeven dan geraamd. Deze kosten worden gedekt uit de daarvoor beschikbare brede SPUK (zie toelichting taakveld 7.1 Gezondheidszorg).

### **Taakveld 5.2 Sportaccommodaties**

*Toelichting nadeel lasten € 347.000*

De hogere lasten komen volledig voor rekening van de exploitatie van het zwembad. Met name de kosten van energie zijn hoog, wat leidt tot een overschrijding van de kosten met € 208.000. Mede hierdoor is ook sprake van een fors bedrag aan niet verrekenbare btw, de overschrijding ten opzichte van het geraamde bedrag is € 142.000. Voor Losser worden de extra btw-lasten volledig via deze Spuk-uitkering vergoed (zie toelichting op de baten in taakveld 5.1 Sportbeleid en activering). Ook de onderhoudskosten vallen € 33.000 hoger uit

dan geraamd. Daar staat dan weer een voordeel op de inhuur van personeel tegenover van € 42.000.

De overige kosten van het beheer van de sportaccommodaties laten nog een nadeel zien van € 6.000.

*Toelichting voordeel baten € 114.000*

Mede door de hoge energiekosten valt de uitkering die we via de SPUK Sport ontvangen in 2023 op dit taakveld € 266.000 hoger uit. Daar staat tegenover dat de opbrengsten uit de verhuur van sportaccommodaties lager uitvalt. Het nadeel is € 152.000.

### **Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie**

*Toelichting nadeel lasten € 22.000*

De verstrekte subsidies aan verenigingen zijn te laag geraamd. Dit leidt hier tot een nadeel van € 28.000. Daar staat een voordeel van € 6.000 tegenover op vrijwel alle andere onderdelen binnen dit taakveld, zoals openluchttheater en overige culturele activiteiten.

### **Taakveld 5.4 Musea**

Geen bijzonderheden.

### **Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed**

*Toelichting voordeel lasten € 27.000*

Van het beschikbare budget voor onderhoud, belastingen en verzekeringen van het cultureel erfgoed is € 27.000 minder uitgegeven dan geraamd.

### **Taakveld 5.6 Media**

Geen bijzonderheden.

### **Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie**

*Toelichting voordeel lasten € 61.000*

Het budget voor onderhoud en vervanging van speeltoestellen is niet volledig aangewend, er resteert eind 2023 nog € 47.000. Daarnaast was er in 2023 € 10.000 beschikbaar voor het stimuleren van andersoortige evenementen, ook dat budget is in 2023 niet besteed.

#### *Toelichting nadeel baten € 26.000*

In de begroting is een opbrengst geraamd voor de doorberekening van kosten van ondersteunende diensten voor grote festiviteiten in onze gemeente. In de praktijk blijken de mogelijkheden voor doorberekening beperkt te zijn.

### **Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie**

#### *Toelichting nadeel lasten € 266.000*

De oorzaak van dit verschil is divers en is te verklaren door verschillende voor- en nadelen. Zo heeft er, omdat een voormalige kinderopvanglocatie is verkocht, een inhaalafschrijving van € 193.000 plaatsgehad. Daarnaast leidt de compensatie voor indexatie van vrouwenopvang en beschermd wonen tot een overschrijding van € 97.000. De kosten hiervan komen voor rekening van de gemeente Enschede als centrumgemeente. Maar de jaarlijkse compensatie voor loon- en prijsstijging wordt aan alle gemeenten vergoed via het gemeentefonds, en inmiddels apart met Enschede verrekend. In 2023 is hier in de ramingen nog geen rekening mee gehouden. De huisvesting van statushouders (noodopvang en opvang Oekraïners) leidt tot een overschrijding van het budget, met € 252.000. Hier staat een vergoeding van het rijk tegenover (zie toelichting baten).

Voordelen zijn er ook. Zo blijft, omdat we een deel van de activiteiten kunnen bekostigen uit de nieuwe brede SPUK, € 72.000 over op het budget voor Sociaal Cultureel Werk. Datzelfde geldt ook voor het budget voor mantelzorg, waar een bedrag van € 61.000 overblijft. Op de uitvoering van de Wet Inburgering tenslotte blijft € 141.000 over. De kosten van kinderopvang en gastouderopvang leveren per saldo een voordeel van € 14.000 op.

Er resteert dan nog een nadelig verschil van € 12.000 dat bestaat uit verschillende kleine voor- en nadelen en hier verder niet wordt toegelicht.

#### *Toelichting voordeel baten € 414.000*

Dit voordeel wordt vrijwel geheel veroorzaakt door de hogere rijksvergoeding voor de noodopvang en de opvang van Oekraïners. Het voordeel is € 529.000. De bijdrage voor de Wet Inburgering daarentegen valt tegen. Omdat we minder hebben uitgegeven moeten we een deel van het ontvangen geld terugbetalen, het nadeel is € 115.000.

### **Taakveld 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen**

#### *Toelichting voordeel lasten € 366.000*

Op dit taakveld is zowel het budget voor de verwachte loonstijging in het sociaal domein van € 90.000 als het verwachte effect uit het onderzoek reële tarieven van € 450.000 geraamd. De kosten hebben we wel gemaakt, maar zijn op andere taakvelden geland. Op dit taakveld leidt dit echter tot een voordeel van bijna € 540.000. Daar staat tegenover dat we op het onderdeel jeugd meer hebben uitgegeven voor pilots dan de geraamde € 100.000. Het nadeel van € 171.000 wordt gedekt uit een aanwending van de reserve Sociaal Domein (zie ook toelichting op taakveld 0.10 mutatie reserves).

## Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

### *Toelichting voordeel lasten € 93.000*

De oorzaak van dit verschil is divers en is te verklaren door verschillende voor- en nadelen. Zo zijn de middelen die we hebben ontvangen voor flankerend beleid energiearmoede voor vroegsignalering en mogelijk extra beroep op bijzondere bijstand niet besteed. Dit zorgt voor een voordeel van € 45.000.

Ook de kosten voor de bijstand zelfstandigen vallen lager uit dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door minder inzet van het ROZ Hengelo en er is minder gebruikt gemaakt van bijstand zelfstandigen, waardoor de werkelijke kosten € 124.000 lager zijn dan verwacht. Daarnaast is rekening gehouden met de ontvangen TOZO-vorderingen die teruggevorderd worden door het rijk. Door een administratieve correctie zonder resultaatteffect leidt dit tot een voordeel van € 175.000. Hier staat echter ook een nadeel op de baten tegenover van dezelfde omvang (zie toelichting baten).

Het voordeel op het onderdeel participatie is € 76.000. Dit wordt voor € 20.000 veroorzaakt doordat het onderzoek naar de financiering van 'Nieuw Beschut' werkplekken wordt gestart in 2024. Daarnaast zijn niet alle pilot-middelen besteed, dit leidt tot een voordeel van € 41.000. Daarnaast is er € 15.000 minder aan uitkeringen verstrekt.

Verder is het budget € 50.000 voor de implementatie van het burgerportaal voor de Participatiewet niet besteed en is er een voordeel van € 42.000 op het onderdeel schuldhulpverlening.

Tegenover deze voordelen staat een nadeel op het onderdeel bijzondere bijstand. Dit wordt voor € 468.000 veroorzaakt door de uitbetaling van de energietoeslag. Deze middelen krijgen we echter gecompenseerd middels de decembercirculaire. Daarnaast zijn er op dit onderdeel minder bijzondere bijstand verstrekkingen geweest, waardoor een voordeel ontstaat van € 31.000.

### *Toelichting nadeel baten € 263.000*

Zoals al aangegeven is onder de toelichting van het nadeel lasten op dit taakveld rekening gehouden met de ontvangen TOZO-vorderingen die teruggevorderd worden door het rijk. Door een administratieve correctie zonder resultaatteffect leidt dit tot een nadeel van € 183.000. Hier staat een voordeel op de lasten tegenover van dezelfde omvang (zie toelichting lasten).

Daarnaast valt de rijksvergoeding voor de BUIG € 141.000 lager uit dan oorspronkelijk geraamd. De lagere rijksuitkering houdt verband met de lagere uitkeringslasten op grond van de Participatiewet.

Een voordeel van € 52.000 zien we tenslotte door ontvangst van een specifieke uitkering voor de toeslagenproblematiek (regeling B2, zie ook de Sisa-bijlage), terwijl ook de inkomsten uit kwijtschelding € 9.000 gunstiger uitvallen.

## **Taakveld 6.4 WSW en beschut werk**

*Toelichting voordeel lasten € 162.000*

De kosten gerelateerd aan personeel vallen € 153.000 lager uit dan begroot. Daarnaast zijn de kosten voor Larcom € 19.000 minder dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.

*Toelichting nadeel baten € 18.000*

In de begroting is een opbrengst geraamd voor de detachering van medewerkers van stichting WIL. Deze detacheringen vallen € 22.000 lager uit dan verwacht.

## **Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie**

Het saldo is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

Algemene opmerking: door de nieuwe taakveldindeling, die we door een wijziging van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) vanaf 2023 hebben moeten doorvoeren lopen de ramingen en de werkelijke boekingen nog niet helemaal met elkaar in de pas. Ook de financiële afwikkeling van het onderzoek reële tarieven leidt tot flinke afwijkingen. We kiezen er daarom voor om de toelichting hierna niet per taakveld maar iets meer op hoofdlijnen te doen. Wel wordt onderscheid gemaakt tussen de kosten voor uitvoering van de Wmo en de jeugdzorg. Het totale nadeel op de lasten komt uit op € 1.642.000, terwijl de baten een voordelig saldo van € 353.000 laten zien. Uitgesplitst naar Wmo en Jeugd is het nadeel op de lasten voor de Wmo € 397.000, en is het nadelig saldo voor jeugd € 1.245.000. Het voordelig saldo op de baten heeft betrekking op de Wmo. En ook de afwikkeling van verplichtingen uit 2022 (kosten die betrekking hebben op 2022 maar in rekening zijn gebracht in 2023) hebben invloed: we hebben hier in 2022 al rekening mee gehouden door op de balans een nog te betalen bedrag op te nemen, maar de kosten waren nog toegerekend aan de oude taakvelden.

## **Wmo: taakvelden 6.6., 6.71, 6.71a, 6.71b en 6.71c**

*Toelichting nadeel lasten € 466.000*

Het grootste deel van dit nadeel wordt veroorzaakt door hogere kosten voor maatwerkvoorzieningen Wmo: de kosten van de vervoersvoorzieningen vallen € 122.000 hoger uit dan begroot. Een nieuwe aanbesteding en daaruit voortvloeiend een hogere indexering van de tarieven is de oorzaak. De woonvoorzieningen leveren ook een nadeel op, van € 139.000. Bij het opstellen van de tussenrapportage leek het budget nog toereikend, maar in de laatste drie maanden is een aantal dure woningaanpassingen vergoed, dit leidt tot genoemde overschrijding. Het nadeel op de onderdelen rolstoelen en ondersteuningsbehoeften is wat kleiner maar levert ook nog een nadelig effect op van € 94.000. Mede door het feit dat we pas in maart 2024 facturen over 2023 hebben gekregen hebben we hier in de tussenrapportage geen rekening mee kunnen houden. Ook de kosten van Begeleiding Wmo vallen hoger uit. Het nadeel op de Begeleiding Wmo individueel en gezin is € 154.000, terwijl de ondersteuning zelfstandig leven juist een voordeel van € 30.000 laat zien.

#### *Toelichting voordeel baten € 353.000*

Net als voorgaande jaren ontvangen we ook in 2022 een uitkering vanuit de reserve Beschermd Wonen. Het voordeel hiervan is € 383.000. De eigen bijdragen voor de Wmo blijven achter bij de raming, het nadeel is € 33.000.

#### **Jeugd: taakvelden 6.72., 6.72a, 6.72b, 6.72c, 6.72d, 6.73a, 6.73b, 6.73c, 6.74a, 6.74b, 6.74c, 6.82, 6.82a en 6.82b**

#### *Toelichting nadeel lasten € 1.407.000*

Net als bij de Wmo heeft ook hier de afwikkeling van het onderzoek naar reële tarieven een nadelige invloed. De totale kosten van de nabetaling naar aanleiding van dit onderzoek bedragen € 219.000. Zoals bij de Wmo al is aangegeven is het betreffende budget terug te vinden op taakveld 6.2.

Voor de prognose en bijstellingen voor de tussenrapportage, waarbij de budgetten voor het sociaal domein zijn geactualiseerd, hebben we ons gebaseerd op de via het zorgportaal gedeclareerde zorgkosten. Een deel van de zorg, bijvoorbeeld via Samen 14 wordt echter via facturen in rekening gebracht en daar is in de prognose onvoldoende rekening mee gehouden. Dat levert een nadeel van afgerond € 150.000 op.

Verder leek het er halverwege het jaar op dat de verkleining van de groepsgrootte, door het inzetten van de specifieke uitkering voor aanpassing van de drie milieuvoorziening, in 2023 nog niet tot hogere kosten zou leiden. We hebben het hiervoor geraamde budget van afgerond € 200.000 in de tussenrapportage laten vrijvallen. Maar in de laatste maanden is hier alsnog een inhaalslag gemaakt. Dat zien we terug in een flinke stijging van de kosten van de verblijfszorg, het vrijvallen van het budget van € 200.000 leidt tot een nadeel.

Er resteert dan nog een nadeel van € 838.000. Met name de kosten voor ambulante jeugdhulp als verblijfszorg hebben een vlucht genomen en laten ten opzichte van het geraamde budget een flinke overschrijding zien. Het beeld voor Losser is daarbij niet anders dan dat van andere (regionale) gemeenten. We zien wel steeds meer een verschuiving van duurdere vormen van zorg naar (vooral) de kosten van begeleiding en behandeling. Door meer inzet van deze voorzieningen hopen we in de toekomst duurdere zorg te kunnen voorkomen. Deze verschuiving past ook in het beleid dat we in het kader van de opgaven voor het Sociaal Domein hebben geformuleerd. De kosten gaan hier wel voor de baten uit.

#### **Taakveld 7.1 Volksgezondheid**

#### *Toelichting nadeel lasten € 231.000*

In 2023 heeft het rijk de specifieke uitkering voor Sport en Bewegen, ook bekend onder de naam Brede SPUK geïntroduceerd. We hebben daarvoor uiteindelijk al in 2023 een bijdrage van ontvangen (zie toelichting baten). Zowel inkomsten als uitgaven zijn niet geraamd. In het kader van deze specifieke uitkering hebben we in het laatste deel van 2023 nog een aantal activiteiten op het gebied van gezondheid, sport en bewegen bekostigd, tot een bedrag van € 271.000.

Tegenover dit nadeel staat een voordeel van ongeveer € 30.000 omdat een aantal kleinere subsidies niet is verstrekt.

Er resteert dan nog een klein voordeel van € 11.000 dat hier verder niet wordt toegelicht.

*Toelichting voordeel baten € 360.000*

Dit voordeel vloeit voort uit de specifieke uitkering Sport en Bewegen (Brede SPUK). Pas eind 2023 hebben we duidelijkheid gekregen over de hoogte van de rijksbijdrage. Daarom zijn deze baten (en ook samenhangende kosten) niet in de tussenrapportage mee genomen.

## Programma Fysiek

| Bedragen x 1.000 Euro<br>Afwijking : + is voordeel / - is nadeel | Afwijking<br>lasten | Afwijking<br>baten | Afwijking<br>storting | Afwijking<br>onttrekking | Saldo |
|------------------------------------------------------------------|---------------------|--------------------|-----------------------|--------------------------|-------|
| 0.10 Mutatie reserves                                            | 0                   | 0                  | -441                  | -267                     | -173  |
| 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden                           | 540                 | -48                | 0                     | 0                        | 492   |
| 2.1 Verkeer en vervoer                                           | 83                  | 90                 | 0                     | 0                        | 173   |
| 2.4 Economische Havens en waterwegen                             | 7                   | 5                  | 0                     | 0                        | 12    |
| 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen                         | 28                  | -20                | 0                     | 0                        | 7     |
| 3.4 Economische promotie                                         | 0                   | 5                  | 0                     | 0                        | 6     |
| 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie                      | -24                 | -16                | 0                     | 0                        | -40   |
| 7.2 Riolering                                                    | -101                | 61                 | 0                     | 0                        | -40   |
| 7.3 Afval                                                        | 37                  | -12                | 0                     | 0                        | 25    |
| 7.4 Milieubeheer                                                 | -4                  | -3                 | 0                     | 0                        | -7    |
| 7.5 Begraafplaatsen en crematoria                                | 11                  | 2                  | 0                     | 0                        | 14    |
| 8.1 Ruimte en leefomgeving                                       | -82                 | -1                 | 0                     | 0                        | -83   |
| 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)                   | 1.075               | -1.308             | 0                     | 0                        | -233  |
| 8.3 Wonen en bouwen                                              | 146                 | 35                 | 0                     | 0                        | 180   |

## Toelichting taakvelden programma Fysiek

### Taakveld 0.10 Mutaties reserves

*Toelichting nadeel stortingen € 441.000*

De negatieve afwijking is ontstaan doordat:

- Aan het budget voor onderhoud gemeentelijke eigendommen is bij de voorjaarsnota 2023 € 750.000 toegevoegd voor het Meerjaren Onderhouds Programma. Conform voorgaande jaren wordt het niet bestede deel (€ 506.000 zie taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden) toegevoegd aan de reserve MOP.
- Naast de actualisatie van bovenstaande verliesnemingen is voor de Saller en de Geurmeij een winst genomen van respectievelijk € 164.000 en € 61.000, welke voor 50% rechtstreeks is toegevoegd aan de reserve Grondexploitatie en voor 50% aan de Algemene reserve. Omdat de Raad heeft aangegeven dat de reserve Grondexploitatie maximaal € 1 miljoen mag zijn, valt het deel van de toevoeging aan deze reserve vrij ten gunste van het rekeningresultaat 2023. Aangezien in de begroting al rekening is gehouden met een toevoeging van € 337.949, ontstaat door een lagere storting een voordeel van € 225.449; € 51.000 hiervan komt terug in de afwijking op de stortingen en € 174.900 bij de onttrekkingen.

*Toelichting voordeel onttrekkingen € 267.000*

De negatieve afwijking is ontstaan doordat:

- In de begroting rekening was gehouden met een onttrekking uit de reserve investeringsbijdragen voor de lasten van de als pitstop projecten opgestarte kredieten. Doordat enkele van deze kredieten nog in uitvoering zijn, zijn er ook minder kapitaallasten geweest, waardoor ook de bijdrage uit de genoemde reserve lager is. De lagere kapitaallasten in de begroting zijn verwerkt in de financiële rapportage eind 2023, maar verzuimd is om gelijktijdig ook de begrote bijdrage uit de reserve investeringsbijdragen te corrigeren. Dit levert hier een nadeel op van € 216.100.
- De achterstallige vervangingsopgave van openbaar groen is afgewikkeld, daardoor kon het restant (€ 136.100) van het door de raad beschikbaar gestelde bedrag als bijdrage worden verwerkt; in de begroting is uitgegaan van een bijdrage van € 135.000. De uitgaven zijn verwerkt in taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie.
- Voor de grondexploitaties de winstneming voor het jaarrekeningresultaat € 112.500 oplevert, waar in de begroting al rekening is gehouden met een resultaat van € 337.949; zoals ook bij de stortingen aangegeven, komt van het voordeel van € 225.449 voor een deel tot uitdrukking in de stortingen (€ 50.500) en het restant van € 174.900 bij de onttrekkingen.
- Voor enkele investeringen in wegen een bijdrage uit de reserve investeringsbijdragen is geraamd, maar doordat deze investeringen nog niet zijn afgerond, zijn er ook nog geen kapitaallasten en dus ook geen bijdrage uit de reserve; dit betekent hier een nadeel van € 44.800. Voor de investeringen in materieel voor het Servicebedrijf is een hogere bijdrage (€ 12.700) gedaan.
- Binnen het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer wordt voor het onderhoud aan de wegen gewerkt conform een door de Raad vastgestelde methodiek, waarbij schommelingen

in uitgaven voor onderhoud worden verrekend met de reserve Wegen. De hogere uitgaven (€ 127.000) worden via een bijdrage uit de reserve wegen gedekt (zie taakveld 0.10 Mutaties reserves).

- De uitgaven voor duurzaamheid (zie taakveld 7.4 milieubeheer) hoger zijn dan begroot; evenals in voorgaande jaren wordt deze overschrijding gedekt uit een (€ 92.200 hogere) bijdrage uit de reserve duurzaamheid.
- De invoering van de omgevingswet is verder opgepakt. De kosten worden gedekt uit de hiervoor ingestelde reserve (voordeel € 115.000).

### **Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden**

*Toelichting voordeel lasten € 540.000*

Hetgeen meer of minder is uitgegeven voor onderhoud gemeentelijke eigendommen wordt verrekend met de reserve Meerjaren Onderhouds Planning (MOP); voor 2023 betekent dit dat de onderschrijding van het onderhoudsbudget ad € 506.000 wordt toegevoegd aan de genoemde reserve MOP.

Het overige voordeel is ontstaan door een besparing op inhuur van derden (€ 88.000) en toegerekende rente (€ 16.000).

Daarentegen worden door de gestegen energieprijzen diverse budgetten voor energieverbruik overschreden waardoor een nadeel ontstaat van € 66.000.

*Toelichting nadeel baten € 48.000*

In de begroting is nog uitgegaan van opbrengsten voor de verhuurde panden van de voormalige Martinusschool en de Marke (€ 46.000); in werkelijkheid is deze opbrengst niet gerealiseerd.

### **Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer**

*Toelichting voordeel lasten € 83.000*

In de begroting is op basis van de resultaatbestemming 2022 budget opgenomen voor Onderzoek traverse N731, kern Losser (€ 25.000) en voor het opstellen van een nota Kapitaalgoederen Openbare ruimte (€ 35.000). Aan de uitvoering van beide onderdelen is men in 2023 (nog) niet toegekomen. Om dit alsnog uit te kunnen voeren zullen deze budgetten worden betrokken bij de resultaatbestemming 2023.

Voor het onderhoud aan de wegen wordt gewerkt conform een door de raad vastgestelde methodiek, waarbij schommelingen in uitgaven voor onderhoud worden verrekend met de reserve Wegen. Door hogere uitgaven (€ 96.000) wordt dit saldo onttrokken aan de reserve wegen (zie toelichting 0.10 Mutaties reserves).

Daarnaast zijn er besparingen gerealiseerd op de uitgaven voor toegerekende rente (€ 76.000), onderhoud straatreiniging (€ 17.000), verkeersveiligheid (€ 16.000), inhuur derden (€ 18.000), energie (€ 20.000) en verwerking bermafval (€ 13.000).

Tegenover deze voordelen staan budgetoverschrijdingen op aanschaf wegmeubilair (€ 13.000), waterschapslasten (€ 7.000) en herstelkosten van geleden schades (€ 15.000).

*Toelichting voordeel baten € 90.000*

De leges instemmingsbesluit en de bijdragen in de degeneratiekosten zorgen voor een hogere opbrengst dan waarmee in de begroting rekening was gehouden (voordeel € 90.000).

#### **Taakveld 2.4 Economische Havens en waterwegen**

Het saldo is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

#### **Taakveld 3.3 Bedrijfsloket en regelingen**

*Toelichting voordeel lasten € 28.000*

Zowel de lasten als de baten voor de inzet van de BIZ-gelden zijn lager uitgevallen dan verwacht; dat levert voor de lasten een voordeel op van € 12.000. Daarnaast is er ruim € 10.000 bespaard op externe kosten voor de contacten met de Losserse bedrijven. Ook is het budget voor regulier onderhoud aan markt- en evenementenkasten niet volledig besteed, dit levert een voordeel op van € 6.000.

*Toelichting nadeel baten € 20.000*

Zowel de opbrengst marktgelden (€ 2.000) als de BIZ-bijdragen (€ 18.000) zijn lager dan begroot. Het aantal marktondernemers neemt af. De BIZ-bijdragen zijn door en voor de ondernemers. Wij verlenen subsidie aan Centrum Management Losser op basis van de bedragen die door ondernemers zijn betaald. Bij een lagere opbrengst ontvangt CML in 2023 minder subsidie.

#### **Taakveld 3.4 Economische promotie**

Het saldo is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

#### **Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie**

*Toelichting nadeel lasten € 24.000*

Op het budget voor onderhoud is € 38.000 meer uitgegeven dan begroot is; dit wordt gedeeltelijk goed gemaakt door een bijdrage uit de reserve vervanging groen (zie taakveld 0.10 Mutaties reserves). Daarentegen is op de inhuur van derden een besparing gerealiseerd van € 11.000.

*Toelichting nadeel baten € 16.000*

Buiten de opbrengst uit verhuur van groenstroken en uit het verstrekken van kapvergunningen zijn binnen dit taakveld geen opbrengsten gegenereerd. In de begroting 2023 werd hier nog wel vanuit gegaan.

## Taakveld 7.2 Riolering

Het nadeel op de lasten (€ 101.000) en het voordeel op de baten (€ 61.000) is hieronder toegelicht:

| Omschrijving                                                                                                                                | Lasten               | Baten         | Saldo          |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|---------------|----------------|
| Besparing kapitaallasten                                                                                                                    | 86.800               |               | 86.800         |
| Nadeel energie                                                                                                                              | -<br>101.100         |               | -<br>101.100   |
| Besparing onderhoud riolering                                                                                                               | 25.900               |               | 25.900         |
| Besparing communicatie                                                                                                                      | 9.000                |               | 9.000          |
| Besparing adviezen van derden                                                                                                               | 25.900               |               | 25.900         |
| Meeropbrengst rioolheffing                                                                                                                  |                      | 29.500        | 29.500         |
| Opbrengst aanleg rioolaansluitingen                                                                                                         |                      | 8.200         | 8.200          |
| Overige afwijkingen                                                                                                                         | 5.300                |               | 5.300          |
| <b>Subtotaal voor verrekening voorziening</b>                                                                                               | <b>51.800</b>        | <b>37.700</b> | <b>89.500</b>  |
| Verrekening voorziening riolering                                                                                                           | -<br>152.500         | 22.900        | -<br>129.600   |
| <b>Saldo taakveld 7.2 Riolering</b>                                                                                                         | <b>-<br/>100.700</b> | <b>60.600</b> | <b>-40.100</b> |
| Begrotingswijziging resultaatbestemming 2022 en financiële rapportage eind 2023                                                             | 43.000               |               | 43.000         |
| <b>Basis berekening rioolheffing</b>                                                                                                        | <b>-57.700</b>       | <b>60.600</b> | <b>2.900</b>   |
|                                                                                                                                             |                      |               |                |
| <b>Voor de berekening van de rioolheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.2 Riolering:</b> |                      |               |                |
| meerkosten BTW                                                                                                                              | -41.500              |               | -41.500        |
| besparing kosten straatreiniging                                                                                                            | 18.000               |               | 18.000         |
| besparing kosten brandkranen                                                                                                                | 8.800                |               | 8.800          |
| besparing onderhoud watergangen en vijvers en brandkranen                                                                                   | 6.800                |               | 6.800          |
| besparing kwijtschelding                                                                                                                    | 4.100                |               | 4.100          |
| bijdrage reserve investeringsbijdrage                                                                                                       |                      | 900           | 900            |
| <b>Subtotaal niet 7.2 Riolering</b>                                                                                                         | <b>-3.800</b>        | <b>900</b>    | <b>-2.900</b>  |
|                                                                                                                                             |                      |               |                |
| <b>Saldo lasten en baten rioolheffing</b>                                                                                                   | <b>-61.500</b>       | <b>61.500</b> | <b>0</b>       |

In de financiële rapportage eind 2023 is naast een kleine wijziging voor de doorberekende apparaatskosten op basis van een actualisatie een verlaging van de kapitaallasten opgenomen (€ 173.000). Vanuit de resultaatbestemming 2022 is een extra storting in de voorziening riolering (€ 131.700) verwerkt in verband met schade aan een bergbezinkbassin; per saldo ontstaat hierdoor een mutatie van afgerond € 43.000 op de oorspronkelijke begroting.

### Taakveld 7.3 Afval

Het voordeel op de lasten (€ 40.000) en het nadeel op de baten (€ 12.500) wordt hieronder toegelicht.

| Omschrijving                                                                                                                                   | Lasten        | Baten          | Saldo          |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|----------------|----------------|
| Besparing kosten inzameling diverse afvalstromen                                                                                               | 78.000        |                | 78.000         |
| Inhuur personeel                                                                                                                               | 52.300        |                | 52.300         |
| Inzameling oud papier                                                                                                                          | -<br>142.600  |                | -<br>142.600   |
| Opbrengst Nedvang                                                                                                                              | 31.900        | 77.800         | 109.700        |
| Meeropbrengst reinigingsheffing                                                                                                                |               | 22.600         | 22.600         |
| Meeropbrengst afvalbrengpunt                                                                                                                   |               | 26.300         | 26.300         |
| Overige verschillen                                                                                                                            | -4.700        | -5.200         | -9.900         |
| <b>Subtotaal voor verrekening voorziening</b>                                                                                                  | <b>14.900</b> | <b>121.500</b> | <b>136.400</b> |
| Verrekening voorziening reiniging                                                                                                              | 25.000        | -<br>134.000   | -<br>109.000   |
| <b>Saldo taakveld 7.3 Afval</b>                                                                                                                | <b>39.900</b> | <b>-12.500</b> | <b>27.400</b>  |
| Begrotingswijziging voorjaarsnota 2023                                                                                                         | -25.000       |                | -25.000        |
| <b>Basis berekening afvalstoffenheffing</b>                                                                                                    | <b>14.900</b> | <b>-12.500</b> | <b>2.400</b>   |
|                                                                                                                                                |               |                |                |
| <b>Voor de berekening van de afvalstoffenheffing worden de volgende componenten meegenomen die geen onderdeel zijn van taakveld 7.3 Afval:</b> |               |                |                |
| voordeel BTW                                                                                                                                   | 7.900         |                | 7.900          |
| voordeel kwijschelding reinigingsheffing                                                                                                       | -10.300       |                | -10.300        |
| <b>Subtotaal niet 7.3 Afval</b>                                                                                                                | <b>-2.400</b> | <b>0</b>       | <b>-2.400</b>  |
|                                                                                                                                                |               |                |                |
| <b>Saldo lasten en baten reinigingsheffing</b>                                                                                                 | <b>12.500</b> | <b>-12.500</b> | <b>0</b>       |

- De opbrengst van het oud papier wisselt sterk. In 2023 lag de vergoeding onder het gemiddelde niveau.
- Met de verwerker van het oud papier zijn in regionaal verband afspraken gemaakt over het aandeel verontreiniging dat in het oud papier mag zitten. Over de periode 2021-2022 was dit regionaal gezien hoger dan de afgesproken 3 %. Vanaf 1 januari 2023 vindt er voorsortering plaats en worden verontreinigingen eruit gehaald. Met de kosten voor deze voorsortering, € 10 per ton, hebben wij geen rekening. Daarnaast hebben wij in 2023 kosten verantwoord voor de verwerking van de in 2021 en 2023 aangetroffen verontreiniging met restafval
- In de voorjaarsnota 2023 is een bedrag van € 25.000 opgenomen voor het uitwerken van toekomstscenario's voor het gemeentelijke afvalbrengpunt. Wij zijn in het najaar gestart met de uitvoering van dit onderzoek.
- Voortvloeiend uit de Single Use Plastic richtlijn (SUP) zijn producenten van éénmalige plastic verpakkingen verplicht gemeenten vanaf 1 januari 2023 een vergoeding te betalen voor het beheer en onderhoud van prullenbakken. De vergoeding bedraagt € 0,76 per inwoner. Wij hebben in 2023 € 17.544 vanuit deze SUP regeling ontvangen.

- De meeropbrengst Nedvang wordt veroorzaakt door de eindafrekening van de inzamelvergoeding over 2020 en 2021 die in 2023 is uitgekeerd.

#### **Taakveld 7.4 Milieubeheer**

Het saldo is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

#### **Taakveld 7.5 Begraafplaatsen**

Het saldo is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

#### **Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening**

*Toelichting nadeel lasten € 82.000*

Op het beschikbare budget voor visie vorming- en beleidsontwikkeling is conform de financiële tussenrapportage 2023 € 60.000 in mindering gebracht voor het beleidsplan mobiliteit en beleidsplan circulaire economie. Dit budget is echter geraamd op duurzaamheid en leidt daardoor tot een nadeel van € 60.000 op dit onderdeel.

Daarnaast is op onderzoek- en advieskosten voor bestemmingsplannen € 75.000 meer uitgegeven dan begroot en is op het reguliere budget voor ruimtelijke ontwikkeling € 28.000 meer besteed.

Daarentegen zijn voor planschade in 2023 geen kosten geweest (besparing € 51.000).

Ook is er minder uitgegeven voor de projecten Kleintje Kulturhus Beuningen en Losser aan de Dinkel dan waar in de financiële tussenrapportage al rekening mee was gehouden, dit leidt tot een voordeel van € 20.000. Daarnaast is er een voordeel op het overige budget voor het uitvoeringsprogramma MJP van € 14.000.

#### **Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)**

*Toelichting verschil lasten en baten*

Het verschil tussen begroting en realisatie is het resultaat van de herziening van de grondexploitaties. Zie ook de toelichting op de individuele grondexploitaties in de paragraaf 2.7 grondbeleid.

Het saldo van de winstneming van € 225.000 en de vrijval van de verliesvoorziening van € 235.000 levert een positief resultaat op van € 460.000. In de begroting was € 787.000 geraamd.

### **Taakveld 8.3 Wonen en bouwen**

#### *Toelichting voordeel lasten € 146.000*

Voor de invoering van de omgevingswet is € 615.000 uitgegeven (begroot € 636.000), welke zijn verrekend met de daarvoor beschikbaar gestelde reserve Omgevingswet.

Voor een drietal budgetten is de start van de realisatie nog niet mogelijk geweest (voordeel € 67.000); het gaat daarbij om Planon / BGT - Module STUF GBI (€ 56.000) en Basisregistratie Ondergrond (BRO - € 11.000).

Op het onderdeel belastingen van het budget voor aan- en verkoop van onroerend goed is een voordeel ontstaan van € 62.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de door Losser betaalde bedragen aan GBT en GBLT voor de Schaepmanstraat 1 is verrekend met Domijn.

#### *Toelichting voordeel baten € 35.000*

Door hogere legesopbrengsten is een voordeel gerealiseerd van € 9.000. Daarnaast is de opbrengst uit verhuur/pacht van gemeentelijke eigendommen € 26.000 hoger dan verwacht.

## Programma Bestuur en Dienstverlening

| Bedragen x 1.000 Euro<br>Afwijking : + is voordeel / - is nadeel | Afwijking<br>lasten | Afwijking<br>baten | Afwijking<br>storting | Afwijking<br>onttrekking | Saldo |
|------------------------------------------------------------------|---------------------|--------------------|-----------------------|--------------------------|-------|
| 0.1 Bestuur                                                      | -340                | 190                | 0                     | 0                        | -150  |
| 0.10 Mutatie reserves                                            | 0                   | 0                  | 0                     | 14                       | -14   |
| 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten               | 0                   | 0                  | 640                   | 966                      | -326  |
| 0.2 Burgerzaken                                                  | -108                | 42                 | 0                     | 0                        | -66   |
| 0.4 Ondersteuning organisatie                                    | 30                  | 0                  | 0                     | 0                        | 30    |
| 0.5 Treasury                                                     | 8                   | -377               | 0                     | 0                        | -369  |
| 0.61 OZB woningen                                                | 1                   | 6                  | 0                     | 0                        | 7     |
| 0.62 OZB- niet woningen                                          | 0                   | -14                | 0                     | 0                        | -14   |
| 0.64 Belastingen Overig                                          | 14                  | 0                  | 0                     | 0                        | 14    |
| 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen<br>Gemeentefonds   | 0                   | 1.191              | 0                     | 0                        | 1.191 |
| 0.8 Overige baten en lasten                                      | 2                   | 264                | 0                     | 0                        | 266   |
| 0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]                                 | 90                  | 0                  | 0                     | 0                        | 90    |
| 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer                                | 9                   | 0                  | 0                     | 0                        | 9     |
| 1.2 Openbare orde en Veiligheid                                  | 57                  | -5                 | 0                     | 0                        | 52    |

## **Toelichting taakvelden programma Bestuur en Dienstverlening**

### **Taakveld 0.1 Bestuur**

*Toelichting nadeel lasten € 340.000*

Het grootste deel van dit nadeel, ongeveer € 147.000, komt door de pensioenuitkering aan voormalig bestuurders. Tegenover dit nadeel staat een onttrekking aan de Voorziening pensioenen wethouders (zie toelichting baten).

De resterende overschrijding komt vooral door hogere kosten van het college. Naast hogere kosten voor salarissen komt de overschrijding vooral door extra training en studie in verband met het aantreden van een nieuw college.

*Toelichting voordeel baten € 190.000*

Dit voordeel ontstaat door de onttrekking van de pensioenvoorziening in 2023. De onttrekking uit de pensioenvoorziening dekt het nadeel van de pensioenuitkering aan voormalig bestuurders (zie toelichting lasten).

### **Taakveld 0.10 Mutatie reserves**

*Toelichting nadeel onttrekking reserves € 15.000*

Het nadeel van € 15.000 komt doordat de onttrekking aan de reserve Investeringsbijdragen lager uitvalt. Reden is dat nog niet alle investeringen in het kader van het Hybride werken zijn afgerond. De geraamde bijdrage uit de reserve ISV (Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) is dus niet volledig nodig.

### **Taakveld 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten**

Het resultaat van de jaarrekening 2023 komt uit op een positief saldo van afgerond € 0,9 miljoen. In de Programmagbegroting 2023 was, mede door flinke investeringen uit het nieuwe coalitieakkoord, nog rekening gehouden met een nadeel van € 1,6 miljoen. In de Financiële tussenrapportage raamden we een positief resultaat van € 554.000.

In de paragraaf Financiële toelichting als onderdeel van de aanbiedingsbrief, in hoofdstuk 1 aan het eind van elk programma en in hoofdstuk 3 vindt een verdere toelichting op dit resultaat plaats.

### **Taakveld 0.2 Burgerzaken**

*Toelichting nadeel lasten € 108.000*

De in november gehouden extra verkiezingen voor de Tweede Kamer, na de val van het kabinet in de zomer, hebben geleid tot een overschrijding van de kosten met € 68.000. Het resterende nadeel van € 38.000 wordt voor bijna € 15.000 veroorzaakt door hogere kosten voor leges van de burgerlijke stand. Hogere kosten voor lijkschouwing zijn hier de oorzaak van. Daarnaast hebben we € 32.000 meer moeten afdragen aan het rijk, door een hoger

beroep op producten van burgerzaken zoals paspoorten en rijbewijzen. Hier staan wel hogere legesopbrengsten tegenover.

#### *Toelichting voordeel baten € 42.000*

Zoals onder de toelichting op de lasten al is aangegeven is een hoger beroep op producten van de burgerlijke stand, zoals paspoorten en rijbewijzen gedaan. Naast hogere afdracht aan het rijk levert dat ook hogere legesopbrengsten op.

### **Taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie**

#### *Toelichting voordeel lasten € 30.000*

Voor bijna € 20.000 wordt het voordeel veroorzaakt door lagere kosten voor datagedreven werken. Daar investeren we flink in, maar mede door een aantal personele mutaties is het beschikbare budget van € 106.000 niet volledig benut.

### **Taakveld 0.5 Treasury**

#### *Toelichting nadeel baten € 377.000*

De toegerekende omslagrente valt flink lager uit dan geraamd doordat we uiteindelijk slechts 0,4% in plaats van de geraamde 0,7% in de oorspronkelijke begroting hebben toegerekend. Dit wordt verder toegelicht in de paragraaf Financiering. Daarnaast zien we een nadeel op de toegerekende rente doordat de investeringen achter blijven bij de planning en de boekwaarde daardoor (veel) lager uitvalt dan begroot. Hierdoor kunnen we ook minder rente toerekenen aan investeringen. Dat levert op de treasury een nadeel op van € 377.000. Omdat de rentelasten worden toegerekend aan de taakvelden zien we daar het grootste deel van dit nadeel als voordeel terug, net als bij de grondexploitaties.

### **Taakveld 0.61 OZB woningen**

Het saldo van de baten op de taakvelden 0.61 en 0.62 is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

### **Taakveld 0.62 OZB- niet woningen**

Zie toelichting taakveld 0.61 en paragraaf 3.2.

### **Taakveld 0.64 Belastingen Overig**

Het saldo van de lasten op dit taakveld is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

## **Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds**

*Toelichting voordeel baten € 1.191.000*

Wij verwijzen naar de toelichting op de algemene dekkingsmiddelen in paragraaf 3.2, onderdeel 'Algemene uitkering'.

## **Taakveld 0.8 Overige baten en lasten**

*Toelichting voordeel baten € 264.000*

Dit voordelig saldo wordt vrijwel volledig veroorzaakt doordat we op de balans een correctie op het rekening courant saldo van het GBT hebben verwerkt. Dit saldo was te hoog geraamd, het vrijvallende saldo levert op dit taakveld een voordeel op van € 220.000.

*Kostenplaatsen / bedrijfsvoering*

Het saldo van de kostenplaatsen tenslotte is op de baten € 44.000 positief (en op de lasten € 5.000, zie toelichting lasten). Voor de toelichting op de ontwikkelingen verwijzen wij naar de toelichtingen op het programma Bestuur en Dienstverlening en de paragraaf bedrijfsvoering.

## **Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)**

*Toelichting voordeel lasten € 90.000*

Voor de verwachte resultaten op de grondexploitaties vormen de basis voor de verwachte te betalen Vennootschapsbelasting. Op basis van de verwachte resultaten hielden we rekening met een teruggave van Vpb van € 27.000, uiteindelijk hebben we iets meer dan € 117.000 terugontvangen over 2021: per saldo een voordeel van € 90.000.

## **Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer**

Het saldo van de lasten en baten op dit taakveld is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

## **Taakveld 1.2 Openbare orde en Veiligheid**

*Toelichting voordeel lasten € 57.000*

Voor € 73.000 wordt dit voordeel veroorzaakt door het niet uitgeven van het veiligheidsbudget. Het budget voor integrale veiligheid en ondermijning is al verlaagd van € 75.000 naar € 45.000. Van dit budget is, samen met budget voor overige activiteiten als de bijdrage RIEC, € 23.000 overgebleven. Het werkbudget voor veiligheid van € 50.000, dat voortvloeit uit het coalitieakkoord, is niet aangewend.

Daar staat een nadeel van € 24.000 op de APV Handhaving tegenover, doordat extra kosten zijn gemaakt voor extra materieel voor handhaving zoals extra kleding en lease van een auto.

*Toelichting nadeel baten € 5.000*

Het saldo van de baten op dit taakveld is kleiner dan € 15.000 en wordt niet toegelicht.

### 3.3. Overzicht kredieten

#### Programma Sociaal

| Omschrijving                     | Totaal krediet   | Uitgaven t/m 2022 | Uitgaven in 2023 | Ontvangst t/m 2022 | Ontvangsten in 2023 | Restant krediet  | Vervallen |
|----------------------------------|------------------|-------------------|------------------|--------------------|---------------------|------------------|-----------|
| Investeringen sportaccommodaties | 1.204.000        | 157.650           | 113.388          | 7.247              | 0                   | 940.206          |           |
| Kulturhus Losser Cocons          | 235.000          | 244.584           | -9.584           | 0                  | 0                   | 0                |           |
| Vervanging marktkasten           | 25.000           | 0                 | 0                | 0                  | 0                   | 25.000           |           |
| Nieuwbouw basisschool Beuningen  | 255.000          | 0                 | 0                | 0                  | 0                   | 255.000          |           |
| <b>Totaal Sociaal</b>            | <b>1.719.000</b> | <b>402.234</b>    | <b>104.804</b>   | <b>7.247</b>       | <b>0</b>            | <b>1.220.206</b> |           |

Voor de investeringen in sportaccommodaties zijn onder andere de volgende onderwerpen opgepakt:

#### Renovatie veld Sportclub Overdinkel

In februari 2022 heeft de vereniging besloten af te zien van een investering in een kunstgrasveld en is de gemeente gevraagd veld 2 te renoveren. De renovatie van veld 2 is in 2022 door ons uitgevoerd; in 2023 zijn nog apparaatskosten toegerekend.

#### Aanschaf materiaal, luie trap en aankleding horecaruimte zwembad

De luie trap is in 2023 aangeschaft. de andere onderdelen worden in 2024 opgepakt.

#### Renovatie zwembad

Door de gemeenteraad is krediet beschikbaar gesteld tot een bedrag van € 950.000 voor de verduurzaming van het zwembad Brilmansdennen met behulp van aquathermie en zonnepanelen. er is een begrip gemaakt met de uitvoering van de werkzaamheden.

#### Vervanging systeem leerlingenvervoer

De definitieve invoering en oplevering heeft plaatsgevonden in 2022 plaats. Door efficiënt samen te werken met de gemeente Enschede zijn de kosten lager uitgevallen en zal er alleen nog een factuur komen van € 24.000. De rest van het krediet kan vrijvallen, waarna het krediet kan worden gereed gemeld.

## Programma Fysiek

| Omschrijving                                 | Totaal krediet    | Uitgaven t/m 2022 | Uitgaven in 2023 | Ontvangst t/m 2022 | Ontvangsten in 2023 | Restant krediet   | Vervallen |
|----------------------------------------------|-------------------|-------------------|------------------|--------------------|---------------------|-------------------|-----------|
| Rioleringen (GRP)                            | 11.783.564        | 2.967.646         | 2.379.470        | 274.438            | 902                 | 6.711.788         |           |
| Openbare verlichting                         | 1.579.000         | 758.487           | 387.790          | 0                  | 0                   | 432.723           |           |
| Dinkeldal Zuid; recreatieve infrastructuur   | 999.887           | 1.233.203         | 223.934          | 500.298            | 122.088             | 165.137           |           |
| Losser - Enschedesestraat/ Aalsgaardenstraat | 1.911.265         | 19.719            | 786.143          | 0                  | 313.125             | 1.418.528         |           |
| Losser - centrumontwikkelingen               | 5.895.225         | 1.885.611         | 39.242           | 330.833            | 11.592              | 4.312.796         |           |
| Masterplan Overdinkel                        | 660.648           | 213.477           | 26.970           | 42.868             | 0                   | 463.070           |           |
| Kwaliteitsimpuls de Lutte                    | 613.000           | 11.845            | 500.628          | 0                  | 0                   | 100.527           |           |
| Glanebeekhoek                                | 2.189.300         | 183.950           | 14.958           | 0                  | 0                   | 1.990.393         |           |
| Kwaliteitsimpuls "Boeiend Beuningen"         | 1.190.000         | 0                 | 45.845           | 0                  | 0                   | 1.144.155         |           |
| Erfgoeddeal - beken & bleken                 | 325.000           | 154.444           | 120.788          | 56.100             | 0                   | 105.869           |           |
| Structureel vervangingskrediet wegen         | 15.428.410        | 4.532.573         | 4.574.949        | 591.283            | 116.416             | 7.023.588         |           |
| Haalbaarheidsonderzoek Aloysiuslocatie       | 220.500           | 24.672            | -335             | 23.321             | 0                   | 219.483           |           |
| Perceel de Brink 2                           | 630.000           | 553.771           | 3.944            | 0                  | 0                   | 72.285            |           |
| Openbare ruimte                              | 3.268.061         | 1.422.594         | 155.622          | 24.999             | 0                   | 1.714.844         |           |
| Handhaving                                   | 89.935            | 2.202             | 10               | 0                  | 0                   | 87.724            |           |
| Nota speelvoorzieningen                      | 29.400            | 51.810            | 0                | 51.810             | 0                   | 29.400            |           |
| Duurzame mobiliteit laadpalen                | 15.000            | 0                 | 0                | 0                  | 0                   | 15.000            |           |
| <b>Totaal Fysiek</b>                         | <b>46.828.195</b> | <b>14.016.004</b> | <b>9.259.958</b> | <b>1.895.950</b>   | <b>599.123</b>      | <b>26.007.310</b> |           |

## Programma Fysiek

### Samenvattende toelichting bij tabel

#### Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2023-2024

In december 2022 heeft de Raad het GRP 2023-2024 vastgesteld. Hierbij zijn alle uitvoeringskredieten geactualiseerd en geïndexeerd en verwerkt in het kostendekkingsplan. Het uitvoeringsprogramma van het GRP maakt onderdeel uit van het MIP. Hiermee wordt het mogelijk om, waar mogelijk en wenselijk, te komen tot een integrale programmering en gebieds- en opgavegerichte aanpak. Daarnaast zijn er binnen het uitvoeringsprogramma maatregelen die sectoraal worden uitgevoerd. In 2024 wordt gewerkt aan de Klimaatadaptatiestrategie Losser. In nauwe samenhang hiermee wordt eveneens gewerkt aan het Water- en Rioleringsprogramma (WRP), zijnde de 'opvolger' van het vigerende GRP onder de Omgevingswet. Het uitvoeringsprogramma behorende bij de klimaatadaptatiestrategie kan deels worden ondergebracht in het kostendekkingsplan van het WRP. Tegelijkertijd worden de nog lopende uitvoeringskredieten geactualiseerd.

#### Vervanging openbare verlichting

Op basis van het door ons college vastgestelde vervangingsplan Openbare Verlichting (november 2017) worden in de periode 2020 t/m 2028 jaarlijks vervangingsvoorstellen

gedaan via de P&C-cyclus. Jaarlijks heeft uw raad in deze periode € 200.000 beschikbaar gesteld. De uitvoering en daarmee de besteding van deze vervangingsinvesteringen vindt plaats via het MIP, waarmee zo veel als mogelijk de combinatie wordt gezocht met integrale herinrichtingsprojecten. Inmiddels zijn de kredieten 7000214, 7000316 en 7000317 gereed gemeld.

#### **Dinkeldal Zuid; recreatieve infrastructuur**

In bovenstaande tabel zijn, naast verworven subsidies, meerdere kredieten opgenomen (7000013, 7000350, 7000379, 7000365, 7000475) die gezamenlijk deel uitmaken van het Losserse aandeel binnen het uitvoeringsproject Dinkeldal Zuid. Hierin werken gemeente en waterschap nauw samen. De genoemde kredieten zijn bedoeld voor de realisatie van het LAGA-fietspad (zowel de verplaatsing van het bestaande als de realisatie van de ontbrekende schakel) tussen Duitse grens en Hoofdstaat. De uitvoering van het project wordt naar verwachting in 2024 afgerond. De financiële afwikkeling vindt aansluitend plaats (waarbij de genoemde kredieten in samenhang de dekking van de projectkosten vormen).

#### **Losser; Enschedesestraat/Aalsgaardenstraat**

De herinrichting van de Enschedesestraat is een omvangrijk project dat in meerdere fasen is geknipt. Voor fase I is een forse externe bijdrage verworven. De uitvoering is inmiddels afgerond. Fase II (het deel tussen de beide rotondes) is complexer en bevindt zich in de ontwerp-/voorbereidingsfase. Hierbij wordt eveneens de Aalsgaardenstraat betrokken. Ook voor fase II loopt een subsidieaanvraag. Naast verworven subsidies vindt dekking plaats uit autonome middelen (o.a. het vigerend GRP, vervangingskredieten voor wegen en openbare verlichting) en vanuit door uw raad aanvullend beschikbaar gestelde kredieten.

#### **Losser; centrumontwikkelingen (integrale aanpak ontwikkellocaties, openbare ruimte, gevels&dienstverlening, ondernemerschap)**

In bovenstaande tabel zijn kredieten vanuit verschillende bronnen weergegeven die in combinatie worden ingezet in het kader van de centrumontwikkelingen Losser. Betreft met name GRP kredieten en meerjarige investeringsruimte om de gewenste integrale en gebiedsgerichte aanpak mogelijk te maken. Fase I is inmiddels afgerond. Voor Fase II zijn in 2023 voorbereidende werkzaamheden getroffen. Ook deelprojecten uit het programma 'Beken&Bleken van Losser' (Erfgoeddeal) worden hierbij betrokken.

#### **Masterplan Overdinkel**

Het masterplan Overdinkel is (geruime tijd geleden) grotendeels uitgevoerd. Enkele onderdelen konden, vanwege grondposities, nog niet worden uitgevoerd. Dit betreft de realisatie van de 'blauwe aders' tussen de bebouwde kern van Overdinkel en de Ruhenbergerbeek. Door samenwerking met de provincie Overijssel is hier schot in gekomen. In 2023 is gewerkt aan voorbereidende werkzaamheden. Nadat de 'grondzaken' zijn afgerond, kan de verdere technische voorbereiding en uitvoering worden opgepakt en worden meerdere kredieten uit bovenstaande tabel tot uitvoering gebracht.

#### **Kwaliteitsimpuls de Lutte**

Op basis van de visie 'Kwaliteitsimpuls de Lutte' (raadsbesluit 2017) wordt continue verder gebouwd aan de Lutte. In bovenstaande tabel zijn meerdere kredieten opgenomen voor deelprojecten uit het integrale en dynamische uitvoeringsprogramma, waaronder de pleinontwikkeling, de entrees/dorpsranden en ook de Beatrixstraat e.o. In 2023 is concreet uitvoering gegeven aan o.a. de Postweg en het kerkebos. Daarnaast is gestart met de uitvoering van de pleinvorming. In 2024 wordt de uitvoering van deze fase afgerond en vindt eveneens de financiële afwikkeling van deze fase plaats.

#### **Glanebeekhoek**

Vergelijkbaar met de systematiek van de kwaliteitsimpulsen in andere kernen, is fors

geïnvesteed in de leefbaarheid van Glanebeekhoek. De uitvoering is gefaseerd opgepakt en is inmiddels gereed. De afronding en financiële afwikkeling vindt plaats in 2024 en 2025 vanwege de afwikkeling van externe bijdragen.

### **Kwaliteitsimpuls Glane**

In de afgelopen jaren is flink uitvoering gegeven aan deelprojecten uit de Kwaliteitsimpuls Glane. Dit betreft meerdere deelprojecten die zijn uitgevoerd binnen het samenwerkingsverband Dinkeldal Zuid (zoals bijv. de Glanestraat, het dorpsommetje, etc.), maar ook de Weertstraat. In bovenstaande tabel zijn meerdere kredieten opgenomen die gezamenlijk uitvoering geven aan deelprojecten uit het uitvoeringsprogramma 'Kwaliteitsimpuls Glane'. In 2023 is met name gewerkt aan het ontwerp- en participatieproces voor de herinrichting van de Gronausestraat in Glane.

### **Kwaliteitsimpuls 'Boeiend Beuningen'**

In bovenstaande tabel zijn ook voor de ontwikkelingen in Beuningen verschillende kredieten opgenomen. Dit betreft zowel autonome ontwikkelingen (o.a. uit het GRP) als investeringsruimte in de komende jaren. Gezamenlijk vormen deze kredieten de basis voor het gebiedsplan 'Boeiend Beuningen' en het bijbehorende integrale uitvoeringsprogramma. Aan beide onderdelen is in 2023 flink gewerkt. Zo is, om innovatie vanuit 'de markt' op gebied van circulaire economie te bevorderen, het Bouwteam Mariaschool/Dorpshuis Beuningen aanbesteed. Ook is een start gemaakt om samen met 'Beuningen' te komen tot een integraal ontwerp waarbij de Mariaschool/Dorpshuis in relatie met de omliggende openbare ruimte wordt gebracht om daarmee 'meerwaarde' voor Beuningen te creëren.

### **Erfgoeddeal; Beken&Bleken van Losser / Losser aan de Dinkel**

Het programma 'Losser aan de Dinkel' heeft aan de basis gestaan van het programmaplan 'Beken&Bleken van Losser'. In nauwe samenhang met het 'Parapluplan centrum Losser' en het uitvoeringsprogramma 'Dinkeldal Zuid' is het hiermee gelukt om een landelijke Erfgoeddeal voor Losser te verwerven. Hierin zijn meerdere onderdelen opgenomen die in samenhang met andere projecten worden uitgevoerd. Op hoofdlijnen gaat het om het inzetten van erfgoed voor de huidige grote maatschappelijke opgaven (denk aan het klimaatrobuust maken van het centrum van Losser door o.a. een klimaatrobuuste dorpsbeek tpv de Aloysiuslocatie, de verduurzaming van het zwembad (aquathermie), het klimaatrobuust maken van de Dorpsbleek en de herinrichting van de Tuinstraat). Het gaat om een forse externe bijdrage waarbij de cofinanciering via het MIP is geprogrammeerd uit bestaande kredieten die in bovenstaande tabel zijn opgenomen. In 2023 is in bouwteamverband flink doorgewerkt aan de restauratie van de Bleek en het deelproject aquathermie voor het zwembad.

### **Structureel vervangingskrediet wegen**

Dit krediet vormt, samen met het GRP en de post groot onderhoud wegen, de basis van het integraal programmeren via het MIP. Hiermee wordt een integrale, opgave- en gebiedsgerichte aanpak mogelijk.

### **Haalbaarheidsonderzoek Aloysiuslocatie**

Het gekozen voorkeursscenario is de afgelopen periode samen met toekomstige gebruikers stapsgewijs uitgewerkt in nader uitgewerkte plannen die ter besluitvorming worden voorgelegd aan uw raad.

### **Perceel de Brink 2**

In samenhang met de herinvulling van de Aloysiuslocatie is gewerkt aan de stedenbouwkundige uitwerking van de oude postkantoorlocatie. De uitwerking wordt geïntegreerd in de visie ruimtelijke aandachtsgebieden centrum Losser.

## Programma Bestuur en Dienstverlening

| Omschrijving                         | Totaal krediet   | Uitgaven t/m 2022 | Uitgaven in 2023 | Ontvangst t/m 2022 | Ontvangsten in 2023 | Restant krediet  | Vervallen |
|--------------------------------------|------------------|-------------------|------------------|--------------------|---------------------|------------------|-----------|
| Investerings ICT                     | 919.029          | 382.090           | 2.446            | 0                  | 0                   | 534.493          |           |
| Vervanging materieel servicebedrijf  | 680.550          | 153.615           | 177.718          | 0                  | 0                   | 349.217          |           |
| Duurzaamheid                         | 3.212.000        | 249.499           | 53.597           | 0                  | 0                   | 2.908.904        |           |
| Diverse Kulturhusen                  | 1.502.423        | 404.091           | 184.971          | 0                  | 123.050             | 1.036.411        |           |
| Uitvoeringsprogramma dienstverlening | 350.000          | 0                 | 0                | 0                  | 0                   | 350.000          |           |
| <b>Totaal Dienstverlening</b>        | <b>6.664.002</b> | <b>1.189.295</b>  | <b>418.732</b>   | <b>0</b>           | <b>123.050</b>      | <b>5.179.025</b> |           |

### Toelichting:

#### **Vervanging materieel servicebedrijf**

Voor het Servicebedrijf zijn enkele voertuigen aangeschaft: een kleine elektrische vrachtauto (€ 34.300), een Volkswagen E-Crafter (€ 38.400), een trekker Deutz-Fahr 6120 (€ 69.800) en een elektrische bedrijfsauto (€ 28.400); daarnaast zijn apparaatskosten aan deze investeringen toegerekend (€ 6.700).

#### **Diverse investeringen in het kader van duurzaamheid**

De genoemde uitgaven/investeringen zijn gedaan ter uitvoering van de dynamische uitvoeringsagenda duurzaamheid. In het verslagjaar zijn apparaatskosten toegerekend en de kosten voor de aanleg van een elektriciteitsaansluiting 1.750 kVA bij de gemeentewerf. Verder zijn investeringen gedaan in het verbeteren en verduurzamen van de gemeentelijke gebouwen. De energie labels zijn verbeterd naar label A. Het restant van de kredieten is nog nodig.

#### **Investeringen diverse Kulturhusen**

Na de waterschade aan ons archief zijn de archieven weer in Losser. Het digitalisering van de archieven is in 2023 afgerond.

Het project kulturhus Glane heeft geruime tijd 'on hold' gestaan in verband met onderzoek naar een alternatieve locatie in Glane. De planning is daardoor bijna een jaar opgeschoven in de tijd. De uitvoering is in 2023 verder opgepakt. Het ontvangen voorschot uit de subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed is in mindering gebracht op de gemaakte kosten.

In 2022 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar een multifunctionele accommodatie Beuningen waar de Mariaschool en het Dorpshuis hun onderkomen zullen vinden. Op grond hiervan is gekozen voor nieuwbouw op de huidige locatie van de Mariaschool met ambitieniveau ENG en is in de begroting 2023 voorbereidingskrediet en bouwkrediet opgenomen.

### 3.4. Overzicht taakvelden

| Bedragen in 1.000 euro's                                       | Begroting<br>2023 | Realisatie<br>2023 | Soc<br>Lasten | Soc<br>Baten | Fys<br>Lasten | Fys<br>Baten | Dst<br>Lasten  | Dst<br>Baten  |
|----------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------|---------------|--------------|---------------|--------------|----------------|---------------|
| 0.1 Bestuur                                                    | -1.736            | -1.886             | 0             | 0            | 0             | 0            | -2.076         | 190           |
| 0.2 Burgerzaken                                                | -315              | -381               | 0             | 0            | 0             | 0            | -697           | 316           |
| 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden                         | -1.373            | -882               | 0             | 0            | -907          | 25           | 0              | 0             |
| 0.4 Ondersteuning organisatie                                  | -8.607            | -8.577             | 0             | 0            | 0             | 0            | -8.776         | 199           |
| 0.5 Treasury                                                   | 1.092             | 723                | 0             | 0            | 0             | 0            | -408           | 1.131         |
| 0.61 OZB woningen                                              | 4.485             | 4.492              | 0             | 0            | 0             | 0            | -444           | 4.937         |
| 0.62 OZB- niet woningen                                        | 563               | 549                | 0             | 0            | 0             | 0            | 0              | 549           |
| 0.64 Belastingen Overig                                        | -33               | -19                | 0             | 0            | 0             | 0            | -19            | 0             |
| 0.7 Algemene uitkering en overige<br>uitkeringen Gemeentefonds | 45.016            | 46.207             | 0             | 0            | 0             | 0            | 0              | 46.207        |
| 0.8 Overige baten en lasten                                    | -1.439            | -1.173             | 0             | 0            | 0             | 0            | -1.502         | 329           |
| 0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]                               | 27                | 117                | 0             | 0            | 0             | 0            | 117            | 0             |
| 0.10 Mutaties reserves                                         | 1.431             | 1.149              | -37           | 669          | -2.087        | 2.188        | -1.126         | 1.541         |
| 0.11 Resultaat                                                 | -554              | -880               | 0             | 0            | 0             | 0            | -880           | 0             |
| <b>Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning</b>                    | <b>38.557</b>     | <b>39.438</b>      | <b>-37</b>    | <b>669</b>   | <b>-2.993</b> | <b>2.214</b> | <b>-15.811</b> | <b>55.397</b> |
| 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer                              | -1.744            | -1.734             | 0             | 0            | 0             | 0            | -1.734         | 0             |
| 1.2 Openbare orde en Veiligheid                                | -683              | -632               | 0             | 0            | 0             | 0            | -641           | 10            |
| <b>Totaal - 1. Veiligheid</b>                                  | <b>-2.427</b>     | <b>-2.366</b>      | <b>0</b>      | <b>0</b>     | <b>0</b>      | <b>0</b>     | <b>-2.376</b>  | <b>10</b>     |
| 2.1 Verkeer en vervoer                                         | -3.229            | -3.056             | 0             | 0            | -3.222        | 166          | 0              | 0             |
| 2.4 Economische Havens en waterwegen                           | -54               | -42                | 0             | 0            | -50           | 7            | 0              | 0             |
| 2.5 Openbaar vervoer                                           | -24               | -24                | 0             | 0            | -24           | 0            | 0              | 0             |
| <b>Totaal - 2. Verkeer, vervoer en<br/>waterstaat</b>          | <b>-3.307</b>     | <b>-3.122</b>      | <b>0</b>      | <b>0</b>     | <b>-3.296</b> | <b>173</b>   | <b>0</b>       | <b>0</b>      |

|                                                             |               |               |               |              |               |            |          |          |
|-------------------------------------------------------------|---------------|---------------|---------------|--------------|---------------|------------|----------|----------|
| 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen                    | -150          | -143          | 0             | 0            | -249          | 106        | 0        | 0        |
| 3.4 Economische promotie                                    | -24           | 69            | -193          | 0            | -12           | 275        | 0        | 0        |
| <b>Totaal - 3. Economische zaken</b>                        | <b>-174</b>   | <b>-74</b>    | <b>-193</b>   | <b>0</b>     | <b>-261</b>   | <b>381</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |
| 4.2 Onderwijshuisvesting                                    | -869          | -818          | -840          | 22           | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken                        | -964          | -883          | -1.503        | 620          | 0             | 0          | 0        | 0        |
| <b>Totaal - 4. Onderwijs</b>                                | <b>-1.833</b> | <b>-1.700</b> | <b>-2.343</b> | <b>642</b>   | <b>0</b>      | <b>0</b>   | <b>0</b> | <b>0</b> |
| 5.1 Sportbeleid en activering                               | -127          | -200          | -226          | 26           | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 5.2 Sportaccommodaties                                      | -1.090        | -1.323        | -2.315        | 991          | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip | -332          | -339          | -353          | 14           | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 5.4 Musea                                                   | -28           | -30           | -33           | 3            | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 5.5 Cultureel erfgoed                                       | -7            | 7             | 1             | 6            | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 5.6 Media                                                   | -471          | -475          | -497          | 22           | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie                 | -1.819        | -1.824        | -127          | 25           | -1.740        | 18         | 0        | 0        |
| <b>Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie</b>              | <b>-3.874</b> | <b>-4.184</b> | <b>-3.550</b> | <b>1.088</b> | <b>-1.740</b> | <b>18</b>  | <b>0</b> | <b>0</b> |
| 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie                       | -1.886        | -1.738        | -6.650        | 4.912        | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen                     | -2.224        | -1.858        | -1.858        | 0            | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.3 Inkomensregelingen                                      | -2.403        | -2.572        | -7.791        | 5.219        | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.4 WSW en beschut werk                                     | -3.392        | -3.248        | -3.466        | 218          | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.5 Arbeidsparticipatie                                     | -791          | -795          | -795          | 0            | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)                             | -1.903        | -1.912        | -2.512        | 600          | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+                            | 0             | 0             | 0             | 0            | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.71a Huishuishoudelijke hulp (WMO)                         | -3.102        | -3.133        | -3.133        | 0            | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.71b Begeleiding (WMO)                                     | -1.318        | -1.364        | -1.364        | 0            | 0             | 0          | 0        | 0        |
| 6.71c Dagbesteding (WMO)                                    | -889          | -915          | -915          | 0            | 0             | 0          | 0        | 0        |

|                                                |                |                |                |               |               |              |          |          |
|------------------------------------------------|----------------|----------------|----------------|---------------|---------------|--------------|----------|----------|
| 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-               | -141           | -150           | -150           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.72a Jeugdzorg begeleiding                    | -721           | -1.005         | -1.005         | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.72b Jeugdzorg behandeling                    | -1.404         | -1.804         | -1.804         | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.72c Jeugdhulp dagbesteding                   | -458           | -743           | -743           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig         | -543           | -317           | -317           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.73a Pleegzorg                                | -216           | -250           | -250           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.73b Gezinsgericht                            | -288           | -360           | -360           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.73c Jeugdhulp met verblijf overig            | -498           | -568           | -568           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf    | -1.555         | -1.376         | -1.376         | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf        | -480           | -1.023         | -1.023         | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.74c Gesloten plaatsing                       | -178           | -148           | -148           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.82 Geëscaleerde zorg 18-                     | 0              | -75            | -75            | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.82a Jeugdbescherming                         | -365           | -439           | -439           | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 6.82b Jeugdreclassering                        | -30            | -28            | -28            | 0             | 0             | 0            | 0        | 0        |
| <b>Totaal - 6. Sociaal domein</b>              | <b>-24.786</b> | <b>-25.821</b> | <b>-36.770</b> | <b>10.949</b> | <b>0</b>      | <b>0</b>     | <b>0</b> | <b>0</b> |
| 7.1 Volksgezondheid                            | -945           | -816           | -1.176         | 360           | 0             | 0            | 0        | 0        |
| 7.2 Riolering                                  | 842            | 802            | 0              | 0             | -2.634        | 3.435        | 0        | 0        |
| 7.3 Afval                                      | 474            | 499            | 0              | 0             | -2.111        | 2.610        | 0        | 0        |
| 7.4 Milieubeheer                               | -1.060         | -1.067         | 0              | 0             | -1.490        | 423          | 0        | 0        |
| 7.5 Begraafplaatsen en crematoria              | -20            | -7             | 0              | 0             | -10           | 3            | 0        | 0        |
| <b>Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu</b>   | <b>-710</b>    | <b>-590</b>    | <b>-1.176</b>  | <b>360</b>    | <b>-6.244</b> | <b>6.471</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |
| 8.1 Ruimte en leefomgeving                     | -987           | -1.069         | 0              | 0             | -1.131        | 62           | 0        | 0        |
| 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) | 693            | 460            | 0              | 0             | -2.017        | 2.477        | 0        | 0        |
| 8.3 Wonen en bouwen                            | -1.153         | -972           | 0              | 0             | -1.559        | 586          | 0        | 0        |

|                                                                              |               |               |                |               |                |               |                |               |
|------------------------------------------------------------------------------|---------------|---------------|----------------|---------------|----------------|---------------|----------------|---------------|
| <b>Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern</b> | <b>-1.446</b> | <b>-1.582</b> | <b>0</b>       | <b>0</b>      | <b>-4.706</b>  | <b>3.125</b>  | <b>0</b>       | <b>0</b>      |
| <b>Totaal</b>                                                                | <b>0</b>      | <b>0</b>      | <b>-44.069</b> | <b>13.709</b> | <b>-19.240</b> | <b>12.381</b> | <b>-18.187</b> | <b>55.407</b> |

### 3.5. Begrotingsrechtmatigheid

Bedragen x 1.000 euro  
 Begroting 2023 (na wijziging)  
 Realisatie 2023  
 Begrotingsafwijking 2023

| Programma                                 | Lasten               | Baten                   | Lasten               | Baten                   | Lasten               | Baten                   | Waarvan<br>onrechtmatig | Categorie |
|-------------------------------------------|----------------------|-------------------------|----------------------|-------------------------|----------------------|-------------------------|-------------------------|-----------|
| Sociaal                                   | 41.998               | 11.960                  | 44.032               | 13.040                  | -2.035               | 1.079                   | 2.035                   | 1 en 2    |
| Fysiek                                    | 18.870               | 11.404                  | 17.154               | 10.193                  | 1.716                | -1.211                  | 0                       |           |
| Bestuur en Dienstverlening                | 15.943               | 52.570                  | 16.181               | 53.866                  | -237                 | 1.296                   | 237                     | 1 en 2    |
| Gerealiseerde saldo van baten en lasten   | 76.811               | 75.934                  | 77.367               | 77.098                  | -556                 | 1.164                   | 2.272                   | 0         |
| Programma                                 | Storting<br>reserves | Onttrekking<br>reserves | Storting<br>reserves | Onttrekking<br>reserves | Storting<br>reserves | Onttrekking<br>reserves | Waarvan<br>onrechtmatig | Categorie |
| Sociaal                                   | 0                    | 727                     | 37                   | 669                     | -37                  | -57                     | 0                       |           |
| Fysiek                                    | 1.646                | 1.921                   | 2.087                | 2.188                   | -441                 | 267                     | 0                       |           |
| Bestuur en Dienstverlening                | 2.646                | 2.521                   | 2.006                | 1.541                   | 640                  | -980                    | 0                       |           |
| Gerealiseerde saldo van mutaties reserves | 4.292                | 5.169                   | 4.130                | 4.399                   | 162                  | -770                    | 0                       |           |
| Gerealiseerd resultaat                    | 81.103               | 81.103                  | 81.497               | 81.497                  | -394                 | 394                     | 2.272                   |           |

### **Toelichting:**

Uitgangspunt volgens de Kadernota Rechtmatigheid is dat iedere afwijking van de begroting een begrotingsonrechtmatigheid is en wordt betrokken bij de rechtmatigheidsverantwoording. Van afwijkingen is sprake als:

1. het lasten- of investeringsbudget is overschreden;
2. reservemutaties niet door een raadsbesluit zijn gedekt;
3. onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten niet tijdig tot begrotingswijzigingen hebben geleid.

De afwijkingen van de begroting zijn op programmaniveau in hoofdstuk 1 en op taakveldniveau per programma in paragraaf 3.2 toegelicht. In dit hoofdstuk wordt vervolgens aangegeven of de lastenoverschrijdingen voor de raad als acceptabel kunnen worden aangemerkt volgens de situaties, zoals die in art.12 lid 4 Financiële verordening zijn vastgelegd.

Afwijkingen worden als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:

1. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
2. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling.
3. De overschrijding is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

Bovenstaande kostenoverschrijdingen zijn hieronder weergegeven en nader toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten. De afwijkingen passen binnen het door de raad geformuleerde beleid en zijn daarmee rechtmatig. Met de vaststelling van deze jaarrekening worden de overschrijdingen formeel geautoriseerd.

| <b>Programma</b>           | <b>Taakveld</b>    | <b>Bedrag afwijking</b> | <b>Acceptabel ja/nee</b> | <b>Motivering conclusie</b> |
|----------------------------|--------------------|-------------------------|--------------------------|-----------------------------|
| Sociaal                    | Jeugdzorg          | 1.495                   | Ja                       | 2                           |
| Sociaal                    | Wmo                | 193                     | Ja                       | 2                           |
| Sociaal                    | Sportaccommodaties | 347                     | Ja                       | 1 en 2                      |
| Bestuur en Dienstverlening | Bestuur            | 147                     | Ja                       | 1                           |
| Bestuur en Dienstverlening | Burgerzaken        | 68                      | Ja                       | 2                           |

#### ***Programma Sociaal***

Op het programma Sociaal is het saldo € 2.035.000 negatief. Dit komt vooral doordat de kosten van de Jeugd en Wmo flink gestegen zijn. Het betreft open einde regelingen. Het effect hebben we niet kunnen meenemen in de Financiële tussenrapportage. De overschrijding op de kosten is groter dan 2% van de totale lasten (inclusief storting reserves) en daarmee onrechtmatig. Omdat het een open einde regeling betreft is de overschrijding conform de Financiële verordening artikel 12 lid 4 acceptabel.

Het negatieve saldo op de reserves van het programma Sociaal past binnen de kaders van de Financiële Verordening artikel 16 lid 2 sub. In deze passage staat vermeld dat het verschil tussen het geraamde saldo van baten en lasten en het gerealiseerde saldo van baten en

lasten mogen worden verrekend met een daartoe in het leven geroepen reserve. Op basis van deze grond is de overschrijding rechtmatig.

#### *Programma Bestuur en Dienstverlening*

Op het programma Bestuur en Dienstverlening is de overschrijding € 237.000. Enerzijds komt dit door de uitkering van pensioenen en wachtgeldten van voormalig wethouders. De werkwijze tot nu toe is dat de kosten op het taakveld worden verantwoord. In de jaarrekening bepalen we dan de noodzakelijke onttrekking aan de voorziening voor een zelfde bedrag. Dit leidt echter wel tot een overschrijding van de geraamde lasten, en is daarmee onrechtmatig. Omdat tegenover de extra kosten wel inkomsten staan (lees aanwending voorziening is de overschrijding verwijzend naar punt 1. acceptabel.

De in de tabel genoemde overschrijding van de lasten op het taakveld Burgerzaken komt door de tweede kamerverkiezingen. Alom werd verwacht dat deze kosten via een taakmutatie in de decembercirculaire door het rijk zouden worden vergoed. Daarom hebben we deze kosten ook niet in de tussenrapportage opgenomen. De vergoeding van het rijk is uitgebleven waardoor er sprake is van onrechtmatige overschrijding van de lasten. De overschrijding is wel acceptabel omdat het uitvoering van een taak in medebewind is, en daarmee een open einde regeling. Daarmee is, verwijzend naar punt 2. hierboven, de overschrijding acceptabel. Bovendien verwachten we dat de kosten in 2024 alsnog door het rijk worden vergoed.

#### *Tijdige informatie aan de raad*

In de vergadering van 19 december 2023 heeft de raad de financiële rapportage vastgesteld. We hebben de raad hierin geïnformeerd over de belangrijkste en grootste begrotingsafwijkingen. Deze afwijkingen zijn met de vaststelling van de bijbehorende begrotingswijziging in deze jaarrekening 2023 verwerkt.

In het kader van rechtmatigheid is het melden van begrotingsoverschrijdingen en begrotingsonderschrijdingen tijdig als in de jaarrekening wijzigingen ten opzichte van de begroting over dat boekjaar worden gemeld. De jaarrekening is hierbij het sluitstuk en laatste mogelijkheid tot melden van begrotingsoverschrijdingen.

### 3.6. Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 189 Gemeentewet moet de begroting structureel en reëel in evenwicht zijn. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Voor het inzicht in de financiële positie op korte en langere termijn is het van groot belang om een goed beeld te hebben van het structureel begrotingssaldo.

| <b>Overzicht totaal per programma<br/>(bedragen * € 1.000)</b> |                       |                         |
|----------------------------------------------------------------|-----------------------|-------------------------|
| <b><i>Programma Bestuur en Dienstverlening</i></b>             | <b><i>Begroot</i></b> | <b><i>Werkelijk</i></b> |
| Baten                                                          | 0,00                  | 0,00                    |
| Lasten                                                         | 1.053,65              | 771,00                  |
| Onttrekking reserves                                           | 550,00                | 1.412,00                |
| Storting reserves                                              | 1.102,20              | 1.042,00                |
| <b><i>Programma Sociaal</i></b>                                |                       |                         |
| Baten                                                          | 15,00                 | 4.423,00                |
| Lasten                                                         | 734,66                | 4.524,00                |
| Onttrekking reserves                                           | 341,41                | 570,00                  |
| Storting reserves                                              | 0,00                  | 37,00                   |
| <b><i>Programma Fysiek</i></b>                                 |                       |                         |
| Baten                                                          | 786,90                | 655,00                  |
| Lasten                                                         | 937,92                | 877,00                  |
| Onttrekking reserves                                           | 340,72                | 2.182,00                |
| Storting reserves                                              | 1.217,45              | 2.649,00                |
|                                                                |                       |                         |
| Totaal baten                                                   | 801,90                | 5.078,00                |
| Totaal Lasten                                                  | 2.726,23              | 6.172,00                |
| Totaal Onttrekking reserves                                    | 1.232,13              | 4.164,00                |
| Totaal Storting reserves                                       | 2.319,65              | 3.728,00                |
|                                                                |                       |                         |
| <b>Saldo</b>                                                   | <b>-3.011,85</b>      | <b>-658,00</b>          |

Voor het begrote incidentele saldo van baten en lasten zijn we hier uitgegaan van de primaire begroting 2023. Het hoge saldo aan incidentele lasten vloeit voort uit de ambities uit het coalitieakkoord. Die ambities zijn vaak vertaald in het vormen van (bestemmings)reserves. Het uiteindelijke incidentele saldo valt lager uit dan de geraamd ruim € 3 mln. Deels komt dat door het achterblijven van incidentele uitgaven (vooral beleidsplannen) en een incidenteel voordeel op de noodopvang en opvang van Oekraïners.

| Specificatie incidentele baten en lasten (bedragen * € 1.000) | Begroot 2023      | Werkelijk 2023     |
|---------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------|
| <b><u>Specificatie baten</u></b>                              |                   |                    |
| <b><i>Programma Fysiek</i></b>                                |                   |                    |
| Winstneming 2021-2025                                         | 787               | 233                |
| Uitkering duurzaamheid                                        | 0                 | 422                |
| <b><i>Programma Sociaal</i></b>                               | 0                 | 0                  |
| verduurz. Brilmansdennen                                      | 15                | 15                 |
| Noodopvang en opvang Oekraïne                                 | 0                 | 4025               |
| Reserve beschermd wonen                                       | 0                 | 383                |
| <b><u>Totaal baten</u></b>                                    | <b><u>802</u></b> | <b><u>5078</u></b> |
|                                                               |                   |                    |
| <b><u>Specificatie lasten</u></b>                             |                   |                    |
| <b><i>Programma Bestuur en Dienstverlening</i></b>            |                   |                    |
| Inwerkprogramma nieuwe raad                                   | 10                | 17                 |
| Inwonerparticipatie                                           | 20                | 0                  |
| Verkiezingen                                                  | 90                | 172                |
| Arbeidsmarktcommunicatie                                      | 21                | 21                 |
| Bel.cap. Vluchtel. en statush. Oh.                            | 13                | 13                 |
| Overhead BIBOB                                                | 26                | 26                 |
| Statisch/oud archief inc. Kosten                              | 95                | 0                  |
| Vormgeven datagedreven sturing                                | 100               | 88                 |
| Wet Open Overheid incidenteel                                 | 55                | 55                 |
| Continueren ervecoaches                                       | 0                 | 0                  |
| Energiefonds                                                  | 250               | 0                  |
| Groen/Blauwe diensten                                         | 250               | 0                  |
| Impulsverbeteringen dienstverlening                           | 100               | 141                |
| Opgave wendbare organisatie                                   | 200               | 200                |
| Overhead wendbare organisatie                                 | 26                | 26                 |
| storingsd./piketd. Pers. SB                                   | 25                | 25                 |
| Grondexpl. Vpb extra                                          | -227              | -125               |
| Restbudget integrale veiligheid                               | 0                 | 12                 |
| Applicatiebeheer                                              | 0                 | 100                |
| <b><i>Programma Fysiek</i></b>                                |                   |                    |
| Beleidsplan circulaire economie                               | 30                | 30                 |
| Opstellen beleidsplan mobiliteit                              | 30                | 30                 |
| Uitvoeringskosten klimaatakkoord                              | 490               | 490                |
| opstellen nieuwe vastgoednota                                 | 20                | 0                  |
| Doorontwi. Ber. Drielandsteen                                 | 20                | 20                 |
| Opstellen nieuwe wegenlegger                                  | 11                | 11                 |

|                                                    |                     |                     |
|----------------------------------------------------|---------------------|---------------------|
| Revitalisering bedrijventerreinen                  | 25                  | 0                   |
| Digitaal cult.hist. waardenkaart                   | 40                  | 42                  |
| Parochietuin Losser                                | 0                   | 0                   |
| Recr. en Toerisme: toegankelijkheid                | 25                  | 10                  |
| Act. Verb. Partijen ODTwente                       | 30                  | 30                  |
| Onderzoek Overdinkel                               | 80                  | 25                  |
| Werkbudget centrumplan Losser                      | 40                  | 40                  |
| Grondexploitatie vm. Martinusschool                | 81                  | 0                   |
| Handhaving energielabel C kantoren                 | 2                   | 2                   |
| Kostenplaatsen                                     | 0                   | 0                   |
| Form. secretaris bezwarencommissie                 | 15                  | 15                  |
| Bergbezinkbassin Overdinkel                        | 0                   | 132                 |
| <b><i>Programma Sociaal</i></b>                    |                     |                     |
| Actieprogramma Recreatie en Toerisme               | 15                  | 0                   |
| Visie Recreatie en toerisme                        | 15                  | 0                   |
| Visie Vrijetijdseconomie                           | 8                   | 0                   |
| Vrijetijds Economie Noordoost Twente               | 10                  | 0                   |
| Samenw. met onderw. & ketenpartners;               | 100                 | 0                   |
| verduurz. Brilmansdennen                           | 50                  | 50                  |
| Breed aanbod sport en cultuur                      | 86                  | 86                  |
| Herziening subsidiebeleid                          | 0                   | 0                   |
| Intensivering jongerenwerk Fundament               | 66                  | 66                  |
| Kinderopvang basis- en vo                          | 20                  | 0                   |
| Bel.cap. Vluchtel. en statush.                     | 45                  | 45                  |
| Armoedebestrijding kinderen                        | 14                  | 14                  |
| Verst. Dienstv. Gem.: Systeemleren                 | 6                   | 6                   |
| Inzet reserve Sociaal Domein voor pilots           | 300                 | 229                 |
| Kosten noodopvang/oekraïne                         | 0                   | 3.350               |
| Energietoeslag                                     | 0                   | 521                 |
| Burgerportaal PW                                   | 0                   | 50                  |
| Wet inburgering                                    | 0                   | 65                  |
| Restant coronagelden cultuur                       | 0                   | 42                  |
| <b><u>Totaal lasten</u></b>                        | <b><u>2.726</u></b> | <b><u>6.172</u></b> |
|                                                    |                     |                     |
| <b><u>Specificatie onttrekking reserves</u></b>    |                     |                     |
| <b><i>Programma Bestuur en Dienstverlening</i></b> | 0                   | 0                   |
| Beleidsplan circ. Ec. bijdrage res.                | 30                  | 0                   |
| Beleidsplan mobiliteit bijdrage res.               | 30                  | 0                   |
| Uitv. Kn. klimaatakk. bijdr. res.                  | 490                 | 0                   |
| Resultaatbestemming 2022                           | 0                   | 1.412               |

|                                                 |               |              |
|-------------------------------------------------|---------------|--------------|
| <b>Programma Fysiek</b>                         |               |              |
| Bijdrage reserve inruil materieel               | 10            | 10           |
| Groen/Blauwe diensten                           | 250           | 0            |
| Grondexploitatie vm. Martinusschool             | 81            | 0            |
| Vrijval reserve investeringsbijdragen           | 0             | 363          |
| Amend. Versnelling landbouwtransitie            | 0             | 200          |
| Amend. Versnelling woningbouwopgave             | 0             | 200          |
| Invoering omgevingswet                          | 0             | 615          |
| Uitvoering BIBOB                                | 0             | 119          |
| Reserve wegen                                   | 0             | 127          |
| Verliesneming grondbedrijf                      | 0             | 256          |
| Duurzaamheid                                    | 0             | 292          |
| <b>Programma Sociaal</b>                        |               |              |
| Kosten armoedebeloid                            | 0             | 200          |
| Nieuwbouw de Fakkel                             | 41            | 41           |
| Inzet reserve Sociaal voor pilots               | 300           | 229          |
| Vrijval reserve investeringsbijdragen           | 0             | 100          |
| <b>Totaal onttrekking reserves</b>              | <b>1.232</b>  | <b>4.164</b> |
|                                                 |               |              |
| <b>Specificatie storting reserves</b>           |               |              |
| <b>Programma Bestuur en Dienstverlening</b>     |               |              |
| Beleidsplan circ. Ec. storting res.             | 30            | 0            |
| Beleidsplan mobiliteit storting res             | 30            | 0            |
| Res. behoedzaamheid ivm accres                  | 552           | 552          |
| Uitv. Kn. klimaatakk. storting res.             | 490           | 490          |
| <b>Programma Fysiek</b>                         |               |              |
| Groen/Blauwe diensten                           | 250           | 0            |
| Reserve BIBOB                                   | 574           | 574          |
| Winstneming 2021-2025                           | 393           | 113          |
| Implementatie omgevingswet                      | 0             | 0            |
| Reserve MOP                                     | 0             | 506          |
| Amend. Versnelling landbouwtransitie            | 0             | 200          |
| Amend. Versnelling woningbouwopgave             | 0             | 200          |
| Vrijval verliesvoorziening grondbedrijf         | 0             | 256          |
| Duurzaamheid                                    | 0             | 800          |
| <b>Programma Sociaal</b>                        |               |              |
| Reserve onderwijshuisvesting                    | 0             | 37           |
| <b>Totaal storting reserves</b>                 | <b>2.320</b>  | <b>3.728</b> |
|                                                 |               |              |
| <b>Totaal saldo incidentele baten en lasten</b> | <b>-3.012</b> | <b>-658</b>  |

### 3.7. Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke- en semipublieke sector (WNT)

#### Toelichting WNT

#### WNT-verantwoording 2023 Gemeente Losser

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de gemeente Losser van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor de gemeente Losser is € 223.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

#### Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

| Bedragen x € 1                                   | J. van Dam                             | B. Pikula            | R. Meinen        | H. ten Voorde    |
|--------------------------------------------------|----------------------------------------|----------------------|------------------|------------------|
| Functiegegevens                                  | Gemeentesecretaris/ Algemeen directeur | (Voormalig) griffier | Griffier         | Griffier         |
| Aanvang en einde functievervulling in 2023       | 01/01 t/m 31/12                        | 01/01 t/m 15/08      | 01/01 t/m 20/10  | 15/11 t/m 31/12  |
| Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte) | 1                                      | 1                    | 1                | 1                |
| Dienstbetrekking?                                | Ja                                     | Ja                   | Ja               | Ja               |
| <b>Bezoldiging</b>                               |                                        |                      |                  |                  |
| Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen    | 121.524,63                             | 55.851,16            | 67.357,39        | 11.378,49        |
| Beloningen betaalbaar op termijn                 | 20.401,32                              | 8.905,30             | 10.603,27        | 2.004,14         |
| <b>Subtotaal</b>                                 | <b>141.925,95</b>                      | <b>64.756,46</b>     | <b>77.960,66</b> | <b>13.382,63</b> |
|                                                  |                                        |                      |                  |                  |

|                                                                                                 |                   |                   |                  |                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-------------------|------------------|------------------|
| Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum                                                   | 223.000,00        | 138.687,67        | 179.010,96       | 28.715,07        |
|                                                                                                 |                   |                   |                  |                  |
| -/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag                                    | N.v.t.            | N.v.t.            | N.v.t.           | N.v.t.           |
|                                                                                                 |                   |                   |                  |                  |
| <b>Bezoldiging</b>                                                                              | <b>141.925,95</b> | <b>64.756,46</b>  | <b>77.960,66</b> | <b>13.382,63</b> |
|                                                                                                 |                   |                   |                  |                  |
| Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan | N.v.t.            | N.v.t.            | N.v.t.           | N.v.t.           |
| Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling                                     | N.v.t.            | N.v.t.            | N.v.t.           | N.v.t.           |
|                                                                                                 |                   |                   |                  |                  |
| <b>Gegevens 2022</b>                                                                            |                   |                   |                  |                  |
| Aanvang en einde dienstverband in 2022                                                          | 01/01 t/m 31/12   | 01/01 t/m 31/12   | 01/01 t/m 31/12  | N.v.t.           |
| Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)                                                | 1                 | 1                 | 1                | N.v.t.           |
| Dienstbetrekking?                                                                               | ja                | ja                | ja               | N.v.t.           |
| <b>Bezoldiging</b>                                                                              |                   |                   |                  |                  |
| Beloning plus belastbare onkostenvergoeding                                                     | 116.830,81        | 94.239,34         | 75.422,46        | N.v.t.           |
| Beloningen betaalbaar op termijn                                                                | 21.020,40         | 16.323,12         | 13.539,00        | N.v.t.           |
| <b>Subtotaal</b>                                                                                | <b>137.851,21</b> | <b>110.562,46</b> | <b>88.961,46</b> | <b>N.v.t.</b>    |
|                                                                                                 |                   |                   |                  |                  |
| Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum                                                   | 216.000,00        | 216.000,00        | 216.000,00       | N.v.t.           |
|                                                                                                 |                   |                   |                  |                  |
| <b>Totale bezoldiging</b>                                                                       | <b>137.851,21</b> | <b>110.562,46</b> | <b>88.961,46</b> | <b>N.v.t.</b>    |

**Bezoldiging leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12**

|                                                                                                 |                       |        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|--------|
| Bedragen x € 1                                                                                  | B. Nijholt            |        |
| Functiegegevens                                                                                 | (Waarnemend) griffier |        |
| Kalenderjaar                                                                                    | 2023                  | 2022   |
| Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang - einde)                                 | 21/10 t/m 14/11       | N.v.t. |
| Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar                                    | 2                     | N.v.t. |
| Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar                                           | 85,2                  | N.v.t. |
| <b>Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum</b>                                            |                       |        |
| Maximum uurtarief in het kalenderjaar                                                           | 212                   | 206    |
| Maxima op baiss van de normbedragen per maand                                                   | 59.000,00             | N.v.t. |
| Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12                         | 18.062,40             |        |
| <b>Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)</b>                                                |                       |        |
|                                                                                                 |                       |        |
| Bezoldiging in de betreffende periode                                                           | 6.426,77              | N.v.t. |
| Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12                                               | 6.426,77              |        |
|                                                                                                 |                       |        |
| -/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag                                    | N.v.t.                |        |
| <b>Bezoldiging</b>                                                                              | <b>6.426,77</b>       |        |
|                                                                                                 |                       |        |
| Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan | N.v.t.                | N.v.t. |
| Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling                                     | N.v.t.                |        |

### Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

|                                                                                                 |                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| Bedragen x € 1                                                                                  | B. Pikula            |
| Functiegegevens                                                                                 | (Voormalig) griffier |
| Functie(s) bij beëindiging dienstverband                                                        | Griffier             |
| Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)                                                | 1,0                  |
| Jaar waarin dienstverband is beëindigd                                                          | 2023                 |
| <b>Uitkering wegens beëindiging van het dienstverband</b>                                       |                      |
| Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband                                     | 6.618,43             |
|                                                                                                 |                      |
| <b>Individueel toepaselijk maximum</b>                                                          | <b>75.000</b>        |
|                                                                                                 |                      |
| <b>Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband</b>                                      | <b>6.618,43</b>      |
| Waarvan betaald in 2023                                                                         | 6.618,43             |
|                                                                                                 |                      |
| Overschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag                                         | N.v.t.               |
|                                                                                                 |                      |
| Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan | N.v.t.               |
| Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling                                     | N.v.t.               |

### Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2023 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2023 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

### 3.8. Verantwoordingsinformatie over specifieke Single Information, Single Audit



SfSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

| Verstrekker | Uitkeringscode | Specifieke uitkering<br>Juridische grondslag<br>Ontvanger                                           | Indicator                                                                                                    | Indicator                                                                                                                                         | Indicator                                                                                                                                       | Indicator                                                                                    | Indicator                                                                                           | Indicator                                                                                                           |
|-------------|----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| JenV        | A16            | Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne<br><br>Gemeenten                                    | Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) | Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)                  | Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) | Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten                         | Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie                                               | Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)                                                                 |
|             |                |                                                                                                     | Aard controle R<br>Indicator: A16/01                                                                         | Aard controle R<br>Indicator: A16/02                                                                                                              | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: A16/03                                                                                                       | Aard controle R<br>Indicator: A16/04                                                         | Aard controle R<br>Indicator: A16/05                                                                | Aard controle R<br>Indicator: A16/06                                                                                |
|             |                |                                                                                                     | € 3.215.588                                                                                                  |                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                 | € 0                                                                                          | € 0                                                                                                 | € 38.268                                                                                                            |
|             |                |                                                                                                     | Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO                           | Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) | Berekening totale besteding (jaar T)<br><br>Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08                                                             | Cumulatieve besteding (t/m jaar T)                                                           |                                                                                                     |                                                                                                                     |
| FIN         | B2             | Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek<br><br>Gemeenten | Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)                           | Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)                                                 | Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)                                                                                               | Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)                                | Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)                                                             | Normbedragen voor e (ja/nee)                                                                                        |
|             |                |                                                                                                     | Aard controle R<br>Indicator: B2/01                                                                          | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: B2/02                                                                                                          | Aard controle D2<br>Indicator: B2/03                                                                                                            | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: B2/04                                                     | Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2                                                                          | Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2                                                                                           |
|             |                |                                                                                                     | 0                                                                                                            | 51                                                                                                                                                | 5                                                                                                                                               | 11                                                                                           | Ja                                                                                                  | Ja                                                                                                                  |
|             |                |                                                                                                     | Wijziging keuze per (2023/2024)                                                                              | Eindverantwoording (Ja/Nee)                                                                                                                       | Reeks 1                                                                                                                                         | Reeks 1                                                                                      |                                                                                                     |                                                                                                                     |
|             |                |                                                                                                     |                                                                                                              |                                                                                                                                                   | Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3)                                                                     | Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) |                                                                                                     |                                                                                                                     |
|             |                |                                                                                                     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: B2/07                                                                     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: B2/08                                                                                                          | Keuze werkelijke kosten<br>Aard controle R<br>Indicator: B2/09                                                                                  | Keuze werkelijke kosten<br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: B2/10                          |                                                                                                     |                                                                                                                     |
|             |                |                                                                                                     | N.V.T.                                                                                                       | Nee                                                                                                                                               |                                                                                                                                                 |                                                                                              |                                                                                                     |                                                                                                                     |
|             |                |                                                                                                     | Reeks 1                                                                                                      | Reeks 1                                                                                                                                           | Reeks 1                                                                                                                                         | Reeks 1                                                                                      | Reeks 1                                                                                             | Reeks 1                                                                                                             |
|             |                |                                                                                                     | Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)                                             | Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)                                                                  | Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)                                                                                | Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)             | Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) | Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) |
|             |                |                                                                                                     | Werkelijke kosten<br>Aard controle R<br>Indicator: B2/11                                                     | Werkelijke kosten<br>Aard controle R<br>Indicator: B2/12                                                                                          | Keuze werkelijke kosten<br>Aard controle R<br>Indicator: B2/13                                                                                  | Keuze werkelijke kosten<br>Aard controle R<br>Indicator: B2/14                               | Werkelijke kosten<br>Aard controle R<br>Indicator: B2/15                                            | Werkelijke kosten<br>Aard controle R<br>Indicator: B2/16                                                            |
|             |                |                                                                                                     | € 14.683                                                                                                     | € 22.185                                                                                                                                          |                                                                                                                                                 |                                                                                              | € 0                                                                                                 | € 0                                                                                                                 |
|             |                |                                                                                                     | Reeks 2                                                                                                      | Reeks 2                                                                                                                                           | Reeks 2                                                                                                                                         | Reeks 2                                                                                      | Reeks 2                                                                                             | Reeks 2                                                                                                             |

|     |     |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |     |                                                                                                                                                     | <p>Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/17</p> <p>€ 0</p> <p><b>Reeks 2</b><br/>Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/23</p> <p>€ 0</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/18</p> <p>€ 19.380</p> <p><b>Reeks 2</b><br/>Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/24</p> <p>€ 0</p> | <p>Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/19</p> <p>€ 17.340</p> <p><b>Reeks 2</b><br/>Normbedrag onderdeel f x aantal driegespikken (jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/25</p> <p>€ 0</p>                                                                                                                     | <p>Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/20</p> <p>€ 38.148</p> <p><b>Reeks 2</b><br/>Normbedrag onderdeel f x aantal driegespikken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/26</p> <p>€ 0</p>                             | <p>Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/21</p> <p>€ 8.975</p> <p><b>Totaal</b><br/>Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: B2/27</p> <p>€ 51.788</p> | <p>Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)</p> <p><b>Keuze normbedragen</b><br/>Aard controle R<br/>Indicator: B2/22</p> <p>€ 19.745</p>                                                                                  |
| BZK | C55 | Aanpak energiearmoede                                                                                                                               | <p>Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/01</p> <p>0</p> <p>Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/07</p> <p>113</p> <p>Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/10</p> <p>0</p> | <p>Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten</p> <p>Aard controle R<br/>Indicator: C55/02</p> <p>€ 0</p> <p>Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten</p> <p>Aard controle R<br/>Indicator: C55/08</p> <p>€ 31.725</p> <p>Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/11</p> <p>0</p>                                         | <p>Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/03</p> <p>€ 0</p> <p>Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/09</p> <p>279</p> <p>Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/12</p> <p>279</p> | <p>Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/04</p> <p>279</p> <p>Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/13</p> <p>0</p> | <p>Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten</p> <p>Aard controle R<br/>Indicator: C55/05</p> <p>€ 216.303</p> <p>Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/14</p> <p>84</p>           | <p>Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/06</p> <p>€ 51.788</p> <p>Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C55/15</p> <p>0</p> |
| BZK | C62 | Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire | <p>Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen</p> <p>Aard controle R<br/>Indicator: C62/01</p> <p>€ 1.917</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>Eindverantwoording (Ja/Nee)</p> <p>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: C62/02</p> <p>Nee</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

|     |     |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                            |
|-----|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| BZK | C92 | Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid                                                                                | Besteding (jaar T)<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C92/01<br>€ 22.000                                                                                                                                                                                                                   | Bedrag doorgeschoven naar t+1<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C92/02<br>€ 730                                                                                                            | Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: C92/03<br>2                                                                                                                     | Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de informatiepunten in de gemeente behandeld is<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: C92/04<br>32                                                                                 | Aantal gebruikte leermiddelen<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: C92/05<br>1                                                                                                                                       |                                                                                                                                            |
| BZK | C94 | Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties | Beschikkingnummer<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: C94/01<br>1 LAI23-03615165<br>2<br>100                                                                                                                                                                                           | Besteding (jaar T)<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C94/02<br>€ 0                                                                                                                         | Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: C94/03<br>0                                      | Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C94/04<br>0 | Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C94/05<br>0 | Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C94/06<br>€ 0 |
|     |     |                                                                                                                                                 | Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C94/07<br>1<br>2<br>100 | Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C94/08<br>€ 0                                         | Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.<br><br>Aard controle R<br>Indicator: C94/09<br>€ 0      | Eindverantwoording (ja/nee)<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: C94/10<br>Nee                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                            |
| OCW | D8  | Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)<br><br>Gemeenten                                                                                   | Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)<br><br>Aard controle R<br>Indicator: D8/01<br>€ 456.281                                                                                  | Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)<br><br>Aard controle R<br>Indicator: D8/02 | Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, ouders van kindoentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)<br><br>Aard controle R<br>Indicator: D8/03 | Correctie besteding (jaar T-1)<br><br>Aard controle R<br>Indicator: D8/04<br>€ 224.750                                                                                                                                             | Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)<br><br>Aard controle R<br>Indicator: D8/05                                                                                                                                           |                                                                                                                                            |
|     |     |                                                                                                                                                 | Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: D8/06                                                                                                          | Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid<br><br>Bedrag<br><br>Aard controle R<br>Indicator: D8/07             | Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: D8/08                                          | Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid<br><br>Bedrag<br><br>Aard controle R<br>Indicator: D8/09                                                   |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                            |
|     |     |                                                                                                                                                 | 1<br>2<br>100                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                            |

|      |      |                                                                                              |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|------|------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| OCW  | D14  | Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen            | Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld                                                                         | Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen | Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs | Correctie besteding (jaar T-1)                                                                                                                | Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)            |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Aard controle R<br>Indicator: D14/01                                                                                                            | Aard controle R<br>Indicator: D14/02                                                                                                                                                                                                | Aard controle R<br>Indicator: D14/03                                                                                                           | Aard controle R<br>Indicator: D14/04                                                                                                          | Aard controle R<br>Indicator: D14/05            |                                                  |
|      |      |                                                                                              | € 76.758                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               | € 70.001                                        |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen             | Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs                                                                                      | Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen            | Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: D14/06                                                                                                       | Aard controle R<br>Indicator: D14/07                                                                                                                                                                                                | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: D14/08                                                                                                      | Aard controle R<br>Indicator: D14/09                                                                                                          |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 1                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 2                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 10                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
| IenW | E44B | Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)             | Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen | Beschikingsnummer                                                                                                                                                                                                                   | Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker                                                                                                | Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker                                                                               | Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) | Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) |
|      |      |                                                                                              | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/01                                                                                                      | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/02                                                                                                                                                                                          | Aard controle R<br>Indicator: E44B/03                                                                                                          | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/04                                                                                                    | Aard controle R<br>Indicator: E44B/05           | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/06       |
|      |      |                                                                                              | 1 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     | IENW/BSK-2021/213658                                                                                                                                                                                                                | € 0                                                                                                                                            | € 103.306                                                                                                                                     | € 0                                             | € 206.662                                        |
|      |      |                                                                                              | 2 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 3 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 20                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Kopie CBS(code)                                                                                                                                 | Kopie beschikingsnummer                                                                                                                                                                                                             | Eindverantwoording (Ja/Nee)                                                                                                                    |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/07                                                                                                      | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/08                                                                                                                                                                                          | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/09                                                                                                     |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 1 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     | IENW/BSK-2021/213658                                                                                                                                                                                                                | Ja                                                                                                                                             |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 2 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                     | Nee                                                                                                                                            |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 3 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                     | Nee                                                                                                                                            |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 20                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Kopie CBS(code)                                                                                                                                 | Kopie beschikingsnummer                                                                                                                                                                                                             | Naam/nummer maatregel                                                                                                                          | Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel                                                                                      |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/10                                                                                                      | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/11                                                                                                                                                                                          | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/12                                                                                                     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E44B/13                                                                                                    |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 1 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     | IENW/BSK-2021/213658                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                | Ja                                                                                                                                            |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 2 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 3 060173 Gemeente Oldenzaal                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | 20                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                |                                                                                                                                               |                                                 |                                                  |
| IenW | E84  | Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023<br><br>Provincies en Gemeenten | Besteding (jaar T)                                                                                                                              | Cumulatieve besteding (t/m jaar T)                                                                                                                                                                                                  | Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)                                                                                | Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)                                                                                      |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | Aard controle R<br>Indicator: E84/01                                                                                                            | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E84/02                                                                                                                                                                                           | Aard controle R<br>Indicator: E84/03                                                                                                           | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E84/04                                                                                                     |                                                 |                                                  |
|      |      |                                                                                              | € 0                                                                                                                                             | € 0                                                                                                                                                                                                                                 | € 0                                                                                                                                            | Nee                                                                                                                                           |                                                 |                                                  |

|      |      |                                                                                                             |                                                                                                                                                  |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|------|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|
|      |      |                                                                                                             | Naam/nummer per maatregel                                                                                                                        | Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)             | De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) | Eventuele toelichting, mits noodzakelijk             |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E84/05                                                                                                        | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E84/06                           | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E84/07                                                     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E84/08            |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 1 330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h/aantal in Stuks                                                                             | Nee                                                                 | 0                                                                                             |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 2 331 Drempellaantal in Stuks                                                                                                                    | Nee                                                                 | 0                                                                                             |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 3 334 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraten GOW naar 30 km/uur-zone/aantal in Stuks                                                    | Nee                                                                 | 0                                                                                             |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 4                                                                                                                                                |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 50                                                                                                                                               |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
| lenW | E87B | Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden) | Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen | Beschikingsnaam/nummer                                              | Totale besteding (jaar T)                                                                     | Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)            | Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)             | Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)                      |
|      |      |                                                                                                             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E87B/01                                                                                                       | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E87B/02                          | Aard controle R<br>Indicator: E87B/03                                                         | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E87B/04           | Aard controle R<br>Indicator: E87B/05                             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E87B/06                                          |
|      |      |                                                                                                             | 1 060168 Gemeente Losser                                                                                                                         | S2023-0001032                                                       | 0                                                                                             | 0                                                    | 0                                                                 | 0                                                                                   |
|      |      |                                                                                                             | 10 Kopie beschikingsnaam/nummer                                                                                                                  | Eindverantwoording (Ja/Nee)                                         |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E87B/07                                                                                                       | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: E87B/08                          |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 1 S2023-0001032                                                                                                                                  | Nee                                                                 |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 2                                                                                                                                                |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 10                                                                                                                                               |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
| EZK  | F9   | Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie                                                 | Projectnaam/nummer                                                                                                                               | Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen                      | Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)                                | Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)               | Toelichting                                                       |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: F9/01                                                                                                         | Aard controle R<br>Indicator: F9/02                                 | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: F9/03                                                      | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: F9/04             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: F9/05                          |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 1 EAW-20-01654234                                                                                                                                | € 0                                                                 | € 18.102                                                                                      | Ja                                                   |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | 6 Eindverantwoording (Ja/Nee)                                                                                                                    |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: F9/06                                                                                                         |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | Ja                                                                                                                                               |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
| EZK  | F28  | Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid                          | Besteding apparaatskosten (jaar T): salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel                                                        | Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel | Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten                              | Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten | Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten | Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten |
|      |      |                                                                                                             | Aard controle R<br>Indicator: F28/01                                                                                                             | Aard controle R<br>Indicator: F28/02                                | Aard controle R<br>Indicator: F28/03                                                          | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: F28/04            | Aard controle R<br>Indicator: F28/05                              | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: F28/06                                           |
|      |      |                                                                                                             | € 422.124                                                                                                                                        | € 71.108                                                            |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | Eindverantwoording (Ja/Nee)                                                                                                                      |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |
|      |      |                                                                                                             | Aard controle n.v.t.                                                                                                                             |                                                                     |                                                                                               |                                                      |                                                                   |                                                                                     |

|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                       |
|-----|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Indicator: F28/07                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                       |
| SZW | G2 | <b>Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023</b><br><br>Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr                                                                                  | Besteding (jaar T) algemene bijstand<br>Gemeente<br>I.1 Participatiewet (PW)                                                                                                                                                                                                      | Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)<br>Gemeente<br>I.1 Participatiewet (PW)                                                                                                                                                                                                               | Besteding (jaar T) IOAW<br>Gemeente<br>I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)                                                                                                                                                                                        | Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)<br>Gemeente<br>I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)                                                                                                                     | Besteding (jaar T) IOAZ<br>Gemeente<br>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)                             | Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)<br>Gemeente<br>I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)                                                                                |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Aard controle R<br>Indicator: G2/01                                                                                                                                                                                                                                               | Aard controle R<br>Indicator: G2/02                                                                                                                                                                                                                                                                     | Aard controle R<br>Indicator: G2/03                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Aard controle R<br>Indicator: G2/04                                                                                                                                                                                                                                      | Aard controle R<br>Indicator: G2/05                                                                                                                                   | Aard controle R<br>Indicator: G2/06                                                                                                                                                                                                   |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | € 3.915.973                                                                                                                                                                                                                                                                       | € 35.523                                                                                                                                                                                                                                                                                                | € 155.614                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                      | € 50.191                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                                                   |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud<br><br>Gemeente<br>I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004)<br>Aard controle R<br>Indicator: G2/07                                                                                               | Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br>I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004)<br>Aard controle R<br>Indicator: G2/08                                                                                                        | Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br>I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)<br>Aard controle R<br>Indicator: G2/09                                                                                                                                                                                      | Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet<br><br>Gemeente<br>I.7 Participatiewet (PW)<br>Aard controle R<br>Indicator: G2/10                                                                                                                 | Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br>I.7 Participatiewet (PW)<br>Aard controle R<br>Indicator: G2/11 | Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)<br>Aard controle R<br>Indicator: G2/12 |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | € 3.826                                                                                                                                                                                                                                                                           | € 2.438                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | € 977.539                                                                                                                                                                                                                                                                | € 0                                                                                                                                                                   | € 0                                                                                                                                                                                                                                   |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)<br>Aard controle D2<br>Indicator: G2/13 | Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: G2/14                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                       |
| SZW | G3 | <b>Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023</b><br><br><b>Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004</b><br>Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr. | Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking<br><br>Gemeente<br><br>Aard controle R<br>Indicator: G3/01                                                                                                                                                                                | Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br><br>Aard controle R<br>Indicator: G3/02                                                                                                                                                              | Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br><br>Aard controle R<br>Indicator: G3/03                                                                                                                                                                                               | Besteding (jaar T) Bob<br><br>Gemeente<br><br>Aard controle R<br>Indicator: G3/04                                                                                                                                                                                        | Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br><br>Aard controle R<br>Indicator: G3/05                                                                        | Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob)<br><br>Gemeente<br><br>Aard controle R<br>Indicator: G3/06                                                                                    |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                               | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | € 10.779                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                      | € 0                                                                                                                                                                   | € 0                                                                                                                                                                                                                                   |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB)<br><br>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente<br>Aard controle R<br>Indicator: G3/07            | BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB)<br><br>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente<br>Aard controle R<br>Indicator: G3/08 | BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB)<br><br>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente<br>Aard controle R<br>Indicator: G3/09 | BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking<br><br>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente<br>Aard controle R<br>Indicator: G3/10 | Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: G3/11                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                       |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                               | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | € 0                                                                                                                                                                                                                                                                      | Ja                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                       |
|     |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                       |
| SZW | G4 | Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Welke regeling betreft het?                                                                                                                                                                                                                                                       | Besteding (jaar T) levensonderhoud                                                                                                                                                                                                                                                                      | Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Baten (jaar T) levensonderhoud                                                                                                                                                                                                                                           | Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)                                                                                                                       | Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)                                                                                                                                                                                          |

|     |     |                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                        |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|-----|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
|     |     | Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr |                                                                                                                                                                  | Gemeente                                                                                                                                                                                                     | Gemeente                                                                                                                                                                                               | Gemeente                            | Gemeente                            | Gemeente                            |                                                                                   |
|     |     |                                                                                                                                                                                                               | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: G4/01                                                                                                                         | Aard controle R<br>Indicator: G4/02                                                                                                                                                                          | Aard controle R<br>Indicator: G4/03                                                                                                                                                                    | Aard controle R<br>Indicator: G4/04 | Aard controle R<br>Indicator: G4/05 | Aard controle R<br>Indicator: G4/06 |                                                                                   |
|     |     | 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)                                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    | € 836                               | € 102.441                           | € 4.360                             |                                                                                   |
|     |     | 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    | € 4.366                             | € 15.063                            | € 978                               |                                                                                   |
|     |     | 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)                                                                                                                                                                    | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    | € 17.554                            | € 40.353                            | € 1.350                             |                                                                                   |
|     |     | 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)                                                                                                                                                           | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    | € 0                                 | € 0                                 | € 0                                 |                                                                                   |
|     |     | 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    | € 0                                 | € 1.901                             | € 160                               |                                                                                   |
|     |     | 6 Totaal                                                                                                                                                                                                      | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    | € 22.758                            | € 159.758                           | € 6.848                             |                                                                                   |
|     |     | Kopie regeling                                                                                                                                                                                                | Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)                                                                                                                        | Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)                                                                                                                                                               | Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)                                                                                                                                                              |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     |                                                                                                                                                                                                               | Gemeente                                                                                                                                                         | Gemeente                                                                                                                                                                                                     | Gemeente                                                                                                                                                                                               |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: G4/07                                                                                                                                                                      | Aard controle R<br>Indicator: G4/08                                                                                                                              | Aard controle R<br>Indicator: G4/09                                                                                                                                                                          | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: G4/10                                                                                                                                                               |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)                                                                                                                                                                              | 0                                                                                                                                                                | 0                                                                                                                                                                                                            | Ja                                                                                                                                                                                                     |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)                                                                                                                                                                          | 0                                                                                                                                                                | 0                                                                                                                                                                                                            | Ja                                                                                                                                                                                                     |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)                                                                                                                                                                    | 0                                                                                                                                                                | 0                                                                                                                                                                                                            | Ja                                                                                                                                                                                                     |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)                                                                                                                                                           | 0                                                                                                                                                                | 0                                                                                                                                                                                                            | Ja                                                                                                                                                                                                     |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)                                                                                                                                                              | 0                                                                                                                                                                | 0                                                                                                                                                                                                            | Ja                                                                                                                                                                                                     |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 6 Totaal                                                                                                                                                                                                      | 0                                                                                                                                                                | 0                                                                                                                                                                                                            | N.v.t.                                                                                                                                                                                                 |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | Kopie regeling                                                                                                                                                                                                | Besteding (jaar T)<br>kapitaalverstrekking Tozo<br>buitenland (gemeente Maastricht)                                                                              | Baten (jaar T)<br>kapitaalverstrekking Tozo<br>buitenland (gemeente Maastricht), aflossing                                                                                                                   | Baten (jaar T)<br>kapitaalverstrekking Tozo<br>buitenland (gemeente Maastricht), overig                                                                                                                |                                     |                                     |                                     | Uitvoeringskosten (jaar T)<br>uitvoering Tozo buitenland<br>(gemeente Maastricht) |
|     |     |                                                                                                                                                                                                               | Gemeente                                                                                                                                                         | Gemeente                                                                                                                                                                                                     | Gemeente                                                                                                                                                                                               |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: G4/11                                                                                                                                                                      | Aard controle R<br>Indicator: G4/12                                                                                                                              | Aard controle R<br>Indicator: G4/13                                                                                                                                                                          | Aard controle R<br>Indicator: G4/14                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     | Aard controle R<br>Indicator: G4/15                                               |
|     |     | 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                        |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                        |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                        |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                        |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                        |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 6 Totaal                                                                                                                                                                                                      | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     | € 0                                                                               |
|     |     | Kopie regeling                                                                                                                                                                                                | Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire | Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire | Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     |                                                                                                                                                                                                               | Gemeente                                                                                                                                                         | Gemeente                                                                                                                                                                                                     | Gemeente                                                                                                                                                                                               |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: G4/16                                                                                                                                                                      | Aard controle R<br>Indicator: G4/17                                                                                                                              | Aard controle D2<br>Indicator: G4/18                                                                                                                                                                         | Aard controle R<br>Indicator: G4/19                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)                                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)                                                                                                                                                                    | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)                                                                                                                                                           | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                              | € 0                                                                                                                                                                                                          | € 0                                                                                                                                                                                                    |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
|     |     | 6 Totaal                                                                                                                                                                                                      | 0                                                                                                                                                                | 0                                                                                                                                                                                                            | 0                                                                                                                                                                                                      |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |
| SZW | G10 | Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023                                                                                                                                                                       | Besteding (jaar T)                                                                                                                                               | Baten (jaar T) (exclusief Rijk)                                                                                                                                                                              | Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)                                                                                                                                                              |                                     |                                     |                                     |                                                                                   |

|     |     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|-----|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     |     | Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr                                                                                      | Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G10/01</i><br>€ 147.925                                                                                                                                                  | Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G10/02</i><br>€ 0                                                                                                                                                                          | Gemeente<br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: G10/03</i><br>Ja                                                  |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
| SZW | G12 | Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023<br><br>Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr | Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire<br><br>Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G12/01</i><br>€ 0 | Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire<br><br>Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G12/02</i><br>€ 0 | Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)<br><br>Gemeente<br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: G12/03</i><br>Ja |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
| SZW | G13 | Onderwijsroute_ deel gemeente 2023<br><br>Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr                                                                      | Bestedingen onderwijsroute (jaar T)<br><br>Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G13/01</i><br>€ 0                                                                                                             | Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G13/02</i><br>€ 0                                                                                                                    | Bestedingen overige voorzieningen (jaar T)<br><br>Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G13/03</i><br>€ 0    | Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk)<br><br>Gemeente<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: G13/04</i><br>€ 0 | Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)<br><br><br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: G13/05</i><br>Ja                         |                                                                                                                                        |
| VWS | H4  | Regeling specifieke uitkering stimulering sport<br><br>Gemeenten                                                                                                                                                                                                                                                   | Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: H4/01</i><br>€ 229.895                                                                                                                           | Totale werkelijke berekende subsidie<br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: H4/02</i><br>€ 350.829                                                                                                                                    |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | Activiteiten                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                            | Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)                                                                                                                                                                                    | Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken                                | Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken                                          | Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten                                                  | Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is                                       |
|     |     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: H4/03</i>                                                                                                                                                                           | <i>Aard controle R<br/>Indicator: H4/04</i>                                                                                                                                                                                                  | <i>Aard controle R<br/>Indicator: H4/05</i>                                                                              | <i>Aard controle R<br/>Indicator: H4/06</i>                                                                                      | <i>Aard controle R<br/>Indicator: H4/07</i>                                                                                              | <i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: H4/08</i>                                                                                       |
|     |     | 1 5.1 Sportbeleid en activering                                                                                                                                                                                                                                                                                    | € 29.258                                                                                                                                                                                                                   | € 301.118                                                                                                                                                                                                                                    | € 301.118                                                                                                                |                                                                                                                                  | € 29.258                                                                                                                                 |                                                                                                                                        |
|     |     | 2 5.2 Sportaccommodaties                                                                                                                                                                                                                                                                                           | € 301.118                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 3 ICT binnensportaccom                                                                                                                                                                                                                                                                                             | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 4 Camerasy's toez zwemb                                                                                                                                                                                                                                                                                            | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 5 Elektr sluit-toegang sporthal gymz                                                                                                                                                                                                                                                                               | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 6 Materiaal zwembad                                                                                                                                                                                                                                                                                                | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 7 Luie trap wedstrijdabad                                                                                                                                                                                                                                                                                          | € 2.964                                                                                                                                                                                                                    | € 2.964                                                                                                                                                                                                                                      | € 2.964                                                                                                                  |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 8 Vervanging systeem LLV                                                                                                                                                                                                                                                                                           | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 9 Renovatie gebouw zwembad                                                                                                                                                                                                                                                                                         | € 15.477                                                                                                                                                                                                                   | € 15.477                                                                                                                                                                                                                                     | € 15.477                                                                                                                 |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 10 Ren mach/zonnepanelen zwemb                                                                                                                                                                                                                                                                                     | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 11 Renovatie leidingen zwembad                                                                                                                                                                                                                                                                                     | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 12 Horecaruimte zwembad                                                                                                                                                                                                                                                                                            | € 0                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 13 Verduurz. Gem. gebouwen 2020                                                                                                                                                                                                                                                                                    | € 2.012                                                                                                                                                                                                                    | € 2.012                                                                                                                                                                                                                                      | € 2.012                                                                                                                  |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
|     |     | 100                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                          |                                                                                                                                  |                                                                                                                                          |                                                                                                                                        |
| VWS | H8  | Regeling Sportakkoord 2020-2022                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Beschikingsnummer<br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: H8/01</i>                                                                                                                                                  | Totaal bedrag volgens beschikking<br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: H8/02</i>                                                                                                                                                    | Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)<br><br>Gerealiseerd<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: H8/03</i>      | Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)<br><br>Gerealiseerd<br><br><i>Aard controle R<br/>Indicator: H8/04</i>                | Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)<br><br>Gerealiseerd<br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: H8/05</i> | Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T)<br><br>Gerealiseerd<br><br><i>Aard controle n.v.t.<br/>Indicator: H8/06</i> |

|     |     |                                                                                                                                   |                                              |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|-----|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|
|     |     |                                                                                                                                   | 1042947                                      | € 0                                            |                                                                                  | € 21.253                                                  | € 27.549                                         | € 151.292                                             |
|     |     |                                                                                                                                   | Kopie beschikingsnummer                      | Eindverantwoording (Ja/Nee)                    |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H8/07     | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H8/08       |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 1042947                                      | Ja                                             |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
| VWS | H12 | Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken                                                     | Besteding (jaar T)                           | Cumulatieve besteding (t/m jaar T)             | Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) | Eindverantwoording? (Ja/Nee)                              |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | Aard controle R<br>Indicator: H12/01         | Aard controle R<br>Indicator: H12/02           | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H12/03                                        | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H12/04                 |                                                  |                                                       |
| VWS | H30 | Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 | Naam onderdeel                               | Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel  | Besteding (jaar T) per onderdeel                                                 | Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024? | Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel | Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)? |
|     |     |                                                                                                                                   | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/01    | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/02      | Aard controle R<br>Indicator: H30/03                                             | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/04                 | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/05        | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/06             |
|     |     |                                                                                                                                   | 1 Lokaal Sportakkoord                        | € 17.828                                       | € 35.853                                                                         |                                                           |                                                  | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 2 Brede regeling combinatiefuncties          | € 122.741                                      | € 127.263                                                                        |                                                           | € 127.263                                        | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden      | € 27.428                                       | € 10.000                                                                         | € 17.428                                                  | € 10.000                                         | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 4 Kansrijke Start                            | € 20.571                                       | € 1.673                                                                          | € 18.898                                                  | € 1.673                                          | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 5 Mentale Gezondheid                         | € 9.600                                        | € 27.199                                                                         |                                                           | € 27.199                                         | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 6 Aanpak overgewicht en obesitas             | € 24.000                                       | € 388                                                                            |                                                           | € 388                                            | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 7 Valpreventie                               | € 70.627                                       | € 26.391                                                                         | € 44.236                                                  | € 26.391                                         | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 8 Leefomgeving                               | € 13.714                                       |                                                                                  | € 13.714                                                  |                                                  | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek | € 3.429                                        |                                                                                  | € 3.429                                                   |                                                  | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 10 Versterken sociale basis                  | € 50.056                                       | € 39.998                                                                         | € 10.058                                                  | € 39.998                                         | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 11 Mantelzorg                                | € 13.714                                       | € 13.714                                                                         |                                                           | € 13.714                                         | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 12 Een tegen eenzaamheid                     | € 13.714                                       | € 38.385                                                                         |                                                           | € 38.385                                         | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 13 Welzijn op recept                         | € 7.543                                        |                                                                                  | € 7.543                                                   |                                                  | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD  | € 3.429                                        | € 3.429                                                                          |                                                           | € 3.429                                          | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | 15 Coördinatiekosten regionale aanpak        | € 12.205                                       | € 7.768                                                                          | € 4.437                                                   | € 7.768                                          | Ja                                                    |
|     |     |                                                                                                                                   | Kopie naam onderdeel                         | Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)? |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/07    | Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/08      |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 1 Lokaal Sportakkoord                        |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 2 Brede regeling combinatiefuncties          |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden      |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 4 Kansrijke Start                            |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 5 Mentale Gezondheid                         |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 6 Aanpak overgewicht en obesitas             |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 7 Valpreventie                               |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 8 Leefomgeving                               |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 10 Versterken sociale basis                  |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 11 Mantelzorg                                |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 12 Een tegen eenzaamheid                     |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 13 Welzijn op recept                         |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |
|     |     |                                                                                                                                   | 14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD  |                                                |                                                                                  |                                                           |                                                  |                                                       |

|     |     |                                                                     |    |                                                                                                                           |                                                                                                                              |                                                                                                                                                     |                                                                                   |                                                              |  |
|-----|-----|---------------------------------------------------------------------|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|--|
|     |     |                                                                     | 15 | Coördinatiekosten regionale aanpak<br>Eindverantwoording (Ja/Nee)<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H30/09<br>Nee |                                                                                                                              |                                                                                                                                                     |                                                                                   |                                                              |  |
| VWS | H32 | Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden |    | Beschikkingnummer / kenmerk<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H32/01<br>MEOZ23094                                 | Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)<br>Automatisch berekend<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H32/02<br>€ 48.153 | Cumulative besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen<br>Automatisch berekend<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H32/03<br>€ 121.898 |                                                                                   |                                                              |  |
|     |     |                                                                     |    | Naam zwembad<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H32/04                                                             | Totale verlening per zwembad (jaar T)<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H32/05                                       | Cumulative besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen<br><br>Aard controle R<br>Indicator: H32/06                               | Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)<br><br>Aard controle D1<br>Indicator: H32/07 | Toelichting<br><br>Aard controle n.v.t.<br>Indicator: H32/08 |  |
|     |     |                                                                     | 1  | Zwembad Brilmansdennen                                                                                                    | € 48.153                                                                                                                     | € 121.898                                                                                                                                           | Ja                                                                                |                                                              |  |
|     |     |                                                                     | 2  |                                                                                                                           |                                                                                                                              |                                                                                                                                                     |                                                                                   |                                                              |  |
|     |     |                                                                     | 20 |                                                                                                                           |                                                                                                                              |                                                                                                                                                     |                                                                                   |                                                              |  |

**4. Balans**

#### 4.1. Balans per 31-12-2023

| Bedragen x 1.000 Euros<br>per 31 december                         | 2023          | 2022          |
|-------------------------------------------------------------------|---------------|---------------|
| <b>Immateriele vaste activa</b>                                   |               |               |
| Kosten onderzoek & ontwikkeling                                   | 0             | 0             |
| <b>Materiele vaste activa</b>                                     | <b>73.510</b> | <b>67.480</b> |
| Investerings met economisch nut                                   | 31.254        | 32.517        |
| Investerings met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven | 24.640        | 23.193        |
| Investerings openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut  | 17.617        | 11.770        |
| <b>Financiele vaste activa</b>                                    | <b>4.446</b>  | <b>4.010</b>  |
| Kapitaalverstrekking deelnemingen                                 | 37            | 37            |
| Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen                | 76            | 76            |
| Leningen deelnemingen                                             | 0             | 0             |
| Overige langlopende leningen                                      | 4.333         | 3.897         |
| <b>Totaal Vaste activa</b>                                        | <b>77.957</b> | <b>71.490</b> |
| <b>Voorraden</b>                                                  | <b>-780</b>   | <b>-1.090</b> |
| Grond- en hulpstoffen                                             | 17            | 12            |
| Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.)                     | -796          | -1.102        |
| <b>Uitzettingen &lt; 1 jaar</b>                                   | <b>1.746</b>  | <b>5.784</b>  |
| Vorderingen op openbare lichamen                                  | 116           | 101           |
| Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen        | 287           | 14            |
| Overige vorderingen                                               | 1.343         | 1.707         |
| Uitzettingen in 's rijksschatkist met looptijd < 1 jaar           | 0             | 3.963         |
| <b>Liquide middelen</b>                                           | <b>10</b>     | <b>1.216</b>  |
| Kas                                                               | 10            | 10            |
| Banken                                                            | 0             | 1.206         |
| <b>Overlopende activa</b>                                         | <b>11.547</b> | <b>8.363</b>  |
| Overlopende activa                                                | 7.437         | 6.377         |
| Nog te ontvangen baten van het Rijk                               | 4.110         | 1.986         |
| <b>Totaal Vlottende activa</b>                                    | <b>12.523</b> | <b>14.273</b> |
| <b>Totaal Activa</b>                                              | <b>90.480</b> | <b>85.762</b> |

| Bedragen x 1.000 Euros<br>per 31 december                    | 2023          | 2022          |
|--------------------------------------------------------------|---------------|---------------|
| <b>Eigen vermogen</b>                                        | <b>34.345</b> | <b>34.614</b> |
| Algemene reserve                                             | 22.443        | 17.380        |
| Bestemmingsreserve                                           | 3.738         | 4.081         |
| Overige bestemmingsreserves                                  | 7.284         | 6.609         |
| Saldo van rekening                                           | 880           | 6.544         |
| <b>Voorzieningen</b>                                         | <b>9.168</b>  | <b>8.876</b>  |
| Voorzieningen verplicht, verlies, risico                     | 3.217         | 3.410         |
| Voorziening extern                                           | 5.952         | 5.466         |
| <b>Schulden met rentetypische looptijd van &gt; 1 jaar</b>   | <b>29.714</b> | <b>32.585</b> |
| Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell | 29.682        | 32.553        |
| Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren       | 0             | 0             |
| Waarborgsommen                                               | 32            | 32            |
| <b>Totaal Vaste passiva</b>                                  | <b>73.227</b> | <b>76.075</b> |
| <b>Schulden met rentetypische looptijd van &lt; 1 jaar</b>   | <b>9.769</b>  | <b>4.615</b>  |
| Bank en giroaldi                                             | 4.958         | 0             |
| Overig schulden                                              | 4.812         | 4.615         |
| <b>Overlopende passiva</b>                                   | <b>7.484</b>  | <b>5.073</b>  |
| Overige vooruitontvangen baten                               | 3.583         | 1.767         |
| Tussenrekeningen                                             | 0             | 0             |
| Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen                | 3.901         | 3.305         |
| <b>Totaal Vlottende passiva</b>                              | <b>17.253</b> | <b>9.688</b>  |
| <b>Totaal Passiva</b>                                        | <b>90.480</b> | <b>85.762</b> |

## 4.2. Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

### Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten ([BBV](#)) en de [verordening](#) ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op [19 december 2023](#) de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde tenzij anders aangegeven. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, ongeacht of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten worden daarbij verantwoord tot het brutobedrag. Winst wordt genomen op moment van realisatie. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het betreffende boekjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Aan reserves en voorzieningen wordt geen rente toegerekend conform stellige uitspraken van de commissie BBV in de notitie rente.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

### Vaste Activa

#### *Immateriële Vaste Activa*

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de [verkrijgings](#)prijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden geactiveerd en in vijf jaar afgeschreven, indien daadwerkelijk het tot stand komen van een activum wordt gerealiseerd. Het voornemen, technische uitvoerbaarheid en toekomstige nut zijn daarbij voorwaarden.

| Bedragen x 1.000 Euro's                | 2023     | 2022     |
|----------------------------------------|----------|----------|
| Kosten onderzoek & ontwikkeling        | 0        | 0        |
| <b>Totaal immateriële vaste activa</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |

#### Toelichting:

Geen bijzonderheden.

#### *Materiële vaste activa*

De onderstaande overzichten geven het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de [materiële vaste activa](#) weer.

| Bedragen x 1.000 Euro's              | 2023          | 2022          |
|--------------------------------------|---------------|---------------|
| Gronden en terreinen                 | 4.543         | 4.360         |
| Gronden in erfpacht                  | 100           | 100           |
| Woonruimten                          | 16            | 17            |
| Bedrijfsgebouwen                     | 23.528        | 24.470        |
| Grond weg en waterbouwkundige werken | 41.840        | 34.669        |
| Vervoermiddelen                      | 353           | 324           |
| Machines apparaten en installaties   | 2.389         | 2.638         |
| Overige vaste activa                 | 742           | 902           |
| <b>Totaal materiële vaste activa</b> | <b>73.510</b> | <b>67.480</b> |

De activa worden onderscheiden naar activa met een [economisch](#) nut of activa in de openbare ruimte met een [maatschappelijk](#) nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is sprake van een derde categorie: [economisch nut met heffing](#).

Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

| Bedragen x 1.000 Euro's                                           | 2023          | 2022          |
|-------------------------------------------------------------------|---------------|---------------|
| Investerings met economisch nut                                   | 31.254        | 32.517        |
| Investerings met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven | 24.640        | 23.193        |
| Investerings openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut  | 17.617        | 11.770        |
| <b>Totaal materiële vaste activa</b>                              | <b>73.510</b> | <b>67.480</b> |

#### *Investerings met [economisch nut](#)*

Investerings met economisch nut worden verwerkt in de balans tegen verkrijgingsprijs en volgens de lineaire afschrijvingsmethode afgeschreven. Start van de afschrijving van een nieuw kapitaalgoed is het begrotingsjaar dat volgt op het jaar waarin de investering gereed komt of verworven wordt. Resultaatafhankelijk afschrijven is niet toegestaan en reserves die gevormd zijn, mogen niet in mindering worden gebracht op deze activa. Voor de afschrijving van de materiële vaste activa met economisch nut worden de termijnen gehanteerd zoals beschreven in de bijlage afschrijvingsbeleid bij artikel 14 van de Financiële verordening gemeente Losser 2023 ([verordening art. 212](#)). Deze verordening is geactualiseerd bij raadsbesluit van 19 december 2023.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven percelen (activa met economisch nut) zijn gewaardeerd tegen de eerste [uitgifteprijs](#) en omvatten de gronden onder de carnavalsloodsen in Losser en De Lutte en de tennishal de Lage Esch.

De overige materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de [verkrijgingsprijs](#). Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Afschrijving vindt dan plaats op basis van de netto - investering middels de lineaire afschrijvingsmethode. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen, onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar, rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden.

| Economische nut                                               | Boekwaarde<br>1-1-2023 | Investerings | Desinvesterings | Afschrijvingen | Correcties | Bijdragen<br>derden | Boekwaarde<br>31-12-2023 |
|---------------------------------------------------------------|------------------------|--------------|-----------------|----------------|------------|---------------------|--------------------------|
| <b>Bedragen x 1.000<br/>Euro's</b>                            |                        |              |                 |                |            |                     |                          |
| Gronden en<br>terreinen                                       | 4.119                  | 4            | -8              | 0              | 0          | 0                   | 4.115                    |
| Gronden in<br>erfpacht                                        | 100                    | 0            | 0               | 0              | 0          | 0                   | 100                      |
| Woonruimten                                                   | 17                     | 0            | 0               | -1             | 0          | 0                   | 16                       |
| Bedrijfsgebouwen                                              | 24.440                 | 337          | -193            | -961           | 0          | -123                | 23.501                   |
| Grond weg en<br>waterbouwkundige<br>werken                    | 260                    | -2           | 0               | -24            | 0          | 0                   | 235                      |
| Vervoermiddelen                                               | 268                    | 40           | 0               | -54            | 0          | -1                  | 253                      |
| Machines<br>apparaten en<br>installaties                      | 2.611                  | 180          | 0               | -423           | 0          | 0                   | 2.368                    |
| Overige vaste<br>activa                                       | 702                    | 2            | 0               | -37            | 0          | 0                   | 667                      |
| <b>Totaal materiële<br/>vaste activa -<br/>Economisch nut</b> | <b>32.517</b>          | <b>561</b>   | <b>-201</b>     | <b>-1.499</b>  | <b>0</b>   | <b>-124</b>         | <b>31.254</b>            |

### Toelichting:

Het totaal aan investeringen met economisch nut bedraagt € 561.000 en is ontstaan door de volgende investeringen:

De investeringen in bedrijfsgebouwen zijn in totaal € 337.000 en zijn het gevolg van de investeringen in verduurzaming van gemeentelijke gebouwen en uitvoering duurzaamheidsagenda (€ 53.600), herstel en digitalisering van het archief (€ 80.500), aanpassingen in het Kulturhus Losser (door een bijdrage uit een ander krediet en uit budget Meerjarig Onderhoud panden -€ 9.600), renovatie kulturhus Glane (€ 83.100), renovatie en installatie luie trap zwembad (€ 108.500) en Kulturhus Beuningen (€ 21.100).

Voor het onderhoud aan de rioleringen is een voertuig aangeschaft (€ 39.800)

De investeringen in machines, apparaten en installaties zijn het gevolg van de aanschaf van materieel voor het Servicebedrijf: het gaat dan om een kleine elektrische vrachtauto (€ 34.300), een Volkswagen E-Crafter (€ 38.400), een trekker Deutz-Fahr 6120 (€ 69.800) en een elektrische bedrijfsauto (€ 28.400); daarnaast zijn apparaatskosten aan deze investeringen toegerekend (€ 6.700).

De desinvestering in de bedrijfsgebouwen betreft het afboeken van de boekwaarde van de peuterspeelzaal in de Lutte; dit gebouw is niet meer in eigendom van de gemeente.

De bijdrage van derden is een rijksbijdrage voor de renovatie van het Kulturhus in Glane.

*Investerings met een economisch nut ten behoeve van heffingen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven*

| Heffingen                                                | Boekwaarde<br>1-1-2023 | Herrubricering | Investerings | Desinvesteringen | Afschrijvingen | Correcties | Bijdragen<br>derden | Boekwaarde<br>31-12-2023 |
|----------------------------------------------------------|------------------------|----------------|--------------|------------------|----------------|------------|---------------------|--------------------------|
| <b>Bedragen x 1.000<br/>Euro's</b>                       |                        |                |              |                  |                |            |                     |                          |
| Gronden en<br>terreinen                                  | 94                     | 0              | 0            | 0                | 0              | 0          | 0                   | 94                       |
| Bedrijfsgebouwen                                         | 29                     | 0              | 0            | 0                | -3             | 0          | 0                   | 26                       |
| Grond weg en<br>waterbouwkundige<br>werken               | 23.004                 | -100           | 2.324        | 0                | -816           | 0          | -1                  | 24.411                   |
| Vervoermiddelen                                          | 57                     | 100            | -40          | 0                | -17            | 0          | 0                   | 100                      |
| Machines<br>apparaten en<br>installaties                 | 9                      | 0              | 0            | 0                | -1             | 0          | 0                   | 8                        |
| Overige vaste<br>activa                                  | 0                      | 0              | 0            | 0                | 0              | 0          | 0                   | 0                        |
| <b>Totaal materiële<br/>vaste activa -<br/>Heffingen</b> | <b>23.193</b>          | <b>0</b>       | <b>2.284</b> | <b>0</b>         | <b>-837</b>    | <b>0</b>   | <b>-1</b>           | <b>24.640</b>            |

Toelichting:

Het weergegeven bedrag aan investeringen grond-, weg- en waterbouwkundige werken is besteed voor vervanging, renovatie en (groot) onderhoud van de (druk)rioleringen in diverse straten.

Daarnaast is er voor een voertuig voor rioolonderhoud aangeschaft.

*Investerings in de openbare ruimte met een [maatschappelijk nut](#)*

Alle investeringen met maatschappelijk nut, waaronder infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken, worden geactiveerd conform de BBV regelgeving.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur.

| Maatschappelijk nut                                        | Boekwaarde 1-1-2023 | Herrubricering | Investerings | Desinvesteringen | Afschrijvingen | Correcties | Bijdragen derden | Boekwaarde 31-12-2023 |
|------------------------------------------------------------|---------------------|----------------|--------------|------------------|----------------|------------|------------------|-----------------------|
| <b>Bedragen x 1.000 Euro's</b>                             |                     |                |              |                  |                |            |                  |                       |
| Gronden en terreinen                                       | 146                 | 0              | 188          | 0                | 0              | 0          | 0                | 334                   |
| Bedrijfsgebouwen                                           | 1                   | 0              | 0            | 0                | 0              | 0          | 0                | 1                     |
| Grond weg en waterbouwkundige werken                       | 11.405              | 120            | 6.521        | 0                | -456           | 0          | -314             | 17.275                |
| Machines apparaten en installaties                         | 17                  | 0              | 1            | 0                | -5             | 0          | 0                | 14                    |
| Overige vaste activa                                       | 200                 | -120           | 0            | 0                | -5             | 0          | 0                | 75                    |
| <b>Totaal materiële vaste activa - Maatschappelijk nut</b> | <b>11.770</b>       | <b>0</b>       | <b>6.709</b> | <b>0</b>         | <b>-466</b>    | <b>0</b>   | <b>-314</b>      | <b>17.698</b>         |

#### Toelichting:

Onder de gronden en terreinen is een perceel grond aangeschaft voor de pleinontwikkeling in de Lutte (€ 185.000) en een gering bedrag geïnvesteerd voor de renovatie van veld 2 van SC Overdinkel.

De investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken betreffen met name de volgende investeringen:

| Omschrijving                         | Investerings     | Bijdragen/ verrekeningen |
|--------------------------------------|------------------|--------------------------|
| diverse pitstopprojecten             | 645.900          | -123.000                 |
| MIP/vervanging wegen                 | 155.600          |                          |
| centrum de Lutte                     | 3.449.900        | 72.000                   |
| Enschedesestraat                     | 712.500          | 313.100                  |
| centrum Losser Zuid                  |                  | -162.500                 |
| LAGA-pad (incl. fietspad)            | 211.100          | 122.100                  |
| vervanging openbare verlichting      | 387.800          |                          |
| civieltechnische kunstwerken         | 376.500          |                          |
| verv. beschoei vijvers Markel Bleek  | 54.000           |                          |
| herinrichting Glanerbrugstraat       | 343.800          |                          |
| structureel vervangingskrediet wegen | 90.500           | 81.300                   |
| Kwaliteitsimpuls Glane aan de Dinkel | 12.700           |                          |
| Kwaliteitsimpuls ctr Losser fase III | 4.500            | 11.600                   |
| overige investeringen                | 76.200           | -100                     |
|                                      | <b>6.521.000</b> | <b>314.500</b>           |

#### **Financiële vaste activa**

Kapitaalverstrekingen zijn opgenomen tegen nominale waarde, dan wel de lagere marktwaarde. Verstrekte geldleningen zijn opgenomen tegen de hoogte van de oorspronkelijke geldlening, verminderd met de ontvangen aflossingen, dan wel de lagere marktwaarde.

Het verloop van de financiële vaste activa in 2023 is in onderstaand overzicht weergegeven.

| Bedragen x 1.000 Euro's                           | Boekwaarde 1-1-2023 | Investerings | Desinvesterings | Afschrijving / Aflossingen | Correcties | Boekwaarde 31-12-2023 |
|---------------------------------------------------|---------------------|--------------|-----------------|----------------------------|------------|-----------------------|
| Kapitaalverstreking deelnemingen                  | 37                  | 0            | 0               | 0                          | 0          | 37                    |
| Kapitaalverstreking gemeenschappelijke regelingen | 76                  | 0            | 0               | 0                          | 0          | 76                    |
| Leningen deelnemingen                             | 0                   | 0            | 0               | 0                          | 0          | 0                     |
| Leningen overig                                   | 0                   | 0            | 0               | 0                          | 0          | 0                     |
| Overige langlopende leningen                      | 3.897               | 4.769        | 0               | -4.333                     | 0          | 4.333                 |
| <b>Totaal financiële activa</b>                   | <b>4.010</b>        | <b>4.769</b> | <b>0</b>        | <b>-4.333</b>              | <b>0</b>   | <b>4.446</b>          |

Toelichting:

De investeringen en afschrijvingen/aflossingen op de langlopende leningen bestaan uit de volgende leningen:

| Omschrijving                         | Nieuwe leningen  | Aflossingen      |
|--------------------------------------|------------------|------------------|
| - fietsprivé                         | 36.598           | 31.513           |
| - hypotheek ambtenaren               | 0                | 48.966           |
| - Stimuleringsfonds Volkshuisvesting | 602.011          | 3.040.503        |
| - VROM startersfonds                 | 3.610.759        | 670.046          |
| - Stimuleringsfonds SVN              | 500.000          | 499.999          |
| - Energiefonds                       | 20.000           | 41.923           |
| Totaal                               | <b>4.769.369</b> | <b>4.332.951</b> |

**Vlottende activa**

**Voorraden**

De boekwaarde van de grondexploitatie betreft uitsluitend het zogenoemde 'Onderhanden werk' (gronden in exploitatie). Door de gewijzigde regelgeving rond de inrichting van de administratie (BBV) mogen de gronden, waarvoor nu en binnen afzienbare tijd geen plan of (voorgenomen) raadsbesluit bestaat om deze in exploitatie te nemen, niet meer onder de voorraden worden opgenomen. In plaats daarvan worden deze onder de 'Materiële vaste activa' opgenomen.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde.

Onder de voorraden wordt ook de boekwaarde verantwoord met betrekking tot gronden opgenomen onder de grondexploitatie. Volledigheidshalve wordt verwezen naar de voorgeschreven paragraaf Grondbedrijf.

| Bedragen x 1.000 Euro's                       | 2023        | 2022          |
|-----------------------------------------------|-------------|---------------|
| Grond- en hulpstoffen                         | 17          | 12            |
| Onderhanden werk (incl. bouwgronden in expl.) | -796        | -1.102        |
| <b>Totaal voorraden</b>                       | <b>-780</b> | <b>-1.090</b> |

Toelichting:

De voorraden grond- en hulpstoffen betreft de per 31-12-2023 aanwezige eigen verklaringen, gehandicaptenparkeerkaarten en liters diesel.

Het onderhanden werk bevat de in exploitatie genomen bouwgronden:

| Omschrijving             | Boekwaarde 1-1-2023 | Vermeerderingen | Verminderingen | Boekwaarde 31-12-2023 |
|--------------------------|---------------------|-----------------|----------------|-----------------------|
| Bouwgrond in exploitatie | -364                | 1.995           | 1.924          | -293                  |
| Verliesvoorziening       | -738                | 256             | 21             | -503                  |
| <b>Totaal</b>            | <b>-1.102</b>       | <b>2.251</b>    | <b>1.945</b>   | <b>-796</b>           |

De boekwaardemutatie is € 306.100 (€ 1.102.400 - € 796.300)

De uitgaven en inkomsten zijn als volgt ontstaan:

| Omschrijving                              | Bedrag           |
|-------------------------------------------|------------------|
| Grondverwerving                           | 495.900          |
| Bouw-/woonrijp maken                      | 882.600          |
| Beheerskosten                             | 118.000          |
| Inhuur deskundigheid in- en extern        | 328.300          |
| VTU-kosten                                | 2.100            |
| Financieringskosten                       | -56.600          |
|                                           | <b>1.770.300</b> |
| Winstneming                               | 225.000          |
| <b>Vermeerderingen</b>                    | <b>1.995.300</b> |
|                                           |                  |
| <u>Gronduitgifte:</u>                     |                  |
| - rijwoning                               | 376.000          |
| - 2 <sup>1</sup> kap                      | 249.100          |
| - vrijstaande woningen                    | 718.300          |
| - appartementen                           | 356.200          |
|                                           | <b>1.699.600</b> |
| Exploitatiebijdragen                      | 224.300          |
| <b>Verminderingsen</b>                    | <b>1.923.900</b> |
| Verliesvoorziening                        | -234.700         |
| <b>Verminderingsen/verliesvoorziening</b> | <b>1.689.200</b> |
|                                           |                  |
| <b>Boekwaardemutatie</b>                  | <b>306.100</b>   |

Onderstaand de ontwikkeling van de boekwaarde en het te verwachten eindresultaat van de in exploitatie genomen gronden (\* € 1.000):

| Vorraden: Gronden in Exploitatie | Boekwaarde 1-1-2023 | Vermeerderingen 2023 | Verminderings 2023 | Winstneming 2023 | Boekwaarde 31-12-2023 | Te maken kosten | Te realiseren inkomsten | Verwacht eindresultaat op eindwaarde* |
|----------------------------------|---------------------|----------------------|--------------------|------------------|-----------------------|-----------------|-------------------------|---------------------------------------|
| De Saller                        | -1.908              | 514                  | 459                | 164              | -1.689                | 1.446           | 503                     | 747                                   |
| De Geurmeij                      | 1.867               | 157                  | 1.110              | 61               | 976                   | 1.864           | 2.940                   | 101                                   |
| Wonen aan het Dinkeldal          | -842                | 467                  | 0                  | 0                | -374                  | 794             | 0                       | -420                                  |
| Invalsweg Overdinkel             | 253                 | 10                   | 0                  | 0                | 263                   | 62              | 238                     | -87                                   |
| de Muchte                        | 21                  | 566                  | 356                | 0                | 231                   | 671             | 885                     | -17                                   |
| Nitertweg                        | 171                 | 45                   | 0                  | 0                | 216                   | 57              | 325                     | 53                                    |
| Oude Martinusschool              | 74                  | 12                   | 0                  | 0                | 86                    | 178             | 381                     | 117                                   |
| <b>Totaal</b>                    | <b>-364</b>         | <b>1.771</b>         | <b>1.925</b>       | <b>225</b>       | <b>-293</b>           | <b>5.072</b>    | <b>5.272</b>            | <b>493</b>                            |
| Verliesvoorziening               | -738                | 256                  | 21                 | 0                | -503                  |                 |                         |                                       |
|                                  | <b>-1.102</b>       | <b>2.027</b>         | <b>1.945</b>       | <b>225</b>       | <b>-796</b>           |                 |                         |                                       |

#### Sensitiviteitsanalyse grondexploitaties

Vanwege het huidige economische klimaat en de ontwikkeling van de huizenprijzen is voorzichtigheidshalve een aanvullend scenario ten aanzien van de opbrengstenparameter in beeld gebracht. Per grondexploitatie is het scenario doorgerekend waarbij voor de jaren 2025 en 2026 een opbrengstenstijging van 0% is gehanteerd, in plaats van 2% per jaar. De totale financiële impact van dit scenario op eindwaarde is bij benadering € 121.000 nadelig en daarmee een beperkt financieel risico in relatie tot de gemeentelijke planexploitaties.

### ***Uitzettingen met een rentetypische looptijd van < 1 jaar***

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening gevormd, die in mindering is gebracht op de boekwaarde. Dit leidt tot de balanswaarde.

| Bedragen x 1.000 Euro's                                    | Saldo per 31-12-2023 | Voorziening oninbaarheid | Boekwaarde 31-12-2023 | Boekwaarde 31-12-2022 |
|------------------------------------------------------------|----------------------|--------------------------|-----------------------|-----------------------|
| Vorderingen op openbare lichamen                           | 116                  | 0                        | 116                   | 101                   |
| Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen | 287                  | 0                        | 287                   | 14                    |
| Overige vorderingen                                        | 1.979                | 635                      | 1.343                 | 1.707                 |
| Overige uitzettingen                                       | 0                    | 0                        | 0                     | 0                     |
| Uitzettingen in 's rijksschatkist met looptijd < 1 jaar    | 0                    | 0                        | 0                     | 3.963                 |
| <b>Totaal Uitzettingen &lt; 1 jaar</b>                     | <b>2.381</b>         | <b>635</b>               | <b>1.746</b>          | <b>5.784</b>          |

#### Toelichting:

De vorderingen op de openbare lichamen bestaan voor het grootste deel uit afgedragen btw.

De rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen betreffen het rekening courantsaldo van het GBTwente ten behoeve van het innen van lokale heffingen, en het rekening courantsaldo van het ROZ voor uitvoering van de BBZ en de TOZO-regeling.

De overige vorderingen bestaat uit:

| Onderdeel                             | Saldo per 31-12-2023 | Voorziening oninbaarheid | Boekwaarde per 31-12-2023 |
|---------------------------------------|----------------------|--------------------------|---------------------------|
| Debiteuren algemeen                   | 316                  |                          | 316                       |
| Externe vorderingen                   | -15                  |                          | -15                       |
| Vordering ROZ                         | 550                  | 176                      | 374                       |
| Debiteuren Sociale Zaken              | 543                  | 391                      | 152                       |
| Vordering GBT                         | 467                  | 68                       | 399                       |
| Overige vorderingen openbare lichamen | 117                  |                          | 117                       |
| <b>Totaal</b>                         | <b>1.979</b>         | <b>635</b>               | <b>1.343</b>              |

### **Schatkistbankieren**

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden.

Het drempelbedrag bedroeg € 1.371.780 in 2023. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2023 het drempelbedrag niet heeft overschreden:

| (x 1.000 euro)                        | 1e kwartaal | 2e kwartaal | 3e kwartaal | 4e kwartaal |
|---------------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Buiten schatkist aangehouden bedragen | 593         | 740         | 604         | 431         |
| Toegestane drempelbedrag              | 1.371       | 1.371       | 1.371       | 1.371       |

|                                     |          |          |          |          |
|-------------------------------------|----------|----------|----------|----------|
| Ruimte onder het drempelbedrag      | 779      | 632      | 767      | 940      |
| <b>Overschrijving drempelbedrag</b> | <b>0</b> | <b>0</b> | <b>0</b> | <b>0</b> |

### **Liquide middelen**

Deze worden tegen verkrijgingsprijs opgenomen.

| Bedragen x 1.000 Euro's        | 2023      | 2022         |
|--------------------------------|-----------|--------------|
| Kas                            | 10        | 10           |
| Banken                         | 0         | 1.206        |
| <b>Totaal liquide middelen</b> | <b>10</b> | <b>1.216</b> |

### **Overlopende activa**

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

| Bedragen x 1.000 Euro's          | 2023          | 2022         |
|----------------------------------|---------------|--------------|
| Nog te ontvangen baten           | 7.234         | 6.101        |
| Nog te ontvangen bijdragen Rijk  | 4.110         | 1.986        |
| Vooruitbetaalde kosten           | 203           | 276          |
| <b>Totaal overlopende activa</b> | <b>11.547</b> | <b>8.363</b> |

### Toelichting

Onder de overlopende activa zijn ook bedragen verantwoord die betrekking hebben op nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen en specifiek bestedingsdoel. Deze overlopende activa zijn opgenomen in onderstaande tabel.

| Omschrijving (bedrag * € 1.000)                           | Boekwaarde 31-12-2022 | Ontvangen bedragen 2023 | Toevoegingen 2023 | Boekwaarde 31-12-2023 |
|-----------------------------------------------------------|-----------------------|-------------------------|-------------------|-----------------------|
| Gemeentelijke Opvanglocaties Oekraïners                   | 993                   | 993                     | 3.216             | 3.216                 |
| Particulier Opvanglocaties Oekraïners                     | 33                    | 33                      | 57                | 57                    |
| Crisisnoodopvang COA                                      | 883                   | 883                     | 660               | 660                   |
| SPUK Lokaal Preventie Akkoord                             | 2                     | 0                       | 0                 | 0                     |
| SPUK Sport                                                | 63                    | 63                      | 121               | 121                   |
| SPUK gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek | 11                    | 11                      | 52                | 52                    |
| SPUK Kwijtschelding gemeentelijke belastingen             | 0                     | 0                       | 2                 | 2                     |
| <b>Totaal – Het Rijk</b>                                  | <b>1.986</b>          | <b>1.983</b>            | <b>4.107</b>      | <b>4.110</b>          |

De nog te ontvangen baten zijn eind 2023 € 7.234.000 en bestaan uit:

| Omschrijving (bedrag * € 1.000)             | Bedrag       |
|---------------------------------------------|--------------|
| Btw-compensatiefonds                        | 5.351        |
| Leges Gemeentelijk Belasting Kantoor Twente | 654          |
| Teveel betaalde loonheffing WIL             | 429          |
| Beschermd wonen                             | 400          |
| Nog te ontvangen huren                      | 148          |
| Teruggave dividendbelasting                 | 94           |
| Eindafrekening ODT                          | 72           |
| Werken in Losser                            | 49           |
| Overig                                      | 37           |
| <b>Totaal</b>                               | <b>7.234</b> |

De vooruitbetaalde kosten zijn eind 2023 € 203.000 en bestaan uit:

| Omschrijving (bedrag * € 1.000) | Bedrag     |
|---------------------------------|------------|
| Huur Prins Hendrikstraat        | 52         |
| Brandverzekering                | 49         |
| VNG contributie                 | 43         |
| Overig                          | 59         |
| <b>Totaal</b>                   | <b>203</b> |

## Vaste Passiva

### *Eigen Vermogen*

Het eigen vermogen is gewaardeerd tegen nominale waarde.

| Bedragen x 1.000<br>Euro's | Stand<br>per 1-1-<br>2023 | Resultaat-<br>bestemming | Rente    | Stortingen   | Onttrekkingen | Overige<br>mutaties | Stand<br>per 31-<br>12-2023 |
|----------------------------|---------------------------|--------------------------|----------|--------------|---------------|---------------------|-----------------------------|
| Sociaal                    | 1.554                     |                          | 0        | 37           | 236           | 0                   | 1.355                       |
| Fysiek                     | 4.614                     |                          | 0        | 1.974        | 1.467         | 0                   | 5.121                       |
| Dienstverlening            | 21.902                    | 6.544                    | 0        | 1.239        | 2.695         | 0                   | 26.990                      |
| <b>Eigen vermogen</b>      | <b>28.070</b>             | <b>6.544</b>             | <b>0</b> | <b>3.250</b> | <b>4.399</b>  | <b>0</b>            | <b>33.465</b>               |
| Resultaat 2023             |                           |                          |          |              |               |                     | <b>880</b>                  |
|                            |                           |                          |          |              |               |                     | <b>34.345</b>               |

## Toelichting

Het eigen vermogen voortkomend uit de reserves bedraagt eind 2023 € 33.465.000. In onderstaand overzicht staat de verdeling van het eigen vermogen naar de diverse (bestemmings)reserves.

| Reserve Code                                         | Omschrijving<br>Bedragen x 1.000 Euro's | Stand per 01-01-2023 | Dotaties     | Onttrekkingen | Stand per 31-12-2023 |
|------------------------------------------------------|-----------------------------------------|----------------------|--------------|---------------|----------------------|
| <b>1. Sociaal</b>                                    |                                         |                      |              |               |                      |
| BR Ov                                                | Reserve Kulturhus Overdinkel            | 92                   | 0            | 7             | 85                   |
|                                                      | Reserve MOP onderwijs.'10               | 111                  | 37           | 0             | 148                  |
|                                                      | Reserve NASB '08+'09                    | 52                   | 0            | 0             | 52                   |
|                                                      | Reserve impuls brede school 2009        | 103                  | 0            | 0             | 103                  |
|                                                      | Inburgering Statushouder                | 74                   | 0            | 0             | 74                   |
|                                                      | Gezond in de stad                       | 380                  | 0            | 0             | 380                  |
|                                                      | Fricatiekosten                          | 112                  | 0            | 0             | 112                  |
|                                                      | Sociaal domein                          | 630                  | 0            | 229           | 401                  |
| <b>Totaal - Bestemmingsreserve - Overige</b>         |                                         | <b>1.554</b>         | <b>37</b>    | <b>236</b>    | <b>1.355</b>         |
| <b>Totaal - Sociaal</b>                              |                                         | <b>1.554</b>         | <b>37</b>    | <b>236</b>    | <b>1.355</b>         |
| <b>2. Fysiek</b>                                     |                                         |                      |              |               |                      |
| BR Ov                                                | Reserve Grondexploitaite                | 1.000                | 256          | 256           | 1.000                |
|                                                      | Reserve Onderhoud Wegen                 | 1.828                | 0            | 127           | 1.701                |
|                                                      | Reserve Gebouwen MOP                    | 0                    | 506          | 41            | 465                  |
|                                                      | Reserve Verv. Lampen OV                 | 75                   | 12           | 0             | 88                   |
|                                                      | Reserve omgevingswet                    | 1.051                | 0            | 615           | 436                  |
|                                                      | Duurzaamheid                            | 0                    | 800          | 292           | 508                  |
|                                                      | Herinrichten Beuningen                  | 40                   | 0            | 0             | 40                   |
|                                                      | Reserve Centrumontwikkeling             | 484                  | 0            | 0             | 484                  |
|                                                      | Reserve Vervangingsopgave groen         | 136                  | 0            | 136           | 0                    |
|                                                      | Versnelling woningbouwopgave            | 0                    | 200          | 0             | 200                  |
|                                                      | Versnelling landbouwtransitie           | 0                    | 200          | 0             | 200                  |
| <b>Totaal - Bestemmingsreserve - Overige</b>         |                                         | <b>4.614</b>         | <b>1.974</b> | <b>1.467</b>  | <b>5.121</b>         |
| <b>Totaal - Fysiek</b>                               |                                         | <b>4.614</b>         | <b>1.974</b> | <b>1.467</b>  | <b>5.121</b>         |
| <b>3. Dienstverlening</b>                            |                                         |                      |              |               |                      |
| Alg                                                  | Algemene reserve                        | 17.380               | 7.209        | 2.146         | 22.443               |
| <b>Totaal - Algemene Reserves</b>                    |                                         | <b>17.380</b>        | <b>7.209</b> | <b>2.146</b>  | <b>22.443</b>        |
| BR Kap                                               | Invest Bijdragen                        | 4.081                | 0            | 343           | 3.738                |
| <b>Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaalslasten</b> |                                         | <b>4.081</b>         | <b>0</b>     | <b>343</b>    | <b>3.738</b>         |
| BR Ov                                                | Reserve conjunctuur/frictiefonds        | 51                   | 0            | 0             | 51                   |
|                                                      | Reserve Referenda                       | 40                   | 0            | 0             | 40                   |
|                                                      | Aansluiting BRP-digitale dienstverle    | 350                  | 0            | 88            | 263                  |

|                                              |               |               |              |              |               |
|----------------------------------------------|---------------|---------------|--------------|--------------|---------------|
|                                              | Reserve Bibob | 0             | 574          | 119          | 455           |
| <b>Totaal - Bestemmingsreserve - Overige</b> |               | 441           | 574          | 206          | 809           |
| <b>Totaal - Dienstverlening</b>              |               | <b>21.902</b> | <b>7.783</b> | <b>2.695</b> | <b>26.990</b> |
| <b>Eigen vermogen</b>                        |               | <b>28.070</b> | <b>9.794</b> | <b>4.399</b> | <b>33.465</b> |

#### Toelichting Algemene (risico)reserve

Het saldo van dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve is € 5.063.000 (€ 7.209.000 -/- € 2.146.000) en kan als volgt worden verklaard.

Vanuit de resultaatbestemming van de jaarrekening 2022 is voor diverse onderwerpen in totaal per saldo € 6.544.000 toegevoegd (na aftrek van € 1.412.000 resultaatbestemming). Daarnaast is conform de uitgangspunten van het grondbedrijf de helft van het positieve resultaat aan de algemene reserve toegevoegd, in 2023 gaat het om een bedrag van € 113.000. Daarnaast is conform begroting € 552.000 toegevoegd voor behoedzaamheid i.v.m. accres.

Naast deze dotaties is conform de begroting een bedrag van € 133.000 aan de algemene reserve onttrokken. Daarnaast is € 400.000 onttrokken voor het instellen van een bestemmingsreserve Woningbouwopgave en een bestemmingsreserve Landbouwtransitie en is ook nog € 200.000 onttrokken voor een maatwerkbudget aanpak energiearmoede.

#### *Toelichting Bestemmingsreserves*

#### **Sociaal**

##### Reserve kulturhus Overdinkel

In de reserve is € 92.000 beschikbaar voor dekking van de kosten van het onderhoudscontract in de komende vijftien jaar. In 2023 is aan deze reserve voor de gemaakte kosten voor onderhoud een bedrag van € 7.000 onttrokken.

##### Reserve MOP onderwijs '10

Aan de reserve MOP onderwijs is in 2023 € 37.000 toegevoegd in verband met een onderschrijving van het jaarlijkse onderhoudsbudget.

##### Reserve NASB '08+'09

De gemeente heeft gedurende de periode 2008 - 2012 hiervoor middelen ontvangen via de algemene uitkering. Met de Vereniging Sport en Gemeenten is een convenant gesloten voor de uitvoering van diverse beweeginterventies. De budgetten hiervoor zijn in de begroting opgenomen. Het verschil budget en realisatie wordt verrekend met de reserve. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

##### Reserve impuls brede school 2009

In maart 2009 is een meerjarig convenant met het rijk gesloten om deel te nemen aan de impuls om combinatiefuncties mogelijk te maken. Een combinatiefunctie is een functie waarbij een werknemer in dienst is bij 1 werkgever maar werkzaam is voor twee of meer sectoren. Losser heeft gekozen voor een samenwerking tussen onderwijs, sport en/of cultuur. Via de algemene uitkering ontvangen we budget voor 3,9 FTE. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

##### Reserve inburgering statushouders

Voor de huisvesting van statushouders heeft de gemeente in de loop van 2017 eenmalige middelen ontvangen. Deze middelen zijn bedoeld voor de integratie van statushouders, waaronder participatie en taalonderwijs. Middels een aangenomen amendement is

voorgesteld bij de jaarrekening 2017 het niet bestede bedrag ad € 174.000 in een reserve te bestemmen. In 2020 is deze reserve afgeroomd met € 100.000, omdat het gereserveerde budget niet meer volledig nodig was voor het doel waarvoor de reserve was ingesteld. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

#### Reserve gezond in de stad

De gemeente Losser ontving in de periode 2015-2017 via de decentralisatie-uitkering GIDS (Gezond In De Stad) middelen (periode 2015 - 2017) om de aanpak van gezondheidsachterstanden verder vorm te geven. De niet bestede middelen zijn toegevoegd aan de reserve GIDS. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

#### Reserve frictiekosten & reserve Sociaal domein

Op het onderdeel 'Sociaal domein', specifiek de drie decentralisaties, is in 2015 een voordelig resultaat geboekt van € 979.000. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is besloten om dit voordeel in een tweetal reserves beschikbaar te houden:

- Bij de implementatie en uitvoering van de nieuwe taken in het Sociaal Domein, wordt gaandeweg duidelijk dat het naar alle waarschijnlijkheid niet voor alle medewerkers haalbaar is om aan de daarbij behorende eisen (kennis en vaardigheden) te voldoen. Dit leidt tot frictiekosten waarvoor een bedrag van € 500.000 is gereserveerd. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.
- Vanwege de onzekerheid die bestaat over de ontwikkeling van de uitgaven en inkomsten binnen het 'Sociaal domein', is besloten om het restant van € 479.000 te bestemmen voor de vorming van een reserve 'Sociaal domein'. In 2016 is vervolgens ingeschat dat een bedrag van € 1 miljoen toereikend is voor de eenmalige uitgaven/investeringen in het sociaal domein. Om die reden is voorgesteld de reserve Sociaal domein aan te vullen met een bedrag van € 521.000 (€ 1 miljoen verminderd met € 479.000). In 2023 zijn de totale kosten van de pilots € 229.000 ; deze kosten worden met de reserve verrekend.

### **Fysiek**

#### Reserve grondexploitatie

De grondexploitatie is een risicovolle activiteit. Om deze risico's op te kunnen vangen, zonder de Algemene risicoreserve aan te moeten spreken, is in 2007 is door de raad besloten een reserve Grondexploitatie te vormen. Hierbij is bepaald dat, indien het jaarresultaat van de overige gemeentelijke activiteiten een negatief saldo vertoont, dit eerst wordt aangevuld. Het meerdere wordt voor 50% bestemd voor de Algemene reserve en de andere 50% voor de reserve Grondexploitatie. In geval van een tekort op de grondexploitatie wordt dit eerst ten laste van deze reserve gebracht, een eventueel resterend tekort komt ten laste van de algemene middelen. Op grond van de Notitie grondbeleid 2018 mag de reserve grondexploitatie maximaal € 1 mln. bedragen.

De actualisatie van de grondexploitaties heeft ertoe geleid dat er € 256.000 is onttrokken om de verliesvoorziening Wonen aan de Dinkeln en de Geurmeij op te hogen voor € 256.000.

Omdat er voor het grondbedrijf € 256.000 is onttrokken moest eenzelfde bedrag weer aan de reserve grondbedrijf worden toegevoegd om deze weer op € 1 mln te krijgen.

#### Reserve onderhoud wegen

Bij de op 12 mei 2009 vastgestelde bezuinigingsoperatie is besloten dat jaarbudgetten onderhoud wegen volledig voor dit doel mogen worden aangewend. Dat betekent dat een overschot via een reserve beschikbaar blijft. Eventuele tekorten kunnen jaarlijks verrekend

worden met deze reserve. Aan de reserve MOP is in 2023 € 127.000 onttrokken in verband met een overschrijding van het jaarlijkse onderhoudsbudget.

#### Reserve gebouwen MOP

Op 20 december 2011 heeft de gemeenteraad op basis van de najaarsnota besloten tot het instellen van een reserve voor de MOP gebouwen, inclusief de gebouwen van het onderwijs. Dit omdat het MOP meerjarig is onderbouwd en planmatig wordt weggezet. Aan de reserve gebouwen MOP is in 2023 voor de nieuwbouw van de Fakkel € 41.000 onttrokken en is conform de Voorjaarsnota 2023 € 506.000 toegevoegd om de reserve aan te vullen.

#### Reserve vervanging lampen OV

Deze reserve is bedoeld voor de 4-jaarlijkse vervanging van de lampen van de openbare verlichting. Jaarlijks wordt een bedrag ad € 12.500 gereserveerd. Naast deze storting hebben er geen mutaties in 2023 plaatsgevonden.

#### Reserve Omgevingswet

Met de vaststelling van de Bestuursrapportage 2016 is besloten € 200.000 uit het resultaat te reserveren voor de implementatie van de omgevingswet. In 2018 is nog eens € 85.000 toegevoegd. Deze reserve is vervolgens nog meermaals verhoogd voor dekking van kosten van de beoogde implementatie, in de Voorjaarsnota 2019, 2020 en 2022 is in totaal nog € 1.710.000 toegevoegd, onder meer met rijksmiddelen maar ook deels eigen geld. Ter dekking van gemaakt kosten voor de invoering omgevingswet heeft in 2023 een onttrekking van € 615.000 plaatsgevonden. Er resteert nog een bedrag van € 436.000. De Omgevingswet is inmiddels in werking getreden.

#### Reserve Duurzaamheid

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om een reserve Duurzaamheidsfonds te vormen en een storting van € 500.000 te doen. Voor de uitvoering van het klimaatakkoord is gedurende vier jaar € 800.000 per jaar beschikbaar gesteld. Conform de financiële rapportage 2023 is dit toegevoegd aan deze reserve. Voor 2023 is in totaal € 292.000 gebruikt voor de dekking van kosten voor projecten.

#### Herinrichten Beuningen

De raad heeft op 13 november 2017 de motie aangenomen om voor dit doel een bedrag van € 40.000 op te nemen. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

#### Reserve Centrumontwikkeling

Met de vaststelling van de Jaarrekening 2019 is besloten € 500.000 uit het resultaat te reserveren t.b.v. het centrumplan in Losser. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

#### Reserve Vervangingsopgave groen

Ten aanzien van Groenbeleid en -beheer in de gemeente Losser is melding gemaakt van de opgelopen achterstand in de vervanging van groenvoorzieningen (einde levensduur). Op basis van een uitgebreide inventarisatie is hiervoor een éénmalig vervangingsplan opgesteld, dat gefaseerd uitgevoerd kan worden. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan beleidsdocumenten op basis waarvan de raad kan besluiten over het groenbeleid en -beheer. Hierbinnen wordt ook aandacht geschonken aan de structurele vervangingsopgave. Hiervoor is € 225.000 gereserveerd. Voor 2023 is in totaal € 136.000 gebruikt voor de dekking van gemaakte kosten.

### Reserve versnelling woningbouwopgave

Op 15 november 2022 is door de Raad een amendement aangenomen waarin de raad het college opdraagt een reserve 'Woningbouwopgave' in te stellen voor het aantrekken van extra capaciteit en het aanspreken van externe expertise ter ondersteuning van de doelen met betrekking tot het woonvraagstuk. Er wordt prioriteit gegeven aan de woningbouwprojecten Hannekerveld (Lossers), De Lutte Noord (De Lutte) en Beuningen.

### Reserve versnelling landbouwtransitie

Op 15 november 2022 is door de Raad een amendement aangenomen waarin de raad het college opdraagt een reserve 'Landbouwtransitie' in te stellen voor het onsteunen van de Losserse boeren bij de grote opgaven waar zij nu en in de toekomst mee te maken krijgen.

## **Dienstverlening**

### Algemene reserve

Zie toelichting aan het begin, bij het onderdeel 'Toelichting Algemene risicoreserve'.

### Reserve investeringsbijdragen

Op grond van het BBV mogen bijdragen uit eigen reserves in investeringen met economisch nut niet in mindering worden gebracht op de boekwaarde van deze investeringen. Hier is sprake van de zogenaamde 'bruto - verantwoording'. In de praktijk houdt dit in dat er een jaarlijkse vrijval van deze reserve plaatsvindt op basis van de afschrijvingstermijn van het betreffende activum. Hierbij wordt ook rekening gehouden met rente, zodat dit hetzelfde effect heeft als een netto - verantwoording, zij het dat de vrijval op grond van de regelgeving niet gebeurt via het betreffende product maar via functie 980 en op deze wijze via de bestemming.

Conform de begroting heeft er een onttrekking plaatsgevonden van € 343.000 voor de reguliere bijdrage in de kapitaallasten.

### Reserve conjunctuur/ frictiefonds

Op 12 mei 2009 heeft de Raad bij het vaststellen van de bezuiniging besloten tot het instellen van een conjunctuur-/frictiefonds in 2010 van € 1.000.000. Dit fonds is bedoeld voor het opvangen van tijdelijke, conjuncturele tegenvallers, waarbij te denken valt aan bijvoorbeeld niet door het rijk gecompenseerde uitkeringsgelden en teruglopende leges. Tevens is dit fonds bedoeld voor opvang frictiekosten in de vorm van eenmalige personele effecten als uitvloeisel van de organisatorische aanpassingen. Ook de samenwerking met Enschede en het GBT en de daaruit voortvloeiende frictiekosten vallen hieronder. In 2020 is deze reserve afgeroomd met € 87.000, omdat voor de kosten die voortvloeien uit conjuncturele tegenvallers de Algemene risicoreserve beschikbaar is. Het overige deel van de reserve is beschikbaar voor de aangegane verplichtingen die voortvloeien uit frictiekosten. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

### Reserve referenda

Op 10 november 2015 is door de Raad een amendement aangenomen waarin de raad het college opdraagt een reserve in te stellen 'ten behoeve van het houden van referenda'. Op deze manier wordt voorkomen dat de financiële situatie van de gemeente een argument is om een referendumverzoek van inwoners af te wijzen. Dit amendement is bij de bestuursrapportage 2016 geëffectueerd. In 2023 hebben geen mutaties plaatsgevonden.

#### Reserve Aansluiting BRP-digitale dienstverlening

Vanuit Digitaal 2017 is landelijk koers gezet richting het zoveel mogelijk digitaal aanbieden van producten aan inwoners en bedrijven. Om die reden is samen met Enschede gekozen voor de applicatie iBurgerzaken. Hiervoor is een bedrag van € 438.000 gereserveerd ter dekking van de kapitaallasten van de applicatie, de te maken projectkosten en de kosten voor het trainen van de medewerkers.

In het project was ook voorzien in het realiseren van de aansluiting met de BRP. De minister Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft het project BRP gestopt. In het kader van het project iBurgerzaken vindt aansluiting op de BRP dan ook niet plaats.

Het project iBurgerzaken is afgerond, de kapitaallasten van de investering worden uit deze reserve gedekt. Conform de begroting 2023 is € 88.000 onttrokken.

#### Reserve Bibob

In de reserve is € 574.000 beschikbaar gesteld voor de intensivering van de toepassing Bibob-beleid om te voorkomen dat ongewild criminele activiteiten gefaciliteerd worden waardoor de veiligheid, leefbaarheid, rechtsorde of de bestuurlijke slagkracht worden aangetast. In 2023 is € 119.000 onttrokken voor de gemaakt kosten.

#### **Voorzieningen**

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde met uitzondering van de voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde. Dit geldt bijvoorbeeld voor de pensioenvoorziening van de wethouders die gebaseerd is op actuariële berekeningen.

| Bedragen x 1.000 Euro's | Stand per 1-1-2023 | Dotaties   | Vrijval    | Bestedingen | Stand per 31-12-2023 |
|-------------------------|--------------------|------------|------------|-------------|----------------------|
| Sociaal                 | 32                 | 0          | 0          | 0           | 32                   |
| Fysiek                  | 5.466              | 549        | 0          | 63          | 5.952                |
| Dienstverlening         | 3.378              | 157        | 193        | 157         | 3.185                |
| <b>Voorzieningen</b>    | <b>8.876</b>       | <b>705</b> | <b>193</b> | <b>219</b>  | <b>9.168</b>         |

| Bedragen * 1000 Euro                 | Stand 31-12-2022 | Bestedingen 2023 | Stortingen 2023 | Vrijval 2023 | Eindstand 2023 |
|--------------------------------------|------------------|------------------|-----------------|--------------|----------------|
| Fysiek                               |                  |                  |                 |              |                |
| Voorz. reiniging                     | 740              |                  | 2               |              | 742            |
| Voorz. verv. afvalcontainers         | 163              |                  | 35              |              | 198            |
| Voorz. riolering                     | 4.563            | 89               | 511             |              | 4.985          |
| Voorz. instandhouding bleekhuisje    | 0                |                  | 26              |              | 26             |
| Totaal Fysiek                        | 5.466            | 89               | 575             | 0            | 5.952          |
| Sociaal                              |                  |                  |                 |              |                |
| Herstructurer.ontmanteling Top Craft | 32               |                  |                 |              | 32             |
| Totaal Sociaal                       | 32               | 0                | 0               | 0            | 32             |
| Bestuur en Dienstverlening           |                  |                  |                 |              |                |
| Voorz. pensioenen wethouders         | 3.374            | 157              | 157             | 189          | 3.185          |
| Voorz. uitstroom personeel           | 4                |                  |                 | 4            | 0              |
| Totaal Bestuur en Dienstverlening    | 3.378            | 157              | 157             | 193          | 3.185          |
| Totaal                               | 8.876            | 246              | 732             | 193          | 9.168          |

*Toelichting:*

### **Fysiek**

#### Voorziening reiniging

Het saldo tussen lasten en baten met betrekking tot de afvalinzameling wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. Het resultaat op de afvalinzameling heeft er toe geleid dat een bedrag aan de voorziening Reiniging is toegevoegd van € 2.300.

#### Voorziening vervanging afvalcontainers

Door de begrote storting van € 35.000 ook werkelijk toe te voegen heeft deze voorziening per ultimo 2023 een saldo van € 197.900.

#### Voorziening riolering

Het saldo tussen lasten en baten van de riolering wordt jaarlijks verrekend met deze voorziening. De hoogte van het rioolrecht is gebaseerd op het kostendeckingsplan dat onderdeel is van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In de begroting 2023 was een netto storting aan deze voorziening geraamd van € 381.700. De werkelijke storting bedraagt € 511.300. Dit verschil wordt voor een groot deel veroorzaakt door een besparing op kapitaallasten. Een uitgebreidere toelichting is te vinden in hoofdstuk 3.2. De onttrekking betreft een investering in de verlegging van de riolering in de Ertsmolen.

### Voorziening instandhouding bleekhuisje

De stichting die voorheen het bleekhuisje exploiteerde is opgeheven en heeft de bezittingen overgedragen aan de gemeente. Samen met de liquidatieopbrengst worden de huuropbrengsten in de voorziening gestort, om daarmee het onderhoud aan het bleekhuisje te kunnen uitvoeren.

## **Sociaal**

### Voorziening herstructurering Top Craft

Op basis van de notitie "Mensenwerk" hebben de drie deelnemende gemeenteraden in december 2011 besloten om Gr-WOT en het toenmalige uitvoeringsbedrijf Top Craft te ontmantelen en over te gaan tot separate uitvoering van de WSW door de drie afzonderlijke gemeenten. Als gevolg van deze beslissing is in de jaarrekening 2011 een voorziening "Herstructurering" gevormd van € 8.284.000 (het Losserse deel is 33%). De voorziening bedroeg op 31-12-2023 afgerond nog € 32.000. De gemeente Oldenzaal is belast met de afwikkeling van de liquidatie. De verwachting is dat de voorziening in 2024 wordt afgewikkeld.

## **Dienstverlening**

### Voorziening pensioenen wethouders

Op grond van het BBV dient voor de pensioenverplichtingen, die de gemeente heeft jegens bestuurders en oud-bestuurders dan wel jegens hun nabestaanden een voorziening te worden gevormd. Jaarlijks zal moeten worden beoordeeld op basis van een actuariële berekening of de voorziening nog toereikend is.

Per 1 januari 2023 bedroeg deze voorziening € 3.374.000. Aangezien op basis van de actuariële berekeningen blijkt dat door een hogere rentevoet de voorziening hoger is dan het benodigde niveau, is er een vrijval van € 189.000 verwerkt. Daarmee heeft de voorziening eind 2023 een omvang van € 3.185.000.

### Voorziening uitstroom personeel.

Naar verwachting komen er geen kosten meer die uit deze voorziening moeten worden gedekt. Daarom is er voor gekozen om het restant te laten vrijvallen.

## ***Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer***

Deze worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

| Bedragen x 1.000 Euro's                                           | Stand per<br>01-01-2023 | Toevoegingen | Aflossingen  | Overige<br>mutaties | Stand per<br>31-12-2023 |
|-------------------------------------------------------------------|-------------------------|--------------|--------------|---------------------|-------------------------|
| Onderhandse leningen binnenl. banken en<br>overige fin. instell   | 32.553                  | 0            | 2.871        | 0                   | 29.682                  |
| Onderhandse leningen van overige binnenlandse<br>sectoren         | 0                       | 0            | 0            | 0                   | 0                       |
| Waarborgsommen                                                    | 32                      | -1           | 0            | 0                   | 32                      |
| <b>Totaal</b> Schulden met rentetypische looptijd van ><br>1 jaar | <b>32.585</b>           | <b>-1</b>    | <b>2.871</b> | <b>0</b>            | <b>29.714</b>           |

#### Toelichting:

De aflossingen op de leningenportefeuille bedroegen € 2,871 miljoen. In 2023 zijn geen nieuwe langlopende leningen afgesloten, we hebben daar in 2021 al op voorgesorteerd met het oog op de verwachte stijging van de rente.

In 2024 lopen twee leningen af, van oorspronkelijk € 5 mln. en € 1,5 mln. De actuele boekwaarde is respectievelijk € 250.000 en € 150.000.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg € 406.000 in 2023. Onder de vlottende schulden is de verplichting van de in 2024 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal € 182.000.

#### **Vlottende passiva**

##### ***Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar***

Deze worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

| Bedragen x 1.000 Euro's                                           | 2023         | 2022         |
|-------------------------------------------------------------------|--------------|--------------|
| Kasgeldleningen o/g                                               | 0            | 0            |
| Bank en girosaldi                                                 | 4.958        | 0            |
| Overig schulden                                                   | 4.812        | 4.615        |
| <b>Totaal Schulden met rentetypische looptijd van &lt; 1 jaar</b> | <b>9.769</b> | <b>4.615</b> |

#### Toelichting:

Er zijn 2023 geen nieuwe kasgeldleningen aangetrokken. Het banksaldo is positief. De vlottende schuld bestaat alleen nog uit de diverse overige schulden. Het saldo is per 31-12-2023 € 4.812.000. Een specificatie van dit bedrag ziet er als volgt uit:

| Bedragen x € 1.000                                   | 2023         |
|------------------------------------------------------|--------------|
| Af te dragen sociale premies en loonheffing december | 1.289        |
| Betalingen onderweg                                  | 1.896        |
| Af te dragen sociale premies uitkeringen             | 1.574        |
| BTW                                                  | 23           |
| Overige                                              | 29           |
| <b>Totaal overige vlottende schulden</b>             | <b>4.812</b> |

#### **Overlopende Passiva**

In artikel 44, lid 2 [BBV](#) wordt voorgeschreven dat de nog te besteden middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is, onder voorzieningen moeten worden verantwoord. Voor specifieke uitkeringen geldt een uitzondering. Niet-bestede middelen van uitkeringen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel ("geoommerkt") dienen als "vooruit ontvangen" op de balans te worden verantwoord, onder de post overlopende passiva.

| Bedragen x 1.000 Euro's    | 2023         | 2022         |
|----------------------------|--------------|--------------|
| Overig                     | 4.002        | 3.567        |
| Nog te betalen kosten      | 3.482        | 1.506        |
| Vooruitontvangen baten     | 0            | 0            |
| <b>Overlopende passiva</b> | <b>7.484</b> | <b>5.073</b> |

### Toelichting

Hieronder treft u een specificatie van de "van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen, voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel". Deze dienen ter dekking van lasten van komende begrotingsjaren. Mede door de toename van Specifieke uitkeringen is ook het saldo van deze post gestegen met ongeveer € 0,5 mln., van € 2,8 naar ruim € 3,3 mln.

| Onderwerp                                  | Van       | Boekwaarde<br>per 31-12-2022 | Toevoe-<br>gingen<br>2023 | Bestede<br>bedragen<br>2023 | Boekwaarde<br>per 31-12-2023 |
|--------------------------------------------|-----------|------------------------------|---------------------------|-----------------------------|------------------------------|
| D8 Rijksbijdrage OAB 2019 t/m 2022         | Rijk      | 224.750                      | 30.478                    | 0                           | 255.228                      |
| Centrumarrangement Losser                  | Provincie | 107.613                      | 0                         | 0                           | 107.613                      |
| Lokale initiatieven ENDTAG                 | Provincie | 5.000                        | 0                         | 0                           | 5.000                        |
| Dorpsranden de Lutte                       | Provincie | 40.500                       | 0                         | 0                           | 40.500                       |
| Wijkuitvoeringsplannen                     | Provincie | -24.291                      | 0                         | 0                           | -24.291                      |
| TOZO 2020                                  | Rijk      | 453.745                      | 29.008                    | 0                           | 482.753                      |
| Erfgoeddeal                                | Rijk      | 531.145                      | 0                         | 39.664                      | 491.481                      |
| Controle Toegangs Bewijzen 2021 en 2022    | Rijk      | 74.748                       | 0                         | 74.748                      | -0                           |
| D14 NPO                                    | Rijk      | 70.001                       | 5.154                     | 0                           | 75.155                       |
| prov overijssel 19122022 678               | Provincie | 30.000                       | 0                         | 0                           | 30.000                       |
| Erfgoeddeal D2022-12-005091                | Provincie | 24.650                       | 0                         | 0                           | 24.650                       |
| subsidie 0110412 Enschedesestraat          | Provincie | 313.125                      | 0                         | 313.125                     | 0                            |
| G13 Onderwijsroute                         | Rijk      | 19.646                       | 0                         | 19.646                      | 0                            |
| G10 Wet Inburgering 2021                   | Rijk      | 146.861                      | 90.052                    | 81.793                      | 155.120                      |
| H4 Sport                                   | Rijk      | 12.070                       | 0                         | 0                           | 12.070                       |
| H8 Lokaal sportakkoord                     | Rijk      | 21.254                       | 0                         | 21.254                      | 0                            |
| H25 Ijs- en zwembaden                      | Rijk      | 21.505                       | 0                         | 0                           | 21.505                       |
| C55 Energiearmoede                         | Rijk      | 563.612                      | 1.230.085                 | 430.877                     | 1.362.820                    |
| E84 Verkeersveiligheid                     | Rijk      | 194.876                      | 0                         | 0                           | 194.876                      |
| C92 Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) | Rijk      | 0                            | 730                       | 0                           | 730                          |
| H30 Brede Spuk                             | Rijk      | 0                            | 78.160                    | 0                           | 78.160                       |
| G3 BBZ                                     | Rijk      | 0                            | 8.084                     | 0                           | 8.084                        |
| G12 Kwijtschelding fiscale schulden kota   | Rijk      | 0                            | 20.845                    | 0                           | 20.845                       |
| <b>Totaal overlopende passiva</b>          |           | <b>2.830.808</b>             | <b>1.492.597</b>          | <b>981.107</b>              | <b>3.342.298</b>             |

Onder de "overige vooruitontvangen bedragen" staat vooral het saldo van de rekening voor Leader plus. Wij beheren middelen van de NOT-gemeenten en de rijksdienst voor ondernemend Nederland.

De post 'Overige vooruitontvangen bedragen en verplichtingen die in een volgend jaar tot uitbetaling komen' betreft vooral de verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen". Dit met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Deze post is als volgt te specificeren:

| <b>Bedragen x € 1.000</b>                      | <b>Afgerond</b> |
|------------------------------------------------|-----------------|
| Verplichting Sociaal Domein                    | 250             |
| Afwikkeling onderzoek reële tarieven           | 238             |
| Inzet personeel gemeente Enschede              | 236             |
| Correctie algemene uitkering december 2023     | 235             |
| Uren planeconomie en MJZ 2023                  | 203             |
| Bijdrage EvNOT 2023                            | 128             |
| NTP Verlegging Ertsmolen de Lutte              | 122             |
| Inzet personeel gemeente Enschede              | 119             |
| Strukton Renovatie Kolkersbrug                 | 90              |
| De Lutte Postweg 14                            | 89              |
| Inzet personeel gemeente Enschede omgevingswet | 87              |
| Dura Centrumplein de Lutte                     | 86              |
| Overig                                         | 1.599           |
| <b>Totaal nog te betalen kosten</b>            | <b>3.482</b>    |

### 4.3. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

#### Verplichtingen

Tot de niet uit de balans blijkende verplichtingen worden de meerjarige contracten zoals langlopende huur- en leaseverplichtingen of onderhoudscontracten gerekend. Daarnaast valt de overlopende verplichting voor restant verlofuren hieronder.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen: Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Voor 2023 komt dit neer op een spaar- en restantverlof van ongeveer € 636.000 (saldo op 31-12-2023).

De gemeente Losser kent geen langlopende huur- en leaseverplichtingen groter dan € 100.000.

Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- Huurovereenkomsten;
- Onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- Overige opdrachten die in 2023 aan derden zijn verstrekt en in 2024 en volgende jaren worden uitgevoerd;
- Deelname aan een aantal gemeenschappelijke regelingen (verwezen wordt naar de paragraaf Bedrijfsvoering), onder meer de samenwerking met de gemeente Enschede.

#### **Gewaarborgde geldleningen**

Hieronder volgt het verloopoverzicht volgens artikel 57 BBV van de gewaarborgde geldleningen.

Artikel 50 BBV schrijft voor dat aan de passiefzijde buiten de balanstelling het bedrag wordt opgenomen waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt. Voor zover leningen door de gemeente zijn gegarandeerd is buiten telling het totaalbedrag van de gegarandeerde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

| Gewaarborgde leningen           | Oorspronkelijk hoofdsom | Stand 01-01-2023 | Correcties 01-01-2023 | Nieuwe garanties | Aflossingen | Stand 31-12-2023 |
|---------------------------------|-------------------------|------------------|-----------------------|------------------|-------------|------------------|
| Gegarandeerde geldleningen aan: |                         |                  |                       |                  |             |                  |
| Kunst/Cultuur                   | 294                     | 189              | 0                     | 0                | 9           | 180              |
| Overig                          | 61                      | 21               | 0                     | 0                | 4           | 17               |
| <b>Totaal</b>                   | <b>356</b>              | <b>210</b>       | <b>0</b>              | <b>0</b>         | <b>13</b>   | <b>197</b>       |

Bij deze leningen staat de gemeente voor 100% van het vermelde saldo garant.

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW.

| Percentage borging door de gemeente Losser | Oorspronkelijke hoofdsom | Bedrag borging 01-01-2023 | Bedrag borging 31-12-2023 |
|--------------------------------------------|--------------------------|---------------------------|---------------------------|
| 50%                                        | 342.193                  | 36.669                    | 48.533                    |
| 100%                                       | 361.285                  | 1.793                     | 1.909                     |
| <b>Totaal</b>                              | <b>703.478</b>           | <b>38.462</b>             | <b>50.443</b>             |

Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Losser op als 'achtervang'. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken, zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) zodat het onwaarschijnlijk is dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.

Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit zijn de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts 'achtervang'.

Ten opzichte van vorig jaar is de omvang van de geborgde leningen gestegen van € 38,462 mln. naar € 50,443 mln. Dat komt door toevoeging van het aandeel van Losser vanuit de nieuwe achtervangovereenkomst. Hierbij is de achtervang naar rato van het bezit van de corporaties binnen de gemeentegrenzen toegerekend.

#### ***Gebeurtenissen na balansdatum***

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt.

#### **Oorlog in Oekraïne**

Evenals vorig jaar kan de oorlog in Oekraïne en de geopolitieke spanningen die hieruit voortvloeien, van invloed zijn op de wereldwijde economie en onze maatschappij. Te denken is aan (mogelijke) impact van economische sancties op burgers en ondernemers in onze gemeente. Ook is het mogelijk dat Nederland in een recessie belandt. Ingrediënten hiervoor zijn: de stijgende inflatie, het tekort aan grondstoffen en fossiele brandstoffen, de verstoring van productielijnen en de oplopende rente. Dit kan mogelijk effect hebben op de financiële positie van Losser, maar ook op het Fysiek en Sociaal domein (onder andere uitkeringen, vluchtelingen en jeugdhulp).

## 5. Rechtmatigheidsverantwoording

### Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 14 november 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad in de financiële verordening, die vastgesteld is in de vergadering van 19 december 2023, bepaald en bedraagt 2% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 1,6 mln. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

### Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties **onrechtmatig** tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

| Onderdeel                                                                                    |               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| <u>Begrotingscriterium</u>                                                                   |               |
| Totaal bruto begrotingsonrechtmatigheden (programma's Sociaal en Bestuur en Dienstverlening) | 2,3 mln.      |
| Totaal acceptabele begrotingsonrechtmatigheden dat past binnen het beleid                    | 2,3 mln.      |
| Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden                                              | 0 mln.        |
| <u>Voorwaardencriterium</u>                                                                  |               |
| Geen bevindingen                                                                             | 0 mln.        |
| <u>M&amp;O criterium</u>                                                                     |               |
| Frauderisico                                                                                 | 0 mln.        |
| <b>Totaal van de onrechtmatigheden</b>                                                       | <b>0 mln.</b> |

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen op het M&O-criterium (frauderisico ROZ) in de toekomst te voorkomen. De bedragen in bovenstaande tabel zijn afgerond op hele miljoenen, de geconstateerde fout van € 18.042,19 is dermate klein dat dit in de afronding wegvalt.

De begrotingsonrechtmatigheid van de programma's Sociaal en Bestuur en Dienstverlening zijn in paragraaf 3.5 nader toegelicht. Daarbij is per product toegelicht waarom deze overschrijding als acceptabel wordt aangemerkt.

## 6. Bijlagen

## **6.1. Beleidsindicatoren**

Hieronder worden de indicatoren van het BBV gepresenteerd. De scores van Losser worden vergeleken met de Nederlandse scores en met de gemeenten die < 25.000 inwoners hebben.



## Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Gemeenten nemen een uniforme basisset beleidsindicatoren op in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Zo kunt u zich een helder beeld vormen van de beleidsresultaten van de gemeente.

### Veiligheid

#### Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren



Halt | 2018 - 2022

### Economie

#### Funciemenging

**45,8%**

Losser

**49,3%**

<25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2022

#### Vestigingen (van bed... per 1.000 inw.15 t/m 64j)

**151,6**

Losser

**180,3**

<25.000 inwoners

LISA | 2022

### Onderwijs

#### Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen

**0,0**

Losser

**4,5**

<25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2022

#### Relatief verzuim per 1.000 leerlin...

**27**

Losser

**18**

<25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2022

### Misdrijven

Losser, per 1.000 inwoners



### Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)

2,0%

Losser

1,9%

<25.000 inwoners

DUO/Ingrado | 2023

## Sport, cultuur en recreatie

### Niet-sporters

46,1%

Losser

47,9%

<25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2022

## Sociaal domein

### Banen

per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

599,4

Losser

694,5

<25.000 inwoners

Meerdere bronnen | 2022

## Volksgezondheid en Milieu

### Omvang huishoudelijk restafval

kg per inwoner

Losser



<25.000 inwoners

CBS | 2022

### Jongeren met een delict voor de rechter

0%

Losser

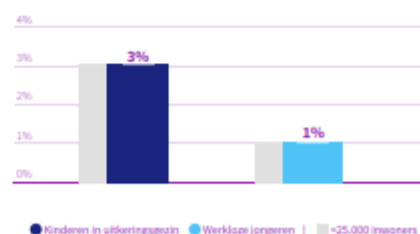
1%

<25.000 inwoners

CBS | 2021

### Achterstand onder jeugd

Losser



● Kinderen in uitkeringsgezin ● Werkloze jongeren ■ <25.000 inwoners

CBS | 2022

### Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

31,3%

Losser

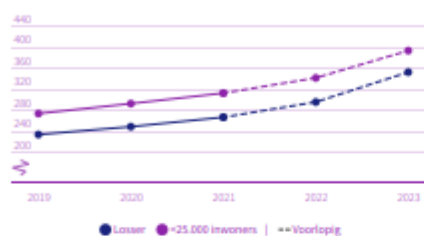
Geen data

<25.000 inwoners

berekening | 2021

## Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

### Gemiddelde WOZ-waarde x €1.000



CBS | 2019 - 2023

### Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

**10,1** **8,9**  
Losser <25.000 inwoners

BAG/WBF | 2022

### Demografische druk



CBS | 2023

### Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden

**€ 1.028** **€ 897**  
Losser <25.000 inwoners

COELO | 2023

### Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

**€ 1.059** **€ 985**  
Losser <25.000 inwoners

COELO | 2023

### Netto arbeidsparticipatie

**72,1%** **73,7%**  
Losser <25.000 inwoners

CBS | 2023

### Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners



CBS | 2023

### Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar

**234,4** **146,7**  
Losser <25.000 inwoners

CBS | 2023

### Jongeren met jeugdhulp % van alle jongeren tot 18 jaar



CBS | 2023

### Jongeren met jeugdbescherming

**1,0%** **Geen data**  
Losser <25.000 inwoners

CBS | 2023



4-4-2024 [www.waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)

## 7. Overige gegevens

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

## 8. Controleverklaring accountant

<controleverklaring accountant invoegen>